

T.C.
ERZİNCAN BİNALİ YILDIRIM ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

**İSLAM'IN MAHREMİYET ALGISI
IŞIĞINDA MAHREMİYET EĞİTİMİNİN
ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI
ÖNLEMEDEKİ ROLÜ**

Yüksek Lisans Tezi

Nagehan İPEK

Danışman

Doç. Dr. Osman TAŞTEKİN

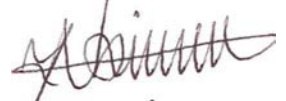
Erzincan 2020

TEZ BİLDİRİMİ

"İslam'ın Mahremiyet Algısı Işığında Mahremiyet Eğitiminin Çocuk Cinsel İstismarını Önlemedeki Rolü" isimli "**Yüksek Lisans**" tezim tarafımda intihal programı ile incelenmiştir. Buna göre tezimde bilimsel etik ihlali ve intihal olarak nitelendirilebilecek herhangi bir durum olmadığını taahhüt ederim.

Bu çalışmadaki tüm bilgilerin, akademik ve etik kurallara uygun bir biçimde elde edildiğini; aynı zamanda bu kural ve davranışların gerektirdiği gibi, bu çalışmanın özünde olmayan tüm materyal ve sonuçları tam olarak aktardığımı ve referans gösterdiğimi beyan ederim.

25/12/2019

Nagehan İPEK

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Nagehan İpek'e ait "İslam'ın Mahremiyet Algısı Işığında Mahremiyet Eğitiminin Çocuk Cinsel İstismarını Önlemedeki Rolü" adlı çalışma, jürimiz tarafından Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalının Felsefe ve Din Bilimleri Bilim Dalında **Yüksek Lisans** Tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman / Jüri: Doç. Dr Osman Taştekin

Jüri: Prof. Dr. Mustafa Alıcı

Jüri: Dr. Öğrt. Üyesi Ahmet Çakmak

İSLAM'DA MAHREMİYET ALGISI IŞIĞINDA MAHREMİYET EĞİTİMİNİN ÇOCUK CİNSEL İSTİSMARINI ÖNLEMEDEKİ ROLÜ

Nagehan İPEK

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü

Felsefe ve Din Bilimleri Anabilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi, Ocak 2020

Danışman: Doç. Dr. Osman TAŞTEKİN

ÖZET

Çocuk cinsel istismarı tüm dünya çocuklarının, tüm gelişim evreleri açısından ciddi tehlikeleri olan bir durumu ifade etmektedir. Arz ettiği önemden yola çıkarak bu tehlikenin büyüklüğü ve alınması gereken tedbirler noktasında farklı fikirler ortaya konulmuştur. Bu çalışmanın amacı birbirini güçlü bir şekilde destekleyen İslam'ın mahremiyet algısı ile seküler anlamda mahremiyet eğitiminin uygulanmasının alınacak tedbirler arasında önemli bir rolü olduğunu ortaya koymaktır.

Bu çalışmada İslam'ın mahremiyet algısı bağlamında söz konusu eğitimin çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik etkili yöntemlerden biri olduğuna vurgu yapılırken İslam dininin, din eğitiminin ve modern bilimin kaynaklarından faydalanılmıştır. Tüm bilgiler bir arada değerlendirildiğinde İslam'ın doğru yorumlanması şartıyla mahremiyete dair sunmuş olduğu çözüm önerilerinin, çocuk cinsel istismarını önlemek amacıyla verilmesi gereken mahremiyet eğitimi destekleyen çok değerli bilgileri içerdiği görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Din Eğitimi, Eğitim, Mahremiyet Eğitimi, Çocuk, İstismar,

Çocuk İstismarı

THE ROLE OF PRIVACY EDUCATION IN PREVENTION OF CHILD SEXUAL ABUSE IN THE LIGHT OF PRIVACY PERCEPTION IN SLAM

Nagehan İpek

Erzincan Binali Yıldırım University, Institute of Social Sciences

Department of Philosophy and Religious Sciences

Master's Thesis, January, 2020

Supervisor: Associate Professor Osman Taştekin

ABSTRACT

Child sexual abuse refers to a situation in which all children of the world have serious dangers for all stages of development. Based on the importance it offers, different ideas have been put forward in terms of the magnitude of this danger and the precautions to be taken. The aim of this study is to show that the perception of privacy of Islam which strongly supports each other and the implementation of secular privacy education have an important role between the measures to be taken.

In this study, while emphasizing that education is one of the effective methods to prevent child sexual abuse in the context of Islam's perception of privacy, the sources of both modern science and Islamic religion were utilized. When all the information is evaluated together, it can be seen that providing solutions to privacy on the condition that Islam is interpreted correctly, contain valuable information supporting the privacy education that should be given in order to prevent child sexual abuse.

Keywords: Religious Education, Education, Privacy Education, Child, Abuse, Child Abuse

ÖN SÖZ

İslam'ın mahremiyet anlayışında ve mahremiyete dair konuları değerlendirme şeklinde insana dair her şeyin önemseniş korunması gerektiğini ifade eden bir hayat anlayışının varlığı dikkatleri çekmektedir. Zamanla yozlaşan tüm değerlere bir reçete sunduğu görülen İslam dininin mahremiyet anlayışının çocuk cinsel istismarına karşı da koruyucu nitelikte olduğu görülmektedir. Sunulan bilgiler ışığında İslam'ın mahremiyet anlayışının ve seküler anlamda mahremiyet eğitiminin birbirinin en önemli destekleyicileri olması da üzerinde durulması gereken önemli bir husustur.

Çocuk cinsel istismarı açısından, İslam'ın mahremiyet algısını ve mahremiyet eğitimi, birbirini destekleyen yönleriyle ele almayı hedefleyen bu çalışmanın birinci bölümünde İslam'da mahremiyet kavramı, İslam'ın ahlak, eğitim ve terbiye anlayışı ele alınmıştır. Bununla birlikte İslam'ın mahremiyet algısı dört başlık şeklinde değerlendirilmiştir.

İkinci bölümde çocuğun fiziksel, zihinsel ve duygusal yönleri mahremiyet eğitimi bağlamında ele alınmıştır. Bununla birlikte mahremiyet eğitimi sürecinde takip edilecek adımlar ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Üçüncü bölümde öncelikle çocuk, istismar, çocuk istismarı kavramları ele alınarak çocuk istismarının çeşitleri açıklanmıştır. Çalışmanın odak noktasında bulunan çocuk cinsel istismarı üzerinde özellikle durulmuş, cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkisi, sebepleri ve konuya dair alınacak farklı önlemler ortaya koyulmuştur. Türkiye'de ve Dünya'da çocuk cinsel istismarı verileri değerlendirilerek medyanın bu konudaki etkisi de ele alınmıştır.

Dördüncü bölümde ise tüm bölümlerde ele alınan konular aralarındaki bağlantılar göz önünde bulundurularak değerlendirilmiştir. Bu değerlendirmenin sonucunda ise anne babalara çocuk cinsel istismarının önlenmesine yönelik bir takım önerilerde bulunulmuştur.

Tez yazma aşamasında değerli fikirleri ve rehberliği ile yol gösteren kıymetli hocam Doç. Dr. Osman Taştekin'e şükranlarımı sunarım.

Ayrıca kaynaklarını ve bilgilerini paylaşma nezaketinde bulunan başta Öğrt. Görevlisi Fatümetül Zehra Gültaş olmak üzere tüm Erzincan Binali Yıldırım

Üniversitesi İlahiyat Fakültesi mensubu kıymetli hocalarıma, her konuda olduğu gibi bu süreçte de maddi ve manevi desteğini benden esirgemeyen değerli hayat arkadaşım Mikail İpek'e teşekkürlerimi sunarım.

Nagehan İPEK
Erzincan-2020

İÇİNDEKİLER

TEZ BİLDİRİMİ.....	I
TEZ KABUL TUTANAĞI.....	II
ÖZET	III
ABSTRACT	IV
ÖN SÖZ.....	V
İÇİNDEKİLER	VII
KISALTMALAR.....	XI
TABLolar DİZİNİ.....	XII
GİRİŞ.....	1
1. Problem.....	1
2. Araştırmanın Amacı ve Önemi.....	1
3. Sınırlılıklar.....	2
4. Yöntem.....	3

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLAM'DA MAHREMİYET KAVRAMI VE İSLAM'IN MAHREMİYET ALGISI	5
1. İslam'da Mahremiyet Kavramı.....	5
2. İslam Ahlakı ve Mahremiyet İlişkisi	6
3. İslam'da Eğitim ve Mahremiyet İlişkisi	13
4. Kur'an-ı Kerim ve Sünnette Mahremiyet	21
4.1. Mekân Mahremiyeti	22
4.2. Beden Mahremiyeti	34
4.3. Bakışların Mahremiyeti.....	45
4.4. Aile Mahremiyeti.....	47

İKİNCİ BÖLÜM

MAHREMİYET EĞİTİMİ.....	52
1. Dört-Yedi Yaş Çocuğunun Bazı Karakteristik Özellikleri.....	56
2. Bedenin Auraları (Sınırları).....	61
2.1. Fiziksel Aura (Sınır).....	61
2.2. Zihinsel Aura (Sınır).....	63
2.3. Duygusal Aura (Sınır).....	67
3. Temel Davranış Refleksi Kazanma.....	71
3.1. Bedenin Kendine Ait Olduğu Bilinci.....	71
3.2. Bedenine Başkalarının Ancak O İzin Verirse Dokunabileceği Dair Farkındalık.....	73
3.3. Dokunulmanın Yasak Olduğu Bölgeleri Bilinci.....	74
3.4. Başkalarından Gelecek Fiziksel Zorlamaya Direnme Gücü.....	75
3.5. Vücudunun Belli Bölgelerinin Asla Görülmemesi Bilinci.....	76
3.6. Banyoda Tamamen Çıplak Olmaması Hissi.....	77
3.7. Tuvaletten Kendisinden Başka Kimsenin Bulunmamasına Dair Farkındalık.....	78
3.8. Elbiselerini Giyinip Soyunurken Yalnız Olmasının Gerekliliği.....	79
3.9. Başka İnsanların Onun Dünyasına İzinsiz Giremeyeceği Düşüncesi.....	79
3.10. Akrabaları İle Çevredeki Diğer İnsanların Birbirinden Farklı Olduğu Bilinci	80
3.11. Güvenilecek Kişilerin Farkındalığı Bilinci.....	81
4. Sosyal Davranış Becerisi Kazanma.....	83
4.1. Öfke Duygusunu Yaşamak.....	83
4.2. Hayır Diyebilmeyi Başarabilmek.....	85

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUK İSTİSMARI	88
1. Çocuk Kavramı	88
2. İstismar Kavramı.....	89
3. Çocuk İstismarının Tanımı ve Çeşitleri	90
3.1. Fiziksel İstismar.....	96
3.2. Duygusal İstismar	98
3.3. Akran İstismarı	100
3.4. Kurumsal İstismar	101
3.5. Ekonomik İstismar.....	102
3.6. Çocuk Cinsel İstismarı	102
3.6.1. Encest	104
3.6.2. Pedofili	108
3.6.3. Cinsel Sömürü.....	109
3.7. Çocuk Cinsel İstismarının Çocuk Üzerindeki Yansımaları.....	110
3.8. İhmal.....	112
4. Çocuk Cinsel İstismarının Sebepleri.....	113
5. Türkiye’de Ve Dünyada Çocuk Cinsel İstismarı Verileri	117
5.1. Türkiye’de Durum	117
5.2. Dünya’ da Durum	133
6. Çocuk Cinsel İstismarına Karşı Alınacak Önlemler.....	136
7. Medyanın Çocuk Cinsel İstismarı Üzerindeki Etkisi	146
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	152
DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER	152
SONUÇ.....	170

KAYNAKÇA	172
İNTERNET KAYNAKLARI	187

KISALTMALAR

Çev.	: Çeviren
Ecpat	: Çocuk Fuhuşuna, Pornografisine ve Cinsel Amaçlı Çocuk Ticaretine Son
Edt.	: Editör
Gyy.	: Genel Yayın Yönetmeni
Icrc	: International For The Rights of The Child (Uluslararası Çocuk Hakları Konvansiyonu)
Nspcc	: National Society for Prevention of Cruelty to Children (Çocuklara Zulüm Önleme Ulusal Derneği)
Ohchr	: Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi)
Terc.	: Tercüme Eden
Tahk.	: Tahkik Eden
Tdk	: Türk Dil Kurumu
Tdv	: Türkiye Diyanet Vakfı
Trsz.	: Tarihsiz
Tük	: Türkiye İstatistik Kurumu
Unicef	: United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu)
Who	: World Health Organization (Dünya Sağlık Örgütü)
v. dğr.	: Ve diğerleri

TABLolar DİZİNİ

		Sayfa No
Tablo-1	Yıllara göre Türkiye’de ve bölgelerde çocuklara isnat edilen cinsel suçların sayısı	121
Tablo-2	Yıllara göre Türkiye’de cinsel suç mağduru çocukların cinsiyetlerine göre dağılımına dair veriler	122
Tablo-3	Yıllara göre Türkiye’de cinsel suça sürüklenen çocukların sayısına dair veriler	124
Tablo-4	Yıllara göre bölgeler bazında cinsel suç mağduru erkek çocukların sayısına dair veriler	126
Tablo-5	Yıllara göre bölgeler bazında cinsel suç mağduru kız çocukların sayısına dair veriler	127
Tablo-6	Yıllara göre bazı iller bazında erkek çocukların cinsel suç mağduru olmasına dair veriler	129
Tablo-7	Yıllara göre bazı iller bazında kız çocukların cinsel suç mağduru olmasına dair veriler	130
Tablo-8	Çocuk cinsel istismarına verilen cezaların çocukların yaşlarına ve ülkelere göre dağılımı	143

Tablo-9	Çocuk cinsel istismarında ceza verilirken cezayı ağırlaştırılan durumlar	144
Tablo-10	Çocuk cinsel istismarında ceza verilirken cezayı hafifleten durumlar	145

GİRİŞ

1. Problem

Değişen mahremiyet algıları, internetin ve teknolojinin insanların hayatında pervasızca kullanılışı, ruh ve zihin dünyalarının alt üst oluşu çocuk cinsel istismarına kapı aralayan sebeplerden sadece bir kaçıdır. Çocuk cinsel istismarının daha birçok sebebe bağlı olarak da son yıllarda yaygınlaşması, insanları daha kalıcı çözüm arayışlarına yöneltmektedir. Bu araştırmada problem olarak ele alınan husus “Çocuk cinsel istismarının önlenmesine yönelik bilgiler sunan mahremiyet eğitimi ile İslam’ın mahremiyet algısının birbirini destekleyen yönleri var mıdır?” sorusudur.

2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İslam dini insanı her yönüyle değerli görmekte ve korumak istemektedir. Çocuk cinsel istismarı çocuğu tüm gelişim alanlarıyla birlikte ruh dünyasını da zarara uğratan bir durumu ifade etmektedir. Bu bağlamda İslam’ın insanların tüm yönleriyle korumasına verdiği önem ve buna bağlı olarak mahremiyet algısı oluşturma çabası çocuğun da her yönüyle korunmasını amaç edinmektedir. Çocuk cinsel istismarına yönelik çözüm arayışlarına karşılık İslam’ın sunmuş olduğu mahremiyet algısının desteklediği mahremiyet eğitiminin bu anlamda etkili bir çözüm yolu olacağı düşüncesi araştırmanın konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışmada amaç, çocuk cinsel istismarını tüm boyutlarıyla ele alarak bu istismar türünden korunmaya yönelik çözüm önerileri sunmaktır. Bununla birlikte İslam’ın mahremiyet algısının desteklediği eğitimin sunulacak çözüm önerilerinin içinde belirleyici bir role sahip olduğunu ortaya koymaktır.

İslam’ın mahremiyet, ahlak, terbiye, eğitim anlayışını destekleyen birçok unsur bulunmaktadır. Güçlü bir irade, işlevini yitirmemiş bir vicdan, her an görüp gözetilen ilahi bir varlık inancı İslam’da kişinin ruhunu canlı tutup davranışlarına yön veren önemli köşe taşlarıdır. İslam’ın önemseydiği bu gibi konular kişi üzerinde bir suçun faili olmama konusunda da etkili görülmektedir.

İslam’ın mahremiyet bilinciyle yetiştirilen çocuk kendine yöneltilecek istismar davranışını bertaraf etmekle birlikte çocukluk veya yetişkinlik döneminde de

istismarcı olma durumuna düşmekten kendini alıkoyacaktır. Bu açılardan İslam'ın mahremiyet algısının doğru değerlendirilip beşeri bilimlerin verileri ile desteklenmesi önem arz etmektedir. İslam'ın mahremiyet konusuna bakış açısının objektif bir şekilde değerlendirilip mahremiyet eğitimi destekleyen yönlerinin mercek altına alınması bu çalışmanın önemini ifade etmektedir. Aynı zamanda birbirini destekleyen yönleri ile ele alınan İslam'ın mahremiyet algısı ve mahremiyet eğitiminin çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik üstlendiği rolün değerlendirilmesi de çalışmaya önem katan bir başka husustur.

3. Sınırlılıklar

Çocuk cinsel istismarının tam olarak anlaşılması ve çözüm önerilerinin sunulması konusunda bazı zorlukların olduğu görülmektedir. Bu istismar çeşidinin farklı tanımlarının ve sebeplerinin olması, istismar olarak kabul edilen davranışların toplumlara göre farklılık göstermesi, istismarı uygulayan tarafın kimi zaman aileden birileri olması gibi konular çocuk cinsel istismarının çözümlenmesi açısından ciddi engeller oluşturmaktadır. Bunların yanında çocuğun uğramış olduğu istismar davranışını rahatlıkla yetişkinlere anlatamaması, tepkilerden ve yorumlardan çekinmesi, cinsel istismarın oranının ve sıklığının tespit edilmesi konusunda engel teşkil etmektedir.

Çocuk cinsel istismarı olgusunun anlaşılması ve ifade edilmesi konusundaki zorlukların yanında İslam'ın mahremiyet algısının kişiler tarafından objektif bir şekilde değerlendirilmemesi de ayrı bir sınırlılık alanı oluşturmaktadır. Topluların ataerkil, her konuyu erkeğin menfaatine ve bakış açısına göre değerlendiren tutumları dini konuların anlaşılması noktasında da problemler oluşturmaktadır. Ayet ve hadislerin kişi ve toplumlara göre yorumlanması, sübjektif değerlendirmelerin yapılması mahremiyet konusunun tam olarak ifade edilmesi bağlamında engelleyici bir role sahiptir. Bunun için İslam'ın mahremiyet algısının mutedil seviyede değerlendirilmesi bu algının çözüm önerisi olarak sunulması anlamında önem arz etmektedir.

4. Yöntem

Bu çalışmada din eğitiminin, İslam dininin ve beşeri ilimlerin kaynaklarından faydalanılmıştır. Bu kaynaklarla ilgili literatür taraması yapılmıştır. İslam dininin temel kaynakları olan Kur'an ve hadisi-i şeriflerden faydalanılmakla birlikte Hz. Peygamber (sav)'e atfedilen rivayetlerin sıhhat dereceleri göz önünde bulundurulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın başlıklarını oluşturan tüm konularla ilgili kitap¹, makale², tez³, sempozyumlarda sunulan tebliğler⁴, bilgilendirme kitapçıkları⁵,

¹ Faydalanılan bazı temel kitaplar;

Yenibaş, Rukiye - Şirin, Rukiye. *Ailede Çocuğun İstismarı ve Umutsuzluk*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2007.

Polat, Oğuz. *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*. 2. Baskı. Bozcaada: Seçkin Yayıncılık, 2017.

Cüceloğlu, Doğan. *İnsan ve Davranışı*. 17. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2008.

Güneş, Adem. *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2016.

Güneş, Adem. *Nezaket ve Zerafet İçin Mahremiyet Eğitimi*. 45. Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları, 2018.

Hökelekli, Hayati. *Çocuk Genç Aile Psikolojisi ve Din*. 2. Baskı. İstanbul: Dem Yayınları, 2016.

Kahraman, Abdullah. *İslam Hukuk ve Ahlak İlkeleri Işığında Özel Hayatın Gizliliği (Mahremiyet)*. Ankara: Ebabil Yayıncılık, 2008.

² Faydalanılan bazı makaleler;

Acehan, Selen - A. Bilen - M. O. Ay, M. Gülen, A. Avcı1, F. İçme. "Çocuk İstismarının ve İhmalinin Değerlendirilmesi". *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi* Sayı: 22/4 (Adana 2013): 591-614.

Afşaroğlu, Enil. "Olgu Sunumu: 17 Yaşındaki Bir Erkek Ergenin Küçük Bir Kız Çocuğu Olma Arzusu". *International Journal of Humanities and Education*, Trsz: 242-252.

Ahioğlu, Nihal. "Yaymlara Ve Yargı Kararlarına Göre Türkiye'de Çocuk İstismarı", *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi Sayı:3* (Ankara 2004): 277-286.

Bulut, Sefa. "Çocuk Cinsel İstismarı Hakkında Bir Derleme". *Türk Psikoloji Danışma ve Rehberlik Dergisi Cilt:3 Sayı:2*: 139-156.

Gündoğdu, Yusuf Bahri. "Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi: Ailenin Mesuliyeti". *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi Sayı 7* (2017): 387-394.

³ Faydalanılan bazı tezler;

Kocaer, Ümmühan. *Hekim ve Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2006.

Kural, Didem. *Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Diş Hekimlerinin Farkındalık Düzeyleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2014.

Irmak, Türkan Yılmaz. *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlığı ve Dayanıklılıkla İlişkili Faktörler*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, 2008.

Çakır, Semiha. *4-6 Yaş Aralığındaki Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Verilmesinde Din Eğitiminin Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2015.

⁴ Çocuk istismarı ile ilgili Türkiye' de ve Türklerin öncülüğünde çeşitli yerlerde düzenlenmiş olan bazı sempozyumlar şöyledir;

İstanbul MEF okullarının 2010 yılında İstanbul'da düzenlediği "Çocuk İhmal ve İstismarını Önlemede Rehberliğin Önemi Sempozyumu"

Bahçeşehir Üniversitesi'nin 2016 yılında İstanbul'da düzenlediği "Çocuk İstismarı Sempozyumu"

Yakın Doğu Üniversitesi Tıp Öğrencileri Birliği'nin 2017 yılında Kıbrıs'ta düzenlediği "Prometheus Sempozyumu-1 Çocuk İhmal ve İstismarı"

Kıbrıs Türk Pediatri Kurumu'nun 2018 yılında Kıbrıs'ta düzenlediği "Çocuk İstismarı Sempozyumu"

istatistikî veriler nitel araştırma türlerinden ‘Doküman Analizi’ yöntemiyle taranıp gözden geçirilmiştir. Doküman analizi yöntemi hem nitel hem de nicel araştırma türlerinde kullanılabilir. Bu yöntemde yazılı veya görsel her türlü malzemenin toplanarak analiz edilmesi söz konusudur. Analiz edilecek bu malzemeler kitaplar, makaleler, dergiler, öyküler, romanlar olabilir.⁶ Bu çalışmada bu yöntemle elde edilen bilgiler çalışmaya sağlayacağı katkılar ve çalışmanın kapsamına giren konular bağlamında ele alınmıştır.

MEB, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı’nın ‘‘Biz Geleceğiz’’ projesi kapsamında 2018 yılında düzenlediği ‘‘Çocuk İhmali ve İstismarı Sempozyumu’’
Samsun Barosu’nun 2018 yılında Samsun’da düzenlemiş olduğu ‘‘Çocuğun İstismarı ve Karadeniz Baroları Üçüncü Çocuk Hakları Sempozyumu’’
Çocuk Hemşireliği Derneği Ankara Şubesi tarafından 2019 yılında düzenlenmiş olan ‘‘Çocuk İstismarı Korumaya Yaklaşımlar Sempozyumu’’
Bahçeşehir Üniversitesi’nin 2019 yılında düzenlediği ‘‘Çocuk İstismarı Farkındalık Sempozyumu’’
Mahremiyet algısının daha iyi anlaşılması ve aktarılması adına yapılan pek çok çalışmanın yanında bazı sempozyumların da yapıldığı görülmektedir. Türkiye’de mahremiyet konusunu daha iyi anlamak ve farklı açılardan değerlendirmek adına yapılan çalışmalardan bazıları şunlardır;
Ordu Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nin 2015 yılında Ordu’da düzenlemiş olduğu ‘‘Din Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu’’
TDV Kagem’in 2013 yılında İstanbul’da düzenlemiş olduğu ‘‘Osmanlı’dan Günümüze Cinsiyet Mahremiyet ve Mekan Çalıştayı’’
Erzincan RAM’in 2016 yılında düzenlemiş olduğu ‘‘Çocuk Gelişimi ve Mahremiyet Sempozyumu’’

⁵ Hiv And Young Transgender People: *a Technical Brief*. Inter-Agency Working Group on Key Populations, 2014.

Interagency Working Group, *Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse*. Luxembourg 2016.

International Centre For Missing & Exploited Children, *Child Sexual Abuse Material: Model Legislation & Global Review*. USA 2018.

International Centre for Missing & Exploited Children. *Studies in Child Protection: Sexual Extortion and Nonconsensual Pornography*. USA 2018.

Suzan Saner, (Psikiyatri Uzmanı), *Çocuk Cinsel İstismarı Ve Zor Açığa Çıkması, Bilgilendirme Dosyası*, 2016.

⁶ Veysel Sönmez - Füsün G. Alacapınar, *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*, 5. Baskı (Ankara: Anı Yayıncılık, 2017), 108

BİRİNCİ BÖLÜM

İSLAM'DA MAHREMİYET KAVRAMI VE İSLAM'IN MAHREMİYET ALGISI

1. İslam'da Mahremiyet Kavramı

Mahremiyet kavramı, Arapça kökenli olup, 'ha-ra-me' kökünden gelen 'mahrem' kelimesinden türetilmiştir. 'ha-ra-me' menetmek, yasaklamak anlamlarına gelmektedir. Mahrem ise, helal olmayan, yasaklanan şeydir.⁷ Bu kelime fıkhi olarak 'birbiriyle evlenmesi dinen yasaklanmış akraba' anlamında da kullanılmaktadır.⁸ Mahremin zıddı olan 'namahrem' kelimesi ise Farsça-Arapça etkileşimli bir kelime olup 'nikâh düşen, yabancı, güvenilmez' anlamlarına gelmektedir.⁹ Mahremiyet, mahrem kelimesinin çoğuludur ve gizlilik anlamına gelir.¹⁰ İslam literatüründe mahremiyet, mahrem kelimesiyle bağlantılı olarak anlamlandırılmakta ve kullanılmaktadır.¹¹ Terim anlam olarak mahremiyet, "Kişilerin yalnız başına kalabildikleri, başkalarıyla hangi koşullarda ilişki içine girebileceklerini kendilerinin belirlediği bir alandır"¹²

Mahremiyet, bazı uzmanlar tarafından kişilerin, grupların ve kurumların kendine ait her şeyin ne zaman, nasıl ve ne kadar başkalarına aktarılacağını kendilerinin belirleme hakkı olarak açıklanmıştır. Mahremiyet bağlamında kişinin özel hayatı kapsamına, kişisel veriler, konuta saygı, haberleşme hürriyeti, özel hayata saygı girmektedir.¹³

⁷ İbn Manzur, Ebu'l-Fadl Muhammed b. Mükerremi, *Lisânü'l-Arab* (Kahire, Trsz.), 6/844-850; Râğıb el-İsfahânî, *el-Müfredât Fi Ğarîbi'l-Kur'an*, thk. Muhammed Seyyid Keylanî (Beyrut: Dârü'l-marife Neşriyat, Trsz), 114-115.; Zemaşerî, Ebi'l-Kasım Cârullâhi Muhammed b. Ömer b. Ahmed, *Esâsü'l-Belâğa*, thk. Muhammed Bâsil Uyûnu's-Sûd (Beyrut: Dâr'ül-kütübi'l-ilmîyye, 1998), I/ 184-185.

⁸ Salim Ögüt, "Mahrem", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (Ankara: TDV Yayınları, 2003), 27: 388-389

⁹ Mehmet Kanar, *Farsça Dilbilgisi*, (İstanbul: Say Yayınları, 2011), 862.

¹⁰ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 10. Baskı (Ankara: TDK Yayınları, 2005), 1328

¹¹ Ülfet Görgülü, "Din İşleri Yüksek Kuruluna Gelen Sorular Bağlamında Mahremiyet Algıları", *Din Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu* (Samsun 2016), 2.

¹² Nalan Çelikoğlu, *Türkiye' de Üniversite Gençliğinde Mahremiyetin Dönüşümü* (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2007), 8.

¹³ Ali Korkmaz, "İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması", *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi Özel Sayı 1* (2014): 100-101.

Yaratılmışlar arasında sadece insan için ‘mahremiyet’ kavramının işlevselliği düşünülmektedir. Çünkü insan akıl, irade, özel hayat, aile, gizlilik, duygu, utanma gibi kavramlarla anılan tek varlıktır. İnsan, sahip olduğu bu özelliklerle diğer varlıklardan özel ve ayrı bir konumda bulunmaktadır.¹⁴ Nitekim Kur’an-ı Kerim’de Allah da insanı en güzel şekilde yarattığından bahsetmektedir. (el-Tin, 95/4) Mahremiyet alanının korunması konusunda en büyük sorumluluk birey olarak insana düşmektedir. Aklını ve iradesini olması gerektiği gibi kullanabilen insan kendi çabaları ile kendinin ve başka insanların mahremiyet alanını koruyabilecektir.¹⁵

Bu bölümde mahremiyet sözcüğü ile birlikte sıklıkla kullanılacak olan kelimelerden algı kelimesi “Bir şeye dikkati yönelterek o şeyin bilincine varma, idrak”¹⁶ olarak bilinmektedir. Ayrıca bilinç kelimesi “Algı ve bilgilerin zihinde duru ve aydınlık olarak izlenme süreci, şuur”¹⁷ olarak açıklanmaktadır. Hassasiyet ise “duyarlık”¹⁸ şeklinde tanımlanmaktadır. Mahremiyete dair konular bu çalışmada farklı yerlerde mahremiyet algısı, mahremiyet bilinci ve mahremiyet hassasiyeti kavramlarıyla birlikte ele alınacaktır.

İslam’ın mahremiyet algısı ve hassasiyetinde ‘fıtrata karşı fıtratı koruma’ ilkesinin olduğu söylenebilmektedir. Mahremiyet duygusu bir anlamda cinsellik duygusunun kontrolsüzce kullanılmasının önüne geçmeyi hedeflemektedir. Mahremiyet sınırlarını çizebilen bir birey hem kendisinin hem de karşıdaki insanın değerini ve onurunu korumuş olmaktadır.¹⁹

2. İslam Ahlakı ve Mahremiyet İlişkisi

Ahlak kelimesi Arapça kökenli olup ‘ha-le-ka’ kökünden gelmektedir. ‘ha-le-ka’ doğru bir biçimde oranlamak, ölçümlemek anlamına gelmektedir.²⁰ “İnsanın

¹⁴ Abdullah Kahraman, *İslam Hukuk ve Ahlak İlkeleri Işığında Özel Hayatın Gizliliği (Mahremiyet)* (Ankara: Ebabil Yayıncılık, 2008), 1

¹⁵ Mustafa Öztürk, “Mahremiyet Kaybının Oluşturduğu Kişisel ve Toplumsal Sorunlar”, *Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medya ve Aile*, Yayın Yönetmeni. Fatih Kurt, 2. Baskı (Ankara: Sarıyıldız Matbaacılık, 2018), 67.

¹⁶ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 72

¹⁷ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 853

¹⁸ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 270

¹⁹ Yusuf Bahri Gündoğdu, “Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi: Ailenin Mesuliyeti”, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* Sayı 7 (2017): 388.

²⁰ İsfahâni, *Müfredât Elfâzi'l-Kur'ân*, 511.

kendi sayesinde kazandığı fazilet, kemal veya yüksek derece’’ olarak da tanımlanmaktadır.²¹

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana ahlak, insanların her zaman üzerinde kafa yordukları bir konu olmuştur. Sadece İslamiyet değil dünya üzerinde yaşayan birçok dinde ahlaklı olan ile ahlaklı olmayan davranışlar üzerinde düşünülmüş, çeşitli çözüm önerileri ve çıkarımlarda bulunulmuştur. Denilebilir ki ahlak araştırmaları tarihi, medeniyetlerin ve insanlığın tarihi kadar kadim ve köklüdür.²²

Tüm bunların yanında İslam dininin ahlak konusuna getirdiği yeni bakış açısının da varlığını kabul etmek gerekmektedir. İslam’ın önerdiği ve tavsiye ettiği ahlak anlayışında,

- a. Kişinin manevi dünyasını, her türlü davranışını gözetim altında tutan bir Allah inancı,
- b. Kişiyi kendisiyle mücadele ettiren bir irade eğitimi²³ mahremiyet algısının oluşumu ve korunması açısından önem arz etmektedir.

İslam ahlakının temelini oluşturan ana tema her şeyi denetimi ve gözetimi altında tutan Allah (cc) inancıdır. Bu inanca sahip olarak ahlaki davranışları sergileme yönünden güçlü bir iradeye sahip olan birey mahremiyet alanlarını koruma mevzusunda da daha sağlam bir duruş sergileyecektir.

İslam ahlakında insanın bazı temel haklarına yer verilmektedir. Bunlar İslam ahlakında olmazsa olmazlardır.²⁴ Bu temel haklardan;

- a. Manevi şahsiyetin dokunulmazlığı,
- b. Mesken dokunulmazlığı,
- c. Evlenme ve aile kurma,
- d. Özel hayatın gizliliği mahremiyet sınırlarının belirlenmesi açısından yol gösterici niteliktedir.

Ahlak konusuyla doğrudan alakalı olarak vicdan kavramı, kişinin kendi tavır ve davranışları ile ilgili bir sonuca varmasını sağlayan, ahlaki tutumları üzerinde

²¹ İsfahânî, *Müfredât Elfâzi'l-Kur'ân*, 513

²² Nurettin Topçu, *Ahlak*, Hazırlayanlar; Ezel Erverdi, İsmail Kara (İstanbul: Dergâh Yayınları, 2005), 13.

²³ Mustafa Bilgen, *Yüksek İslam Ahlakı* (İstanbul: Milli Gazete Yayıncılık, 2006), 54-56.

²⁴ Mustafa Çağrı, *Anahatlarıyla İslam Ahlakı*, 4. Baskı (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2006), 220-237.

düşünüp karar vermeye, yargılamaya sevk eden güç olarak tanımlanmaktadır.²⁵ Ahlaklı olmak, aslında insanın vicdan mekanizmasının baskın ve işlevsel olması anlamına gelmektedir. Çünkü vicdanlı insan davranışlarını kontrol altında tutma konusunda vicdan mekanizmasını çalıştıramayan kişiye göre iradesini kullanma açısından daha başarılı bir konumda bulunmaktadır. Vicdanlı insan için ahlaki konu ve kurallar, her zaman ve her yerde tüm insanlar için geçerli ve evrenselidir.²⁶ Vicdan üzerinde duyguların ve aklın tahakkümü bulunmaktadır. Duygular vicdanı harekete geçirmekte, akıl ise duyguları kontrol altında tutmaktadır. Duygular ve akıl dengede tutulduğu sürece vicdan mekanizması da o kadar sağlam ve işlevsel olmaktadır.²⁷ Vicdan duygusunun doğuştan geldiği, süreç içinde çevre tarafından ve eğitimle de şekillendiği söylenmektedir. Yani doğuştan itibaren tüm insanların içinde olay ve olgularla ilgili ‘iyi’ veya ‘kötü’ hükmünü veren bir karar merkezi bulunmaktadır. İnsan, bu iç sesi kendi iradesiyle dinleyip dinlememekte özgür bir konumda bulunmaktadır.²⁸ Tüm bu özellikleri ve işlevselliği açısından vicdan mekanizmasının İslam’ın tüm hükümleri gibi mahremiyet konusundaki hassasiyetini de yaşama ve koruma açısından önemi göz ardı edilmemelidir. Nitekim vicdanını tüm yönleriyle aktif olarak kullanan birey mahrem sınırları çizmek ve korumak açısından da hassas bir bakış açısına sahip olacaktır.

Ahlaki sorumluluklar, Allah’a ve Allah’ın yarattıklarına karşı olmak üzere ikiye ayrılabilir. Allah’a karşı ahlaki sorumluluk O’na ibadet etmektir. Allah’ın yarattıkları arasına ise öncelikle insanın kendi bedeni, daha sonra ailesi, çocukları ve diğer insanlar dâhil edilmektedir.²⁹ Dolayısıyla kişinin bedeninin, ailesinin ve diğer insanların mahremiyet alanlarını bilip korumaya gayret etmesi de ahlaki sorumlulukları arasında yer almaktadır.

Gazali insanın iki şeyden yaratıldığından bahsetmektedir. Bunlardan birisi beden, diğeri de ruhtur. Beden ve ruhun iyi ve kötü yönleri bulunmaktadır. İyi

²⁵ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 2092.

²⁶ Hayati Hökekleli, *Çocuk Genç Aile Psikolojisi ve Din*, 2. Baskı (İstanbul: Dem Yayınları, 2016), 21.

²⁷ Topçu, *Ahlak*, 127-129.

²⁸ Musa Bilgiz, *Kur’an Açısından Vicdan ve Değeri*, (İstanbul: Beyan Yayınları, 2007), 15.

²⁹ Lütfi Şentürk; Seyfettin Yazıcı, *İslam İlmihali*, 16. Baskı (Ankara: DİB Yayıncılık, 2009), 458-474.

yönlerine güzel ahlak denir ve insanın içinin güzelliğini ifade etmektedir. İç güzellik dört tane kuvvenin bulunmasıyla mümkün görülmektedir. Dengeli yaşanması tavsiye edilen bu kuvveler; ilim, öfke, şehvet ve adalettir. Başkalarının mahrem sınırlarının aşılmasına sebebiyet veren şehvet kuvvesinin olması gereken hali serkeşlik yapmayı akıl ve dinin emirlerine boyun eğmek olarak görülmektedir. Şehvet duygusunun sınırsızca yaşanması mahremiyet alanlarının ihlaline sebebiyet vereceği için dizginlenmesi ve terbiye edilmesi gerekli görülmektedir.³⁰

Müslümanlara her açıdan ahlaki davranışlar sergilemek düşmektedir. Toplumu oluşturan fertleri yetiştiren ebeveynler, ahlaki davranışı aşılama konusunda duyarlı ve hassas olmalıdırlar. Din eğitimi sadece teorik değil davranışa yönelik bir eğitim süreci olarak görülmelidir. Müslümanın sadece namaz kılan, oruç tutan belirli farzları yerine getiren değil aynı zamanda çimleri ezmeyen yere çöp atmayan kalp kırmayan yalan söylemeyen ve başkalarının mahremiyet alanına saygı duyan bir birey olması gerekmektedir.³¹

Allah (cc), Kur'an-ı Kerim'de inansın veya inanmanın bütün insanlara doğru ve yanlış olan şeyleri göstermektedir. Doğru ve yanlış tercih etme hakkını her bireyin kendisine bırakmaktadır. (el-İnsan, 76/3) Yapılan yanlışların da doğruların da mutlaka karşılık bulacağını vurgulamaktadır. (el-Fussilet, 41/46) İnsana düşen iradesini en iyi şekilde kullanıp yapması gerekenleri yaparak ahirette kavuşacağı mükâfatları hak edecek bir hayat yaşamaktır.³² Dolayısıyla ahirette mutluluğa ulaştıracak bir amellerden biri olarak mahremiyet dengelerinin kurulması ve korunması da büyük önem arz etmektedir.

İnsanın ahlaki eğitimi onun iyi bir insan olmasında şüphesiz ki büyük önem arz etmektedir. Bu önemli husus çocukluktan itibaren verilirken onun tüm boyutları göz önünde bulundurulmalıdır. Çünkü çocuk bir bütündür ve bütünün parçaları arasındaki uyuma dikkat edilmelidir. Mahremiyet algısı ve hassasiyeti verilirken de

³⁰ Gazâlî, *Kimyâ-yı Saadet*, terc. Ali Arslan (İstanbul: Merve Yayınevi, Trsz), 336-337.

³¹ Ali Çankırılı, *Çocuğun Manevi Eğitimi*, 24. Baskı (İstanbul: Zafer Yayınları, 2015), 68.

³² Mustafa Köylü, "Birey ve Ahlak", *Ahlak Birey ve Toplum*, edt. Hüseyin Peker - Mustafa Kara (Samsun: Üniversite Yayınları, 2015), 164-165.

bu uyum göz önünde bulundurulmalıdır. Bu açılardan çocuğun şu yönleri beslenerek tam bir ahlak eğitiminin verilmesi amaçlanmalıdır;³³

- a. Bedensel Yönü: Çocuğun bedensel büyüme evreleriyle alakalı bilgi sahibi olup bu süreçte ona yakın olunmalıdır. Her yaşta çocuğun büyüme hızı ve vücut yapısı farklılık göstermektedir. Bilhassa ergenlik döneminde çocuk köklü bir değişim yaşamakla birlikte çocuğun ilgisi ve dikkati de kendi bedenine yönelebilmektedir. Bu doğrultuda çocuğun bedenindeki değişimlerle ilgili sorularına belli sınırlar içinde yeteri kadar cevaplar verilmelidir.
- b. Zihinsel Yönü: Çocuğun zihinsel hazır bulunuşluğu göz önünde bulundurularak ona bir takım bilgi ve becerilerin aktarımı sağlanmalıdır. Yaş olarak uygun zamanda olmadığı halde çocuğun zihnine yüklenen bilgiler ona yol göstermek yerine zihninde karmaşaya sebep olacaktır. Bunun için ebeveyn çocuğunun zihin kapasitesini doğru bir şekilde tespit edip vereceği bilgileri bu doğrultuda çocuğa aktarmalıdır.
- c. Duygusal Yönü: Duygular iyi tanınmalı ve çocuğun duygu dünyasının önemi göz ardı edilmemelidir. İnsan duygularıyla insandır. Çocuğun duyguları paylaşılmalı, duygularını nasıl yöneteceği konusunda ona rehberlik yapılmalıdır. Ebeveynin rehberliği sonucunda duygularını tanıyıp yönetebilen çocuk ahlaki eğitim sürecinde de kalıcı bir öğrenme sağlayacaktır.

Çocuğa dini ve ahlaki anlamda eğitim verirken yukarıda sayılan önemli noktaların yanında eğitici hikâyelerin de etkisinin büyük olduğu unutulmamalıdır. İçinde ahlaki kuralların işlendiği hikâyelerin okunması çocuğun bilinçaltında yer edecektir. Sevilen saygı duyulan hikâyeye kahramanı ile çocuk özdeşim kuracak ve sergilediği ahlaki davranışları benimsemeye çalışacaktır. Dolayısıyla çocuk için seçilecek uygun, ders verici, teşvik edici hikâyeler ahlaki gelişimi açısından verimli ve yol gösterici olacaktır.³⁴ Konunun benimsetilmesi açısından mahremiyet

³³ Ahmet Çağlayan, *Ahlak Pusulası*, 2. Baskı (İstanbul: DEM Yayınları, 2013), 56-59.

³⁴ Cemil Oruç, *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*, 2. Baskı (İstanbul: Dem Yayınları, 2014), 173.

sınırlarını korumanın öneminin vurgulandığı hikâyelerin seçilmesine de özen gösterilmelidir

Kur'an-ı Kerim'in ahlakla alakalı konularda eğitim verme sürecinde takip ettiği bazı metotlar vardır. Bu metotlardan mahremiyet bilinci verme konusunda da etkili olacak bazı maddeleri şöyle sıralanabilmektedir;

- a. İyi ve kötü olanı açıklar,
- b. İnsanları iyi şeylere yönlendirir, kötü şeylere karşı uyarır,
- c. Kıssalar ile ders verir,
- d. Toptan değil de aşamalı olarak eğitmeyi hedefler.³⁵

Hz. Peygamber (sav) 'in hadis-i şeriflerinde ahlakın farklı yönlerine vurgu yapılmaktadır. O, ahlak ile ilgili konularda hem bireyin kendine, hem topluma hem de aileye hitap eden açıklama ve uyarılarda bulunmaktadır. Üç başlık halinde³⁶

- a. Bireyler arası ilişkilerde var olması gereken ahlaki ilkeleri vurgulayan
- b. Aile içindeki uyulması gereken ahlaki kuralların önemine vurgu yapan
- c. Toplumsal ahlaka dikkatleri çeken ifadelerinin İslam perspektifinde mahremiyet algısının anlaşılmasında da etkili olacağı unutulmamalıdır.

İslam ahlakında kişinin sadece kendisinin izole bir biçimde eğitilmesi söz konusu değildir. Çünkü birey, kendisi dışında var olan insanlara karşı sorumluluk sahibidir. Bu açıdan İslam'da ahlak dendiğinde; a. Bireysel Ahlak b. Aile Ahlakı c. Toplumsal Ahlak' tan söz edilmektedir.³⁷ Mahremiyet alanı hem birey hem toplum hem de aileyi kapsamına alan bir bütündür. Dolayısıyla mahremiyet alanı İslam ahlakının ilgilendiği ahlak alanlarıyla doğrudan bağlantılı bir konumda bulunmaktadır.

³⁵ Bilgen, *Yüksek İslam Ahlakı*, 70-75.

³⁶ Salih Kesgin, "Hadis Sünnet ve Ahlak", *Ahlak Birey ve Toplum*, ed. Hüseyin Peker - Mustafa Kara (Samsun: Üniversite Yayınları, 2015), 109.

³⁷ Recep Kaymakcan - Hasan Meydan, *Ahlak Değerler ve Eğitimi* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014), 121-135.

İslam'da ahlak denildiğinde başka birçok alt başlık daha sayılabilmektedir. Örneğin, bireysel ahlak, toplumsal ahlak, iş ahlakı, sosyal ahlak, hukuk ahlakı vs. Mahremiyet algısını yakından ilgilendirmesi bakımından İslam'da cinsel ahlakın varlığından bahsetmekte fayda olacaktır. İslam' da cinsel ahlak denildiğinde akla gelen ve üzerinde durulan bazı kavramlar ve durumlar vardır. Bunlardan biri hayâ yani utanma duygusudur. İffet ve namus kavramları da kişinin cinsel ahlakını koruması konusunda büyük öneme sahiptir. Nefse hâkim olmak başlı başına bir Müslümanın ahlaki ilerleyişi yolunda en önemli noktalardan birini ifade etmektedir.³⁸ Ayrıca Kur'an-ı Kerim, 'takva elbisesi' benzetmesi ile 'manevi elbise' yani utanma ve sakınma duygusunu ele almaktadır.(Kur'an, el-A'raf, 7/26)³⁹ Cinsel ahlaka dair üzerinde durulan diğer bir konu ise eşcinsellik (kendi cinsiyetinden kişilere cinsel yönden ilgi duyma) tir. İslam'da eşcinsellik yasak ve kötü bir eylem olarak görülmektedir. (el-Neml, 27/55)

Erkek eşcinselliğinin ortaya çıkmasında etkili olan aşağıdaki durumların;

- a. Erkeklerin birbirlerinin avret bölgelerine bakmaları,
- b. 10 yaşından büyük çocukların ve yetişkin erkeklerin aynı yatakta yatması,
- c. Kadınsı vücutlu erkeklerle bir arada bulunulması,
- d. Eşcinsellikle ilgili yazılı ve görsel yayınlara ilgi duymak⁴⁰ gibi unsurların mahremiyet konusundaki hassasiyetin göz ardı edilmesi ya da tamamen ortadan kalkması ile doğrudan bağlantılı olduğu görülmektedir.

Eşcinselliğin bir alt başlığı olarak kadınların kendi cinslerine ilgi duymalarını ifade eden lezbiyenlik de haram kabul edilmektedir.(el-Nisâ, 4/15) Eşcinsellikle ilgili Hz. Peygamber (sav); "Kadınlar gibi yumuşak davranıp kırıtan erkeklere, erkeklere benzemeye özenip taklit eden kadınlara Allah lanet etmiştir."⁴¹ buyurmaktadır.

³⁸ Bayraktar Bayraklı, *Kur'ani Ahlak*, (İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2011), 475-497.

³⁹ Bakınız: Elmalılı Muhammed Hamdi Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, gyy. Ali Bulaç, 10 Cilt (Ankara: Akçağ Yayınları, Trsz), 3/521

⁴⁰ Ali Rıza Demircan, *İslam'a Göre Cinsel Hayat* (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2011), 426-431.

⁴¹ Buhârî, "Libâs", 61

Kadın eşcinselliği olan lezbiyenliğe de alt yapı oluşturup ortam hazırlayan durumlardan;

- a. Kadınların birbirlerinin avret yerlerine bakması,
- b. 10 yaşından büyük kız çocukların ve yetişkin bayanların aynı yatakta yatması⁴² mekân ve beden yönünden ‘mahrem alan’ algısının oluşmamasının bir sonucu olarak düşünülebilir.

Hız. Peygamber (sav) zamanında direk olarak erkek ve kadın eşcinselliği ile ilgili bir olay söz konusu olmadığı için o dönemde uygulanmış herhangi bir ceza da bulunmamaktadır. Bu fillerin cezası hakkında bazı âlimler ‘tazir cezası’* uygulanmasını uygun görmekte-dirler.⁴³

Bunun dışında İslam’da aralarında nikâh akdi olmayan insanların cinsel anlamda bir araya gelmeleri demek olan zina büyük günahlardan sayılmakta ve kesinlikle yasaklanmaktadır. (el-Nisâ, 4/24) Cinsel ahlakı zedeleyen meselelerden olarak görülen namusa matuf iftira da Kur’an’ın kötü görüp yasakladığı davranışlar arasında yer almaktadır. (el-Nûr, 24/23)

3. İslam’da Eğitim ve Mahremiyet İlişkisi

Genel anlamda eğitim, “çocukların ve gençlerin toplum yaşayışında yerlerini almaları için gerekli bilgi, beceri ve anlayışları elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelerine yardım etme, terbiye” olarak tanımlanabilmektedir.⁴⁴ İslam’da eğitim ise insanın doğumundan ölümüne kadar doğru bir yol üzerinde ilerlemesini sağlamak amacıyla onu kötü olan her şeyden uzak tutarak İslami kurallar çerçevesinde şekillendirmek ve iyi bir kul olmasını sağlamak olarak tanımlanabilmektedir.⁴⁵

Kur’an’ın insanın eğitiminin başlangıç zamanına atıfta bulunduğu düşünülen Araf suresinin 58. ayetinde;

⁴² Demircan, *İslam’a Göre Cinsel Hayat*, 435.

⁴³ Demircan, *İslam’a Göre Cinsel Hayat*, 588.

⁴⁴ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 606.

⁴⁵ Bayraktar Bayraklı, *İslam’da Eğitim*, 8. Baskı (İstanbul: Bayraklı Yayınları, 2009), 106.

*Tazir Cezası: Birini bir işte yasaklamak, engellemek, azarlamak ve menetmek anlamlarına gelir. (Dini Terimler Sözlüğü (İmam Hatip ve Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencileri İçin), edt. Ahmet Nedim Serinsu (Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü, Trsz), 352)

‘‘ Toprağı verimli olan güzel bir memleketin bitkisi, Rabbi'nin izni ile çıkar.

Fena ve verimsiz olan bir tarlanın bitkisi ise çıkmaz çıkarsa da bir şeye

yaramaz. İşte, ayetleri şükredecek bir kavim için böyle açıklarız’’ buyurulmaktadır. Bu ayetle ilgili tefsirlerde genel olarak kötü elverişsiz ya da verimli toprakla insan arasında benzeşim kurulmaktadır. Tıpkı verimsiz bir toprak gibi etrafına karşı verimsiz olan insanlar olmakla birlikte verimli bir toprak gibi sürekli çevresine faydası dokunan insanların da olacağına işaret edilmektedir.⁴⁶ Bir görüşe göre ise özellikle çocuğun eğitilmesi ile ilgili olarak verimli veya verimsiz toprak ile bebeğin bulunduğu anne rahmi arasında ilişki kurulmaktadır. Annenin ahlaklı ve düzgün olması oranında çocuğunun da bu gibi güzel özelliklere sahip olacağı iddia edilmektedir. Bu görüşe göre eğitim daha anne rahmine düşmeden annenin ahlakı doğrultusunda başlamakta ve bebeğin oluşumu ile birlikte devam etmektedir.⁴⁷

Çocuk eğitiminin eş seçimiyle başladığına dikkat çekenler de bulunmaktadır. Bir kişinin eşinde bulunmasını istediğı özellikler aslında onun hayata bakış açısını ve hayattan beklentilerini de yansıtmaktadır. Dolayısıyla kişi, nasıl bir çocuk yetiştirmek istiyorsa o doğrultuda ve yaşam tarzında bir eş seçmektedir. Bu bağlamda evlenmek isteyen bayan ve erkekler, seçecekleri eşin, ileride çocuklarını yetiştirecek kişi olacağını düşünerek bir seçim yapmalıdırlar.⁴⁸ Mahremiyeti koruma konusunda yeterli hassasiyete sahip olan bir eş seçerek kişi çocuklarının mahremiyet eğitimine ortam hazırlamış olacaktır.

İslam aileyi çocuğa karşı da sorumluluk sahibi kılmıştır. Şüphesiz ki çocuğun da ailesine karşı sorumlulukları vardır. ‘‘İnsanı insan yapan ilk ocak ailedir’’ düşüncesinden yola çıkarak denilebilir ki ebeveynin çocuğu konusundaki yükümlülüğü büyük önem arz etmektedir. Ebeveynin çocuğa karşı sorumluluklarından bir tanesi de çocuğu güzel bir şekilde eğitmektir.⁴⁹ Çocuğun

⁴⁶ Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, 3. Baskı (Ankara DİB Yayınları 2007), 3/540; Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 3/562

⁴⁷ Bayraklı, *İslam'da Eğitim*, 130.

⁴⁸ Vehbi Vakkasoğlu, *Sevgi Merkezli Çocuk Eğitimi*, 31. Baskı (İstanbul: Ensar Yayıncılık, 2019), 26

⁴⁹ Çağrı, *Anahatlarıyla İslam Ahlakı*, 210-213.

eğitim süreci içinde mahremiyet konusunda da eğitilmesi süreç içinde bütünlüğün sağlanması açısından gerekli ve önemlidir.

Çocuğun anne-babası üzerinde bazı haklarından olan ayrı oda ve yatak imkânının sağlanması ve genel anlamda dini terbiye vermek⁵⁰ de mahremiyet alanı algısının oluşumunu destekleyecek ve kalıcı hale getirmek için atılacak iki önemli adım olarak değerlendirilebilir.

Ebeveyn çocuklarını eğitirken onların seviyesine inmeli, anlayacakları dilden konuşmalıdır. Ayrıca ne çocuğunu şımartacak kadar sevgi ve ilgiye boğmalı ne de onu arsızlaştıracak kadar sevgisiz ilgisiz bırakmalıdır. Sadece sözle değil, hal dili ile de yol gösterici olmalıdır.⁵¹ Nitekim yapılan araştırmalara bakıldığında dindar olup da çocuklarıyla küçükken dini anlamda aktiviteler de yapan ailelerin çocuklarının dini ve ahlaki gelişimlerinin daha sağlıklı seyrettiği görülmektedir. Aile, çocuğuna dini sevdirek aktarmalı, ‘hadi kalk yap’ değil de ‘hadi birlikte yapalım’ ilkesiyle hareket etmelidirler. Dine karşı olumlu tavır geliştirmiş olan çocuğun dinle bir bütün halinde olan ahlaki ilkelere karşı da olumlu bir bakış açısına sahip olması kaçınılmaz olacaktır.⁵² Çocuğun İslam’ın bakış açısı doğrultusunda mahremiyet algısının oluşması bağlamında da yine İslam’a karşı pozitif tutumu önemli bir etken olarak değerlendirilmelidir. Nitekim ailesinin yaşadığı İslam dinini seven çocuk bu dinin mahremiyet sınırlarını korumayı da sevecek ve bu konuda istekli davranacaktır.

İslam’a göre çocuk ergenlik çağına girene kadar yaptığı davranışlardan sorumlu değildir. Ailesi çocuğa yetişme sürecinde doğruyu ve yanlışı anlatmakla görevlidir. Sadece anlatmak değil aynı zamanda yaparak yaşayarak da belli davranış kalıplarını benimsetmek ailenin üzerine düşen vazifelerdendir. Ergenlik, olgunluk çağına ulaşan çocuk artık kendi yaptığı şeylerden sorumludur ve çocuğun yaptığı her davranışın karşılığı olduğunu bilmesi gerekmektedir. Aile çocuğun, zihinsel ve fiziksel olarak olgunlaşp dinen de sorumluluk aldığı yaşa geldikten sonra çocuğuna

⁵⁰ Kerim Buladı, *Ailede Huzurlu Yaşamının Sırları*, (İstanbul: Bilge Yayıncılık, 2008), 127-143.

⁵¹ Çağrııcı, *Anahatlarıyla İslam Ahlakı*, ss.213-215.

⁵² Hatice Kübra Tongar, *Korkutarak Değil Sevdirek Din Eğitimi*, 15. Baskı (İstanbul: Hayykitap Yayınları, 2019), s. 67.

yine olumlu yönde tavsiyelerde bulunmalıdır. Bu durum mahremiyet bilincinin oluşturulması sürecinde de geçerli olmalı ve aileler tarafından uygulanmalıdır.⁵³

Mutlu ve başarılı bir insanın nasıl eğitilip yetiştirileceği üzerinde yapılan araştırmalar göstermektedir ki başkaları tarafından ‘iyi insan’ olarak tanınan, çocuklarını ve birbirlerini seven ebeveynlerin çocukları çok daha mutlu olmaktadır. Böyle bir aile de büyümüş olan çocuklar yetişkinlik dönemlerinde olumlu ve olumsuz yaşantıları daha kolay ve hızlı algılayıp çözüm önerilerinde bulunabilmektedirler. Bu da demek oluyor ki çocuğun iyi eğitilmesinde anne ve baba arasındaki uyum ve sevginin önemli etkileri bulunmaktadır. Aralarındaki bağın kuvvetli olduğu ebeveyninin mahremiyet konusunda da titizlik içinde olduğunu gören çocuk veya gencin bu konuda önemli hassasiyetlere sahip olması doğal bir sonuç olacaktır.⁵⁴

Müslüman anne babalar çocuklarını eğitme konusunda mümkün olduğunca itinalı davranmalıdırlar. İslam’ın çizdiği çerçeveler dâhilinde nezaket ve görgü kuralları göz önünde bulundurularak ebeveynlerin çocuklarına şu konularda verdiği eğitim mahremiyet alanının oluşturulması açısından dikkate değerdir;⁵⁵

- a. Gün batımından sonra mutlaka evde olmaları (Belli bir yaşa kadar); Aile mahremiyeti
- b. Bir yere gittiğinde kapıyı çalmadan girmemek; Mekân mahremiyeti
- c. İnsanlara herhangi bir aletle zarar vermemek; Beden mahremiyeti

İslam, insanın fitrat üzere doğduğunu söylemekte ve eğitimi insan fitratı üzerine bina etmektedir.⁵⁶ Fitrat kelimesi Arapça kökenli olup, ‘fe-ta-ra’ kökünden gelmektedir. ‘Uzunlamasına yarmak’ manasında kullanılmaktadır. Terim anlamı olarak ise; “Yüce Allah tarafından insanların kalplerine yerleştirdiği marifetullah (Allah’ı Bilme) kuvvesi ya da melekesi” demektir. Diğer bir ifadeyle “Yüce Allah’ın insanın içine yerleştirdiği, onun imanla ilgili marifete ulaşma yeteneğidir.”⁵⁷ Başka

⁵³ Abdurrahman Dodurgalı, *Ailede Din Eğitimi*, 3. Baskı (İstanbul: Timaş Yayınları, 2010), 210.

⁵⁴ Nuran Şener, *Çocuk Eğitim Rehberi*, (İstanbul: Huzur Yayınları, Trsz.), 149.

⁵⁵ Cevat Akşit, *Mutlu Evlilik İslami Esasları*, (İstanbul: Gümüşev Yayıncılık, 2011), 146-147

⁵⁶ Bayraklı, *İslam’da Eğitim*, 104.

⁵⁷ İsfahânî, *Müfredât Elfâzi’l-Kur’ân*, 1147.

bir manası; “İnsanın doğuştan gelen temiz tabiatı, bozulmamış ve değişmemiş ilk hali ve kendine has yaratılışı” demektir.⁵⁸

İslam’ da insanın fitrat olarak dindar olduğu kabul edilmektedir.⁵⁹ Bunu açıklayan bazı ayet ve hadislerle rastlamak mümkündür. Hz. Peygamber (sav) ;

“Her doğan fitrat üzere doğar. Onu, anası, babası Yahudi, Hristiyan veya Mecusi yapar. Nitekim hayvan yavrusu da tam olarak doğar. Hiç o yavrunun burnunda, kulağında eksik kesik bir yer görür müsünüz?”⁶⁰ buyurarak insanın aslında doğuştan temiz bir yapıya sahip olduğuna, olumlu niteliklere eğilimli ve hazır bir konumda bulunduğu dikkatleri çekmektedir.

Ayette de geçen hadis-i şerifte de bahsedilen ‘fitrat’ kelimesinin tam olarak anlamı ile ilgili farklı düşünceler bulunmaktadır. Bu düşüncelerden bazıları şöyledir;⁶¹

- a. Fıtrat kelimesi, ‘İslam’ anlamına gelmektedir,
- b. ‘Fıtrat’, ‘başlangıç’ anlamında kullanılmıştır. Allah tüm insanları ilk doğduklarında belli bir başlangıç ve son belirleyerek dünyaya getirmektedir,
- c. Bu kelimededen maksat Hz. Âdem’in neslinin dünyaya gelmeden önce Allah’a iman etmeleridir,
- d. Hadiste geçen ‘fitrat’ kelimesi sadece Müslüman doğanları kapsamaktadır.

Fıtratın manasını ‘türünün özelliklerini taşımak’ şeklinde de açıklayanlar bulunmaktadır. Bu açıklamaya göre fitrat her türün kendi sınırlarını ifade eden bir kelimedir. Mesela insan fıtratı sevmeye sevilmeye mahcup olmaya vs. meyilli bir durumdadır. Utanma duygusu hayvan fıtratında olmayan bir duygudur. Aynı şekilde âşık olma hissi yine insanın fıtratında bulunan hayvanlarda bulunmayan bir histir. İyi

⁵⁸ Mehmet Kızılkaya, *A’dan Z’ye İslam’da Çocuk Terbiyesi*, (İstanbul: Hayat Yayınları, 2014), 52.

⁵⁹ Mehmet Kızılkaya, *A’dan Z’ye İslam’da Çocuk Terbiyesi*, 50.

⁶⁰ Buhârî, “Tefsir”, 30; Ebû Davud, “Sünnet”, 17.

⁶¹ Hayati Hökelekli, “Fıtrat”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, (Ankara: TDV Yayınları, 1996), 13: 47-48.

olmak da insanın fitratının gereğidir. İyi olmayan etrafa zarar veren gayri ahlaki davranan insanlar fitratına uygun davranmamaktadır. Bu tip davranışlar fitratı bozulmuş insanların sergilediği davranışlar olarak görülmektedir.⁶² İnsanın bozulmamış yaratılışı ve utanma duygusu ile bağdaştırılabilecek mahremiyet hissi de insana özel ve korunması gereken bir histir.

İslam dini, insanı doğuştan günahsız ve eğitime müsait görür. Eğitime müsait olması aslında fitratı gereğidir. İnsan dünyaya geldiğinde tertemizdir, her türlü eğitime açık ve yatkındır. Şekillenmeye müsait bir hamur konumunda olan insana doğumundan itibaren verilecek eğitimin muhtevası, onun bütün hayatını, çevresini, etkileşim içinde olduğu her şeyi etkileyecektir.⁶³ Bu bağlamda doğumundan itibaren aynı mahrem hassasiyetler doğrultusunda yetiştirilmiş bireyin bu hassasiyetleri daha kolay sahiplenecektir. Kişiliği mahremiyetle yoğrulmuş bir yetişkinin ömrü boyunca zihninde ve ruhunda var olan mahremiyet hassasiyeti davranışlarının şekillenmesinde aktif rol oynayacaktır.

İslam, bir kişiyi herhangi bir konuda eğitirken kısa ve uzun vadeli bazı gayeler çerçevesinde bunu gerçekleştirir. İslam'ın insanı eğitirken hedeflediği bazı kısa vadeli gayelerin aynı zamanda mahremiyet algısının da hedeflediği gayeler olduğu düşünülebilir. Bu gayeler şöyle sıralanabilmektedir,⁶⁴

- a. İyi insan yetiştirmek: Her yönüyle olgun bir insan ortaya koymak.
- b. İnsanları istikamette tutmak: Her zaman doğru yolda olmaya özen göstermek.
- c. Karanlıktan aydınlığa çıkarmak: Yanlış fikir ve inanışlardan kişinin ruh dünyasını temizlemek.
- d. Söz ve davranışı birleştirmek: Söylenenlerle yaşananların olumlu manada aynı olması gerekir.
- e. Evrensel ahlak: İnsanlığın ahlakına önem vermek ve tüm insanların hakkını gözetmek mahremiyet konusunda verilen eğitim sonucunda bu eğitimin hedeflediği başlıklardan sayılabilir.

⁶² Adem Güneş, *Edinerek Öğrenme*, 3. Baskı (İstanbul: Timaş Yayınları, 2017), 114.

⁶³ Bayraklı, *İslam'da Eğitim*, 107.

⁶⁴ Bayraklı, *İslam'da Eğitim*, 270-280.

Yukarıda sıralananlar İslam'ın kısa vadeli yani bu dünyaya dönük gayeleri idi. Oysaki İslam'ın bir de nihai olarak asıl hedeflediği uzun vadeli bir gayesi bulunmaktadır. O da: Ahiret mutluluğudur. Dünya adına, düzen ve mutluluk için çok şey konuşulup söylenebilmektedir. Fakat şu unutulmamalıdır ki asıl gaye ahiret mutluluğudur. Ahiret mutluluğuna da ancak bu dünyada yapılan olumlu ve faydalı işler vesile olacaktır. Buraya kadar açıklanmış ve bundan sonra da açıklanacak olan bütün meseleler aslında İslam'ın bu uzun vadeli hedefine ulaşmak için yapılması gerekenlerin çok küçük bir özeti hükmündedir. Nitekim İslam ve onun eğitim anlayışıyla bağlantılı her şey Allah-Kul ya da Kul-Kul arasındaki ilişkinin anlaşılması ve düzgün bir şekilde ilerlemesini hedeflemektedir.⁶⁵ Mahrem konuların sınırlarının çizilmesi mahremiyet algısının insanlar arası ilişkileri düzenlemede etkili olması İslam'ın bu son ve asıl hedefine ulaşılması bakımından önemli bir role sahiptir. Söz gelimi İslam'da Kul-Kul arası ilişkilerin hassasiyetle ele alınması açısından mahremiyet alanlarının belirlenmesi ve korunması bu ilişkilerin sağlıklı devam ettirilmesi için gerekli görülmektedir.

İslam'ın mahremiyet algısı ve sınırları çerçevesinde önem ihtiva eden diğer bir konu da şüphesiz ki İslam'ın terbiye anlayışıdır. Terbiye, Rab kelimesinden türemiştir. Rab kelimesi terbiye anlamında bir mastardır. Kur'an-ı Kerim'de Allah, kendisini kullarının terbiyecisi olması anlamında 'Rab' kelimesiyle tanıtmaktadır. Allah'ın Rab tanımlamasıyla bağlantılı olarak terbiye kelimesi ise değişik şekillerde açıklanmıştır. Aristo'ya göre terbiye; Toprağın ekime hazırlandığı gibi, aklı öğrenmeye hazırlamaktır. Kant, terbiyeyi kişide gelişmesi mümkün olan bütün yeteneklerin olgunluğa ulaşması olarak tanımlar. İslam'a göre terbiye ise, 'İslam esaslarından çıkan ve inanç esaslarını kökleştirme amacı güden davranış ve tavırlarda dini kuralların öğrenilmesini ve uygulanmasını gerekli kılan eğitim öğretim işidir.'⁶⁶ Yetişmek ve gelişmek tüm canlılar için kullanılan bir kavram iken 'terbiye' kelimesi insanın her yönden gelişmesini konu alan ve sadece insana özgü kullanılan bir kavramdır.⁶⁷

⁶⁵ Bayraklı, *İslam'da Eğitim*, 283-287.

⁶⁶ Mehmet Kızılkaya, *A'dan Z'ye İslam'da Çocuk Terbiyesi*, 39-40.

⁶⁷ Ziya Kazıcı; Halis Ayhan, "Terbiye", *TDV İslam Ansiklopedisi* (İstanbul: TDV Yayınları, 2010), 39: 515

İslam'a göre terbiyenin belli başlı bazı amaçları vardır;⁶⁸

- a. Terbiye, insanın beden, akıl ve ruh sağlığını kapsar.
- b. İnsanı güzel ahlaka ulaştırır.
- c. İnsanı ruhen olgunlaştırır.
- d. Allah korkusu ve sorumluluk bilincini öğretir.
- e. Eğitim-öğretimle beraber dini prensiplerin hepsini içine alır
- f. Çocuğa cinsi terbiyeyi öğretir ve fuhşa düşmekten korunmayı içerir.

Yukarıda ifade edilen hedefler mahremiyet bağlamında da ele alınabilmektedir. Nitekim beden akıl ve ruh sağlığı yerinde olan, güzel ahlak sahibi ruhen de olgunlaşmış kişinin İslam'ın çizdiği mahremiyet alanlarını koruma konusunda da duyarlı ve bilinçli davranması beklenir. İslam'da terbiye sürecinde aynı zamanda dini hassasiyetlerin de vurgulanması ve özelde cinsel terbiyenin verilmesi mahremiyet bilincinin oturtulmasında etkili olacağı düşünülmektedir. Tüm bunlarla birlikte Allah'a karşı derin saygı ve sorumluluk duygusu içinde olan bireyde mahremiyet bilincinin yerleşmesi ve içselleştirilmesi de kolay olacaktır.

Gazali çocuğun kalbini kıymetli bir cevher olarak açıklamakta ve şöyle devam etmektedir; “Çocuğun kalbi temiz bir toprak gibidir ki her ne ekersen biter. Eğer hayır tohumunu ekersen hem din hem dünya saadetine kavuşur. Ana-babası ve üstadı da onun sevabına ortak olur. Eğer böyle olmazsa çocuk mutsuz olur. Anne-babası suçunda ortak olurlar.” Çocuğu terbiye ederken dikkat edilmesi gereken hususları da açıklamaktadır. Bu hususlardan “Giyim kuşamının cinsiyetine uygun olmasını sağlamak” ilkesi çocuğun kendi mahrem alanını algılaması açısından büyük önem arz etmektedir. Kendi cinsiyetinin ve bu cinsiyetinin gerekliliklerinin farkında olarak ona göre hareket eden birey mahremiyet konularını da daha iyi algılayacak ve değerlendirecektir.⁶⁹

⁶⁸ Mehmet Kızılkaya, *A'dan Z'ye İslam'da Çocuk Terbiyesi*, 44-50.

⁶⁹ Gazâlî, *Kimyâ-yı Saadet*, 349-351.

Bir kişinin çocuğa güzel terbiye verebilmesi için sahip olması gereken birkaç özelliğten bahsedilmektedir. Bu özellikler;⁷⁰

- a. Samimi, içten olmalı, Çocuğu eğitirken Allah'ın rızasını gözetmelidir,
- b. Yaptığı tüm işlerde kötülüklerden sakınmalı, Allah'ın emirlerine uygun hareket etmelidir.
- c. İlim sahibi, donanımlı olmalıdır.
- d. Yumuşak huylu, anlayışlı güzel ahlaklı olmalıdır.

Yukarıda bahsedilen bir terbiyecinin sahip olması gereken özellikler aynı zamanda çocuğa mahremiyet konusunda terbiye verip örnek olacak kişide de bulunması gereken özellikler olarak sıralanabilir. Bu özelliklere sahip olan bir yetişkinin çocuk üzerinde çoğu konuda olduğu gibi mahremiyet konusunda da iyi bir örnek olacağı beklenebilir.

4. Kur'an-ı Kerim ve Sünnette Mahremiyet

İslam'da mahremiyetin 3 temel özelliğinden bahsedilmektedir. Bu temel özellikler;⁷¹

- a. Koruma altına alınan bir özne bulunmaktadır. Bu özne çoğunlukla kadındır.
- b. İşin içinde yabancılar da bulunmaktadır. Başka bir ifade ile mahremiyet alanına girenler ve bu alanın dışında kalanlar olmak üzere başka insanları da kapsayan bir alan mevcuttur.
- c. Mahrem kabul edilen şeyin başka bakışlardan müdahalelerden korunması esastır.

İslam'ın mahremiyet algısını bir bütün olarak değerlendirilmeli ve algılanmalıdır. Aşağıda bu algıyı anlatmak adına dört ayrı mahremiyet alanından bahsedilecektir. Ancak aşağıda zikredilecek her bir ayet ve hadisin konunun

⁷⁰ Nihat Özmen, *Çocuk Eğitimi İzlenecek Metotlar*, 2. Baskı (İstanbul: Dua Yayıncılık, 2017), 44-61.

⁷¹ Mustafa Aydın, "Mahremiyet ve Örtünmenin Dönüşümü", *Eskiyeni* Sayı:12 (Kış 2009), 62.

tamamlayıcısı oluşu unutulmamalıdır. Hiçbir mahremiyet alanı ve konusu birbirinden ayrı ve çok farklı olarak değerlendirilmemelidir. Ele alınacak bu 4 mahremiyet alanı şöyle sıralanabilmektedir:

4.1. Mekân Mahremiyeti

Mekân mahremiyetinden kastedilen mesken veya ev mahremiyetidir. Mekân mahremiyeti kişinin kendine özel olan şeyleri yaşadığı herhangi bir yerin özel olmasını gerektirir. İçinde yaşanan şeyler kadar, bunların yaşandığı mekân da önemli ve kişiye özeldir.

Kur'an'da mekânın mahremiyetiyle alakalı uyulması gereken kurallar;

- a. Eve girmek için izin alınması,
- b. Evde bulunanlara selam verilmesi,
- c. İzin verilinceye kadar içeri girilmemesi,
- d. İzin verilmemesi durumunda oradan uzaklaşılması,
- e. Kişinin alakası bulunan fakat içinde kimse oturmeyen evlere girebileceği şeklindedir.(el-Nûr, 24/27-29)

Ayette vurgu yapılan konular mekâna dair mahremiyet bilincinin oluşmasını ve yerleşmesini hedeflemektedir.

Söz konusu ayetlerle bağlantılı olarak yapılan yorumlarda başkalarının evlerine girileceği zaman uyulması gereken iki temel kuraldan bahsedilmektedir:⁷²

- a. İsti'nas: Dışarda olduğunu ev sahibine bildirmek için çeşitli sesler çıkarmaktır. Mesela, öksürmek, Suphanallah, Elhamdülillah, Allah u Ekber gibi cümleler kurarak dışarda beklediğini ev halkına duyurmaktır.
- b. Teslim: 'es-selamu aleyküm' demektir. Böyle selamlamak içeri girenin Müslüman olduğunu hatırlattığı gibi içeridekilere de güven verir.

⁷² Celal Yıldırım, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri* (İstanbul: Anadolu Yayınları, 1987), 8/4193-4194.

Elmalılı Hamdi Yazır ‘selam vermek’ yani özellikle ‘es-selamın aleyküm’ demenin önemini anlatmak için tefsirinde şu ifadeleri kullanmıştır: “Allah u Teâla, isti’nası (izin istemeyi) şart koştuğu gibi, müminlere sınırsız bir kurtuluş duygusu vaat edip aşıl原因an selamı öğretmekle, sözü özlü, anlamı geniş ve herkes için istek gayesi olacak en güzel bir sosyal ilkeyi emir buyurmuştur.”⁷³

Hz. Peygamber (sav) evlere girilmesi ile ilgili olarak şöyle buyurmaktadır: “*Adam, evine girdiği zaman şöyle dua etsin: Allah’ım doğrusu ben senden hayırlı çıkış diliyorum. Allah’ın ismiyle girdik, Allah’ın ismiyle çıktık Allah’a güvenip dayandık. Sonra da ev halkına selam versin*”⁷⁴ Hz. Peygamber bir babanın veya annenin kendi evine girerken dahi selam vermenin önemini vurgulamakla birlikte hayır duada bulunmanın ve Allah’ın adını anmanın da önemine dikkatleri çekmektedir. Evin içinde kendi mahremiyetine saygı duyarak içeri giren ebeveyninin tavrını gören çocuk şüphesiz ki kendisi de bu konuda dikkatli ve hassas davranmaya gayret gösterecektir.

Cahiliye döneminde Araplar bir kişinin evine girerken izin almadan sadece ‘iyi sabahlar’ ya da ‘iyi akşamlar’ diyerek girmektedirler. Hatta çoğu zaman izin almadan girip eşleri uygunsuz şekilde görebilmekteydiler. Bu cahiliye âdetini ortadan kaldırmayı amaçlayan mezkûr ayetler mekânın, bununla birlikte ailenin mahremiyetini zihinlerde sabit kılmayı amaçlamaktadır.⁷⁵ Yabancı evlere girileceği zaman önce selam mı vermek gerekir izin mi almak gerekir konusunda alakalı farklı görüşler bulunmaktadır. Bununla birlikte âlimlerin çoğunluğu eğer evin içinde birisinin olduğu biliniyorsa önce selam verilmeli sonra izin istenmeli şeklinde açıklama yapmışlardır. Kişinin evde birinin olup olmadığından emin olmadığı zamanlarda ise önce girmek için izin istemesinin sonra da selam vermesinin gerekliliği vurgulanmaktadır.⁷⁶ Çocuklara sadece selam vermenin yeterli olmadığı aynı zamanda bir yere girileceği zaman izin de istenmesi gerektiği mahremiyet bilinci açısından benimsetilmeli bu konuda onlara örnek olunmalıdır.

⁷³ Yazır, *Hak Dini Kur’an Dili*, 5/377.

⁷⁴ Ebû Dâvud, “Edeb”, 103

⁷⁵ Kadı Beydâvî, *Muhtasar Beydâvî Tefsiri*, terc. Şadi Eren (İstanbul: Selsebil Yayınları, 2010), 3/218.

⁷⁶ Muhammed Ali es-Sâbûnî, *Kur’an-ı Kerim’in Ahkâm Tefsiri*, terc. Mazhar Taşkesenlioğlu (İstanbul: Şamil Yayınevi, 2011), 2/176.

Hız. Peygamber (sav)'in uygulamalarında yabancı bir eve girileceği zaman göz önünde bulundurulması gereken hususların birkaç farklı şekilde ifade edildiği görölmektedir. İlki 'es-selamu aleyküm, içeri girebilir miyim?' şeklinde izin istedikten sonra izin verilirse o mekâna girilmesidir.⁷⁷ Bir ortama girildiği zaman selam vermek sünnettir. Ayrıca bir kişinin karşılaştığı başka bir kişiyle konuşmadan önce selam vermesi de sünnettir. Selama karşılık verirken de karşıdaki kişinin, selamı alanın sesini duyması gerekmektedir. İzin isteme adabıyla ilgili olarak hadislerde zikredilen ikinci husus bir başkasının evine girmek isteyen kişinin (varlığını duyurmak için kapıda sesli olarak) Suphanallah-Allah u Ekber-Elhamdülillah demesi, öksürüp boğazını temizleyerek içerideki ev halkından izin istemesidir.⁷⁸ Üçüncü husus ise bir eve girileceği zaman üç defa izin istenilmesi, izin verilmediği takdirde ise geri dönülmesidir.⁷⁹ İzin istenildiği vakit içerideki kişi tarafından geri çevrilince ise bu geri dönüşün de kızarak veya küserek değil gönül rızasıyla olması önem arz etmektedir.⁸⁰ İzin isteme konusuyla ilgili dördüncü nokta ise yüzün kapıya dönük bir şekilde izin istenmemesidir. Hız. Peygamber (sav) yabancı bir kapıyı çaldığında kapının sağ veya sol tarafında durup kapının açılmasını bekler arkadaşlarına da böyle yapmalarını tavsiye ederdi.⁸¹ Hız. Peygamber (sav)'in uygulamalarında görölen bir başka husus kapıyı çalan kişinin içeriden gelen 'kim o?' sorusuna karşılık sadece 'ben' şeklinde değil de ismini söyleyerek kendisini tanıtır içeri girmek için izin istemesidir.⁸² Bu durumda gelen kişi tanınır ona göre içeri girmesi için gönül rahatlığıyla ya izin verilecek ya da reddedilecektir.

Hız. Peygamber (sav) döneminde günümüzdeki gibi kapı veya ziller yoktu. Evlerin girişleri belki de bir perde veya örtü ile kapatılmaktaydı. Dolayısıyla izin isteme adabının uygulanması daha da zorlaşmaktaydı. O dönemde izin istemek deyince 'girebilir miyim' demek, ya da öksürük şeklinde sesler çıkararak orada olduğunu hissettirmek izin istemek anlamına gelmekteydi. Günümüzde ise kapılar, ziller, tokmaklar vs. aletler oldukça gelişmiş ve ilk dönemlerde kastedilen izin isteme

⁷⁷ Ebû Dâvud, "Edeb", 127

⁷⁸ İbn-i Mâce, "Edeb", 17

⁷⁹ Buhârî, "İsti'zan", 13

⁸⁰ Yıldırım, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, 8/4193.

⁸¹ Ebû Dâvud, "Edeb", 138

⁸² Buhârî, "İsti'zan", 17

şeklinin yerini almıştır. Dolayısıyla günümüzde gidilen herhangi bir evin zilini çalmak veya tokmağına dokunmak izin almak anlamına gelmektedir.⁸³ Ne şekilde izin alınacak olursa olsun içeri girme konusunda ısrarcı olmamak da dikkat edilmesi gereken bir başka husustur. Bu konuda ısrarcı olunmaması karşıdaki insanın mahremiyet sınırlarına saygı duyulması bağlamında önem arz etmektedir. Bu bilincin çocuklara da aktarılması ve çocukların hayatında da uygulanır hale getirilmesi mahrem alanların korunma hassasiyetinin oluşması açısından önemli rol oynayacaktır.

Evlere izinsiz girmek evin mahremiyetinin ihlal edilmesi anlamına geldiği gibi devamında bir günaha da sebep olabilmektedir. İzin almadan herhangi bir eve giren kişi görmemesi gereken mahrem durumlarla karşılaşabilmektedir. Gayri ihtiyari bakışlar istemli bakışlara dönüşünce yasak ve günaha sürükleyen ilişkilere sebep olabilmektedir. Devamında ise uygun olmayan durumlar gerçekleşebilmektedir.⁸⁴ Yabancı evlere girmeden önce izin istemenin birkaç hikmetinden söz edilebilmektedir. Bu hikmetlerden bazıları kişiler arasında ünsiyet, yakınlık ve tanışık olmayı gaye edinmekle birlikte aynı zamanda girilecek mekândaki kişiyi de üzmemektir.⁸⁵ Evin dışındaki kişilerin eve, içindeki kişilerin ise odaya girerken izin alarak girmeleri konusu bir bakıma tedbir niteliğindedir. Eve veya odaya girip çıkan insanlar hakkında kötü düşünülmemesi, aile sınırlarının duyulmaması açısından izin alma konusu önem arz etmektedir. İleride bu bağlamda ortaya çıkacak olumsuz durumların önüne geçilmesi belki de izin alma sayesinde olacaktır.⁸⁶ Tüm bu zikredilenlere bakıldığında izin isteme hassasiyetinin en önemli hikmeti ve sebebinin mahremiyet sınırlarını korumak olduğu söylenebilir. Kişinin tüm özel halleri sahip olduğu tüm özel değerler onun mahrem alanını oluşturmakta ve korunmayı gerektirmektedir. Bu değerlerin korunmasının yollarından biri de

⁸³ Sâbûnî, *Kur'an-ı Kerim'in Ahkam Tefsiri*, 2/176.

⁸⁴ Seyyid Kutub, *Fizilal-il Kur'an*, terc. M. Emin Saraç, B. Karlıağa, İ. Hakkı Şengül, (İstanbul: Hikmet Yayınları, Trsz), 10/414.

⁸⁵ Fahrüddin er-Râzî, *Tefsir-i Kebir Mefatihul Gayb*, (İstanbul: Huzur Yayınevi, 2008), 17/34-35.

⁸⁶ Enes Kılıç, "Aile ve Din Bağlamında Kur'an'daki Mahremiyet Tasavvuru", *Journal Of Analytic Divinity International Refeered Lournal*, Sayı:1 (2018): 69.

çocuk ya da yetişkin tüm bireylerin aynı hassasiyetler içerisinde bir mekâna girecekleri zaman izin alma davranışını alışkanlık haline getirmeleridir.

Ayetlerde (el Nur, 24/27-29) emredilen izin isteme kuralı herkes için geçerlidir. Herhangi bir eve giren kimse ister kadın ister erkek, ister görme veya işitme engelli olsun içeri girmek için izin istemesi gerekmektedir. Çünkü bir evin içinde yabancı erkeğin de kadının da görmemesi gereken mahrem durumlar söz konusu olabilmektedir. Evin içinde yaşayan ailenin veya kişilerin özel hallerinin, mahrem durumlarının bir başkası tarafından görülmesi gibi işitilmesi de haramdır. Hatta görmeyen aynı zamanda da işitmeyen bir insan hissederek de bazı özel durumlara muttali olabilmektedir. Dolayısıyla izin isteme emri tüm bireyleri kapsamaktadır.⁸⁷ Ancak başkasının evine izinsiz girme konusunda bazı istisnaların olacağı da bilinmektedir. Örneğin bir evde yangın, su baskını veya kötü olağanüstü bir durumun gerçekleşiyor olduğu biliniyorsa o takdirde izin alma şartı aranmamaktadır. Çünkü böyle durumlarda olaya acil müdahale edilmesi gerekmektedir.⁸⁸ Bu istisnai durumların, müdahale gerektiren anların ve bu durumlarda nasıl hareket edilmesi gerektiğini de ailedeki tüm bireylere aktarılmalıdır. Olumsuz ve acil bir durumda yapılan müdahalenin mahremiyet sınırlarını aşmak anlamına gelmediği bilinmeli ve ailedeki tüm bireylerin de bu konuda bilgilendirilmesi sağlanmalıdır.

İzin istemekle ilgili zikredilen Kur'an'ın emirleri ve Hz. Peygamber (sav) 'in uygulamalarının tümünü ebeveyn kendi hayatında uygulamakla birlikte çocuklarına da en güzel şekilde anlatmalı ve örnek olmalıdır. İslam dininin bu konuda yaptığı uyarıların sadece yetişkinlerin hayatında yansımaları olan şeyler olmaktan çıkıp çocukların ruh ve bilinç dünyalarında da karşılığı olan konular olması gerekmektedir. Bu bilinç ve hassasiyetle büyüyen çocukların mahremiyet sınırlarını koruma konusundaki gayretleri zamanla hayatları içinde yaşanır bir hal alacaktır.

Konuyla alakalı zikredilen ayetlerin içinde bir de meskûn olmayan yani oturulmayan terkedilmiş evlerden bahsedilmektedir. Bu evlere izin almadan girme

⁸⁷ Sâbûnî, *Kur'an-ı Kerim'in Ahkâm Tefsiri*, 2/179.

⁸⁸ Beydâvî, *Muhtasar Beydâvî Tefsiri*, 3/219.

konusunda kişilerin serbest olduğu belirtilmektedir. ‘Meskûn olmayan ev’ tabirinden anlamamız gerekenle alakalı şu değişik görüş ve düşünceler bulunmaktadır:⁸⁹

- a. Yol üstündeki hanlar ve kervansaraylar ve bir zamanlar oturulmak için yapılmış sonradan sahipleri tarafından kullanılmayıp terkedilmiş evlerdir.
- b. Yolcuların faydalanması için vakfedilmiş, içinde eşya bulunan evlerdir.
- c. Yol üzerindeki yıkık binalardır.

Çocuklarda mahremiyet bilincinin oluşturulması sürecinde meskûn olmayan ve dolayısıyla izinsiz girilebilen mekânların diğer evlerden ayrı olarak değerlendirilmesinin gerekliliği onlara anlatılmalıdır. İçinde düzenli olarak bir insanın veya ailenin yaşamadığı evlere girme konusunda başkalarının mahremiyet sınırlarını ihlal etme ihtimali bulunmadığı için izinsiz girilebileceği üzerinde özellikle durulmalıdır. Meskûn olmayan evlere karşı takınılması gereken tavrı öğrenen çocuk meskûn evlere neden izinle girmesi gerektiği konusunda da daha bilinçli davranacaktır.

Korunması gereken sadece insanın bedeni değildir. Yemek yemenin de giyimin de ev eşyalarının da kişiye özel olma açısından korunma hakkı bulunmaktadır. Ayrıca ev halkının düzensiz hazırlıksız bulunduğu halleri de onların mahrem alanları içinde yer almaktadır. Bütün bu hallere şahit olmamak, ev halkını üzüp müteessir etmemek için izin isteme emri bir tedbir alıcı ve koruyucu nitelik taşımaktadır.⁹⁰ Başka insanların düzensiz, plansız, hazırlıksız hallerinin de mahrem konular çerçevesinde olduğu aile tarafından çocuklara da aktarılmalıdır. Neyin mahrem ve özel olup olmadığını bilmeyen çocukta ve yetişkinde mahremiyet bilincinin tam olarak yerleşmesi beklenemez. Dolayısıyla diğer insanlara dair mahrem sayılabilecek konuların çok fazla ayrıntıya girmeden çocuğa aktarılması faydalı olacaktır.

⁸⁹ Yıldırım, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, VIII. 8/4195.

⁹⁰ Kutub, *Fizilal-il Kur'an*, 10/416.

Evlerin mahrem olması konusuna vurgu yapan Nur Suresi 58-61. ayetlerden İslam'ın mahremiyet algısıyla bağlantılı olarak anlamamız gereken bazı hususlar ise şunlardır:

- a. Köleler (elinizin altında bulunanlar) ve evlerde bulunup da ergenliğe ulaşmamış olanların elbiselerin çıkarılıp giyinme vakitleri olan 3 vakitte (sabah namazından önce, öğlen elbiselerin çıkarıldığı zaman, yatsı namazından sonra) odaya girileceği zaman izin istemesi,
- b. Bu vakitler dışında herhangi bir zamanda ev halkının birbirlerinin yanına daha rahat girip çıkabilmesi,
- c. Çocukların ergenlik çağına geldiklerinde kendilerinden önceki insanların yaptıkları gibi izin istemeleri,
- d. Görme ya da yürüme engeli olanlara ve hastaya yabancı kişilerin evinde yemek yeme konusunda güçlük olmaması,
- e. İnsanların kendi evleri, baba, anne, erkek kardeş, kız kardeş, amca, hala, dayı, teyzelerinin evlerinde, anahtarı kişinin kendinde bulunan evlerde, dostların evlerinde kadın erkek bir arada ya da ayrı ayrı yemek yenmesinde sakınca olmaması,
- f. Evlere girildiğinde kişilerin birbirine selam vermesi.

Surenin bu bölümlerinde dışardan eve girmek değil de evin içindeki herhangi bir bölüme, odaya girmekle ilgili hükümler sıralanmaktadır. Ayette geçen 'elinizin altında bulunanlar' tabirinin, büyük küçük, kadın erkek tüm köleleri kapsadığı söylenmektedir.⁹¹ Ayrıca 'elinizin altında bulunan köle ve cariyeler' tabirinin günümüze bakan yönü üzerinde durmakta fayda vardır. Günümüzde dünyanın bazı istisnai bölgeleri dışında kölelik müessesesini görmek mümkün değildir. Ayette geçen köle kavramının günümüzdeki karşılığı bahçede çalıştırılan bahçıvan, hizmetçi ya da bakıcı kadın olarak görülmektedir. Bu kişiler de bu ayetin kapsamına girmektedir. Eğer buluğa ermedilerse zikredilen üç vakitte, buluğa ermiş

⁹¹ Râzî, *Tefsir-i Kebir Mefâtihu-l Gayb*, 17/140.

iseler her vakitte izin alarak ev sakinlerinin yanına girmeleri gerekmektedir.⁹² Odalara girileceği zaman hizmetçilerin buluğa ermiş olsalar bile zikredilen üç vakit dışında izin almadan girebileceklerini söyleyenler de bulunmaktadır. Bu iznin gerekçesi olarak da onların sürekli hizmet için dolaşıyor olmaları ileri sürülmektedir.⁹³ Her ne kadar müfessirler evde hizmet için çalışanların buluğa erdikleri halde zikredilen üç vakit dışında izinsiz olarak odalara girebileceklerini söylese de bu durum mahremiyet sınırları içinde değerlendirildiğinde çok da isabetli görülmemektedir. Nitekim bir kişi zikredilen üç vakit dışında herhangi bir zamanda odasında bulunurken beden mahremiyetine dikkat etmeyebilmektedir. İzinsiz odaya girilmesi durumunda da sınırların ihlal edilmesi ve beden mahremiyeti görmezden gelinmesi kaçınılmaz olacaktır.

Dikkat edilmesi gereken bir konu daha var ki o da evin hizmeti için çalışan yabancıların belirtilen üç vakit dışında içeri girmek için izin isteyip istemeyecekleridir. Âlimler, hizmet etmek için çalışan kişilerin de normal insanlar gibi buluğa erdikten sonra her zaman mutlaka izin isteyerek odalara girmeleri gerektiğini söylemektedir. Ev halkı da hizmet eden kişi de avret* olarak kabul edilen yerlerin açık olduğunu veya olacağını bilerek içeri girerse bu haramdır. Ayetteki üç vakit dışında girme izni çocuk yaştaki hizmetçiler ve normal ev halkından çocuklar için geçerlidir. Yani ayet avret yerlerinin açılmasını, gösterilmesini mubah kılmamakta, bu konuda rahat davranılacağını ifade etmemektedir. Mahremiyetin korunması açısından zamanın ve mekânın da dikkate alınması gerektiğini vurgulamaktadır.⁹⁴ Evde hizmet için bulunan kişilerin aileden bir birey olmadığı ve dolayısıyla aralarında bir mesafe bulunması gerektiği konusunun da çocuğa aktarılmasında fayda olacaktır. Bu sayede çocuk anne baba ya da kardeşiyle olan bağı ile evde hizmet için bulunan kişiyle arasındaki bağı birbirinden farklı olması gerektiğini anlayacaktır. Mahremiyet bilincinin kazanılmasında etkili olacak bu

⁹² Yıldırım, *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*, 8/4259.

⁹³ İbn-i Kesir, *Büyük Kur'an Tefsiri*, terc. Abdulvehhab Öztürk (İstanbul: Kahraman Yayınları, 2012), 7/44.

⁹⁴ Razi, *Tefsir-i Kebir Mefatihü-l Gayb*, 17/148.

* İslam fihiğinde avret kelimesi, insanın bedeni nde başkası tarafından görülmesi yasak ve haram olan, namazda ve namaz dışında örtülmesi gereken yerler olarak tanımlanmaktadır. Utanılan, kişinin örtmesi gereken yerlerine, özel bölgesine de avret denmektedir.(Mehmet Şener, "Avret", *TDV İslam Ansiklopedisi*, (İstanbul: TDV Yayınları, 1991): 4/125)

bilgilendirme sonucunda çocuk kendisiyle ailesi dışındaki başka insanlar arasında olması gereken mesafeyi daha kolay belirleyebilecektir.

Nur Suresi 61. ayette⁹⁵ Allah (cc), kişiye özel mahrem alanı olan hangi evlerde rahatça yemek yenilebileceğini açıklamaktadır. Ayetin başında görme ya da yürüme engelli ve hastaya sorumluluk olmadığından bahsedilmektedir. Bu sayılan kişiler, o dönemde ev halkıyla birlikte çekinmeden sofraya oturmaktaydılar. Hem ev halkı hem de görme ya da yürüme engelli ve hasta kişiler bir süre sonra bu davetsiz misafirlikten çekinmeye başladılar. “*Mallarınızı aranızda batıl üzere yemeyin*” (el-Nisâ, 4/29) ayeti inince birlikte sofraya oturmaktan daha çok uzak durdular. Fakat Nur Suresinin 61. ayeti nazil olunca artık çekinme davranışları da ortadan kalktı. Ev sahibinin rızası olduğu takdirde görme ya da yürüme engelli ve hasta kişiler evlerde ev sakinleriyle birlikte tekrar yemek yemeye devam ettiler.⁹⁶ Allah (cc) içinde rahatça hareket edilip, yemek yeme konusunda asla çekinilmemesi lazım gelen evleri de sıralamaktadır. Kişinin kendi evi, babasının, annesinin, kız ve erkek kardeşlerinin, amca, hala, dayı ve teyzelerinin evinde bir ölçüde rahat davranabileceğini bildirilmektedir. 61. Ayette geçen ‘anahtarları sizde bulunan evler’ cümlesinde kastedilen şeyin ‘vekâlet veya koruma yoluyla kişinin uhdesine ve tasarrufuna verilen bahçe ya da davar gibi şeyler’ olduğu söylenmektedir.⁹⁷ Ayrıca aynı ayetteki ‘kendi evleriniz’ tabiri kişinin kendi eviyle birlikte eşinin ve çocuklarının evini de kapsamaktadır.⁹⁸ Kişinin kendini yakın hissettiği dostlarının evinde de yemek yeme konusunda rahat davranabileceği de ayetin üzerinde durduğu ve sakınca görmediği bir durumu ifade etmektedir. Bu dostlar kişinin beden mekân ve aile mahremiyetini koruma açısından sakıncalı bulmadığı bireylerdir. Aksi takdirde kişinin mahremiyet

⁹⁵ “*Köre güçlük yoktur, topala güçlük yoktur, hastaya da güçlük yoktur. Kendi evlerinizde veya babalarınızın evlerinde veya annelerinizin evlerinde veya erkek kardeşlerinizin evlerinde veya kız kardeşlerinizin evlerinde veya amcalarınızın evlerinde veya halalarınızın evlerinde veya dayılarınızın evlerinde veya teyzelerinizin evlerinde veya anahtarlarına sahip olduğunuz evlerde ya da dostlarınızın evlerinde yemek yemenizde de bir sakınca yoktur. Bir arada veya ayrı ayrı olarak yemek yemenizde de bir sakınca yoktur. Evlere girdiğiniz zaman birbirinize, Allah katından mübarek ve hoş bir esenlik dileği olarak, selam verin. İşte Allah, düşünesiniz diye âyetleri size böyle açıklar.*”

⁹⁶ Kutub, *Fizilal-il Kur’an*, 10/470-471.

⁹⁷ Beydâvî, *Muhtasar Beydâvî Tefsiri*, 3/251.

⁹⁸ Süleyman Ateş, *Kur’an-ı Kerim Tefsiri* (İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, 1988), 1832.

alanlarına zarar verecek olan arkadaşların bu kapsamda değerlendirilmesi mümkün görülmemektedir.

Yukarıda yemek yeme konusunda mahremiyet sınırları ile birlikte zikredilen evler hususunda da çocuklara aydınlatıcı bilgilerin verilmesi gerekmektedir. Çocuk kimin evinde yeme içme konusunda rahat davranabileceğini öğrenmelidir. Rahat davranacağı bu kişilerin kendi mahrem alanına giren kişiler olduğunu öğrenmesi de önem arz etmektedir. Mahrem halka içine dâhil olan kişilerin evlerinde yemek yeme konusunda rahat davranabileceğini öğrenen çocuk aynı zamanda bu durumun zıddı olarak kimlerin evlerinde bu rahatlığı sergileyemeyeceğini de öğrenmiş olacaktır. Edindiği tüm bu bilgiler çocuğa mahremiyet alanının kapsamını belirlemede yardımcı olacaktır.

İslam'da evlerin mahremiyetiyle ilgili olarak bahsedilmesi gereken başka bir konu da misafirliklerde kadınların ve erkeklerin aynı odada aynı ortamda oturup sohbet etmesidir. Karışık oturup sohbet ve muhabbete dalmanın sakıncalarından biri kadınların erkeklerle bir aradayken tesettürlerine dikkat etmeme durumlarının oluşabilmesidir. Bununla birlikte sohbet esnasında gerçekleşen gülüşmeler, konuşmalar, daha sonra eşler arasında 'Ona neden güldün, neden bunu söyledin veya söylemedin' şeklinde tartışmalara sebep olabilmektedir. Bir başka sakınca ise kişilerin kendi eşlerini olumsuz anlamda yakından görüp konuştukları arkadaşlarının eşleriyle karşılaştırabilecek olmasıdır.⁹⁹ Bu gibi sohbet ortamlarında kadın ve erkeğin oturup kalkmasına ses tonuna hal ve hareketlerine mümkün olduğunca dikkat etmesi mahremiyet sınırlarını koruması gerekmektedir. Anne babasının yabancı erkek ve kadınlar karşısında mahremiyeti korumak açısından hassas olduğunu gören çocuk mahremiyet bilincinin tohumunu ruhunda yeşertmeye devam edecektir. Bu bilinçle büyüyen ve ilerde yetişkin bir birey olarak çocuk aynı ortamda olsa dahi karşı cinsten diğer insanlara karşı mahremiyet sınırını çizmek konusunda zorluk yaşamayacaktır.

Müslümanlarda mahremiyet algısının oluşması bağlamında Hz. Peygamber (sav) de herkese karşı aynı hassasiyet içinde olunması gerektiğini istemektedir.

⁹⁹ Feyzullah Birişik, *Tüm Yönleriyle Ev İçindeki Sünnetler(Buyutu's-Sünne)*, (İstanbul: Polen Yayınları, 2011), 2/553-554.

Annesinin yanına girerken izin isteyip istemem konusunda soru soran sahabeye 'onu çıplak olarak görmek ister misin?' diye sormakta, 'hayır' cevabını alınca da 'O halde izin almadan annenin yanına girme' karşılığını vermektedir.¹⁰⁰ Bir başka hadislerinde Hz. Peygamber (sav); "Hiç kimsenin izinsiz olarak bir başkasının evinin içine bakması helal değildir. Eğer bakarsa (eve) girmiş demektir."¹⁰¹ buyurmaktadır. Bir sahabeye annesinin yanına dahi izin alarak girmesini emreden Hz. Peygamber (sav) 'in bu hassasiyeti ebeveynler tarafından uygulanmalı ve çocuklarına benimsetilmelidir. Bu hassasiyet öncelikle ebeveynlerin çocuklarının odasına girerken izin almaları şeklinde uygulanmalıdır. Kendisi izin almadan çocuğunun odasına giren ebeveynin çocuğunun da izin alarak herhangi bir odaya girmesini beklemesi anlamsız olacaktır. Ebeveynin odaya girerken izin alma konusunda öncelikle çocuğuna örnek olması sonra da çocuğundan bu davranışı beklemesi gerekmektedir. Çocuğun odasına izin alarak girmenin yanında eşlerin birbirlerinin yanına girerken de izin alması çocuğa örnek olunması açısından önemlidir. Yukarıda zikredilen diğer hadis-i şerifte kişinin izin alarak girmesi gereken evlere odalara izin almadan bakmasının o eve girmek anlamına geldiği aktarılmaktadır. Bu davranış da mahremiyet bilincinin oluşması bağlamında büyük önem arz etmektedir. Yine bu bilinç de daha küçük yaşlardan itibaren çocuğa öncelikle bu konuda rol model olunmalı, sözel olarak anlatım da ihmal edilmemelidir.

Dinimizde evlerin, mekânların geniş olmasına büyük önem verilmektedir. "Meclislerin en hayırlısı geniş olanıdır"¹⁰² hadisi bu hassasiyeti aktarmaktadır. Bu hadisi şerifte geçen 'meclis' kelimesi 'yaşanılan ev' olarak da değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmeye göre bulunulan mekânın geniş olması hem birey hem de toplum açısından büyük önem arz etmektedir. Geniş mekân insanın ruh dünyasına da genişlik, ferahlık vermektedir. Dar mekânda yaşayanların hayatı incelendiğinde bir takım değer yargılarından uzaklaşıp 'anormal' bir hayat yaşadıkları üzerinde durulmaktadır. Mekânın genişliğinin önemi dünyada farklı ülkelerde de dikkate

¹⁰⁰ Muvattâ, "İsti'zân", 1

¹⁰¹ Tirmizî, "Salat", 148

¹⁰² Ebû Dâvud, "Edeb", 14

alınan bir durumdur. Kimi yerlerde dar mekânlarda yaşayan insanlara ‘sosyal yönden bozulmuşlar’ olarak bakılmaktadır.¹⁰³

Yukarıdaki hadis-i şerifin bahsi geçen değerlendirmesinin Hz. Peygamber (sav)’in yaşam şeklinde görmek mümkün değildir. Zira O (sav), hayatını dar bir mekânda kısıtlı imkânlarla geçirmiştir. Bundan hareketle zikredilen hadis-i şerifte kastedilen şeyin istişare ve danışma meclisleri olması ve bu meclislerin doğru karar vermek açısından daha çok insanı kapsayacak şekilde geniş tutulması önerisi olacağı da düşünülebilir. Ayrıca evlerde mahremiyet sınırlarını çizmek ve korumak açısından metrekarenin fazla olması değil oda sayısının yeterli olması daha büyük önem arz etmektedir. Fakat insanların sahip oldukları maddi imkânların yetersizliği geniş veya çok odalı bir mekânda yaşamalarını imkânsız kılabilmektedir. Ayrıca geniş veya çok odalı mekânlarda yaşayan tüm insanların ileri derecede bir mahremiyet algısına sahip olmasıyla birlikte dar mekân da yaşayan tüm insanların asgari düzeyde bir mahremiyet bilincinin olduğunu düşünmek de isabetli olmayacaktır. İmkânı olan ebeveynlere düşen görev ise çocuklarına mahremiyet sınırlarını korumalarına olanak sağlayacak evler edinmeleridir. Bu sayede çocuk hem beden hem mekân hem de aile mahremiyetini daha iyi algılayacak ve benimseyecektir.

Günümüzde genel anlamda değişen mahremiyet algılarıyla birlikte mekân mahremiyeti algısının da değiştiği söylenebilir. İnsanlar kalabalık şehirlerde yaşarken mahalle ve sokak kavramını unutmaktadır. Bir köyde veya küçük bir şehirde var olan mekân mahremiyeti algısı ile metropollerdeki algı aynı olamamaktadır. Büyük şehirlerde insanlar kitleler ve kamusal alanda var olan bireyler olarak yaşamaktadırlar. Dolayısıyla mekânların mahremiyeti algısı da yaşam koşullarıyla bağlantılı olarak değişmekte ve şekillenmektedir.¹⁰⁴ Söz gelimi küçük bir mahalledeki bahçeli bir evde yaşayan kişi bahçesinin giriş kapısını bile başka insanlarla paylaşmamaktadır. Bunun sonucu olarak da mahremiyet sınırlarını yabancılar karşısında daha kolay ve net çizebilmektedir. Fakat büyük şehirde apartman dairesinde yaşayan kişi her gün onlarca kişi ile birlikte asansöre binip

¹⁰³ İbrahim Canan, *Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhin* (Ankara: Akçağ Yayıncılık, 1993), 10/160.

¹⁰⁴ Ergün Yıldırım, “Aile Ontoloji ve Ahlak”, *Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medya ve Aile*, Yayın Yönetmeni: Fatih Kurt, 2. Baskı (Ankara: Sarıyıldız Matbaacılık, 2018), 84.

daairesine ulaşmak zorunda kalabilmektedir. Dolayısıyla büyük şehirde apartman daairesinde yaşayan kişinin küçük bir kasabada mütevazı bahçeli evinde yaşayan kişiye göre mahremiyet alanlarını belirlemesi zorlaşabilmektedir. Her iki durumda da önemli olan şey aynı mekân paylaşılıyor bile olsa mahremiyet algısının korunmasıdır. Aynı asansöre binilen kişi ile aynı evde yaşanan ve mahrem alanın içinde var olan kişinin ayırımı yapmak önem arz etmektedir. Bu ayırımı ebeveyn tarafından yapılması ve çocuklarının da bu ayırımı yapması konusunda yönlendirilmesi gerekmektedir.

İslam'ın evlere, odalara terk edilmiş boş mekânlara girerken izin istemeyi ön şart olarak görmesi mahremiyet sınırlarının çizilmesine ve korunmasına katkı sağlayacak önemli bir adımdır. Ayrıca kişilerin bir mekâna girecekleri veya girdikleri zaman birbirine selam vermeleri birçok faydasının bulunmasıyla birlikte mahremiyet sınırlarının korunmasında da etkilidir. Müslümanın hem kendine hem de başka insanlara karşı takınması gereken bu saygılı ve mesafeli tavrı toplumda kişiler arası mahremiyet alanlarının korunması adına önem arz etmektedir. Müslüman ebeveynlerin dikkat edilmesi gereken hususları çocuklarına hassasiyetle aktarmaları, örnek olmaları çocukların mahremiyet bilincine katkı sağlaması açısından önemli görülmektedir. Fakat şu asla unutulmamalıdır ki bu hassasiyet ve bilinç çocuklara aktarılırken mahremiyet bilinci ve sınırlarını oluşturma sürecinin çok zor olduğu algısının çocuğun zihninde karşılık bulmaması gerekmektedir. Bu anlayışa bağlı olarak hayatın normal akışı içinde mahremiyetle ilgili konuların yaşanması kırmızıçizgilerin çok zorlama yapılmadan aile içinde çizilmesi de önemlidir. Ayrıca İslam'ın mahremiyet algısı ve bununla ilgili kuralların Müslüman olsun veya olmasın tüm insanların uygulayabileceği çerçevede aktarılması gerekmektedir. Bu sayede bu mahremiyet bilinci tüm insanlara hitap eder bir biçimde yorumlanmış ve yaşanılır hale getirilmiş olacaktır.

4.2. Beden Mahremiyeti

İslam'da kişinin bedeninin mahrem olması, kem göz ve niyetlerden korunması mevzusu önemlidir. Allah (cc), aşağıda ifade edileceği üzere bu duruma işaret etmekte emir ve yasaklarını bildirmektedir.

Bedenin mahrem olması olgusu, mahremiyet ve bedeni örtme duygusu, insanlığın atası ve ilk peygamberi olan Hz. Âdem ile eşi Hz. Havva' da somutlaşmaktadır. Âraf Suresi'nde, şeytanın Hz. Âdem ve Hz. Havva'yı ölümsüzlük ve melek olma vaadiyle kandırdığından bahsedilmektedir. İlk insan ve eşi şeytanın vesveselerine uyup Allah (cc)'ın yasakladığı meyveden yiyerek emri çiğnemişlerdir. Buna bağlı olarak da cennetten çıkarılmışlardır. Cennetten çıkarılmadan önce yasak meyveyi yemelerinin ardından avret yerleri açılmış, Hz. Âdem ve Hz. Havva yapraklar yardımıyla örtünmeye çalışmışlardır. (el-Â'raf, 7/19-25) Buradaki örtünme çabası utanma ve örtünme duygularının insanın özünde bozulmayan fitratında var olan duygular olduğunu göstermektedir.

Hz. Âdem ve Hz. Havva, mahrem yerlerinin açılması üzerine, herhangi bir emir veya yönlendirme olmamasına rağmen hemen örtünmeye çalışmışlardır. Bu durum örtünme ve hayâ duygusunun insanın fitratında var olduğunu göstermektedir.¹⁰⁵ Allah (cc) diğer canlıları örttüğü gibi insanın da avret yerlerini örterek onu dünyaya göndermemiştir. Fakat avret yerlerini örtme duygusuyla donanımlı olarak göndermiştir. Bu duygu sayesinde insan utanılacak yerlerinin kapanması gerektiğini hissetmekte ve örtünmeye ihtiyaç duymaktadır.¹⁰⁶ Kişinin örtünmeye duyduğu bu ihtiyaç aynı zamanda mahremiyet bilincinin de aslında doğuştan gelen bir durum olduğunu göstermektedir.

İnsanın bozulmamış özünde var olduğu söylenen hayâ duygusu ile ilgili olarak Hz. Peygamber (sav) şunları buyurmaktadır; *“Her dinin kendine has bir ahlakı vardır. İslam'ın ahlakı da hayâdır”*¹⁰⁷ *“Edepsizlik ve çirkin söz girdiği şeyi çirkinleştirir. Hayâ ise girdiği şeyi güzelleştirir.”*¹⁰⁸ *“Hayâ imandandır”*¹⁰⁹ Hayâ ve edep duygusuna sahip olan kişinin mahrem konulardaki hassasiyetinin ileri seviyede olacağı düşünülebilir. Günlük hayatının her alanında utanma ve hayâ duyguları ile hareket eden kişinin başkalarının mahremiyet alanını da yine aynı duygularla koruması sürecin doğal bir sonucu olacaktır. Bu bakımdan çocuğun içinde var olan

¹⁰⁵ Kur'an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, 2/510.

¹⁰⁶ Ebu'l Ala Mevdûdî, *Tefhimü'l Kur'an*, gyy. Ali Bulaç, 2. Baskı (İstanbul: İnsan Yayınları, 1996), 2/24.

¹⁰⁷ İbn-i Mâce, “Zühd”, 17

¹⁰⁸ Tirmizî, “Birr”, 47

¹⁰⁹ Buhârî, “İman”, 16

utanma ve hayâ duygularının yok edilmemesi önem arz etmektedir. Ebeveynlerin çoğunlukla rahatsız olduğu utanma duygusu sosyalleşme açısından çocuğun çekingen davranmasıdır. Ebeveynlerin bu tutumunda sakınca olmamakla birlikte sakıncalı olarak değerlendirilecek ebeveyn tutumu çocuğun vücudunun sergilenmesi karşısında hissettiği utanma davranışından rahatsızlık duyulmasıdır. Ebeveyn çocuğun bedeninin teşhir edilmesi sonucunda çok utangaç olduğu ve yüzü kızardığı için şikâyet etmek yerine bu duygunun işlevsel oluşundan mutluluk duymalıdır. Çünkü kişi utanma ve hayâ duygularının da katkısıyla kendinin mahrem alanını korumakta ve başkalarının mahrem alanına girmekten çekinebilmektedir.

Avret yerlerinin açılması fitrata uygun bir durum olarak görülmemektedir. Bu bağlamda, avret yerlerini açan insanların cehalet ve fitratlarının bozulmasından dolayı bu davranışı sergiledikleri çıkarımında bulunmaktadır. Tüm insanlar doğuştan avret yerlerini örtme mahremiyetine dikkat etme içgüdüleri ve eğilimiyle doğmaktadır. Fakat zamanla yaşadıkları olaylar, maruz kaldıkları yozlaşma faaliyetleri fitratlarını bozmaktadır. Bu fitrat bozulması da sonuç olarak hayâ duygusunun yitirilip mahremiyet algısının zedelenmesine sebebiyet verebilmektedir. Başka bir ifadeyle insan, fitratını korumaya gayret ettiği, yanlış yollara sapmama konusunda irade gösterdiği sürece hayâ, utanma duygusu, mahremiyet bilinci hep aktif kalabilmektedir.¹¹⁰ Giyinmenin, örtünmenin sınırlarıyla ilgili herkes tarafından kabul edilen bir çerçeve yoktur. Herkes vücudun örtünmesinin sınırı ile ilgili farklı ölçütler belirleyebilmektedir. Bunun için en doğru karar belki de İslam'ın belirlemiş olduğu mahremiyet ölçülerine, sınırlarına tabi olmaktır.¹¹¹

Âraf surenin 26. Ayetinde ise Allah (cc) insanlar için vermiş olduğu elbise ve süslere vurgu yaparak, bedenin örtünmesi konusunu yinelemektedir.¹¹² Ayette mahremiyet bilincinin oluşması ve gelişmesi adına Allah (cc) bedenlerin örtüleceği elbiselere dikkatleri çekmektedir. Kişinin bedeninde bulunan elbisenin onun beden mahremiyetini koruması yönünde atılan önemli bir adım olacağı düşünüldüğünde bu

¹¹⁰ Seyyid Kutub, *Fizilal-il Kur'an*, 4/39.

¹¹¹ Faruk Beşer, *Hanımlara Özel İlmihal*, Genişletilmiş Baskı (İstanbul: Nun Yayıncılık, 1997), 236.

¹¹² “Ey Ademoğulları bakın, sizin ayıp yerlerinizi örtecek bir elbise ve bir süsü verdik. Fakat takva elbisesi var ya işte o hepsinden daha hayırlıdır. İşte bu Allah'ın ayetlerindedir. Belki düşünür ibret alırlar.” (el-Â'raf, 7/26)

ayetin mahremiyet bilincini desteklemesi yönünde önemli bir noktaya dikkatleri çektiği görülmektedir. Bedeni örten elbiselerin önemine binaen ebeveynlerin çocuklarını belli bir yaştan sonra elbisesiz olarak herhangi bir mekânda bulundurmamaları önem arz etmektedir. Bedenin sürekli bir şeylerle örtülmesi gerektiğini bilen çocuğun hem kendinin hem de başka insanların beden mahremiyetini koruma konusunda hassas davranması beklenir.

Ayetin devamında yer alan takva elbisesi ifadesiyle kişiyi manevi olarak koruyan bir kalkandan bahsedilmektedir. Söz konusu kavram kişinin sahip olduğu tüm mahrem alanların korunması ve mahremiyet bilincinin yerleşmesi hususunda önemli bir ifade olarak değerlendirilebilir. Bununla birlikte ‘takva’ kelimesine yüklenen farklı anlamlar bulunmaktadır. Bu anlamlardan biri; ‘İtikadi konularda yanlış ve batıl inanışlara kapılmaktan ahlaki ve ameli konularda ruhu kirleten kötü duygulardan fena huylardan eksik kusurlu zararlı ve haksız davranışlardan İslam dininde esasları belirlenmiş olan hayat tarzına uymayan bir yaşayıştan sakınmak, uzak durmaktır.’¹¹³ Bu anlamı ile takva hayatın tümünü Allah’ın emir ve yasakları doğrultusunda düzenlemek olarak değerlendirilebilir. Allah’ın Kur’an’da çizdiği mahrem sınırları koruyan, ailesine çocuklarına da bu sınırların korunmasını telkin eden birey Kur’an’ın övdüğü ‘takva sahibi’ kimseler arasında yer alacaktır.

Kişinin mahremiyet sınırlarının özenle çizilmeye çalışıldığı Nur Suresinin 31. ayetinde Allah (cc) bu kez beden mahremiyetiyle ilgili şu sınırları çizmektedir;

1. Mümin kadınların ırzlarını koruması ve ziynetlerini göstermemesi.
2. Başörtülerini yakalarının üzerine salması.
3. Ziynetlerini, *a.* kocaları, *b.* babaları, *c.* kocalarının babaları, *d.* oğulları, *e.* üvey oğulları, *f.* erkek kardeşleri, *g.* erkek kardeşlerinin oğulları, *h.* kız kardeşlerinin oğulları, *ı.* müslüman kadınlar, *j.* sahip oldukları köleler, *k.* erkekliği kalmamış hizmetçiler, *l.* henüz kadınların mahrem yerlerine vakıf olmayan erkek çocuklardan başkasına göstermemesi.
4. Gizledikleri ziynetler bilinsin diye ayaklarını yere vurmaması.

¹¹³ Kur’an Yolu Türkçe Meal ve Tefsir, 2/514.

Ayette kadınların bedenini örtmesi ve kendisine mahrem olan kişilerle ilgili hükümlerden bahsedilmektedir. Kadının örtünmesi gereken ziynet yerlerinin neler olduğu ile ilgili farklı yorumlar bulunmakla birlikte konumuzun kapsamına girmediği için bu konuyla alakalı ayrıntıya girilmeyecektir

Kadının ziynetini gösterebileceği gruptaki insanlara karşı da tamamen pervasız davranması doğru bir davranış olarak görülmemektedir. Ayrıca kişi hem kendisi hem de mahremi olan kişinin şehvet duymayacağından emin ise ancak o zaman mahremi olan kişiye dokunabilir veya bakabilir. Yani bir kimsenin o kişinin mahremi olması sınırsız bir dokunma ve bakma izni vermemektedir.¹¹⁴ Sınırsız dokunma ve tasarruf hakkı mahremiyet algılarının ve sınırlarının aşılmasına sebebiyet verecektir. Dolayısıyla mahrem alanların dengeli bir şekilde korunması adına sınırların aşılmaması büyük önem arz etmektedir. Çocuğun da mahrem alanına giren akrabalarının onun bedenine karşı sınırsız bir dokunma ve bakma hakkı olmadığı benimsenmelidir. Bu anlamda çocuğu çocuk istemese bile fiziksel olarak sevmek, dudağından öpmek, mahrem bölgelerine dokunmak veya sıkmak gibi davranışların yanlış olduğunu çocuğa aktarmak faydalı olacaktır.

Kadının sesinin avret olup olmaması konusu tartışılmış ve çoğu âlim, kadının sesinin avret olmadığına karar kılmıştır. Çünkü Hz. Peygamber (sav)'in hanımları erkeklere de hadis rivayet etmiş, çeşitli dini konularda açıklamalar yapmıştır. Kadının sesinin avret olmadığı hükmü Hz. Peygamber (sav) eşlerinin bu uygulamalarına dayandırılmaktadır.¹¹⁵ “*Eğer Allah'a karşı gelmekten sakınıyorsanız (erkeklerle konuşurken) sözü yumuşak bir eda ile söylemeyin ki kalbinde hastalık (kötü niyet) olan kimse ümide kapılsın. Güzel (ve doğru) söz söyleyin.*” (Kur'an, Ahzâb, 32) Mahremiyet bilinci içinde de kadının sesi ile dahi dikkatleri çekerek erkeklerin odak noktası olması tehlikesine karşılık ses tonunu ayarlaması önem arz etmektedir. Ses tonundan kasıt sesin yüksek olup olmaması değil ayette de geçtiği gibi yumuşak bir eda ile konuşma anlamına gelmeyecek şekilde ayarlanmasıdır. Çünkü mahrem alanlar içinde kadın her hali ve yönü itibarıyla özeldir. Özel ve hassas olmasının bir sonucu olarak da ses tonunun dahi ayarlı olması kadına en çok

¹¹⁴ Serahsî, *Mebûsât*, edt. Mustafa Cevat Akşit (İstanbul: Gümüşev Yayınları, 2015), 10/275

¹¹⁵ Râzî, *Tefsîr-i Kebîr Mefâtihu-l Gayb*, 17/47.

yakışan bir özellik olarak değerlendirilebilmektedir. Kız çocuklarına yetiştirilme süreçlerinde kendi nazik ve hassas duruşlarına yakışır bir şekilde ses tonlarını ayarlamaları yönünde özellikle anneleri tavsiyelerde bulunmalı ve bu konuda onlara örnek olunmalıdır. Sesin yetişkinlik dönemlerinde cinsel obje olmaktan uzak tutulmaları açısından seslerini karşıdaki erkeğin dikkatini çekmeyecek şekilde ayarlamaları konusunda yönlendirme yapılmalıdır.

Yabancı bir kadın ve erkek herhangi bir mekânda herhangi bir sebeple birbirleriyle muhatap olmak zorunda kaldıklarında şu hususlara dikkat etmeleri gerekmektedir;¹¹⁶

- a. Bakışları kontrol altında tutma,
- b. İçini göstermeyen giysiler giyinme,
- c. Ölçülü konuşma ve yürüme,
- d. Süslü ve çekici elbise giyinmeme,
- e. Tenhada baş başa kalmaktan kaçınma,
- f. Gereksiz, ihtiyaç dışı ve uzun görüşmeme

Yukarıda sayılan hususlar mahremiyet sınırlarına zarar vermemek açısından önemlidir. Elbisesine, bakışına, konuşmasına, karşısındaki insanla arasındaki mesafeye dikkat eden kişilerin mahremiyet alanlarının korunması bağlamında sınırları aşmama konusundaki tavırlarının daha belirgin olacağı tahmin edilebilir. Dikkat edilmesi gereken bu hususlardan mahremiyet algısının korunması bağlamında çocuklara yabancı kişilerle gereksiz ve uzun süre bir arada bulunmama konusunda telkinde bulunulmalıdır. Fakat bunu telkin ederken çocuğu yabancı kişilere karşı aşırı derecede kaygılandırmaktan da uzak durmak gerekmektedir.

Bir insanın, çocukluktan yetişkinliğe koruması gereken avret yerleri vardır. Bazı görüşlere göre bir çocuğun dört yaşına kadar avret olarak kabul edilecek herhangi bir bölgesi yoktur. Dört yaşından şehvet duygularının canlanacağı yaşa

¹¹⁶ Seyda Muhammed Konyevi, *Kadın ve Aile İlmihali*, 2. Baskı (İstanbul: Reyhani Yayınları, 2012), 85-86.

kadar avret yeri, ön ve arka özel bölgesidir. Artık çocuk olgunlaşıp şehvi duyguları hissettiği yaşa geldiğinde ise avret mahalli, hemcinsi olan yetişkinin avret mahalli gibidir.¹¹⁷ Kadın ve erkeğin de birbirlerine karşı mahrem bölgelerinin varlığı ve ergenlik çağına ulaştıktan sonra bu bölgelerin bakışlardan dahi korunması gerektiği aileler tarafından çocuklara aktarılmalıdır. Bu bakış açısı ve bilinçaltında var olan mahrem bölge algısıyla hareket eden çocuk hem kendinin hem de başkalarının mahrem alanını koruma konusunda duyarlı bir tavır içinde olacaktır.

İnsan tek başınayken de bir ölçüde mahremiyetine dikkat etmelidir. Kişi tek başınayken çıplak bir şekilde oturmamalıdır. Kimse bizi görmese de Allah (cc) görmektedir. Hz. Peygamber (sav)'in *'Allah, kendisinden utanılmaya daha müstahaktır'*¹¹⁸ cümlesi olayın önemini kısa ve veciz bir şekilde anlatmaktadır. Tek başına iken bile mahremiyetine dikkat edilmesi gerektiği bilinci daha çocuk yaşta iken edinilmesi gereken bir kazanımdır. Yanında kimse olmadığı halde bile mahremiyetini koruması gerektiğini bilen çocuğun başkalarıyla arasındaki mahrem çizgileri daha iyi belirleyeceği düşünülebilir.

Nur Suresi 31. ayetin başında zikredilen 'ırzlarını korusunlar' emrinde 'ırz, namus' olarak tercüme edilen kelime 'füruc' dur. Füruc kelimesi ise 'ferc' kelimesinin çoğuludur ve 'iki şey arasındaki açıklık' demektir. Yani iki bacak arasında kalan avret bölgesini kastetmektedir. Dolayısıyla ayette korunması istenen şey ırz, namus, iffettir.¹¹⁹ Çocuk belli bir olgunluk yaşına geldikten sonra iffetini koruma anlamında karşı cinsten biri ile evlilik dışı ilişkilerin kurulmaması gerektiği ve bunun yanlışlığı ifade edilmelidir. Karşı cinsle arasında var olması gereken mesafenin kişinin kendine saygısı ile bağdaştırılması meselenin izahı açısından önemlidir.

Ayette (el-Nûr, 24/31) 'mahrem daire' içerisinde sayılan akrabalar, kendileriyle evlenilmesi haram olan kişileri ifade etmektedir. Allah (cc) kadının ancak evlenilmesi yasak olan kişilerin yanında ziynet yerlerini açabileceğini anlatırken akrabalar arası mahremiyet alanını da belirlemektedir. Allah (cc) insanın fitratına, yaratılışına, duygularına yakınlarıyla cinsel ilişki kurma ve onlarla

¹¹⁷ Beşer, *Hanımlara Özel İlmihal*, 248.

¹¹⁸ Tirmizî, "Edeb", 29

¹¹⁹ Yazır, *Hak Dini Kur'an Dili*, 7/379.

evlenmeye karşı nefret duygusu yerleştirmiştir.¹²⁰ Bu bağlamda çocuğa verilecek olan yakın akrabalar ile her türlü evlilik bağının yasaklandığı bilinci ileride oluşabilecek 'ensest' vakalarının önüne geçilmesi anlamında atılacak olumlu bir adım olacaktır.

Evlerin ve odaların mahremiyeti konusunda üzerinde durulan Nur Suresi 58-59. ayetler aynı zamanda beden dokunulmazlığını da anlatmaktadırlar. Bu ayetlerde odalara girerken izin istenilmesinin asıl amacı zaten odanın içindeki kişinin bedenine ve özel yaşamına ait mahremiyetin korunmasıdır. Dolayısıyla bu ayetler hem mekân hem de beden mahremiyeti konusunda çeşitli sınırlar çizmektedir.

Nur Suresi 60. ayette ise Allah (cc) istisna olarak evlenme ümidi kalmamış hayız ve doğumdan kesilmiş kadınların dışarı çıkarken belli ölçüde elbiselerini çıkarabileceklerinden bahsetmektedir.¹²¹ Bununla birlikte iffetlerini korumaya özen göstermelerinin onlar için daha hayırlı olacağı belirtilmektedir. Yaşlı kadınların hangi elbiselerini ne ölçüde çıkaracakları hususunda zamana ve mekâna göre bazı farklı yorumlarla birlikte farklı uygulamalar da bulunabilir. Farklı yorum ve uygulamalara açık olmakla birlikte bu ayette üzerinde durulan mesele her koşulda namusu, iffeti korumaya gayret etmektir. İslam'ın kişi yaşlı bile olsa belli ölçüde örtünmesi gerektiğini vurgulamasının amacının mahremiyet bilincini sürekli kılmak olduğu söylenebilir. İslam'a göre mahrem alanların korunması sadece belli yaş dönemlerinde geçerli olacak bir durum değildir. Bu sürekliliğin gerekliliği de çocuğun dini ve ahlaki eğitim sürecinde mutlaka çocuğa aktarılmalıdır.

Tesettür Kur'an'ın kadınlara getirdiği bir ölçüdür. İslam'ın beden örtünmesine yönelik emrinin temel hedefi kadınların, iffetlerini korumasını sağlayarak sosyal hayat içinde varlığını daha rahat bir şekilde sürdürmesini sağlamaktır.¹²² Kadının örtünmesi aynı zamanda İslam dininin de bir sembolü kabul

¹²⁰ Muhammed Ali es-Sâbûnî, *Safvetü't-Tefâsir*, 3. Baskı (İstanbul: Ensar Neşriyat, 2010), 4/215

¹²¹ "Evlenmekten umudunu kesmiş yaşlı kadınların, cinsel cazibelerini sergilemeksizin elbiselerini çıkarmalarında onlar için sakınca yoktur, bununla birlikte iffetlerini korumaya özen göstermeleri kendileri için daha hayırlıdır. Allah her şeyi işitip bilmektedir."

¹²² Abdullah Kahraman, "Na'slar Çerçevesinde Mahremiyet: Tanımı ve Sınırları", *Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medya ve Aile*. Yayın Yönetmeni. Fatih Kurt, 2. Baskı (Ankara: Sarıyıldız Matbaacılık, 2018): 60.

edilmektedir.¹²³ Örtünmek kadına en çok yakışan hayâ duygusunun da bir tezahürüdür. Hayâ aynı zamanda kadının süsü ve en değerli varlığı olarak görülmektedir.¹²⁴ İslam aynı zamanda kadını dış görünüş itibariyle cinsel bir obje olmaktan çıkarmayı hedeflemektedir. Kadını cinsel obje olmaktan korumaya çalışan İslam dini onun açık saçık giyinmesini de saygınlığını yitirmemesi açısından yasaklamaktadır. Bir saygınlık göstergesi ve ifadesi olarak da erkeğin de kadının da birbirine kötü niyetle bakmamalarını emretmektedir.¹²⁵ Tüm bu hususlar mahremiyet bilincinin aslında ne kadar değerli olduğunu benimsetmek adına çocuklara anlatılmalıdır. Farklı örnekler vererek farklı kültür veya dinlerle karşılaştırmalar yaparak genelde tüm insanlığa özelde İslam'a ait olan bu özel mahremiyet meselesinin gerekliliği ve önemi üzerinde durulmalıdır.

İslam'ın kadına verdiği değer ve bu değerın örtünmeyle arasındaki ilişkiye karşılık günümüzde genel olarak toplumların batıya yönelip uyum sağlamanın bir şartı olarak kadının İslam'ın öngördüğü mahrem alandan uzaklaşması görülmektedir. Başka bir ifadeyle kadının ne kadar açılır ve mahrem alanı aşarsa o kadar Batılılaşmış modernleştiği düşünülmektedir. Nilüfer Göle, İslamiyet'i yaşayan bazı insanların gözünde ise kadının örtünmesinin yozlaşmanın önündeki bir engel olduğunu ifade etmektedir.¹²⁶ Giyinmeyi 'ferdin taşıdığı bir bayrak' olarak gören Ümit Meriç, insanın insanlık seviyesine ulaşmasının da yine giyinme ile olduğunu söylemektedir. Giyinme şekli insanın hayata bakış açısı, yaşam tarzı hakkında diğer insanlara ipucu vermektedir.¹²⁷

Daha evvel aktarılanlarla birlikte Hz. Peygamber (sav)'in bedeninin korunması konusunda değişik zamanlarda farklı sebeplerle şu gibi tavsiyelerde bulunduğu görülmektedir. Aşağıda sayılacak olan her bir maddenin ebeveynler tarafından çocuklarına doğru zamanda ve doğru şekilde aktarılması mahremiyet bilincinin gelişmesi bağlamında önem arz etmektedir;

¹²³ Kürşad Abdülbaki Arslan, *Namahrem* (Ankara: Gece Kitaplığı, 2017), 49.

¹²⁴ Bekir Topaloğlu, *İslam'da Kadın*, 21. Baskı (İstanbul: Ensar Yayıncılık, 2013), 239.

¹²⁵ Süleyman Ateş, *Muhtasar İslam İlmihali* (Ankara: Kılıç Kitabevi, 1972), 420.

¹²⁶ Nilüfer Göle, *Modern Mahrem*, 13. Baskı (İstanbul: Metis Yayınları, 2016), 76.

¹²⁷ Ümit Meriç, "Sosyolojik Açıdan Kılık Kıyafet ve İslam'da Örtünme", *İslam'da Kılık Kıyafet ve Örtünme*, Yayına Ön Hazırlık: İsmail Kurt - Seyit Ali Tüz, 3. Baskı (İstanbul: Ensar Yayıncılık, 2010), 30-32

- a. Gusül abdesti alınacağı zaman, kapalı yerde yıkanılması¹²⁸ veya bir örtüyle banyo yapılan yerin örtülmesi,¹²⁹
- b. Asla çıplak dolaşılması,¹³⁰
- c. Tuvalet ihtiyacı giderilirken iki kişinin yan yana durup konuşmaması ve avret yerlerine bakmaması,¹³¹
- d. Açık mekânda abdestini bozmak zorunda kalanların iyice avret yerlerinin görülmemesi açısından iyice eğilmeden eteğini kaldırmaması,¹³²
- e. Erkeklerin uyluk kemiği yani üst bacak kemiğini örtecek şekilde¹³³, kadınların ise eteklerinin erkeklerin etek uzunluğundan bir zira (insanın fiziksel özelliklerine göre ise 75 cm ile 90 cm arasında değişen bir ölçüdür) daha uzun olacak şekilde¹³⁴ giyinmesi.

Daha çocuk yaşlarda bedenin özel ve korunması gereken bir alan olmasının önemini vurgulamak bağlamında Hz. Peygamber (sav) cinsiyet ayrımı yapmaksızın ‘Çocuklarınıza yedi yaşındayken namaz kılmalarını söyleyiniz. On yaşına bastıklarındayataklarını da ayırınız.’¹³⁵ buyurmaktadır. Bu tavsiye üzerine yatağı, birlikte yattığı kişiden ayrılan çocuk artık büyüdüğünü ve mahrem

¹²⁸ ‘Resulullah (sav) açıkta (izarsız) yıkanan bir adam görmüştür. Derhal minbere çıkarak Allah’a hamd ve senada bulunduktan sonra ‘Allah diridir ve ayıpları örtücüdür, hayayı ve örtünmeyi sever. Öyleyse biriniz yıkanınca örtünsün’ buyurdu.’ (Nesâî, “Gusül”, 7)

¹²⁹ ‘Mekke’nin fethi günü Resulullah (sav)’ın yanına gittim. Onu yıkanır buldum. Kızı Fatıma da bir giyecek O’na perde yapıyordu.’ (Müslim, “Hayız”, 70)

¹³⁰ ‘Misver b. Mahreme anlatıyor: ‘Bir gün ağır bir taş taşıyordum ve üzerimde ince bir peştamal vardı. Taş kucağımdayken peştamalım çözüldü ve onu yerine götürene kadar kucağımdan bırakamadım. Bunun üzerine Resûlullah (sav), ‘Dön de elbiseni al. Sakın çıplak dolaşmayın!’ buyurdu’. (Müslim, “Hayız”, 78)

¹³¹ ‘Ebu Saîd (ra) anlatıyor: ‘Resulullah aleyhissalatü vesselamı işittim şöyle demişti: ‘İki kişi beraberce helaya girip avretleri açık kaz-yı hacet ederken konuşmasınlar. Zira Allah Teâlâ hazretleri bu hale gadap eder’...’ (Ebû Dâvud, “Tahâret”, 7)

¹³² ‘Hz. Enes (ra) anlatıyor: ‘Resulullah aleyhissalatü vesselam kaza-yı hacette bulunmak istediği zaman yere yaklaşıncaya kadar elbisesini kaldırmazdı. ‘...’ (Ebû Dâvud, Tahâret, 6)

¹³³ ‘Cerhed (radıyallahü anh)’den rivâyet edildiğine göre, şöyle demiştir: ‘Peygamber (sallallahü aleyhi ve sellem), mescidde uyluğu açılmış vaziyette olan Cerhed’in yanından geçti ve uyluk avretten sayılır (ört)’ buyurdu.’ (Ebû Dâvud, “Hamam”, 27)

¹³⁴ “.....’Öyleyse kadınlar zeyillerini ne yapacaklar?’ diye sordu. ‘Bir karış salarlar!’ buyurdu. Ümmü Seleme: ‘Bu taktirde ayakları açılır!’ dedi. Aleyhissalâtu vesselâm: ‘Öyleyse bir zirâ salsınlar, bunu daha da artırmassınlar!’ buyurdular.” (Tirmizî, Libâs, 9)

¹³⁵ Ebû Dâvûd, “Salât”, 26

alanı içinde var olan bedeninin başka bir bedenle temas halinde olmaması gerektiğini kavrayacaktır. Hz. Peygamber (sav) daha birçok hadislerinde¹³⁶ farklı şekillerde kadınların ve erkeklerin beden mahremiyetini korumak adına sahip olmaları gereken bilinç ve hassasiyeti vurgulamaktadır. Aynı bilincin çocuklara hem yaşanarak hem de sözel anlatımla aktarılmasının mahremiyet eğitimi sürecine olumlu katkıları olacaktır.

İslam dininin kadının elbisesine dair çizdiği sınırlara bakılacak olursa, üç husus dikkatleri çekmektedir. Kadının elbisesi;¹³⁷

- a. Teni göstermemeli,
- b. Vücut organlarının şeklini açığa vurmamalı,
- c. Süs niteliğinde olmamalıdır.

İslam, sadece kadının değil erkeğin de bedenini örten elbisesinin, belli özelliklere sahip olmasını istemektedir. İster kadın ister erkek olsun elbisesinin giyenin kişinin cinsiyetine uygun olması konusu mahremiyet sınırlarının belirlenmesi noktasında dikkat edilmesi gereken önemli bir husustur.¹³⁸ Erkeklerin giyimi ile ilgili Hz. Peygamber (sav) bir miktar ipeği bir eline, bir miktar altını da bir eline alarak ‘‘Şu iki şey ümmetimin erkek kısmına haramdır.’’¹³⁹ buyurmaktadır. Bu tavrı ile Hz. Peygamber (sav)’in birer kadın süsü olması dolayısıyla altın ve ipeği erkeğe uygun görüp yakıştırmadığı için böyle bir yasaklama getirdiği düşünülebilir. Erkeğin kadına benzemesi tehlikesine karşılık bunu bir önlem niteliğinde özellikle belirttiği söylenebilir. Nitekim Hz. Peygamber (sav)’in kadına benzemeye özene erkeğe benzemeye özenen kadına lanet ettiği de bilinmektedir.¹⁴⁰ Daha önce de ifade edilen çocukların on yaşına gelince yataklarının ayrılması gerektiği¹⁴¹ hadisiyle aynı noktaya dikkat çeken başka bir hadisinde Hz. Peygamber (sav) ‘‘Bir erkek aynı

¹³⁶ Bakınız: Buhârî, ‘‘Libas’’, 20-21; Ebû Dâvûd, Libâs, 25; Ebû Dâvud, Libâs, 34; Ebû Dâvud, Libâs, 39; Müslim, Libâs, 125; Buhârî Amel Fi’s-Salât, 14

¹³⁷ Demircan, *İslam’a Göre Cinsel Hayat*, 468-469.

¹³⁸ İsmail L. Çakan, ‘‘Sünnette Giyim Kuşam ve Örtünme’’, *İslam’da Kılık Kıyafet ve Örtünme*, Yayına Ön Hazırlık: İsmail Kurt - Seyit Ali Tüz (3. Baskı. İstanbul: Ensar Yayıncılık, 2010), 47-64.

¹³⁹ Ebû Dâvud, ‘‘Libâs’’, 14; Nesâî, ‘‘Zînet’’, 40

¹⁴⁰ Buhârî, ‘‘Libâs’’, 62; Ebû Dâvud, ‘‘Libâs’’, 28

¹⁴¹ Dârimî, ‘‘Tahâret’’, 6

örtünüün içinde bir başka erkeğe sokulmasın, kadın da aynı örtünüün içinde bir başka kadına sokulmasın''¹⁴² buyurmaktadır. Bu ifadelerinde hem bedenın korunmasını vurgulamakta hem de Kur'an'ın da yasakladığı homoseksüellik (kendi cinsiyetine ilgi duyma) gibi çeşitli cinsel sapmaların önüne geçmek istemektedir. Hz. Peygamber (sav) 'in üzerinde durduğu tüm bu hususların dikkatle incelenmesi ve çocuklarda mahremiyet bilinci oluşturma sürecinde üzerinde durularak çocuğa dengeli bir şekilde aktarılması yerinde olacaktır.

4.3. Bakışların Mahremiyeti

Nur Suresinin 30-31. ayetlerinde kadın ve erkeklerin bakışlarını haramdan sakınmaları ve namuslarını korumaları emredilmektedir.¹⁴³ Bir erkek başkasının hanımına kızına şehvetle, haince art niyetle bakamaz. Kadının da aynı şekilde bir başkasının eşine veya oğluna art niyetle bakması yasaklanmıştır.¹⁴⁴ Ancak kişi, kasıtsız olarak gerçekleşen bakışlarından sorumlu tutulmamaktadır. Haram olan bakış, iradi ve kasıtlı ikinci bakıştır. Bu bakış da fitne ve fesada sebep olabilmektedir.¹⁴⁵

Mahremiyet bilincinin oluşması sürecine katkı sağlaması anlamında bakışların, kişilerin mahrem alanlarından sakınılması gerektiği bilincinin kız erkek tüm çocuklara verilmesi gerekmektedir. İnsanların özeline mahrem alanına istenilen zaman ve şekilde bakılamayacağı herkesin bir mahremiyet alanının olduğu çocuklara hissettirilmeli ve aktarılmalıdır. Bununla birlikte insanın her anından sürekli haberdar olan Allah (cc) 'ın varlığı ve ahirette insanları yaptıklarından dolayı hesaba çekeceği gerçeği çocuğa uygun bir dille ifade edilmelidir. Çocuğun aynı zamanda kendini uzun süreli ve tekrarlayan bakışlardan koruması gerektiği üzerinde de durulmalıdır. Kendini rahatsız eden herhangi bir bakış ve hareket karşısında hemen ebeveynine veya güvendiği bir yetişkine haber vermesi ve sığınması söylenmelidir.

¹⁴² Müslim, "Hayız", 74; Ebû Dâvud, Hamam, 3

¹⁴³ "Mümin erkeklere gözlerini (harama bakmaktan) sakınmalarını, namuslarını korumalarını söyle....." "Mümin kadınlara da şöyle söyle gözlerini harama bakmaktan sakınsınlar, namuslarını korusunlar....." (el-Nur, 24/30-31)

¹⁴⁴ Beydâvî, *Muhtasar Beydâvî Tefsiri*, 3/220

¹⁴⁵ Es-Sâbûnî, *Kur'an-ı Kerim'in Ahkâm Tefsiri*, 2/188

Haram bakışın yasak olduğu alan sadece somut olarak şahit olunan görüntüler değildir. Kişinin şehvet uyandırıcı yazılı ve görüntülü paylaşımlardan, televizyon, dergi, kitaplar da yine bakışların mahremiyetine zarar verecek şeylerden uzak durması gerekmektedir.¹⁴⁶ Bu bağlamda çocukları her türlü istismar mecralarına sürükleyecek onlarda bir takım duyguların uyanmasına sebep olabilecek görüntülerden uzak tutmak gerekmektedir. Bu gibi şeylerden uzak duran çocuğun duygu dünyasında mahremiyet algısı oluşumunun daha kolay olması beklenebilir.

İslam dini haram bakışı, diğer haram işlere götüren bir yol olarak görmektedir. Haram bakışın yasaklanmasından sonra namusun korunması ifadesinin bulunması bunun en açık göstergesidir. Kişinin bir bakışı, bir gülüşü, dokunuşu, şakalaşması onu harama ve günaha sürükleyen bir başlangıç olabilmektedir. Bu gibi tahrik edici her durum ve davranış kişinin içinde var olan arzuları kamçılıyarak dizginlenmeyecek bir boyuta taşıyabilmektedir. Dizginlenemeyen bu arzular ise kişinin ruh dünyasında birtakım olumsuz yansımalara sebep olabilmektedir. Oysaki İslam'ın hedeflediği şey insanın karşı cinsine duyduğu yoğun arzuyu harama kaymadan aşırılık yapmadan yine haram vesilelerle kışkırtmadan normal zeminine oturtmaktır.¹⁴⁷ Çocukların cinsel duygularının uyanması ile birlikte bu duyguların normal karşılanması gerekmektedir. Tüm duygular gibi cinsel duyguların da doğuştan geldiği unutulmamalı bu anlamda çocuğa yine belli bir olgunluk dönemine ulaştıktan sonra kişi için çizilen helal dairenin sınırlarının ne olduğu aktarılmalıdır. İslam'da var olan evlilik müessesesinin kişiye hem bakışlar hem de davranışlar açısından serbestlik sağladığı kişinin eşi dışında başka kimseye bakışlarıyla bile olsa cinsel anlamda ilgi duymaması ve kimseyi bu anlamda rahatsız etmemesi gerektiği anlatılmalıdır. İslam dininin çizdiği bu bakış ve davranış sınırlarını kavrayan çocuğun kendi mahremiyet alanını da bu sınırlar çerçevesinde belirlemesi beklenebilir.

Arkadaşlarının yollarda oturmaktan sakınmalarını emreden Hz. Peygamber (sav), bu alışkanlıklarının devam etmesini isteyen arkadaşlarına “*Öyleyse yolun hakkını veriniz*” buyurmaktadır. Yolun hakkının ne olduğunu sorduklarında da

¹⁴⁶ Demircan, *İslam'a Göre Cinsel Hayat*, 493.

¹⁴⁷ Seyyid Kutub, *Fizilal-il Kur'an*, 10/419.

“Gözü kapatmak, kimseyi rahatsız etmemek, selamı almak, iyiliği emretmek ve kötülükten sakındırmaktır” buyurmaktadır.¹⁴⁸ Bu hadiste geçen ‘gözü kapatmak’ ibaresinde kastedilen şey gözü, bakmanın haram olduğu şeyler karşısında kapatmak, haram olan şeylere bakmamaktır. Yine aynı hassasiyetle Hz. Peygamber (sav) Hz. Ali (ra) ’ye “*Ey Ali bakışı bakışa ekleme! Kasıtsız olan birinci bakış hakkındır ama ikinci bakış hakkın değildir.*”¹⁴⁹ uyarısında bulunduğu bilinmektedir. Kendisine ansızın bakışın durumu sorulduğunda ise “*Gözünü çevir!*”¹⁵⁰ şeklindeki cevabı durumun önemini ifade etmektedir.

Yolun hakkını vermenin bir şartı olarak bakışları haramdan sakınmayı emreden, kasıtlı bakışı haram sayan Hz. Peygamber (sav)’in bu konudaki tutumu ve Kur’an’ın emirleri ebeveynler tarafından çocuklarla birlikte değerlendirilmelidir. Basit gibi görünse de başkasını bakışlarla bile rahatsız etmemenin gerekliliğinin vurgulanması çocuğun başkalarının mahrem alanının korunması konusunda daha bilinçli hareket etmesini sağlayacaktır.

4.4. Aile Mahremiyeti

İslam dininde evlenmek, bir aile kurmak emredilmekte¹⁵¹ kadın ve erkek birbirine eş görülmekte eşlerin mutluluğu önemsenmektedir.¹⁵² Evlenip aile kurmak aynı zamanda şehvi arzuların da tatmin edilmesinde meşru daireler çizmektedir. Evlenmeyen insanların bu gibi duygularını tatmin etmek amacıyla farklı nesne ve kişilere (kendi cinsiyetine sahip insanlarla, çocuklar ve hayvanlarla vs.) yöneldikleri görülebilmektedir.¹⁵³ Bu bağlamda evlenip bir aile kurmaya tavsiye niteliğinde Hz. Peygamber (sav); “*Ey Gençler! Sizden nikâha gücü yetenler evlensin. Gücü yetmeyenler oruç tutsunlar. Zira oruç, nefsanî arzuları kırar*”¹⁵⁴ buyurmaktadır. İslam dininde aile kurmanın, evlenmenin başka birçok yönden de faydası üzerinde durulmaktadır. Bunlardan şehvet duygularının kişiyi aşağılık duruma düşürmeden

¹⁴⁸ Buhârî, İsti’zan,2; Müslim, Libâs, 114

¹⁴⁹ Ebû Dâvud, Nikâh, 43

¹⁵⁰ Ebû Dâvud, Nikâh, 43; Tirmizî, Edeb, 28

¹⁵¹ “İçinizdeki bekârları, kölelerinizden ve cariyelerinizden iyi olanları evlendirin...” (el-Nur, 24/32)

¹⁵² “Onun varlığının delillerinden bir diğeri de kendilerine ısınırsınız diye sizin için içinizden size eşler yaratmış olmasıdır.” (el-Rum, 30/21)

¹⁵³ Topaloğlu, *İslam’da Kadın*, 59-60.

¹⁵⁴ Müslim, Nikâh, 1

helal dairede karşılanması ve yine helal dairede çocuk sahibi olunması mahremiyetin korunması açısından önem arz eden durumlardır.¹⁵⁵

İnsan, aile ve toplum birbirinde ayrı düşünülemez üç kavramdır. İnsan için toplum ne kadar önemli ise toplum için de aile o kadar önemlidir. İslam dini hem dünya hem de ahiret mutluluğuna önem vermektedir. Aile insanın hem dünya hem de ahiret mutluluğu için kilit bir noktada bulunmaktadır. Dolayısıyla sağlam ve güçlü bir ailenin kurulması, devam ettirilmesi İslam'ın hedeflediği dünya ve ahiret mutluluğuna kavuşmak adına atılacak en güzel adımlardan biri olacaktır.¹⁵⁶ Ailenin önemi mahremiyet bilinci açısından da büyük önem taşımaktadır. Çocuğun sınırlarını çizerken kendini içinde bulduğu ilk çember ailesidir. Mahremiyet alanını belirlemeye çalışan çocuk kendini ilk olarak ailesindeki bireylerden ayırmakta ve sınırlarını ona göre belirlemektedir. Ayrıca ailenin çocuk için koruyucu kollayıcı bir konumda bulunması da yine mahrem alanların belirlenmesi ve korunması açısından önem arz etmektedir.

Beklentileri karşılayacak, sağlam bir ailenin bazı temeller üzerine oturtulması gerekmektedir. İyi bir ailenin kurulması için göz önünde bulundurulması gereken bazı hususlar sıralanmaktadır.¹⁵⁷ Bu hususlardan ailenin sevgi, fedakârlık, saygı gibi insani duygular üzerine kurulması meselesi o ailede yetişecek olan çocukların mahremiyet eğitiminin de aynı insani duygular çerçevesinde verilmesine imkân sağlayacaktır. Evlenecek kişilerin topluma iyi bireyler yetiştirme adına çocuk eğitimine dair aynı bakış açısına sahip olmaları, yetiştirmiş oldukları çocukların her anlamda bilinçli, topluma ve toplumun bireyelerine zarar vermeyen, aksine faydası dokunan bireyler olacağı söylenebilir.

Aile mahremiyetinden bahsedilirken aile ve kadın kavramlarının sıklıkla bir arada kullanılan iki mefhum olduğuna dikkatleri çekmekte fayda vardır. Kadın birçok dinde ve toplumda ailenin ayrılmaz parçası, aileyi kuran, bir arada tutan kişi olarak görülmektedir. Kocasını ile evli iken bir 'ailenin' en önemli parçasıdır. Bekârken veya eşinden ayrıldığı vakit yine bir 'ailenin' parçası olma halini devam ettirebilmektedir. Kadının olmadığı insan topluluğu ile ilgili olarak 'burada aile var'

¹⁵⁵ Ahmet Çoşkun, *Kur'an ve Hayat* (İstanbul: Ensar Yayıncılık, 2013), 120-125.

¹⁵⁶ İbrahim Canan, *Kur'an'da Çocuk* (İstanbul: Cihan Yayınları, 1984), 26.

¹⁵⁷ Topçu, *Ahlak*, 186-187.

tabiri çoğu zaman kullanılmamaktadır. Dolayısıyla birçok kültürde, ‘aile’ demek aynı zamanda ‘kadın’ da demektir.¹⁵⁸ Bu bağlamda ailenin kurulması ve çocuğun eğitimi konusunda da annenin önemli vazifelerinin olduğu söylenebilir. Dolayısıyla her zaman olduğu gibi çocuğa mahremiyet eğitimi kazandırma aşamasında da en büyük rol anneye düşmektedir.

Kur’an-ı Kerim’de özel olarak Hz. Peygamber (sav) genel olarak da tüm Müslümanların aile mahremiyetinin çerçevesini çizen ayetlerden biri ‘Hicap Ayeti’ olarak adlandırılan ayettir. (el-Ahzâb, 33/53) Bu ayette dikkat çeken hususlar şunlardır;

- a. Peygamberin evine vakitli vakitsiz, izin almadan girilmemesi,
- b. Yemek yiyince hemen dağılıp, sohbet edilmemesi,
- c. Peygamber hanımlarından bir şey isteneceği zaman perde arkasından istenmesi,
- d. Bu hassas davranışın her iki tarafın kalbi için de daha temiz bir davranış olması,
- e. Hz. Peygamber (sav)’e rahatsızlık vermek ve hanımlarını nikâh altına almanın ebediyen yasak olması.

Hz. Muhammed (sav)’in evine her türlü insan gelmekte ve misafir olmaktadır. Kimisi özellikle yemek vaktini bekleyip yemeğini yer sonrasında da hemen kalkıp gitmezdi. Bu durum peygamberimizi üzen aile halkını sıkıntıya sokan bir hal almaktaydı. Bu sebeplerden dolayı bu ayetin indirildiği söylenmektedir.¹⁵⁹

Hicap ayetinde Peygamber (sav)’in eşleri için bahsi geçen perde arkasından iletişim kurma emri müminlerin tamamını kapsayan bir hüküm olarak değerlendirilmelidir. Perde arkasından iletişim kurma hususu vurgulanırken ailede bulunan kadınlarla karşı cinsten yabancı erkekler arasında olması gereken mesafe ve iletişim şekli açıklanmaktadır. Bu anlamda mahremiyet bilincini kazandırmak adına

¹⁵⁸ Hilal Alkan Zeybek, “Bir Aile Mekânında Cinsiyet Cinsellik ve Güvenlik”, Neoliberalizm ve Mahremiyet, Hazırlayanlar: Cenk Özbay v. dğr., 2. Baskı (İstanbul: Metis Yayınlar, 2018), 240.

¹⁵⁹ Yıldırım, *Asrın Kur’an Tefsiri*, 9/4886

kız ve erkek çocuklara özellikle karşı cinsten eve gelen yetişkinlerle sözel ve fiziksel iletişimlerinde dikkatli ve hassas davranmaları gerektiği aktarılmalıdır. Bu sayede çocuk kendisi ile ailesi dışındaki bireyler arasındaki iletişim mesafesini kavramış ve aile mahremiyeti adına önemli bir kazanımı edinmiş olacaktır.

Hicap ayetinin ardından gelen başka bir ayette ise perde arkasından konuşmanın gerekli olmadığı kişiler sıralanmaktadır.¹⁶⁰ Bu ayette bahsi geçen kişiler hem kız hem de erkek çocuklar açısından değerlendirilerek çocuğa aktarılmalı ev içinde aile mahremiyeti adına kimlerle daha rahat iletişim kurulacağı konusunda bilgilendirme yapılmalıdır. Çocuğa aile mahremiyeti adına daha yakın iletişim kuracağı kişiler aktarılırken bu kişiler dışında kalan bireylerden de bahsederek çocuğun zihin ve davranış dünyasında gereken ayrımı yapmasına yardımcı olmak gerekir.

Aile mahremiyeti sınırlarını kişiler bazında ve ailevi ilişkiler ölçeğinde daha ayrıntılı olarak çizen ayetler de Nisâ Suresinde geçmektedir. Bu ayetlerden birinde kişinin babasının evlendiği kadınla evlenmesi haram sayılmakta ve bu evlilik şekli yasaklanmaktadır.¹⁶¹ Aile mahremiyeti sınırlarından birini daha çizen bu ayetteki hükmün yetiştirilen nesillere aktarılması büyük önem arz etmektedir. Nitekim öz olmadığı halde bir kere anne yerine koyulmuş kişiyle evlenmenin haram kabul edilmesi İslam'ın aile mahremiyetine verdiği önemin altını çizmektedir.

Nisâ Suresi 23. ayette ise Allah (cc) kişinin evlenmesinin kesinlikle yasak olduğu kişileri saymakta ve aile mahremiyeti adına kesin çizgiler ortaya koymaktadır.¹⁶² Bu ayette aktarılan evlenilmesi yasak olan ve dolayısıyla aile mahremiyeti içine giren kişiler erkeğin durumu göz önünde bulundurularak ifade edilmiştir. Ayet kapsayıcı ve tüm Müslümanlara hitap edici yönden ele alındığında kadının durumu göz önünde bulundurulacak olursa kadının aile mahremiyeti içine

¹⁶⁰ “(Peygamberin eşlerine) babalarının, oğullarının, kardeşlerinin, kardeşlerinin oğullarının, kız kardeşlerinin oğullarının, kadınlarının ve elleri altında bulunan cariyelerinin yanında (başlarını açmalarında günah yoktur.” (el-Ahzâb, 33/55)

¹⁶¹ “Bir de babalarınızın nikâhladığı kadınları nikâhlaymayın...” (el-Nisâ, 4/22)

¹⁶² “Size şunlar haram kılındı: Anneleriniz, kızlarınız, kız kardeşleriniz, halalarınız, teyzeleriniz, erkek kardeşlerinizin kızları, kız kardeşlerinizin kızları, sizi emziren sütannelerinizle süt kız kardeşleriniz, kadınlarınızın anneleri, kendileriyle ilişkiye girdiğiniz kadınlarınızdan ellerinizin altında bulunan üvey kızlarınız, kendi öz oğullarınızın eşleri ve iki kız kardeşle birlikte evlenme...” (el-Nisâ, 4/23)

giren ve evlenmesi yasak olan kişiler kadın açısından da değerlendirilip yorumlanabilir. Bu ayetten hareketle çocuğa hayatı boyunca kimlerle evlenip evlenemeyeceği dolayısıyla kimlerin onun mahrem sınırları içinde var olduğu aktarılmalıdır. Bu sayede çocuk aile mahremiyeti sınırlarını belirleyecek ve özellikle evlilik bağı kurabileceği kişileri bu bağı kuramayacağı kişilerden ayırt etmiş olacaktır.

İslam'da ailenin mahrem sınırlarının korunması adına aktarılan tüm hususlar aynı zamanda mahremiyet bilincini destekleyici en önemli argümanları da oluşturmaktadır. Kişinin kimlerle evlenemeyeceği aynı zamanda aile mahremiyeti içinde kimlerle yakın bir bağ kurabileceğini de ifade etmektedir. İslam'ın aile içinde evlenmeyi yasakladığı kişiler çocuğa mahremiyet eğitimi verilirken 'biz bilinci' içinde değerlendirilecek olan kişilerdir. Bir başka ifade ile Kur'an bir anlamda mahremiyet eğitimi destekleyici ve kalıcı hale getirici nitelikte bir aile mahremiyeti alanı çizmektedir. Çocuk aile mahremiyeti sınırlarına giren kişileri iyi bilmeli ve bu kişilerle arasındaki mesafenin ne kadar olacağını ailesinin bilgilendirmesi ile belirlemelidir. Aile içindeki bireylere karşı sınırını belirlemiş olan çocuk şüphesiz ki aile dışında kalan kişilerle arasındaki çizgiyi daha net çizecektir. Ailesi dışındaki kişilere karşı net olarak belirleyeceği mahremiyet sınırı sonucunda çocuk kendini cinsel istismara karşı korunaklı hale getirecektir.

İKİNCİ BÖLÜM

MAHREMİYET EĞİTİMİ

Eğitim insanın yaşamında ihmal edilmemesi ve üzerinde önemle durulması gereken bir kavramdır. İnsan doğuştan getirdiği özelliklerin yanında birçok davranışı eğitim yoluyla kazanmaktadır.¹⁶³ Mahremiyet eğitimi, kişinin bedeni dâhil kendine ait her şeyin korunmasını içermekle birlikte duyguların da yönetilmesini içermektedir. Bu eğitim çocuk yaşta başlar ve ilerleyen yaşlarda kazanılmış olur. Mahremiyet eğitimi bir yönüyle çocuğun taşıdığı tüm duyguların nasıl yönetileceğinin ona öğretilmesidir.¹⁶⁴ Duyguların dengelenmesi ve aşırı uçlarda yaşanmaması da duyguların yönetilmesi sürecinde önem arz etmektedir. Nitekim dengelenmemiş ve aşırı uçlarda yaşanan duygular kişiye ve çevresine zarar verebilmektedir.¹⁶⁵

Mahremiyet eğitimi ve bilincinin bireylere kazandırılması toplum yapısına da olumlu katkılarda bulunacaktır. Çünkü mahremiyet eğitimi, toplum içindeki bireyin, o toplumda yaşayan diğer insanların hakkının korunmasını ve sınırlarını ihlal etmemesini hedeflemektedir. Bu bakış açısı da kişiyi hem kendisi hem de başkasına karşı olumlu ve uyumlu davranışlara sevk etmektedir.¹⁶⁶ Mahremiyet eğitimi aynı zamanda insanlık onurunun korunmasını da amaçlamaktadır. İnsan onurunun korunması da fitrata yani insanın bozulmamış yaratılışına uygun davranmakla mümkün olmaktadır.¹⁶⁷

Mahremiyet eğitimi verilirken ele alınan bir diğer konu da cinsel eğitimidir. Cinsel eğitim ve mahremiyet eğitimi arasında ciddi farklılıklar bulunmaktadır. Cinsel eğitim, mahremiyet eğitiminin bir parçasıdır. Çünkü mahremiyet eğitimi aslında tüm duyguların eğitimini içine alan bir şemsiye gibidir. Cinsel duygular ve bunların eğitimi de bu şemsiyenin içinde var olan olgulardır. Çocuk dünyasında ilk yaşanan

¹⁶³ H. Mahmut Çamdibi, *Din Eğitiminde İnsan ve Hayat* (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2003), 11.

¹⁶⁴ Adem Güneş, *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim* (İstanbul: Timaş Yayınları, 2016), 13.

¹⁶⁵ Yaşar Fersahoğlu - Mehmet Akif Demir *Din Eğitim ve Öğretiminde Duygu Eğitimi*, 2. Baskı (İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2012), 144.

¹⁶⁶ Semiha Çakır, *4-6 Yaş Aralığındaki Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Verilmesinde Din Eğitiminin Rolü* (Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi 2015), 23.

¹⁶⁷ Gündoğdu, "Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi: Ailenin Mesuliyeti", 389.

kaygı ayrılık kaygısıdır. Son yaşanan ise cinsel duygulardan kaynaklanan kaygılardır. Mahremiyet eğitimi ilk ve son uyanan duygu arasındaki bütün duygulara yönelik bir süreçtir. Çocuk ilk doğduğunda güven duygusuna ihtiyaç duymaktadır. Eğer yanında onu kucağına alan, sağlam bir kale gibi koruyup kollayan bir annesi varsa çocuk ayrılık kaygısını nasıl yöneteceğini öğrenmektedir. Çocuk kendi içi dünyasında ilk uyanan kaygı duygusuna karşılık güven duygusunu hissettiği anda onun için duyguların korunması ve yönlendirilmesi demek olan mahremiyet eğitimi serüveni de başlamış demektir. Tıpkı güven duygusu gibi her gelişim evresinde çocuğun hissedeceği duygularına ebeveyn tarafından doğru bir şekilde cevap verilmesi onun mahremiyet eğitimi sürecini sağlıklı tamamlamasını sağlayacaktır¹⁶⁸

Cinsel eğitim çocuğun cinsel bilgilere doğru bir şekilde ulaşmasını sağlar. Fakat bu eğitimin ne zaman ve nasıl verilmesi gerektiğine çok dikkat etmek gerekir. Mahremiyet eğitimi ve cinsel eğitim arasında bazı farklılıklar vardır.¹⁶⁹

Cinsel Eğitimde;

- a. Bir grup çocuğa topluca bilgi verilir.
- b. Amaç çocukların cinsel sorunlardan korunmasıdır.
- c. Genel bilgiler aktarılır.
- d. Çocukların kendisi eğitilir.
- e. Fikri altyapısı cinsel özgürlüktür.

Mahremiyet eğitiminde ise,

- a. Bilgi kişiye özel verilir.
- b. Amaç, cinselliğin mahrem bir konu olduğunun anlatılması ve evlilik öncesi cinsel yaşamın yanlışlığının anlatılmasıdır.
- c. Çocuğun o dönem içinde yaşaması muhtemel sorunlarla alakalı bilgi verilir.
- d. Çocukla birlikte anne-baba da eğitilir.
- e. Amaç, çocuğa belli sınırlar içinde kalma bilinci kazandırmaktır.

¹⁶⁸ Güneş, *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim*, 13-14.

¹⁶⁹ Adem Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*, 17. Baskı (İstanbul: Selis Yayıncılık, 2013), 28-29.

Okullarda veya ilgili kurumlarda çocuklara verilen cinsel eğitimden ayrı olarak ailenin, çocuğuna cinsiyet ve cinsellikle ilgili bilgileri birebir vermesinde sakınca görülmemektedir. Ön ergenlik dönemi olan 13-14 yaş aralığındaki çocuklar uyanan cinsel duyguları sebebiyle farklı davranışlar sergileyebilmektedirler. İlgili alanları farklılaşmakta, bu farklılık her hallerine yansımaktadır. Bu çalkantılı dönemde hem kız hem de erkek çocuğun yaşının gereği olan fiziksel ve ruhsal değişikliklerle ilgili bilgilendirilmelilerdir. Bu bilgilendirme ebeveyn tarafından doğru zamanda ve yeteri kadar yapılmalıdır. Bilgilendirme sürecinde çocuğun utandırılıp mahcup edilmemesi gelişimi açısından faydalı olacaktır.¹⁷⁰ Çocuğun cinsellikle ilgili merakı uyanmadan bilgilendirme yapılması uygun görülmemektedir. Ayrıca yapılan açıklamaların çocuğu cinselliğe özendirerek ve teşvik edecek şekilde olmaması gerekmektedir.¹⁷¹

Çocuğa bütün his ve duyguların temelini kazandıran, şüphesiz ki ailedir. Dolayısıyla mahremiyet eğitiminin hedeflediği insanın saygın ve değerli olduğu hissi de aile tarafından kazandırılacaktır. Aile, çocuğun ilk okulu, ilk eğitim gördüğü kaynak olarak değerlendirilmektedir. Bu kadar önemli bir konumda bulunan ailenin bireyleri olan anne-babanın daha ilk adımda dikkat etmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır. Doğru eş seçimi, hayırlı evlat isteme duası, çocuğuna güzel isim vermek bu hususlar arasında sayılabilir.¹⁷²

Ebeveynin çocuğunu bir bütün olarak algılayıp değerlendirebilmesi için yaş dönemlerinin gerektirdiği özellikler bilmesi ve ona göre tavır alması gerekmektedir. Çocuk bir ağlama davranışı sergilediği zaman acaba bunun ihtiyacından mı yoksa sevgi yoksunluğundan mı kaynaklandığının iyi tespit edilmesi önemlidir. Mesela annesinin tabağa koyduğu yemeği ‘Ben bu tabak değil diğer tabakta yemek istiyordum’ diyen bir çocuk sevgi yoksunluğundan değil annesine galip gelme isteğinden dolayı bu davranışı sergileyebilmektedir. Bu durumda annenin tabağı değiştirmeyip tepkisiz bir şekilde ruhen genişlik içinde çocuğun bu davranışına

¹⁷⁰ Ekrem Acar, *Bağırıp Çağırmadan Çocuk Eğitimi* (İstanbul: Yediveren Yayınları, 2017), 230.

¹⁷¹ Alfred Adler, *Çocuk Eğitimi*, çev. Kamuran Şipal (İstanbul: Say Yayıncılık, 2016), 187.

¹⁷² Gündoğdu, ‘‘Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi: Ailenin Mesuliyeti’’, 390.

karşılık vermesi yerinde olacaktır. Ebeveynin nerede nasıl davranacağını bilmesi çocuğun ruhuna ve karakterine zarar gelmesinin önüne geçmiş olacaktır.¹⁷³

Anne-babaların çocuklarının onlardan farklı bir 'birey' olduğunu unutmamaları gerekmektedir. Bazı ebeveynler çocuklarını büyüme yolculuğunda çocuğu acıktığı zaman, 'biz acıktık', yeni yürümeye başladığı zaman, 'biz artık yürüyoruz' gibi cümleler kurmaktadırlar. Yaptığı her hareketin, kat ettiği her mesafenin sanki hep ebeveyniyle birlikte yapıyor ve öyle anlatılıyor olması çocuğun kendi özel mahremiyet alanına saygı göstermemek anlamına gelmektedir.¹⁷⁴

Teknoloji ve bilgi çağında ekranlara gömülmüş olan çocukları içlerine düştükleri durumdan kurtarmak adına ailelerin yapabilecekleri birçok şey bulunmaktadır. Çocuğun kendini yeniden hissetmesini, kendini hissettikten sonra etrafını algılamaya yönelmesini, sakinleşmesini sağlayacak bazı küçük adımlar bulunmaktadır. Örneğin haftada en az bir gün sanal ağlardan uzak, herkesin olumlu şeylerden bahsettiği, birlikte gülümseyip zaman geçirdiği, özel yemeklerin yapıp yenildiği gün ilan edilebilir. Ayda en az bir gün ailecek hastane, huzurevi, cami ve kütüphane ziyaretleri yapılabilir. Her yıl planlanan birkaç günde özellikle yeşil alanları ailecek gezmek, bu güzelliklerle ilgili düşünmek ve konuşmak vs. Tüm bunlar yapılırken özellikle telefon, tablet, bilgisayar gibi aletlerden uzak durulması gerekmektedir. Bu sayede anne-baba da çocuklar da sükûnet bulmuş, herkes 'kendini' daha iyi hissetmiş ve evrendeki birçok şeyi 'yeniden' keşfetmiş olacaktır.¹⁷⁵

Çocukla iletişim kurarken kullandığı dile dair ebeveynin genel anlamda dikkat etmesi gereken bazı hususlar şunlardır;¹⁷⁶

- a. Çocuğu asla etiketlememek (yaramaz, söz dinlemez, tembel vs.),
- b. Çocuğu herhangi bir şeyden dolayı yargılamamak,
- c. Eleştirmemek,

¹⁷³ Adem Güneş, *Kişilik ve Karakter Gelişiminde Çocukluk Sırrı*, 75. Baskı (İstanbul: Nesil Yayıncılık, 2013), 244-245.

¹⁷⁴ Gözde Erdoğan, *Hayat Evde Başlar*, 53 Baskı (İstanbul: Destek Yayınları, 2018), 34.

¹⁷⁵ Hatice Yıldırım, *Anne Baba ve Çocuk Eğitimi Turuncu Adımlar* (İstanbul: Akis Kitap, 2014), 105-106.

¹⁷⁶ Erdoğan, *Hayat Evde Başlar*, 20-41.

- d. Suçlamamak,
- e. Sürekli göz hapsinde tutmamak,
- f. Tehdit etmemek,
- g. Davranışlarına ani tepkiler vermemek,
- h. Korkutmamak,
- i. Israrcı olmamak,
- j. Bağırılmamak, vurmamak,
- k. Aşkım, sevgilim gibi kelimelerle sevmemek,
- l. İhtiyacı olduğunda sevmek,
- m. 'Sen bilirsin' diyebilmek,
- n. Yapabildiklerine odaklanmak.

Yukarıda sayılanların yanında çocuğun başkası ile kıyaslanması da ebeveyn-çocuk arası iletişim engellerinden biri olarak görülmektedir. Çocuk başkasıyla kıyaslandıkça kendine ve ailesine olan güveni azalmaktadır. Aynı zamanda kıyaslandığı kişiye karşı da düşmanlık hisleri besleyebilmektedir. Dolayısıyla kıyaslamak çocuğa değerlilik hissi ve başarı getirmek yerine aksine değersizlik ve başarısızlık hissi edindirmektedir.¹⁷⁷

Mahremiyet eğitiminin verilmesi, çocuğun kendi özel alanlarını fark edip koruması bilincinin oluşması konusunda kritik yaş dönemi olan dört-yedi yaştır. Bu yaş döneminden sonra da elbette ki çocuğa mahremiyet bilinci kazandırılabilir. Fakat daha sonraki yaşlarda bu bilincin kazandırılmasının daha zor olacağı düşünülmektedir.¹⁷⁸ Dört-yedi yaş dönemindeki çocuğun belirgin bazı özellikleri bulunmaktadır. Bu gelişim özelliklerinin bilinmesi de verilecek eğitimin kalıcı olması açısından önem arz etmektedir.

1. Dört-Yedi Yaş Çocuğunun Bazı Karakteristik Özellikleri

Dört yaş çocuğu;¹⁷⁹

- a. Sınırları zorlar, aşırı tepkiler verebilir,
- b. Ufak yalanlar söyleyebilir,

¹⁷⁷ Remziye Özdemir, *Aile Okulunda Çocuk Eğitimi*, 8. Baskı (İstanbul: Eşik Yayınları, 2015), 47.

¹⁷⁸ Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirenti*, 55.

¹⁷⁹ Haluk Yavuzer, *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*, 9. Baskı (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2011), 54.

- c. Anne-babasına karşı zaman zaman kaba davranır,
- d. Cezadan korkmaz, akranlarına saldırgan davranabilir,
- e. Anne-babaya meydan okur, özgür olmak ister.

Üç-dört yaş grubundaki çocuklar, dış dünyayı zihinlerinde var olan semboller ve kavramlarla algırlar.¹⁸⁰ İki-altı yaş arasındaki çocukların korkularının yoğunlaştığı ve değiştiği görülmektedir. Bu korkuların yoğunlaşmasının sebebi çocuğun zihinsel gelişiminin de ilerlemiş olmasıdır. Çocuk, hayaletten, devden veya karanlıktan korkabilmektedir.¹⁸¹ Bu korkuların sebebi çocuğun ani olarak uyarılması ve bu korkuya uyum sağlayamamasıdır. Çocuğun yaşadığı korkunun objesi içinde yaşadığı çevreye ve geçmiş yaşantılarına bağlı olarak da değişiklik gösterebilmektedir. Söz gelimi köydeki bir çocuk hayvanlardan korkarken şehirde büyümüş olan çocuk uzay araçlarından korkabilmektedir.¹⁸²

Dört yaş çocuğu çok fazla soru sormaktadır. Sorularına sürekli cevap arar, çevresini keşfetmek ister.¹⁸³ Yetişkinleri taklit ederek oyunlarını kurar, cinsiyet rollerinin farkındadır. Sorumluluk almayı sever ve sosyalliği artmıştır.¹⁸⁴ Beş yaşından küçük çocukların kardeşlerini kıskandıkları daha çok görülmektedir.¹⁸⁵

Beş yaş çocuğu;¹⁸⁶

- a. Genel olarak çevresiyle uyumludur,
- b. Nasıl daha iyi olunacağını düşünür,
- c. Annesi onun için çok önemlidir, hep onu mutlu etmek ister,
- d. Dikkatli, ciddi, sosyaldır,

Beş yaş, çocuk için 'altın yaş' olarak nitelendirilmektedir. Olgun ve bilgilidir. Etrafındaki olay ve insanlara dostça davranmaktadır. Adeta sosyalleşmiş bir birey görünümünü vermektedir.¹⁸⁷ Her şeyin en doğrusunu öğrenmek ister. Olaylar

¹⁸⁰ Haluk Yavuzer, *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*, 41. Baskı (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2011), 83.

¹⁸¹ Marry J. Gander - Harry W. Gardiner, *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, Yayına Hazırlayan: Bekir Onur, 7. Baskı (Ankara: İmge Kitabevi, 2010), 326.

¹⁸² Abdurrahman Dodurgalı, *Ailede Çocuğun Din Eğitimi* (İstanbul: İfav Yayınları, 1996), 209.

¹⁸³ Yavuzer, *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*, 104.

¹⁸⁴ Elif Koca, *Çocuklar Nasıl Öğrenir Süper Çocuk Yetiştirme Klavuzu*, (İstanbul: Goa Yayıncılık, 2008), 157-158.

¹⁸⁵ Yavuzer, *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*, 97.

¹⁸⁶ Yavuzer, *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*, 56.

¹⁸⁷ Yavuzer, *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*, 105.

arasında neden-sonuç ilişkisi kurabilmektedir. İşbirliği içinde oynanan oyunlara dâhil olur. Ölüm hakkındaki duygularını ifade eder. İnsanların ona saygı duymasını ister, ağırbaşlıdır. Dünyaya nasıl geldiği ile ilgili gerçekçi cevap arayışı içindedir.¹⁸⁸ Bu yaş çocuğu için ‘bilmek’ sadece bir şeyi bilgi olarak öğrenmek anlamına gelmektedir. Ona göre bir şeyi bilmek için ‘bilinçli’ olmaya gerek yoktur, bilgi sahibi olmak yeterlidir.¹⁸⁹

Çocuğun nereden ve nasıl dünyaya geldiğini merak etmesi kendisinin daha çok farkına varıyor olmasıyla da doğrudan ilişkilidir. Çocuk aile içindeki yerini bilmek istediğinden dolayı da nasıl dünyaya geldiği ile ilgili sorular sorabilmektedir. Dünyaya gelme serüveniyle ilgili olarak bebeklerin annenin rahim denen organında gelişip büyüdüğü ve doğma zamanı gelene kadar da orda büyüdüğü şeklinde bir açıklama yapılabilir.¹⁹⁰

Dört-beş yaş dönemindeki çocuklar, fiziksel ve zihinsel olguların tersine çevrilebileceğini henüz kavrayamamaktadırlar. Buzun eridiği zaman tekrar katılaşmayacağını, aynı miktara sahip olmasına rağmen geniş değil de uzun bardaktaki sütün daha az olduğunu düşünebilmektedirler.¹⁹¹ Bununla birlikte 5 yaşındaki çocuk nesnelerin genellenmesi ve ayırt edilmesini kolaylıkla yapabilmektedir.¹⁹²

Altı yaş çocuğu,¹⁹³

- a. Davranışlarında kararsızlıklar gözlenebilir,
- b. Küçüklüğündeki gibi uyumsuzluk dönemi yaşar,
- c. Oyunlarında kural koyar, grupta oynamayı sever,
- d. Kaybetmeye tahammül edemez,
- e. Her zaman doğruyu söylemez.

¹⁸⁸ Koca, *Çocuklar Nasıl Öğrenir Süper Çocuk Yetiştirme Klavuzu*, 167-170.

¹⁸⁹ Jean Piaget, *Çocuğun Gözüyle Dünya*, çev: İsmail Yerguz, 2. Baskı (Ankara: Dost Kitabevi, 2010), 169.

¹⁹⁰ Halit Ertuğrul, *Ailede ve Okulda Çocuk Eğitimi*, 26. Baskı (İstanbul: Nesil Yayıncılık, 2005), 180.

¹⁹¹ Tamer Ergin, *Bilişsel Gelişim*, ed. Hatice Ergin - Armağan Yıldız, Gelişim Psikolojisi, 3. Baskı (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2012), 117.

¹⁹² Dodurgalı, *Ailede Çocuğun Din Eğitimi*, 208.

¹⁹³ Yavuzer, *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*, 58.

Bu yaş dönemindeki çocuk ayrıca zihinsel olarak oldukça gelişmiştir. Günler, rakamlar, şekiller konusunda bilgisi artmıştır. Adresini, bazı telefon numaralarını ezberleyebilir. Yanlış yapmayı ve eleştirilmeyi sevmez. Topluluk içinde sohbet etmekten çekinmez. Kendi cinsiyetiyle bir bağ kurmuştur, kendi cinsiyetinden bir yetişkini model almak ister.¹⁹⁴

Beş-altı yaş dönemindeki çocuklar, nesnelere kendi zihinlerinde dönüştürmekte ve farklı kalıplara sokabilmektedirler. Akıl yürütme açısından bir çok eksiklikleri dikkat çekmektedir. Özellikle 6 yaş döneminde çocuk somut yaşamın dışında soyut ve metafizik konulara ilgi duymaktadır. Dünyanın oluşumu, kim tarafından oluşturulduğu, neden farklı cinsiyet ve türlerin olduğu vs. konularda meraklı ve araştırmacı bir tavır gösterebilmektedir.¹⁹⁵ Yine beş-altı yaş grubu çocuklar rüyaların dışarıdan gelip odasında oluştuğuna ve kişinin rüyayı gözleriyle gördüğüne inanmaktadırlar.¹⁹⁶

Yedi yaş çocuğu;¹⁹⁷

- a. İşlerinde, kararlarında sebatkârdır,
- b. Sakindir, iç dünyasını keşfeder,
- c. Kaygılıdır,
- d. Utangaç ve kırılgan davranabilir.

Okul çağına geldiğinde çocuğun cinsiyet ve cinsellikle ilgili soruları azalmaktadır.¹⁹⁸ Üç-altı yaş arasındaki çocuklar oyun çağındadır ve girişimciliği sevmektedirler. Bu yaş aralığında çocuk kendi cinsiyetinden olan ebeveyniyle rekabet halinde olabilmektedir.

Üç-Altı yaş aralığındaki çocuk Freud'un kişilik gelişimi kuramına göre Fallik (erkeklik organı) dönemdedir. Freud'a göre bu yaş dönemindeki kız çocuk babasına karşı, erkek çocuk da annesine karşı cinsel istekte bulunmaktadır. Buna 'Ödip Kompleksi' denir. Bu kompleks dönemini aşan çocuk kendi cinsinden ebeveyniyle özdeşim kurmaya başlamaktadır. Bu dönemden sonra çocuğun 'Gizil Dönemi'

¹⁹⁴ Koca, *Çocuklar Nasıl Öğrenir Süper Çocuk Yetiştirme Klavuzu*, 179-182.

¹⁹⁵ Yurdağül Mehmedoğlu, *Ahlaki ve Dini Gelişim*, 2. Baskı (İstanbul: Morpa Kültür Yayınları, 2004), 35-36.

¹⁹⁶ Piaget, *Çocuğun Gözüyle Dünya*, 84.

¹⁹⁷ Yavuzer, *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*, 112.

¹⁹⁸ Ali Rıza Aydın, *Çocuğun Gelişim Dünyası*, (Samsun Etüt Yayınları, 2010), 41.

başlar. Gizil dönemde cinsel duygular bastırılmış bir haldedir. Ergenlik döneminin başlamasıyla birlikte ise cinsel duygular yeniden canlanmaktadır.¹⁹⁹

Çocukların yaş dönemlerine göre farklı cinsiyette de olsa sergiledikleri aynı davranış kalıpları yukarıda ifade edilmiştir. Çocukların cinsiyetlerine göre karşı cinsiyetten ayrı olarak değerlendirilen bazı özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler şöyle sıralanabilmektedir;²⁰⁰

- a. Kızlar erkeklere göre daha az saldırgandır. Bu farklılık özellikle 2 yaştan sonra belirgin hale gelmektedir.
- b. Erkekler kızlara göre mekân ilişkisini algılamakta daha ileri seviyededirler,
- c. Matematiksel olarak akıl yürütme konusunda ergenlik döneminden itibaren erkekler daha öndedirler,
- d. Kızlar sözel ifade becerileri konusunda daha yetkindirler,
- e. Erkekler arkadaşlık ilişkilerinde daha baskın bir konumdadırlar,
- f. Kızlar bir işi yapma konusunda erkeklere göre kendilerine daha az güvenmektedirler,
- g. Olgunlaşma hızı konusunda kızlar daha öndedirler,
- h. Okul başarısı açısından kızlar daha başarılıdır.

Mahremiyet eğitimi verecek olan yetişkinlerin çocuğun bedeninin auraları* hakkında da bilgi sahibi olması hayati öneme sahiptir. Çocuğun fiziksel, zihinsel, duygusal sınırlarını ve bu sınırların ihlali durumunda ortaya çıkacak sonuçları bilmeyen ebeveynlerin mahremiyet eğitimi konusunda mesafe kat etmeleri güç olacaktır. Bu bakımdan mahremiyet eğitimine geçmeden önceki ilk adım olarak çocuğun bedeninin sınırlarının farkında olunmalı ve bu sınırlar elden geldiğince korunmalıdır.²⁰¹

¹⁹⁹ Jerry M. Burger, *Kişilik*, çev. İnan Deniz Erguvan Sarioğlu (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2006), 89-90

*Aura: İngilizce bir kelimedir. Anlamı bir kişiyi veya nesneyi kuşatan his, esinti anlamına gelmektedir. (Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English, Editor: Jonathan Crowther (Oxford: Oxford University Press, 1995), 67)

²⁰⁰ Doğan Cüceloğlu, *İnsan ve Davranışı*, 17. Baskı (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2008), 388.

²⁰¹ Adem Güneş, *Nezakət ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 45. Baskı (İstanbul: Timaş Yayınları, 2018), 55.

2. Bedenin Auraları (Sınırları)

Çocuğun özel alanını oluşturmak ve korumasını sağlamak için bedenin sınırlarını bilmekte fayda olacaktır. Ebeveyn, çocuğun sınırlarını bilip korur ve çocuğa da sınırlarını korumayı öğretebilirse çocuğun her türlü istismarının önüne geçmek için önemli adımlar atılmış demektir. İnsanın sınırlarının üç farklı boyutundan bahsedilmektedir. Bu boyutların bilinmesi çocuğa kendi saygınlığının farkına vardırılması açısından önem arz etmektedir. Bedenin auralarının (sınırlarının) üç farklı boyutu;²⁰²

- a. Fiziksel Aura (Sınır)
- b. Zihinsel Aura (Sınır)
- c. Duygusal Aura (Sınır) şeklinde sıralanmaktadır.

2.1. Fiziksel Aura (Sınır)

Herhangi birinin kişinin fiziksel alanına olması gerekenden fazla dâhil olması durumunda o kişinin bundan rahatsızlık duymasıdır. Fiziksel aura mesafesi, çocuğun kol mesafesi kadar bir mesafeyi kapsamaktadır. Çocuğun etrafında ortalama 25-30 cm 'lik bir daire çizildiğinde bu sınır da belirlenmiş olmaktadır.²⁰³

Çocuğa tedavi amaçlı iğne vurdurmak, film çekmek, kan aldirmek vs. için bile fiziksel baskı uygulamamak gerekmektedir. Çocuğu zorlamak yerine yapılması gereken şeyin onun sağlığı açısından önemli olduğu anlatılmalı, güzel bir dille ikna edilmelidir.²⁰⁴

Fiziksel sınırların ihlali konusunda sergilenen en ağır davranış belki de çocuğun dövülmesi, çocuğa dayak atılmasıdır. Ebeveynler çocuklarını öfkelenedikleri zaman dövmektedir. Dayak atma davranışı çoğu zaman amacından sapmakta ve ileri seviyelere de varmaktadır. Bu yöntemin çocuk açısından hiçbir eğitici ve öğretici etkisi bulunmamakla birlikte çocuğu bastırmak dışında da bir etkisi görülmemektedir.²⁰⁵ Çocuğu dövmek aynı zamanda çocuğun onurunu ayaklar altına almakta ve benliği yaralamaktadır. Bununla birlikte çocuk gördüğü fiziksel zarar

²⁰² Güneş, *Nezaket ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 55.

²⁰³ Güneş, *Nezaket ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 56.

²⁰⁴ Güneş, *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim*, 53.

²⁰⁵ Ertuğrul, *Ailede ve Okulda Çocuk Eğitimi*, 147.

sonucunda utanç duygusuna da kapılabilmektedir. Toplumu oluşturan bireylerin onursuzca ve değersizlik hissiyle büyümesi toplumun geleceği adına ciddi tehlikeler oluşturabilmektedir.²⁰⁶

Çocuğun dövülmesi onun hem bedenini hem de ruhunu zedeleyen bir durumu ifade etmektedir. Dayak atılan çocukların ya çok içine kapanık ya da çok asi bir kişiliğe büründüğü görülmektedir. Fiziksel şiddet karşısında çocuk ümidini, sevincini kaybetmektedir. Çocuğun sürekli dayakla kontrol altına alındığı durumlarda, çocuğun yaptığı her yanlış davranış için diğer seferinden biraz daha fazla fiziksel şiddet uygulanması gerekir ki çocuk kontrol altında tutulabilsin. Bu da hayvanlara bile layık görülemeyecek bir durumla çocuğu karşı karşıya bırakmak demektir.²⁰⁷

Ebeveyn öfkesini kontrol edemeyip çocuğa şiddet uyguladığı zamanlarda “Bu davranış yanlış fakat kendime engel olamadım.” şeklinde bir açıklama yapması gerekmektedir. Bu açıklama ile birlikte çocuk ebeveyninden gördüğü fiziksel şiddet davranışından psikolojik olarak daha az zarar görecektir. Bununla birlikte şiddetin doğru bir şey olmadığını da dolaylı olarak kavramış olacaktır.²⁰⁸

Ebeveynin çocuğa uyguladığı fiziksel şiddet çocuğu yalan söyleme davranışına yönlendirebilmektedir. Çocuk ailesinin yanlış kabul ettiği bir davranışı sergilediği zaman ailesinden fiziksel şiddet görmemek için yaptığı şeyi inkâr edebilmektedir. Ebeveynler bu durumda dolaylı olarak da olsa çocuklarını yalan söyleme davranışına yönlendirebilmektedirler. Çocuklarının çok hareketli olması da zaman zaman ebeveynleri şiddete yönelten bir durum olabilmektedir. Oysaki çocuğun hareketli ve kıpır kıpır olması anormal değil yaşının gerektirdiği bir durum olarak normal karşılanması gereken bir tavidir.²⁰⁹

Fiziksel sınırları göz önünde bulundurulmamış, ihlal edilmiş çocuklar;²¹⁰

- a. Değersizlik hissi içinde olurlar.
- b. Kişilik sınırları sağlıklı bir şekilde oluşmadığı için mahremiyet eğitimleri de kesintiye uğrar.

²⁰⁶ Doğan Cüceloğlu, *İçimizdeki Çocuk*, 47. Baskı (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2013), 108.

²⁰⁷ Şefik Sevim, *Çocuk Eğitimi ve Aile*, 6. Baskı (İstanbul: Ekin Yayıncılık, 2019), 159-161.

²⁰⁸ Nevzat Tarhan, *Evlilik Psikolojisi*, 15. Baskı (İstanbul: Timaş Yayınları, 2013), 124.

²⁰⁹ Hüseyin Peker, *Zor Çocuk Yoktur*, 5. Baskı (İstanbul: Timaş Yayınları, 2013), 53-55.

²¹⁰ Güneş, *Nezakat ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 55-65.

- c. Çoğunlukla akran zorbalığı sergilemekten geri durmazlar,
 - d. Bir başkasının sınırlarını fark edemezler Özellikle yetişkinlik dönemlerinde konuşurken karşıdakinin sözünü keserler. Banka işlemleri sırasında öndekinin yerine geçmek isterler, iki araçlık park yerinin ortasına park ederler,
 - e. Yabancıların, kendi fiziksel sınırlarını ihlal ettiğinin farkına varmaz, istismara uğradıklarını fark etmezler.
 - f. Mahremiyet hissi zayıf olduğu için duygularında da derinleşemezler,
- Çocuğun fiziksel sınırlarını ihlal etmemek için yapılması gereken bazı şeyler şunlardır;²¹¹
- a. Çocukla konuşurken, iletişim kurarken, izin almadan 25-30 cm mesafeden fazla yaklaşılmamalı,
 - b. Çocuğa sözel şiddet uygulayarak sürekli utandırılmamalı,
 - c. Kolundan tutup sürüklemek, itmek, zorla sevmek gibi davranışlardan uzak durulmalı,
 - d. Çocuğun kendi çabasıyla yapmaya çalıştığı şeylerin eksikleri ön plana çıkarılmamalı, ‘‘izin verirsen yardım edebilir miyim?’’ cümlesi kurularak gerektiğinde yardımcı olunmalı,
 - e. Eşyaları izinsiz alınmamalı, başkalarına verilmemelidir. Eşyaları katlanacak veya düzenlenecekse mutlaka çocuğa haber verilmeli,
 - f. Çocuğu öperken bile ‘‘öpebilir miyim?’’ şeklinde izin alınmalı.
 - g. .Odasına izinsiz girilmemeli,
 - h. Kendi yapabileceği şeyleri yapmasına müsaade etmeli, aşırı koruyucu anne-baba tutumundan vazgeçilmelidir.

2.2. Zihinsel Aura (Sınır)

Zihinsel aura çocuğun düşüncelerini rahatça ifade edebilme ve söyleyebilme özgürlüğünü, rahatlığını kendinde hissedebilmesidir. Utanmadan, hiçbir baskı altında

²¹¹ Güneş, *Nezaket ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 60-66.

kalmadan, sıkılmadan duygu ve düşüncelerini ifade edebilmesi, çocuğun zihinsel aurasının ihmal edilmediğini göstermektedir.²¹²

Çocuğun kendi düşünce ve kararları varken ebeveynin çocuğun yerine kararlar alması da bir ölçü de çocuğun sınırlarını belirlemesi adına problem oluşturabilmektedir. Bir misafirlige gidildiğinde annenin çocuğun düşüncesini sormadan ‘bunu yemez’ demesi ya da mevsimine uygun kendi seçtiği bir kıyafeti giymek istediğinde anne kendisi beğenmediği için o kıyafeti giymekten vaz geçirmesi çocuğun zihinsel sınırlarının dikkate alınmadığının göstergesi olmaktadır.²¹³

Çocuk, kendisiyle alakalı yanlış bir karar almak istediğinde çok ciddi sonuçları olmayacaksa ebeveynin buna engel olmaması gerekmektedir. Vereceği karar gerçekten çok yanlış ise ebeveynin kararının sonucunda neyle karşılaşacağını çocuğa ifade etmesi yerinde olacaktır. Kararını uygulamakta hala ısrarcı ise çocuğa kararının sonucunu görmesine fırsat tanımak bir anlamda onun zihinsel sınırlarına gösterilen saygıyı ifade etmektedir.²¹⁴

Çocuğun bir birey olarak kendini var edebilmesi ailesi tarafından ‘değerli’ olduğu hissini verilmesiyle doğrudan alakalıdır. Ailesi tarafından katı kurallarla büyümemiş, fikirlerini özgürce aktarabilen, yemeğini baskı altında olmadan yiyebilen, elbisesini kendisi seçebilen çocuklarda ‘değerlilik hissi’ nin daha yoğun olduğu görülmektedir.²¹⁵ Ailesi tarafından olumlu yönleri takdir edilip değerlilik hissi kazanmamış çocuklar bu hissi farklı olumsuz davranışlar sergileyerek elde etmeye çalışabilmektedir. Olaylar karşısında aşırı tepki göstererek, insanlara canlılara ve eşyalara zarar vererek dikkatleri üzerine çekip ‘değer’ görmek isteyebilmektedir.²¹⁶

Küçük yaşlarda onuru zedelenmiş, aşağılanmış, beceriksiz olduğu vurgulanmış olan çocukların büyüdüklerinde herhangi bir işte başarılı olma ihtimalleri düşmektedir. Çünkü bu çocuklar öğrenilmiş çaresizlik içinde anne

²¹² Güneş, *Nezaket ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 67.

²¹³ Erdoğan, *Hayat Evde Başlar*, 30-31.

²¹⁴ Gander v. dğr., *Çocuk ve Ergen Gelişimi*, s. 278.

²¹⁵ Haluk Yavuzer, *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, 39. Baskı (İstanbul: Remzi Kitapevi, 2019), 109.

²¹⁶ Adem Durmuş, *Çocukta Özgüven Gelişimi ve Karakter Eğitimi*, 7. Baskı (İstanbul: Nesil Yayıncılık, 2011), 14.

babasının ona biçtiği değere göre kendisini şekillendirmektedir. Yıllarca bu algılar ve kalıplar içinde, zihinsel sınırları dikkate alınmamış olan çocuk, yetişkinlik döneminde de verimsiz ve mutsuz bir hayat yaşayabilmektedir.²¹⁷

Mükemmeliyetçi ebeveyni tarafından sürekli eleştirilen çocuklar özgüven kazanma konusunda problem yaşayabilmektedirler. Olumsuz yönlerini sürekli eleştirmek yerine çocuğun olumlu davranışlarını görüp onu motive etmek daha doğru bir davranış olacaktır. Özgüven kazanamamış olan çocuklar sürekli anne babasına yaranmaya, kendini onlara kanıtlamaya çalışabilmektedirler. Bu gibi çocuklar ilerde yine kendini kanıtlamak için farklı gruplara üye olabilmekte ya da markalar konusunda takıntılı davranabilmektedirler.²¹⁸

Ailede bir karar alınacağı zaman çocuğun da fikrinin alınması önemli görülmektedir. Bu sayede çocuk fikirlerinin önemsendiğini görmekte ve kendine güveni artmaktadır. Aynı zamanda çocuk, kendi fikrini soran anne-babasına karşı da daha ilgili ve saygılı olabilmektedir. Çocuğun topluluk içine sokulması, bu gibi ortamlarda konuşmaya teşvik edilmesi onu zihinsel ve sosyal olarak geliştirmektedir.²¹⁹ Çocuğunun düşüncelerine değer vermeyip sürekli eleştirel bir tutum içinde olan ebeveynlerin çocukları özgüven eksikliği içinde olabilmektedir. Bu çocuklar ayrıca çok kaygılı, aşağılık duygusu içinde, saldırgan ve merhametsiz bir ruh haline bürünebilmektedirler.²²⁰

Bir ailede ebeveyn ve çocuk arasındaki iletişim ve bağlılığın en önemli öğeleri aile bireyleri arasındaki sıcak bağ ve ebeveynin duyarlı olmasıdır. Anne baba çocuklar arasında yakın bir ilişki var ise çocuk anne babasına daha çok güvenmekte ve bağlanmaktadır. Ebeveyn çocuğunun her haline tavrına duygu ve düşüncesine karşı duyarlı ise güçlü bir iletişim bağının oluşmasına ortam hazırlanmış demektir.²²¹

²¹⁷ Vakkasoğlu, *Sevgi Merkezli Çocuk Eğitimi*, 97.

²¹⁸ Nevzat Tarhan, *Aile Okulu*, 14. Baskı (İstanbul: Timaş Yayıncılık, 2010), 33-34.

²¹⁹ Hüseyin Peker, "Aile ve Ahlak", *Ahlak Birey ve Toplum*, ed. Hüseyin Peker - Mustafa Kara (Samsun Üniversite Yayınları 2015), 192-193.

²²⁰ Peker, *Zor Çocuk Yoktur*, 65.

²²¹ Helen Bee - Denise Boyd, *Çocuk Gelişim Psikolojisi*, çev. Okhan Gündüz (İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2009), 700-702.

Aralarında iletişimin sağlıklı ilerlediği aile yapılarının bazı ayırıcı özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler;²²²

- a. Aile içindeki bireyler sürekli birbirlerinin duygu düşünce ve davranışlarını denetleme ihtiyacı hissederler,
- b. Her işte mükemmeliyetçi bir bakış açısı hâkimdir,
- c. Durumlar olduğu gibi kabul edilmez, çoğunlukla birbirlerinin suçlama davranışı görülür,
- d. Ailedeki kişilerin özgürlükleri görmezden gelinir,
- e. Kurallar ve davranışlarında içinde bulunduğu birçok konuda konuşmak yasaktır,
- f. Aile bireylerinin birbirlerine olan kırgınlık ve dargınlıkları uzun sürer,
- g. Güven bağı çok zayıftır.

Ebeveynin çocuğunu terbiye edip yetiştirirken onun zihin ve düşünce dünyasının doğru bir şekilde inşa edilmesine de dikkat etmesi gerekmektedir. Çocuğun düşünce gelişimini sekteye uğratabilecek, algılama yeteneğini ve hafızasını zayıflatacak, zihinsel yapısına zarar verecek her şeyden çocuk uzak tutulmalıdır. Bu anlamda zarar verici şeyler çocuğun arkadaşları, izlediği şeyler, muhatap olduğu yetişkinlerin tavırları, okul ve sosyal çevrede çocuğun yaşına, gelişimine uygun olmayan konuşma ve davranışlar olabilmektedir. Ebeveyn bu durumların takipçisi olup çocuğun zihninin sömürülmesine izin vermemelidir.²²³

Çocuğun zihinsel sınırının korunması için dikkat edilmesi gereken birkaç husus şöyle sıralanmaktadır;

- a. Aile içinde sohbet ederken kimsenin birbirinin sözünü kesmemesi gerektiği konusunda örnek olmak,
- b. Çocuğun duygu ve düşüncelerini saygıyla dinlemek,
- c. Çocuğa bir şey sorarken, cümlenin sonunda 'Olur mu?' ifadesini kullanmak. Mesela, 'Babanla konuştuktan sonra seni dinlesem olur mu?' vs.

²²² Cüceloğlu, *İçimizdeki Çocuk*, 78-80.

²²³ Abdullah Nasih Ulvan, *İslam'da Aile ve Çocuk Eğitimi*, çev. Celal Yıldırım (İstanbul: Uysal Yayınevi, 2017), 622.

- d. Çocuk konuşurken acele ettirmemek. Aksi takdirde çok hızlı konuşup, hayatın akışını kaçıran bir yetişkin veya kekeme bir birey olabilir.

2.3. Duygusal Aura (Sınır)

Çocuğun, duygularını içinden geldiğince, herhangi bir dış müdahale olmadan yaşamasıdır. Bir başka ifadeyle duygularını edilgen değil etken bir şekilde yaşaması ve ifade edebilmesidir.²²⁴

Ebeveynler çocukları olumsuz duygular yaşadığında bu duygularını ifade etmesinden çoğu zaman çekinmektedirler. Bu çekineden dolayı da çocuğun olumsuz duygularını basitleştirmekte veya yok saymaktadırlar. Oysaki çocuk korktuğunda veya üzüldüğünde bu duygusunu kolayca ifade edip ebeveyni tarafından anlaşıldığını hissediyorsa rahatlamakta ve daha mutlu olmaktadır. Bunun için ebeveynler çocuklarının duygularını reddetmek yerine çocuğun bu duygularını ifade etmesine fırsat vermeleri gerekmektedir. Duyguların ebeveyn tarafından anlaşılması ve ifade edilmesi çocuğa duygusal sınırlarına saygı duyulduğu hissini verecektir.²²⁵

Küçük yaşlarda iken çocuk çevresindeki insanların etkisi ile ya duygularını sürekli baskı altında tutmayı ya da sınırsızca yaşamayı öğrenmektedir. Baskı altında tutulup dışarı vurulmasına izin verilmeyen duygular farklı bir zamanda daha zararlı bir şekilde patlak vermektedirler. Bunun için çocuğun duygularının dengeli bir şekilde yaşamasına fırsatlar tanınmalıdır. Çocuk çoğu zaman karşısındaki insanın duygularının olduğunu farkına varamamaktadır. Altı yaşından itibaren çocuğa duyguların her zaman ve her yerde dışa vurulmaması gerektiği, bazen duygularımızı ve hissettiklerimizi erteleyebileceğimiz durumların da olacağı öğretilmeye başlanmalıdır.²²⁶

Ebeveyni tarafından azarlanmamak ya da aşağılanmamak için çocuk bazen yalan söyleyebilmekte, öfkelenebilmekte ya da yapmacık tavırlar içine girebilmektedir. Bu tavır ve davranışları sergileyen çocuk aslında benliğini ve duygusal sınırlarını korumak istemektedir. Çocuğu hata yaptığı anlarda duygusal

²²⁴ Güneş, *Nezaket ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 70.

²²⁵ Yavuzer, *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, 18-19.

²²⁶ Fitshugh Dodson, *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, çev. Ayşegün Durmaz (İstanbul: Ravza Yayınları, Trsz), 149-150.

anlamda zarara uğratmamak adına ‘ben bu davranışı yapmanı istemiyorum’ ya da ‘sen bu davranışı yapmamalısın’ şeklinde cümleler kurmak yanlış görülmektedir. En isabetli cümlenin ise çocuğun benliğini hedef almayan ve sadece davranışın doğru olmadığını çocuğa aktaran ‘bu yanlış bir davranış’ cümlesinin olduğu ifade edilmektedir.²²⁷

İnatçı olma davranışına çocukluk çağında sıkça rastlanmaktadır. Çocuk inat edip değişik duygusal tepkilere başvurmakta olumsuz davranışlar sergileyebilmektedir. Çocuğun inat ettiği konu tehlikeli ve kötü değilse o davranışı yapmasına izin verilmesi gerekir. Eğer tehlikeli bir durum söz konusuysa ‘bu davranış senin için tehlikeli ya da zararlı’ şeklinde bir açıklama yaparak engel olunmalıdır. Çocuğun inat etmesi sonucu dışarı yansıttığı çeşitli duygularının açıklama yapmadan engellenmesi, çocuğa zarar verip duygusal gelişimini engellemektedir.²²⁸

Ebeveynler bazen çocuklarına uyguladıkları disiplin kuralları ile onları duygusal olarak stres altında bırakmaktadırlar. Disiplin önemlidir fakat seviyesini iyi ayarlamak gerekmektedir. Disiplin, iç disiplin ve dış disiplin olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Dış disiplin korkutarak ve herhangi bir tür şiddet uygulanarak oluşturulmaktadır. İç disiplin ise sevgi ile tesis edilmektedir. Sadece anne-babası yanında olduğu zamanlarda bir takım davranışlardan uzak durup ebeveyni yokken başına buyruk davranan çocuk dış disiplinle hareket etmektedir. Fakat ebeveyni yanında olsun veya olmasın her zaman doğru davranışa yönelen çocuk ise iç disipline ulaşmış demektir. Ailelerin amacı çocuklarına sevgi ile iç disiplini kazandırmak olmalıdır.²²⁹

Ailede düzeni sağlamak üzere uygulanacak ve çocuğu duygusal olarak da zarara uğratmayacak olan disiplinin şu gibi özelliklere sahip olmasında fayda olacaktır;²³⁰

- a. Uyulması gereken kurallar belirlenmeli,

²²⁷ Hatice Kübra Tongar, *Peygamberlerin Çocuk Eğitimi Metodları*, 23. Baskı (İstanbul: Hayykitap Yayıncılık, 2019), 60-61.

²²⁸ Özmen, *Çocuk Eğitimi İzlenecek Metotlar*, 181.

²²⁹ Nevzat Tarhan, *Sen Ben ve Çocuklarımız*, (İstanbul: Timaş Yayınları, 2012), 74.

²³⁰ Durmuş, *Çocukta Özgüven Gelişimi ve Karakter Eğitimi*, 34-35.

- b. Kurallar uygulanırken dengeli ve tutarlı davranılmalı,
- c. Kurallar tüm aile bireylerinin menfaatini gözetecek şekilde olmalı,
- d. Uygulanması güç kurallar konulmamalı,
- e. Kurallara uyulmaması durumunda sonucun ne olacağı hakkında tüm aile bireyleri bilgilendirilmeli,
- f. Koyulan kuralların sebepleri mutlaka açıklanmalıdır.

Yukarıda sayılan maddeler göz önünde bulundurularak aile içinde disiplin kuralları oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Çocukların yaşadığı uyum ve davranış bozukluklarının altında yatan sebeplerden birinin de ebeveynin çocuklarına uygun sınırlar ve kurallar koymaması olduğu gözden kaçırılmamalıdır.²³¹

Çocukluk yıllarında duygusal aurası ihlal edilmiş kişiler, yetişkinlik yıllarında öfke kontrolü, duygu durumu bozuklukları, panik atak gibi problemlerle baş etmek zorunda kalmaktadır. Ayrıca yaşadığı duyguları hissetmemek veya hissettirmemeye çalışmak da duygusal sınırlarına saygı duyulmamış bireylerin özellikleri arasında yer almaktadır.²³²

Erken yaş dönemlerinde anne yoksunluğu ve annenin aşırı koruyuculuğu çocuğa duygusal olarak zarar vermektedir. Annesinin ten temasından uzak kalmış olan çocuklar soluk benizli, ilgisiz ve isteksiz olmakla birlikte bazı sağlık problemleri de yaşayabilmektedirler. Çocuğuna karşı aşırı ilgi gösterip onun bireyselleşmesine müsaade etmeyen annelerin çocukları ise sosyal ilişkilerinde başarısız olabilmektedirler. Bu çocukların aynı zamanda içlerine kapanık ve ilerleyen yaşlarında da cinsel hayatlarında donukluk içinde oldukları görülebilmektedir.²³³

Çocuğun duygusal aurasını korumak adına dikkat edilmesi gereken bazı hususlar bulunmaktadır;²³⁴

- a. Çocuğun tüm duygularına önem vermek,
- b. Çocuk utandığı, korktuğu, ağladığı anda vs. neden utanıyorsun, korkuyorsun, ağlıyorsun gibi tepkiler vermemek,
- c. Hissettiği duyguları küçümsememek

²³¹ Aydın, *Çocuğun Gelişim Dünyası*, 56.

²³² Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*, 70-71.

²³³ Nevzat Tarhan, *Mutluluk Psikolojisi*, 21. Baskı (İstanbul: Timaş Yayınları, 2013), 74.

²³⁴ Güneş, *Nezakat ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 70.

Kişinin çocukluk döneminde yaşadığı davranışlar onun duygu dünyasında belli hislerin oluşmasına sebep olmaktadır. Çocuklar küçükken yaşadıkları olayları hatırlamamakta fakat yaşadıkları olaylar sonucunda edindikleri hisleri asla unutmamaktadırlar. Yetişkinlik yıllarında doğru kararlar vermeye çalışsa da çocukken yaşadığı olumsuz hisler kişiyi doğruya yönelmekten alıkoyabilmektedir. Mesela çocukken hep ailesi tarafından ihmal edilmiş bir çocuk, çocuğunu ihmal etmenin normal bir durum olduğu hissini edinebilmektedir. Bu hisle büyüdüğünde çocuğunu ihmal etmenin yanlış bir şey olduğunu bilse ve ihmal etmemeye çalışsa bile edindiği olumsuz hisler onu ruhen sıkıntıya sokabilmektedir. Veya bebekken merdivenden yuvarlanmış olan bir çocuk yetişkinlik döneminde herhangi bir merdiven başına geldiğinde çocukken yaşadığı korku hissini tekrar yaşayabilmektedir. Bu örneklerden de anlaşılacağı gibi çocukluk yıllarında kazanılan hisler insanı tüm yaşamı boyunca etki altında tutabilmektedir. Bunun için de çocukken kazandırılacak mahremiyet hissi tüm ömrü boyunca kişiye yol gösterici olacaktır.²³⁵

Çocuk kendine yönelen herhangi bir hareketin cinsellikle alakalı olup olmadığını ayırt edemeyebilir. Davranışı ayırt edemediği için de kendini koruması da çok mümkün görülmemektedir. Bunun için çocuğa verilecek olan mahremiyet eğitimi kendisine yönelen davranışın normal mi anormal mi olduğunu ayırt etmesi açısından önem arz etmektedir.²³⁶

Mahremiyet eğitimi sürecinde çocuğa ilk olarak, ‘Temel Davranış Refleksi’ kazandırılması gerekmektedir. Temel davranış refleksi cinsel konulara henüz vakıf olmayan çocuğun ailesinin ona vereceği eğitim sayesinde kendine yönelen olumsuz davranışa refleksif bir şekilde cevap vermesidir. Bu davranış refleksini kazanmış olan çocuk üzerinde hiç düşünmeden olumsuz tavırları bertaraf etme gücünü kendinde bulabilmektedir. Tıpkı hapşırması gözünü kırpması kalp atışlarının yükselmesi vs. Bu refleksi kazandırmanın en uygun zamanı kız ve erkek tüm

²³⁵ Adem Güneş, *Güvenli Bağlanma*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2014, 150-151.

²³⁶ Güneş, *Nezakət ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 77.

çocukların dört-yedi yaş aralığıdır. Temel davranış refleksi çocuğa sözel olarak anlatılmaz. Ancak belli davranış tarzları öğretilerek çocuğa kazandırılabilir.²³⁷

3. Temel Davranış Refleksi Kazanma

Bu refleksi kazandırmak için çocuğa şu ilkeler doğrultusunda eğitim verilmelidir;²³⁸

3.1. Bedenin Kendine Ait Olduğu Bilinci

Bu bilinç, çocuğun, bedeninin kendine ait olduğu düşüncesine sahip olmasıdır. Bedenin kendine ait ve 'izin alınmadan dokunulmaz' olduğunu bilmeyen bir çocuk istismara açık bir konumda bulunabilmektedir. 'Bedenim bana aittir' bilinci çocuğa, ailesi tarafından dört yaşından itibaren verilmelidir. Bu bilinç kazandırılırken çocuğun bedenine dokunulacağı zaman mutlaka izin istenilmesi gerekmektedir. Söz gelimi altını ıslattığında, terlediğinde, onun sınırlarını ihlal ederek hiçbir şey söylemeden elbiseleri değiştirilmemelidir. Bunun yerine 'izin verirsen' ya da 'istersen elbiseni değiştirelim' şeklinde çocuğa yaklaşılması gerekmektedir.²³⁹

Şu unutulmamalıdır ki çocuk ancak farkındalık alanı içinde bulunan şeyleri korumayı öğrenebilir. Dolayısıyla çocuğa bedenini fark ettirmek, koruması için öncelikle kendine ait olduğunu hissettirmek, sınırlarını çizmek büyük önem arz etmektedir.²⁴⁰

Çocuğun kendi cinsiyetine yönelik rolleri benimsemesi mahremiyet bilinci açısından önemli bir konumdadır. İki yaşından itibaren kız çocuklara kız gibi davranmanın, erkek çocuklara da erkek gibi davranmanın gerekli ve doğal bir durum olduğu hissettirilmelidir. Cinsiyetlerin asla değişmeyeceği doğal süreç içerisinde çocuğa aktarılmalı, her fırsatta benimsetilmelidir. Çocuğun kendi cinsiyet bilincini oluşturması ileride cinsellikle ilgili yaşayacağı bir takım sorunların da önüne geçecektir.²⁴¹

²³⁷ Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*, 50-51.

²³⁸ Güneş, *Nezaket ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 78.

²³⁹ Güneş, *Nezaket ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 80-82.

²⁴⁰ Hatice Kübra Tongar, *Fıtrat Pedagojisi*, 9. Baskı (İstanbul: Hayykitap Yayınları, 2016), 118.

²⁴¹ Adler, *Çocuk Eğitimi*, 185.

Çocuğun kendi cinsiyetini benimseyip ona uygun davranması ‘toplumsal cinsiyet rolü’ ne uygun hareket etmesi anlamına gelmektedir. Toplumsal cinsiyet rolü, bir toplumda yaşayan bireylerin, kendi cinsiyetlerinin gerektirdiği şekilde davranması demektir. Çocuğa hangi cinsiyete sahipse o cinsiyetten olan kişilerin yaşanılan toplum içinde nasıl tavırlar sergilediklerini öğretmesi ailenin görevlerinden biridir.²⁴²

Üç yaşına kadar çocuklar kendi cinsiyetlerinin farkında değildirler. Kız veya erkek çocuk her türlü oyuncakla oynayabilmekte bundan da rahatsızlık duymamaktadır. Çocuğun cinsiyetinin farkına varmaya başladığı üç yaşından itibaren çocuğun ilgileri ve seçtiği oyuncakları da bu doğrultuda şekillenmektedir. Ebeveyn, çocuklarının bedeniyle ilgili önemli algılarının oluştuğu üç yaş döneminden sonra çocuğun oyuncak ve elbise seçimiyle alakalı aşırı katı ve kuralcı davranmaması gerekmektedir. Aşırı ve katı tavır sergilememekle birlikte çocuğun cinsiyetini destekleyici oyunlara aktivitelere yönlendirilmesinde de fayda bulunmaktadır.²⁴³ Ebeveynlerin çocuğunun cinsiyetine uygun olarak oynayacağı evcilik, doktorculuk, tamircilik, itfaiyecilik, hemşirecilik gibi oyunlar da çocuğun kendi cinsiyetini kabullenmesi ve ona göre davranması açısından tavsiye edilmektedir.²⁴⁴

Çocukları severken çok yakışıklı bir erkek çocuğunu ‘kız gibi güzel’ diye, kız çocuğunu da güçlü durması açısından ‘erkek gibi kız’ diye nitelendirmek doğru bir davranış kalıbı değildir. Kız gibi güzel olduğu söylenen erkek çocuk cinsel istismara maruz kalma durumunda, zaten kız gibi güzel olması sebebiyle böyle bir durumla karşılaştığını düşünecektir. Çocukların cinsiyetlerine uygun his edinmeleri ve bedenlerini korumaları için doğru cümleler ve tavırlar seçilmelidir.²⁴⁵

Erkek çocuğun bedeniyle ilgili algısına yön verecek durumlardan biri sünnet olayıdır. Sünnet için en uygun zamanın ilk üç ay dönemi olduğu söylenmektedir. Bu dönemde sünnet yapılmadıysa ilk üç yaş dönemi de uygun bir zaman dilimidir. Fakat üç-altı yaş arasında çocukların sünnet edilmesi uygun görülmemektedir. Çünkü bu

²⁴² Bee v. dğr. *Çocuk Gelişim Psikolojisi*, 568.

²⁴³ Dodson, *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, 152-156.

²⁴⁴ Emine Keskiner, *Cinsel Eğitim, Din Eğitiminde Çağdaş Konular*, edt. Mustafa Köylü, 2. Baskı (İstanbul: Dem Yayınları, 2014), 346.

²⁴⁵ Güneş, *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim*, 161.

yaş aralığında çocuk, sünnetin gerekliliğini kavrayamayıp kendisine böyle bir şey yaptıkları için anne babasını suçlayabilmektedir. Sünnet çocuğa öncesinde haber verilmeden onu bayılarak yapılmamalıdır. Sünnet olayı ilk üç yaş döneminde yapılmadıysa altı yaş ve sonrasına ertelenmelidir. Sünnet sırasında ise genel anestezinin tercih edilmesi önerilmektedir.²⁴⁶

Çocuklara cinsiyet farkı gözetmeksizin mahremiyet eğitimi vermek gerekmektedir. Kimi ebeveynler mahremiyet eğitimi verme konusunda kız çocuklarını söz konusu ederken erkek çocuklarını konunun dışında tutabilmektedirler. Daha küçüklükten itibaren çıplak dolaşması hoş görülmuş, özel bölgesi gururla başkalarına gösterilmiş, sünnet merasimi erkeklik vurgusuyla gerçekleştirilmiş erkek çocukların mahremiyet eğitimi kesintiye uğramaktadır. Ayrıca erkek çocukların da cinsel istismara uğrayabilecekleri gerçeği de göz ardı edilmemelidir. Bu anlamda bedenlerinin özel ve dokunulmaz olduğu hissi erkek çocuklara da hassasiyetle verilmesi gereken bir histir.²⁴⁷

3.2. Bedenine Başkalarının Ancak O İzin Verirse Dokunabileceği Dair Farkındalık

Bu bilinç 'Bedenim bana aittir' hissi ile birlikte kazandırılan bir bilinçtir. Bedenin kendine ait olduğunu bilen çocuk, ancak kendisi izin verirse bedenine dokunulabileceğini de öğrenmelidir. Ebeveyn çocuğunu öperken bile izin alırsa, bedeninin saygın olduğu hissi uyandırılırsa çocuk yabancılara karşı da ancak 'ben izin veririm dokunabilirsin' şeklinde bir refleks geliştirmektedir. Bu davranış kalıbı da çocuğu her türlü istismara karşı koruma altına alan bir kalkan niteliği taşımaktadır.²⁴⁸

Çocuğun elbiselerini hep aynı kişinin değiştirmesi ve bu değiştirme esnasında yine izin istenilmesi önem arz etmektedir. Ebeveyninin bedenine hoyratça dokunup elbiselerini değiştirmedeğini gören çocuk, 'vücuduma kimse izin almadan ve ben istemeden dokunamaz' algısını sahiplenmiş olacaktır.²⁴⁹

²⁴⁶ Güneş, *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim*, 141-143.

²⁴⁷ Mehmet Kurtoğlu, *Çocuk Bu İhmale Gelmez* (İstanbul: Nesil Yayıncılık, 2016), 186-187.

²⁴⁸ Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*, 60-61.

²⁴⁹ Erdoğan, *Hayat Evde Başlar*, 30.

3.3. Dokunulmanın Yasak Olduğu Bölgeleri Bilinci

Bir çocuğun, özel bölgeleri diye adlandırılan genital bölgelerine dokunulması karşısında göstereceği ani bir tepkinin var olması gerekmektedir. Bu refleksin kazandırılması adına aslında çocuğun doğumundan itibaren özel bölgeleri konusunda hassas davranılması önem arz etmektedir. Örneğin çocuğun altını temizleyen yetişkin, bu temizliği yavaş ve baskı uygulamadan yapmalıdır. Ayrıca çocuğun alt temizliğinin mümkünse hep aynı yetişkin tarafından yapılması bu bilincin kazandırılması açısından önem arz etmektedir. Bu sayede çocuk, daha bebeklik çağından itibaren özel bölgelerini herkesin göremeyeceği ve dokunamayacağı hissine sahip olmaktadır. Annenin erkek çocuk, babanın da kız çocuğunun alt temizliğini yapmasında ise bir sakınca bulunmamaktadır. Önemli olan temizlik esnasında tek bir kişinin orada bulunmasıdır.²⁵⁰

Çocuğun özel bölgesi sadece genital bölgesi değildir. Göğüs bölgesi, dudakları ve arka tarafının da özel ve dokunulmaz bölgeler olduğunun çocuğa açıklanması gerekmektedir. Bu konuda bir şarkı veya bir oyun ebeveynlere yardımcı olabilmektedir. Çocuğa belli aralıklarla yakın çevresindeki insanlarla arasındaki mahremiyet sınırının hatırlatılmasında da fayda olacaktır. Mesela 'Öğretmenin, arkadaşının ailesi, servis şoförü vs. seninle tokalaşabilir fakat özel bölgelerine dokunamaz değil mi?' şeklinde çocuğa bazı hatırlatmalar yapılabilir.²⁵¹

Dört yaşından itibaren ise mümkün olduğunca çocuğun genital bölgesine dokunulmamalıdır. Tuvalet ihtiyacından sonraki temizlik safhasını, dört yaşından itibaren çocuğun kendisinin yapması sağlanmalıdır.²⁵² Ayrıca çocuğu cinsel ve özel bölgelerinden sıkarak, vurarak sevmek onun mahremiyet hissine zarar veren, bedenini koruma refleksini kıran bir durum oluşturmaktadır. Çocuğun ebeveyni ve akrabalarının bu konuda hassas davranmaları büyük öneme sahiptir.²⁵³

Çocuğun cinsel organının söz konusu edilerek sevilmesi sakıncalı bir durumu ifade etmektedir. Çocuğun poposunu, diğer özel bölgelerini telaffuz ederek sevmek çocuğun dünyasında karmaşaya sebep olabilmektedir. Yine böyle bir durumda çocuk

²⁵⁰ Tongar, *Fıtrat Pedagojisi*, 118.

²⁵¹ Kurtoğlu, *Çocuk Bu İhmale Gelmez*, 184-186.

²⁵² Güneş, *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim*, 23.

²⁵³ Güneş, *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim*, 149.

özel bölgelerinin korunması gerektiği ile ilgili hassasiyeti de tam olarak öğrenememektedir.²⁵⁴

Çocuğun bedeniyle ilgili olumlu düşünceler edinmesi açısından dokunulması yasak olan cinsel organıyla ilgili olumsuz düşünceler edinmemesi büyük önem arz etmektedir. Çocuk özel bölgesini, vücudunun herhangi bir bölümü veya organı gibi normal bir şekilde algılamaktadır. Yanlış algılamalara kapı aralayıp çocuğun olumsuz düşüncelerine sebep olan çoğu zaman ebeveynin tavrı olmaktadır. Çocuk, özel bölgesine dokunduğunda çok büyük ve utanç verici bir olaymış gibi aşırı tepki göstermek, ‘pis, kaka, iğrenç, cıs’ gibi kelimeler kullanmak, çocuğun ruh dünyasını olumsuz etkilemektedir. Bu tavır çocuğun özel bölgesinin utanç verici bir bölge olduğunu algılamasına sebep olabilmektedir. Yapılması gereken şey o bölgesinin vücudunun diğer bölgeleri gibi olduğu fakat oraya kimsenin dokunmaması gerektiği bilincini aktarmaktır.²⁵⁵

Cinsel uyarımın gerçekleşmemesi açısından çocuğun dizde hoplatılması, yürüteçte uzun süre bırakılması, özel bölgesini sıkacak şekilde kemerin takılması doğru bulunmamaktadır. Bu gibi şeylerden mümkün olduğunca uzak durmak çocukluk dönemi cinsel davranış sapmalarının da önüne geçecektir.²⁵⁶

3.4. Başkalarından Gelecek Fiziksel Zorlamaya Direnme Gücü

Fiziksel baskıya direnme gücü kırılmış olan çocuklar taciz veya istismar karşısında savunmasız ve çaresiz kalmaktadırlar. Ebeveyni veya akrabaları tarafından sevmek kastıyla bile olsa fiziksel zorlamaya maruz kalmış çocuklar olası bir cinsel istismar durumunda kendilerini savunmakta güçlük çekebilmektedirler. Daha önce bir yetişkin tarafından güç sınırları zorlanıp üzerinde fiziksel baskı oluşturulduğu için çocuk, istismarcıdan da ne yaparsa yapsın kurtulamayacağını düşünebilmektedir. Bu düşüncenin sonucunda ise kendini çaresiz hissettiği için teslim olabilmektedir. Yetişkin çocuğu severken veya onunla oynarken onu köşeye sıkıştırıp fiziksel olarak zor durumda bırakmak yerine onun kaçma becerisini geliştirmeye gayret etmelidir.

²⁵⁴ Erdoğan, *Hayat Evde Başlar*, 46.

²⁵⁵ Dodson, *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, 284-285.

²⁵⁶ Güneş, *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim*, 47.

Bunun için de yakalamaca, mendil kapmaca, ebelemece gibi kaç-kovala oyunları oynanabilir.²⁵⁷

Ebeveynin fiziksel güç kullanarak çocuğu bir şeye ikna etmesi veya cezalandırması da çocuğun istismara karşı koyması konusunda direncini kırmakta ve çocuğu güçsüzleştirmektedir. Bundan dolayı çocuğa asla fiziksel zorlamayla bir şey yaptırılmamalı, yaka paça sürükleyerek bir yere götürülmeye çalışılmamalıdır.²⁵⁸

3.5. Vücudunun Belli Bölgelerinin Asla Görülmemesi Bilinci

Çocuğun istismardan korunması açısından vücudunun, özellikle genital bölgesinin başkası tarafından görülmesine karşılık çocukta bir rahatsızlık hissini oluşması gerekir. Aksi takdirde vücudunun herkes tarafından görülmesini sakıncalı bulmayan çocuk, istismara veya tacize uğradığı anda bu durumdan rahatsızlık duymayabilir. Bu hissini kazandırılması için çocuk yürümeye başladığı andan itibaren ev de dâhil hiçbir mekânda çıplak bırakılmamalıdır. Dört yaşından itibaren ise elbiselerini kendisinin giyinip çıkarmasına fırsatlar verilmelidir. Başka insanların yanında genital bölgesinin veya tüm vücudunun çıplak olmaması gerektiği hissini edinen çocuk, herhangi birinin onun elbisesini çıkarmasından da rahatsızlık duyacaktır.²⁵⁹ Vücudunun özel bölgelerinin sadece anne babası, bir de anne-babasının refakatinde herhangi bir doktor tarafından görülebileceği de çocuğa anlatılmalıdır.²⁶⁰

Altı değiştirilen çocuğun özel bölgesini aynı cinsiyete sahip kardeşinin iki yaşına kadar görmesinde sakınca bulunmamaktadır. Fakat bu görme olayı ‘gösterme’ davranışına çevrilmeden sadece çocuğun görmesi seviyesinde kalmalıdır. Farklı cinsiyetten kardeşlerin ise genital organlarını birbirlerinin görmemesi gerekmektedir. Birbirlerinin özel bölgelerini yanlışlıkla gören kardeşlere aşırı tepki verilmemelidir. Ebeveyn, çocuğunun altını değiştirirken bunu diğer kardeşe olağanüstü bir durum

²⁵⁷ Güneş, *Nezakat ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 90-91.

²⁵⁸ Tongar, *Fıtrat Pedagojisi*, 118.

²⁵⁹ Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*, 95.

²⁶⁰ Hakan Üzüm, *Hayırlı Çocuk Yetiştirmek*, (İstanbul: Mevsimler Kitap, 2015), 45.

gibi yansıtmamalı bilakis kardeşinin temizliği açısından bunun doğal bir durum olduğunu hissettirmelidir.²⁶¹

Çocuğa mahremiyet hissini kazandırılması amacıyla daha çocuk yaştan belli giyim tarzına alıştırılması da etkili olabilmektedir. Nasılsa çocuktur diye her türlü kıyafetin özellikle dört yaş ve üzerindeki çocuğa giydirilmesi doğru bulunmamaktadır. Mahremiyet sınırlarını çokça aşan kıyafetleri giyen çocuk bu giyim tarzına alışabilmekte ve ilerleyen yaşlarında da böyle giyinmeyi devam ettirebilmektedir. Kıyafet konusunda da mahremiyeti önemseyen ailelerin, çocuklarını küçük yaşlardan itibaren uygun giyinme tarzına alıştırmaları yerinde olacaktır.²⁶²

Çocuğun cinsel kimliği oluşurken mahremiyet sınırlarını korumak adına ebeveynin ev içinde giyim kuşamına dikkat etmesi gerekmektedir. Ergenlik çağındaki erkek çocuk için annesinin ev içinde olsa bile açık ve şeffaf kıyafetler giyilmesi doğru bulunmamaktadır. Aynı şekilde ergenlik döneminde bir kız olan babanın giyim kuşam açısından evde de mahremiyet sınırlarını aşmaması gerekmektedir.²⁶³

Ebeveynini yanlışlıkla çıplak görmüş olan çocuğa aşırı tepki verilmemelidir. Ebeveynin çocuğun yanında özellikle ve sürekli soyunmuş bir şekilde durması doğru değildir. Fakat çocuk anne veya babasının çıplak halini istemeden gördüyse insan bedeniyle alakalı merakını da bir anlamda gidermiş olacaktır. Bunun için çocuğun bu kasıtsız görmelerine olumsuz tepki vermemek gerekir.²⁶⁴

3.6. Banyoda Tamamen Çıplak Olmaması Hissi

Ahlaki gelişim açısından yedi yaşına kadar çocuğun bir ebeveyni tarafından banyoda yıkanmasında sakınca görülmemektedir. Ebeveyninin çocuğu yıkaması onu banyoda çırılçıplak göreceği anlamına gelmemelidir. Bunun için çocuk dört yaşından itibaren ebeveyniyle birlikte banyodayken alt iç çamaşırı da üzerinde bulunmalıdır. Bu sayede çocuk genital bölgesinin ebeveyni tarafından bile açık seçik görülmemesi

²⁶¹ Güneş, *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim*, 31-33.

²⁶² Vakkasoğlu, *Sevgi Merkezli Çocuk Eğitimi*, 207.

²⁶³ Sevim, *Çocuk Eğitimi ve Aile*, 103-104.

²⁶⁴ Yavuzer, *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*, 81.

gerektiğini öğrenmektedir. Bu bölgesinin temizliği ise banyo bitiminde çocuğa yaptırılabilir. Banyo sonunda ebeveynin oyunla karışık gözleri yarı kapalı şekilde çocuğun genital bölgesinin temizliğini yapmasında sakınca bulunmamaktadır. Ebeveynin çocuğunun özel bölgelerini görmesi ne ayıp ne yanlış bir davranıştır. Burada önemli olan çocuğa ‘özel bölgelerime anne babam bile bakmıyor’ hissini edindirebilmektir. Anne babanın çocuğun bedeniyle ilgili bu çekimsiz tavrının asıl hedefi çocuğu mahremiyet hissine yönlendirmektir.²⁶⁵

Aynı cinsiyete sahip kardeşler dört yaşına gelene kadar birlikte banyo yaptırılabilir. Aynı cinsiyetteki ikiz kardeşlerin iki yaşına kadar aynı banyoda yıkanmasında sakınca görülmemektedir. Fakat aynı cinsiyetteki ikizlerin ise dört yaşına kadar aynı banyoda yıkanmasında sakınca görülmemekle birlikte dört yaşından sonra banyolarının farklı zamanlarda yaptırılması gerekmektedir.²⁶⁶

3.7. Tuvaletten Kendisinden Başka Kimsenin Bulunmamasına Dair Farkındalık

Dört yaşındaki bir çocuğun, tuvaletin özel bir yer olduğunu ve herkesin tek başına, kimse olmadan tuvalete girmesi gerektiğini öğrenmiş olması önemlidir. Bunun için de ebeveyn bu yaştan itibaren çocuğu ile tuvalete girmemeli, temizlik ihtiyacını kendisinin karşılamasına olanak sağlanmalıdır. Çocuk temizlik konusunda yetersiz kaldığı zamanlarda anne veya baba tarafından yine oyunla karışık gözler yarı kapalı küçük yardımlar yapılabilir.²⁶⁷

Yine dört yaşından sonra çocuğa tuvalete ve banyoya girerken kapıyı çalması gerektiği aktarılmalıdır. Anne-baba kendisi de çocuk tuvaletten kapıyı çalmadan tuvalete girmeye çalışmamalıdır. Çocuk lazımlık yardımıyla tuvaletini yapıyorsa bunun tuvalette bulunması gerekmektedir. Bu sayede çocuk kendisine ait olan tuvalet aparatının da özel olduğunu kavramaktadır.²⁶⁸ Ayrıca ebeveynlerin kendi tuvalet ihtiyaçlarını giderirken çocuklarının yanında bulunmalarına izin vermeleri doğru bir

²⁶⁵ Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*, 73.

²⁶⁶ Güneş, *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim*, 21.

²⁶⁷ Güneş, *Nezaket ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 102.

²⁶⁸ Üzüm, *Hayırlı Çocuk Yetiştirmek*, 47-48.

davranış olarak kabul edilmemektedir. Ne çocuğun tuvalet eğitimi sürecinde ne de öncesi ve sonrasında böyle bir davranıştan kaçınmak gerekmektedir.²⁶⁹

Baskı ve zorlamayla, aşağılanarak verilmiş olan tuvalet eğitimi çocuğun çeşitli psikolojik rahatsızlıklar yaşamasına sebep olabilmektedir. Çocuğun yaşadığı bu rahatsızlıklar da yetişkinlik döneminde cinsellikle ilgili olumsuz algılarının oluşmasına alt yapı hazırlayabilmektedir.²⁷⁰

3.8. Elbiselerini Giyinip Soyunurken Yalnız Olmasının Gerekliliği

Çocuğa belli bir yaştan sonra elbiselerini kendisinin giyinip soyunmasına alan açmak gerekmektedir. Bu yaş sınırının dört yaş olduğu söylenmektedir. Bu yaştan itibaren elbiselerini giyinme konusunda fırsat tanınmış olan çocuğa yetersiz kaldığı anlarda ebeveyni kimsenin bulunmadığı ayrı bir odada yardımcı olabilir. Bu davranış çocuğa bedeninin özel ve değerli olduğu hissi kazandırmaktadır.²⁷¹

Ebeveynler, çocuklarına kendileri giyinip soyunurken odaya izinsiz girilmemesi gerektiğini de öğretmelidirler. Bu sayede çocuk başkalarının da soyunma ve giyinme de yalnız olması gerektiğini kavramakta ve özel alan bilincinin başka insanlar için de var olduğunu öğrenmektedir. Ebeveynlerini soyunup giyinirken uygunsuz şekillerde gören çocukların bazı ruhsal problemler yaşayabilecekleri söylenmektedir.²⁷²

3.9. Başka İnsanların Onun Dünyasına İzinsiz Giremeyeceği Düşüncesi

Dört yaşından itibaren çocuğun dünyasının herhangi bir alanına izin almadan girilmemesi konusunda hassasiyetlerin başlaması gerekmektedir. 7 yaşından sonra ise artık onun dünyasının özel olduğu, her fırsatta her alanda hissettirilmelidir. Çocuğun odasına girerken izin almak, ona yardımcı olunacağı zaman yine 'istersen yardım edebilirim' şeklinde cümleler kurmak, eşyaları üzerinde onun izni olmadan

²⁶⁹ Duygu Çalışır, *Cinsel Eğitim Çocuktan Ergenliğe*, Söyleşi: Nur Onur, 2. Baskı (İstanbul Profil Yayıncılık, 2014), 96.

²⁷⁰ Güneş, *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim*, 27.

²⁷¹ Tongar, *Fıtrat Pedagojisi*, 119.

²⁷² Üzüm, *Hayırlı Çocuk Yetiştirmek*, 46.

tasarrufta bulunmamak çocuğa, kendi dünyasını özel ve korunaklı hissettirmektedir.²⁷³

Ebeveynlerin çocuklarına kendilerine ait alanlar oluşturmaları mahremiyet sınırlarının belirlenmesi açısından önem arz etmektedir. Çocuğun evde kendine ait bir dolabının, masasının olması, çocuğun günlük defteri yazması ve bunu kimsenin okumaması bu anlamda atılacak önemli adımlardandır.²⁷⁴

Çocuğun ev içinde kendine ait bir alanının var olmasının da belli bir zamanı bulunmaktadır. Sıfır-iki yaş arasındaki çocuğun kendisine ait özel bir alana ihtiyaç duymaksızın annesi ile birlikte aynı yatakta uyuması tavsiye edilmektedir. Bu durumun çocuğun daha huzurlu ve sakin bir bebeklik dönemi geçirmesi üzerinde etkili olduğu söylenmektedir. İki yaşından sonra ise çocuğun ebeveynin odasında farklı bir yatakta uyuması gerekmektedir. Üç buçuk yaşından sonra ise çocuğun artık farklı bir odada uyuması gelişimi açısından önem arz etmektedir.²⁷⁵

3.10. Akrabaları İle Çevredeki Diğer İnsanların Birbirinden Farklı Olduğu Bilinci

Bu farkındalığın kazandırılması çocuğun kendini istismardan koruması için çok önemlidir. Çocuk, yaklaşık dokuz yaşına gelene kadar, yetişkinlerin hepsini masum ve zararsız görmektedir. Bazı çocuklarda bu yaş sınırı 14-15'i de bulabilmektedir. Çocuğun yetişkinleri birbirinden ayırt edip kimin akraba kimin çevredeki herhangi bir insan olduğunu algılayabilmesi gerekmektedir. Ancak bu kazanımla birlikte çocuk etrafındaki 'güvenli bölge' nin içindeki kişileri diğerlerinden ayırt edebilmektedir. Bunun için de aileye büyük sorumluluk düşmektedir. Ebeveyn, çocuğa sadece birinci derece akrabalarının 'amca', 'abi', 'dayı', 'dede' vs. olduğunu, bunlar dışında kalan kimselere ise sadece 'amca', 'abi', 'dayı', 'dede' diye hitap edilmeyeceğini anlatmakla yükümlüdür. Çocuk, kendi güven duyacağı birinci derece akrabaları dışındaki kişilerin sadece 'bakkal amca, bakkal abi, manav dede, Ali amca' vs. olduğunu kavramalıdır. Aksi takdirde çocuk, kendi amcasına veya dayısına

²⁷³ Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*, 108-109.

²⁷⁴ Üzümlü, *Hayırlı Çocuk Yetiştirmek*, 49.

²⁷⁵ Güneş, *Güvenli Bağlanma*, 64-68.

duyduğu güveni yabancı zarar verici bir erkeğe de duyabilmektedir. Bu da çocuk cinsel istismarına kapı aralayan bir durum teşkil etmektedir.²⁷⁶

Çocuğun akrabalarıyla olan bağının kuvvetlenmesi adına akraba ziyaretlerinin ihmal edilmemesi gerekmektedir. Akraba ziyaretini kesmemek aynı zamanda ahlaki bir sorumluluktur. Bunun çocuğa da benimsetilmesi gerekmektedir. Aile bu konuda da çocuğa örnek olmalı, akrabalar yakın ise birebir ziyaret edilmeli, yakın değilse en azında telefonla görüşmeye devam edilmelidir.²⁷⁷

Akrabalar arası mahrem sınırların korunması hususunda bir konuda daha dikkatli olmak gerekmektedir. O da çocuğun kuzenleri ile olan mesafesidir. Kuzenler hiçbir zaman kardeş olarak algılanmamalıdır. Çocuğa, kuzenleriyle birlikte bir ailenin ayrılmaz parçaları oldukları fakat asla kardeş gibi olmadıkları anlatılmalıdır. Bu sayede çocuk, kuzeniyle arasındaki sınırı koruyabilmekte ve 'mahrem' sınırlarını çizebilmektedir.²⁷⁸

3.11. Güvenilecek Kişilerin Farkındalığı Bilinci

Biz bilinci geliştirme, akraba-çevre farkındalığı oluşturmak ile yakından alakalıdır. Biz bilinci geliştirilirken çocuğun psikogenetik kapılarının kapalı olduğu kişileri bilmesi gerekir. 'Psikogenetik' kelimesinin anlamı 'psikolojik gen' dir. Bir kişinin karşı cinsten birine cinsel istek duyması için psikogenetik uyumluluğunun olması gerekmektedir. Bu uyumluluk yoksa kişi, karşıdakine cinsel istekte bulunamamaktadır. Başka bir ifadeyle psikogenetik kapıları birbirine kapalı olan kişiler arasında cinsel anlamda bir şey yaşanmamaktadır.²⁷⁹ Bu konuda akla hemen aile içi cinsel ilişkiyi ifade eden 'ensest' kavramı gelmektedir. Ensest vakaları, psikogenetik kapıları birbirine kapalı kişiler arasında yaşanmaktadır. Normal şartlar altında bir kimsenin psikogenetik kapılarının kapalı olduğu kimselere karşı cinsel istekte bulunması mümkün değildir. Fakat ruh dünyası zihin yapısı bozulmuş, çeşitli pornografik materyaller üzerinde ilgisini yoğunlaştırmış olan kişilerin çocuğa karşı

²⁷⁶ Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*, 110-111.

²⁷⁷ Peker, *Aile ve Ahlak*, 206-207.

²⁷⁸ Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*, 112.

²⁷⁹ Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*, 85.

psikogenetik kapılarının kapalı olduğu bir birey olsa dahi 'ensest'' vakaların faili olduğu görülmektedir.²⁸⁰

Çocuğun psikogenetik kapılarının kapalı olduğu kişiler, 'baba, anne, amca, dayı, kardeş, dede ve nine' dir. Bu kişiler çocuk için 'biz' sınırının içinde bulunmaktadırlar. Psikogenetik kapıların kapalı olduğu kişilere karşı güven duygusunun diğer kişilere göre daha üst seviyede olması gerektiği çocuğa hissettirilmelidir. Bu kişilerle çocuk sık sık görüştürülmeli, haşır neşir edilmelidir. 'Teyze anne yarısıdır.', 'Baba, amca yarısıdır' şeklindeki cümleler ara ara çocuğa söylenmelidir. Bunlar dışında kalan kimseler ise asla ileri seviyede güven duyulacak kimseler değildir. Bu kimselere karşı çocuğun ileri derecede güven bağı kurmasına sebep olacak tavır ve söylemlerden de uzak durulması gerekmektedir. Başlangıçtan itibaren çocukla bu kimseler arasına koyulacak dengeli mesafe, çocuğun ailesindeki kişilerin aslında 'kim' olduğu bilincinin oluşmasına katkı sağlayacak bir unsur kabul edilmektedir.²⁸¹

Çocuğun 'biz' dediği dairenin içine giren kardeşi ile arasındaki mahremiyet sınırları da önem arz etmektedir. Kardeşlerin de birbirlerine karşı cinsel istekte bulunmaları genetik olarak mümkün değildir. Fakat bu durum kardeşler arası sınırsız bir alan algısının oluşmasına sebebiyet vermemelidir. Farklı cinsten olan kardeşlerin odası yedi yaşından itibaren ayrılmalıdır. Aynı cinsiyete sahip olan kardeşlerin odası ise imkânlar dâhilinde 7-12 yaş arasında bir zamanda ayrılmalıdır. Bu durumun çocukların hem kimlik gelişimi hem de mahremiyet bilinçlerinin oluşması açısından önemli olduğu bilinmektedir.²⁸² On yaşından itibaren çocukların cinsel içgüdüleri hareketlenmeye başlamaktadır. Çocuklar arasında oluşabilecek cinsel ve ahlaki sapmaların önüne geçmek için çocukların odalarının ve yataklarının ayrılması önem arz etmektedir. Aynı cinsiyete sahip çocuklar 7-12 yaş arasında şartlar uygun olmadığı için odaları ayrılamıyorsa bile mutlaka ayrı yataklarda yatırılmalıdırlar.²⁸³

Netice olarak çocuğun;

²⁸⁰ Güneş, *Nezakət ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 183.

²⁸¹ Güneş, *Nezakət ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 114-119.

²⁸² Güneş, *Nezakət ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 116.

²⁸³ Cemal Abdurrahman, *Peygamberimizin Çocuk Eğitimi*, terc. İshak Doğan, 2. Baskı (Konya: Hüner Yayıncılık, Trsz), 111.

- a. Bedeninin kendine ait olduğu ve kimsenin izinsiz dokunamayacağı,
- b. Vücudunun belli bölgelerini kimsenin göremeyeceği,
- c. Başkalarının asla dokunamayacağı bölgelerinin olduğu,
- d. Banyoda ve tuvaletteyken, elbiselerinin giyinip soyunurken belli kurallara ve hassasiyetlere sahip olması gerektiği,
- e. Diğer insanların onun hayatının hiçbir alanına izinsiz giremeyeceği,
- f. İleri derecede güven duyabileceği ve duyamayacağı kişilerin olduğu,
- g. Akrabaları ve onlar dışında kalan insanlarla kendisi arasındaki iletişim mesafesinin farklı oluşu konusunda farkındalık içinde olması çocuğun mahremiyet bilincinin oluşmasında büyük öneme sahiptir.

Mahremiyet eğitiminin bir gereği olarak Temel Davranış Refleksinin kazandırılması konusunda tüm bu noktalar üzerinde durulduktan sonraki ikinci aşama ise çocuğa, ‘Sosyal Davranış Becerisi’ kazandırmaktır.

4. Sosyal Davranış Becerisi Kazanma

Sosyal davranış toplumsal davranış olarak da nitelendirilmektedir. Toplumsal davranış ‘Toplumun denetiminde ya da temelde toplumsallaşma süreciyle öğrenilen davranışlar.’²⁸⁴ olarak açıklanmaktadır. Çocuğun, kendisine yöneltilen olumsuz davranışı hissetmesine ve buna tepki gösterebilme becerisine sosyal davranış becerisi denir. Sosyal davranış becerisi başka bir ifadeyle, çocuğun olumsuz davranış farkında olarak bertaraf edebilmesidir. Bu tepkiyi çocuğa kazandırabilmek için iki unsurdan bahsetmekte fayda olacaktır.²⁸⁵

4.1. Öfke Duygusunu Yaşamak

Öfke duygusu, refleksi kırılmamış bir çocuk, istismara karşı kendini rahatça korumaya alabilmektedir. Fakat öfke duygusu köreltilmiş ve bastırılmışsa çocuk bu konuda pasif bir duruma düşebilmektedir. Çocuğun o anki öfke ve tepkisinden çekinen saldırgan belki buna hiç teşebbüs etmeyecektir. Fakat öfkesini ifade edemeyen çocuklar istismara daha açık bir durumda bulunmaktadır. İstismara

²⁸⁴ Rasim Bakırcıoğlu, *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü* (Ankara: Anı Yayıncılık, 2012), 1282.

²⁸⁵ Güneş, *Nezakət ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, 121.

uğrayan çocuklar, 'neden engel olmadın' diye sorulduğunda, kendisine kızılacağından korktuğunu ifade etmektedirler. Şu da bilinen bir gerçektir ki istismara uğrayan çocukların aile yapıları incelendiğinde, bu çocukların aile içinde psikolojik ve duygusal yönden baskı altında oldukları ve öfke duygularını aktif olarak kullanamadıkları görülmektedir.²⁸⁶

Çocuğun öfke duygusunu engellemek yerine neye öfkelendiğini bulmak daha yol gösterici olacaktır. Şayet çocuk öfkelendiyse şu durumların varlığı gözden geçirilmelidir;²⁸⁷

- a. Çocuk çok acıkmış,
- b. Ailesi tarafından ihmal edilmiş,
- c. Baba da çok öfkeli,
- d. Çocuk çok hassas yetiştirilmiş veya fazla nimetler içinde büyümüş,
- e. Çocukla alay edilmiş olabilir.

Bu ihtimaller gözden geçirilip çocuğun öfkesine sebep olan durum anlaşılmalı ve çocuk sakinleştirilebilmelidir.

Çocuğun öfke nöbeti geçirdiği anda yine onu engellemek yerine öfkesini rahatlıkla sağaltmasına fırsat verilmelidir. Çocuk öfkelendiği için saldırgan davranışlar sergileyip hırçınlaştığı zamanlar ebeveynin sakinlik içinde öfkeye karşı duyarsız kalması da tavsiye edilen şeyler arasında yer almaktadır. Ebeveynin bu tavrı sadece evde değil ev dışında da sergilemesi doğru olacaktır.²⁸⁸ Şunu da unutmamak gerekir ki çocuk tüm duygular gibi öfke duygusunu nasıl yöneteceğini de ebeveyninden öğrenmektedir. Dolayısıyla ebeveynler çocuklarının öfke patlamalarını durdurmak yerine kendilerinin öfkelendiklerinde nasıl davranışlar sergilediklerine bir göz atmaları gerekmektedir. Çünkü çocuklar duygularını ebeveynlerini model olarak yönetebilmektedirler.²⁸⁹

Çocuklar bazen öfkeli, saldırgan davranışlarının sonucunu görmek, ebeveynini bu konuda sınamak istemektedirler. Öfkesinin ebeveynini bir şeye ikna etme

²⁸⁶ Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*, 96-98.

²⁸⁷ Özmen, *Çocuk Eğitimi İzlenecek Metotlar*, 211-212.

²⁸⁸ Dodson, *Çocuk Eğitimi El Kitabı*, 101.

²⁸⁹ Hasan Dam, *Çocukluk Dönemi Din Eğitimi, Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*, ed. Mustafa Köylü, 7. Baskı (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2017), 63.

konusunda işe yaradığını gören çocuk, öfke duygusunu artık menfaati için kullanmaya başlamaktadır. Ebeveyn bu ‘öfkeyi kullanma’ davranışına sebebiyet vermeden, öfkenin yönetilmesine yardımcı olmalıdır.²⁹⁰

Çocuğu istismardan korumak için de çocuğun öfkesini yaşamasına fırsat vermek gerekmektedir. Bazı çocuklar öfkesini bağırarak, bazısı ısırarak, bazısı tükürerek ifade eder. Aslında her çocuğun kendine has bir öfkelenme şekli vardır. Öfkelendiği zaman bu durumu bastırmamak, olumsuz enerjisini atması konusunda çevreye ve kendine zarar vermeden bunu nasıl yapacağı konusunda yol göstermek gerekmektedir.²⁹¹

4.2. Hayır Diyebilmeyi Başarabilmek

Çocuk kendisiyle alakalı bir durum söz konusu olduğunda ‘hayır’ cevabını rahatça verebilmelidir. Ailesi bu cevaba tepki gösterip ‘evet’ e çevirmeye çalışmamalıdır. Örneğin çocuk annesinin verdiği elbiseyi giyinmek istemedi ve ‘hayır giymeyeceğim’ dedi. Burada yapılması gereken şey, çocuğun bu cevabına saygı duyup ‘tamam’ demektir. Bu şekilde kararlarına saygı duyulmuş olan çocuk ‘hayır’ ın gücünü keşfetmiş olmaktadır. Kendine yönelen bir istismar davranışı sezdiği anda da ‘hayır’ diyebilme gücünü kendinde bulabilmektedir.²⁹²

Çocuğun kendisiyle veya başka insanlarla ilgili verdiği kararlara saygı duymak ve onu herhangi bir karara zorlamamak da ‘hayır’ demeyi öğretmek anlamına gelmektedir. Eve gelen bir misafirin kendisini sevmek istemesine karşılık ‘istemiyorum, öpme’ demesi üzerine sırf misafire ayıp olur diye ‘çok ayıp ama hadi öptür’ demek çocuğun sınırlarını yıkmak demektir.²⁹³

Birçok şey gibi ‘hayır’ demeyi de çocuğa oyun yoluyla öğretmek mümkündür. Ebeveyn tamamen kendi tasarladığı küçük bir oyun senaryosu yazarak çocuğa gerektiğinde hayır demeyi ve kendi sınırlarını korumayı öğretebilir. Çocuklar eğlenirken de çok şey öğrenmekte ve içselleştirmektedirler.²⁹⁴

²⁹⁰ Yavuzer, *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*, s. 92.

²⁹¹ Güneş, *Nezaket ve Zarafet İçin Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi*, s. 126.

²⁹² Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*, ss. 128-131.

²⁹³ Erdoğan, *Hayat Evde Başlar*, 28-29.

²⁹⁴ Kurtoğlu, *Çocuk Bu İhmale Gelmez*, 161.

6-12 yaş okul çağı çocuğuna mahremiyet bilincinin sözel olarak da kazandırılması gerekmektedir. Şakalarında, konuşmalarında küfür içerikli ifadeler kullanmaması, kendinden büyük kişilerle asla cinsel içerikli konuşmalar yapmaması gerektiği anlatılmalıdır. Ayrıca umumi tuvaletlerde gözlenme ihtimaline karşılık dikkatli olması vurgulanmalıdır. Herhangi birinin (öğretmen, servis şoförü, okul personeli vs.) onu kucaklayamayacağı, öpemeyeceği söylenmelidir. Ergenlik döneminde ise özellikle çocuğun arkadaş çevresine dikkat edilmeli, cinsel bilgiler çocuğa aile tarafından verilmelidir.²⁹⁵

Genel olarak mahremiyet algısının oluşturulması açısından ebeveynlerin çocuklarının göreceği şekilde birbirlerine karşı cinsel içerikli davranışlar sergilememesi gerekmektedir. Cinsel içerikli olmayan sadece normal sevgiyi ifade eden davranışları (vedalaşırken yanaktan öpmek, el ele tutuşmak vs.) ise çocukların görmesinde bir sakınca bulunmamaktadır. Bilakis ebeveynin birbirine sevgi göstermesi çocukları da mutlu edecek, çocukların dünyasında aile olmanın verdiği birliktelik hissi pekişecektir.²⁹⁶

Çocuklar zaman zaman cinsellikle ilgili sorular sormaktadırlar. Aileler bu durumu çok utanç verici olarak yorumlayabilmektedirler. Oysaki cinsellikle ilgili doğru bilgileri doğru kişilerde alamamış olan çocuk, bu bilgileri yanlış kişilerden yanlış bir şekilde öğrenebilmektedir. Çocukların cinsellikle ilgili sorularının gerçekten öğrenmek için olduğu ve masumane bir tavırla sorulduğu bilinmelidir. Çocuğun sorusu karşısında normal bir tavır takınmalı ve cevaplar net olmalıdır.²⁹⁷ Cinsellikle ilgili soruların aşırı tepkiyle karşılanması çocukta paniğe sebep olabilmektedir. Ebeveynin sorular karşısındaki anormal tutumu ve olayı örtbas etmek istemesi çocuğu bu konuda daha meraklandırmakta ve endişelendirmektedir.²⁹⁸

Çocukların cinsellikle en çok sordukları sorulardan bir tanesi de ‘ben dünyaya nasıl geldim’ sorusudur. Bu soruya leyleklerin getirdiği şeklinde bir açıklama yapmanın bir anlamı bulunmamaktadır. Bunun yerine cinselliğin kadın ve erkek

²⁹⁵ Kurtoğlu, *Çocuk Bu İhmale Gelmez*, 185.

²⁹⁶ Güneş, *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim*, 107.

²⁹⁷ Nesibe Işıldak- Hasan Yiğit, *Aile Eğitimi*, 6. Baskı (İstanbul: Az Yayıncılık, 2018), 196-198.

²⁹⁸ Canten Kaya, *Çocuk Eğitiminde Anne Babaya Öneriler*, (İstanbul: Zambak Yayınları, 2000), 101.

arasında özel bir konu olduğu, büyüdüğü zaman bunun çocuğa anlatılacağı şeklinde bir açıklama daha yerinde olacaktır.²⁹⁹

Cinsel içerikli kelimeler de bazen çocukların dikkatini çekmekte ve çocuklar buna dair sorular sormaktadırlar. Çocuk bu gibi kelimeler kullandığında, kullandığı bu kelimenin doğru bir kelime olmadığı anlatılmalıdır. Bununla birlikte çocuk kullandığı kelimenin karşılığında yetişkinlerin tepki gösterdiğini, şaşırdığını görünce oyun olsun diye bu kelimeyi kullanmaya devam edecektir. Bu durumda ebeveynin çocuğun yanlış söylemlerine karşı tamamen tepkisiz kalması gerekmektedir.³⁰⁰

Çocuğun kendini cinsel istismardan koruması adına verilecek mahremiyet eğitimi sürecinde çocukların kendilerini nasıl koruyacakları hakkında da bilgi aktarılabilir. Çocuğun uygun olmayan bir davranış karşısında bulunduğu yerden uzaklaşması, uzaklaşamıyorsa bağıarak yardım alması gerektiği anlatılabilir. Acil durumlarda yardım alabileceği kişiler anlatılıp gerekirse ebeveynin telefon numaraları ve ev adresi ezberletilebilir. Çocuğa küçük yaşlardan itibaren anne babasından izin almadan asla bir yere gitmemesi ve kimseyle buluşmaması tembih edilmelidir. Herhangi biri özel bölgelerine dokunup cinsel istismara teşebbüs ettiği takdirde bunun asla bir sır olarak saklamaması gerektiği vurgulanmalıdır.³⁰¹

²⁹⁹ Tarhan, *Sen Ben ve Çocuklarımız*, 108.

³⁰⁰ Güneş, *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim*, 219.

³⁰¹ Kurtoğlu, *Çocuk Bu İhmale Gelmez*, 165-166.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ÇOCUK İSTİSMARI

1. Çocuk Kavramı

Çocuk, “Bebeklik ile ergenlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, belli bir işte yeteri kadar deneyimi ve yeteneği olmayan kimsedir.”³⁰² “Sürekli değişen ve ilerleyen olgunlaşma çağındaki birey”³⁰³ tanımı da ‘çocuk’ kavramı için kullanılmaktadır. Çocuk kelimesi yerine ‘evlat’ kelimesi de getirilmektedir. Ayrıca yetişkinlerle aynı hukuki ve ekonomik imkânlarla ulaşamamış olan bireyler de çocuk kavramında değerlendirilmektedir.³⁰⁴ Çocuğun sıfır-üç yaş arasındaki dönemi bebeklik, üç-altı yaş arası dönemi ilk çocukluk, 6-12 yaş arası dönemi ikinci çocukluk, 12-20 yaş arası dönemi ise ergenlik dönemi olarak görülmektedir.³⁰⁵

Uluslararası Çocuk Hakları Konvansiyonu ICRC (International For The Rights of The Child) çocuk kavramını açıklarken, 18 yaşından küçük bütün bireyleri çocuk kategorisinde değerlendirmektedir. Bu kuruluşa göre, gençlik dönemindeki insanlar da söz konusu yaşa kadar çocuk olarak kabul edilmektedir.³⁰⁶ Bir başka ifade ile doğduğu andan itibaren fiziksel olgunluk yaşına gelene kadarki zaman dilimindeki bireyler çocuk kavramına dâhil edilmektedir.³⁰⁷ Tüm bu tanımlarda görülen farklılıklar bir arada değerlendirildiğinde, yetişkinlerin sahip olduğu fiziksel ve zihinsel olgunluğa henüz ulaşmamış, gelişim süreci devam eden 18 yaş altı bireyler çocuk olarak tanımlanabilir.

Farklı bir bakış açısıyla değerlendirildiğinde çocuk, içinde koca bir dünyayı barındıran küçük bir çekirdek gibidir. Doğumuyla birlikte toprağa düşen, yavaş yavaş yeşerip boy veren, büyüyüp gelişen bir varlıktır. Çocuğu sadece fiziksel bir

³⁰² Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 444.

³⁰³ Bakırcıoğlu, *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*, 284-285.

³⁰⁴ Gordon Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, çev. Osman Akınhay - Derya Kömürcü (Ankara: Bilim Sanat Yayınları, 1999), 120.

³⁰⁵ Bakırcıoğlu, *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*, 285.

³⁰⁶ Sedat Topçu, *Silinmeyen İzler* (Ankara: Pohoenix Yayınları, 2009), 15.; Hiv and Young Transgender People: *a Technical Brief*, Inter-Agency Working Group on Key Populations (2014): 6.

³⁰⁷ Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English, 192

varlık olarak kabul etmek yanlıştır. O, ruhuyla, duygularıyla, özellikleriyle boy verip gelişen bir çınarın tohumu gibidir. Etrafına canlılık ve neşe katar, insanın ruhunu iyileştirir. İnsanın dünyaya bakış açısını değiştirir ve güzelleştirir.³⁰⁸

Pedagog Adem Güneş, çocuk konusunda “Hiçbir çocuk birbiriyle aynı değildir. Nasıl ki gökyüzünden dökülen milyarlarca kar tanesi birbirine benzediği halde, hiçbiri birbirinin aynı değildir. Her bir çocuk da birbirinden farklıdır. Hepsi ayrı karaktere sahiptir. Bu kardeş bile olsa...”³⁰⁹ demektedir. Bu cümleler çocuğun, dolayısıyla insanın kendine has ve özel olduğunu ortaya koyan güzel ifadeleri içermektedir.

Çocuğun tüm hayatını şekillendirecek, duygusal alt yapısını oluşturacak ve inşa edecek en önemli unsurlardan biri ailesidir. Aile ilk olarak çocuğunu tanımalı, onu büyütürken doğuştan getirdiği özelliklerini ve kritik dönemlerini göz önünde bulundurmalıdır. Aksi halde çocuğun sahip olduğu potansiyeli ve gelişimsel özellikleri olumsuz yönde etkilenebilir.³¹⁰

2. İstismar Kavramı

İstismar kavramı Arapça kökenli olup ‘s-m-r’ kökünden türemiştir. S-m-r, sözlükte ‘kazanmak, kazanılmış mal, ağaçların tadılan ve tadına bakılan meyvelerinin tümü’³¹¹ gibi anlamlara gelmektedir. Bu kelimenin çoğulu ise semerât’ olup, meyveler veya nimetler olarak nitelendirilmiştir.³¹² Söz konusu kelime ‘istif’âl’ babında ‘istismâr’ şeklinde okunmaktadır ve ‘kendi çıkarına işletme, istifade etme’³¹³ gibi anlamlara gelmektedir. Bazı kaynaklarda ‘istismar’ kavramı, ‘sömürme’ kelimesiyle aynı anlamda kullanılmaktadır. Karşısındaki kişinin ihtiyaç ve sahip olduğu haklarının görmezden gelerek o kişi üzerinden kendi ihtiyaç ve menfaatini giderme eylemine de ‘istismar’ denmektedir.³¹⁴ İngilizcede ‘abuse’

³⁰⁸ Adem Güneş, *0-6 Yaş Çocuk Eğitiminde 100 Temel Kural*, 4. Baskı (İstanbul: Timaş Yayınları, 2016), 73.

³⁰⁹ Adem Güneş, *Çocuk Terbiyesinde Doğru Bilinen Yanlışlar* (İstanbul: Nesil Yayıncılık, 2010), 76.

³¹⁰ Güneş, *Çocuk Terbiyesinde Doğru Bilinen Yanlışlar*, 77-78.

³¹¹ İbn Manzur, *Lisânü'l-Arab*, 6/503-504; İsfahâni, *el-Müfredât Fî Ğarîbi'l-Kur'an*, 81.; Zemahşerî, *Esâsü'l-Belâğa*, 1/ 114-115.

³¹² İsfahâni, *Müfredât Elfâzi'l-Kur'an*, 291.

³¹³ Serdar Mutçalı, *Arapça-Türkçe Sözlük* (Ankara: Dağarcık Yayınları, 1995), s. 99.

³¹⁴ Bakırcıoğlu, *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*, 1180.

kelimesi ile ifade edilen ‘istismar’ kavramı, bir şeyin kötü veya aşırı kullanımı olarak da açıklanmaktadır³¹⁵

İstismar kavramının terim anlamı ile ilgili çeşitli tanımlar yapılmış fakat bu tanımlar mana itibariyle ortak bir zemine oturtulamamıştır. Bunun en önemli sebebi istismar kavramının, toplumdan topluma değişmesidir. Zira her toplumun sosyo-kültürel seviyesi ve yaşam tarzı aynı değildir. Bu durum istismar kelimesinin anlamını açıklamada bilim insanlarını zor durumda bırakmaktadır.³¹⁶

İstismar kavramının tarif edilmesindeki zorluklara rağmen genel kabul gören bazı tanımlar vardır. Onlardan biri ‘Birinin iyi niyetini kötüye kullanma, sömürme ’ şeklindedir.³¹⁷

3. Çocuk İstismarının Tanımı ve Çeşitleri

Çocuk istismarı, *a.* ebeveyn ya da bakıcı durumunda bir erişkin tarafından çocuğa uygulanan *b.* toplumsal kurallar ve uzman kişilerce uygun olmayan ya da hasar verici olarak tanımlanan *c.* çocuğun gelişimini engelleyen ya da kısıtlayan eylem ve eylemsizliklerin tümüdür. Bu eylem ya da eylemsizliklerin sonucu olarak çocuğun fiziksel, ruhsal, cinsel ya da sosyal açıdan zarar görmesi, sağlık ve güvenliğinin tehlikeye girmesi söz konusudur.³¹⁸ Çocuk istismarı, çocuğun doğuştan var olan haklarının sömürülmesini de içermektedir. Çocuğun fiziksel, duygusal, kurumsal, cinsel vs. istismara uğraması, onun yaşam, düşünce özgürlüğü, korunma, bedenine saygı duyulması gibi haklarının ihlali ve sömürülmesi anlamına gelmektedir.³¹⁹ Çocuk istismarı İngilizcede ‘child abuse’ olarak ifade edilmekte ve çocukların karşı karşıya kaldığı ‘zalimce muameleler’ olarak da tanımlanmaktadır.

³¹⁵ Oxford Advanced Learner’s Dictionary of Current English, 6.

³¹⁶ Topçu, *Silinmeyen İzler*, 20-21.

³¹⁷ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 991.

³¹⁸ Yasemen Taner ve Bahar Gökler, “Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri”, *Hacettepe Tıp Dergisi* Cilt:35 Sayı:2: 82-86.

³¹⁹ Rukiye Yenibaş; Ahmet Şirin, *Ailede Çocuğun İstismarı ve Umutsuzluk* (Ankara: Nobel Yayıncılık, 2007), 1.

Çocuk istismarı ilk defa 1962’ de Henry Kempe tarafından ortaya atılmıştır. O, çocuk istismarı kavramını ilk olarak ‘dövülmüş/hırpalanmış çocuk sendromu’ olarak tanımlamıştır. Kavram, zamanla ‘çocuk istismarı’ ismini almıştır.³²⁰

Çocuk istismarı, “belli bir zaman dilimi içerisinde, bir yetişkin tarafından çocuğa o kültürde kabul edilmeyen bir davranış” şeklinde de tanımlanmaktadır.³²¹ Bu tarifte dikkat çeken önemli bir hususlardan biri, davranışın istismar olarak kabul edilmesinin kültürlere göre farklılık gösterebileceği düşüncesidir. Bir kültürde, toplumda istismar olarak kabul edilen herhangi bir davranış başka bir kültür veya toplumda aynı anlama gelmeyebilir. Veya bir zamanlar bir toplumda hoş karşılanan bir davranış bir süre sonra hoş karşılanmayan bir davranış haline gelebilir. Mesela İngiltere’de bir zamanlar kemerle vurarak cezalandırmak bir disiplin yöntemi olarak kabul görülürken günümüzde aynı ülkede bu davranışın değil uygulanması, hoş görülmesi bile söz konusu değildir. Dolayısıyla zaman faktörü de kavramların anlamlandırılması açısından önemli rol oynamaktadır. Aynı şekilde bir zamanlar Mısır kültüründe kardeş evliliği zorunluydu ve normal karşılanmaktaydı. Günümüzde normal şartlarda bir insanın vücudunun herhangi bir yerindeki kesik, çizik izleri fiziksel istismar göstergesi olarak algılanmaktadır. Ancak yine günümüzde Afrika’da bazı bölgelerdeki gençlerin yüzlerine kesikler atılması, onların güzellik ve ergenliklerinin bir ifadesi olarak görülmektedir. Başka bir ifade ile zaman, mekân, kültür, bakış açısı bir davranışın değerlendirilmesinde önemli ve belirleyici roller üslenmektedir.³²²

NSPCC (Çocuklara İşkenceyi Önleme Derneği)³²³,ne göre çocuk istismarı; “Başka bir kişinin -yetişkin veya çocuk- bir çocuğa ciddi zarar veren herhangi bir eylemidir.”³²⁴

Tanımların çeşitliliğinin oluşturduğu problemin ortadan kaldırılması adına Dünya Sağlık Örgütü 1985’te çocuk istismarıyla alakalı yayınladığı tanımda “Bir

³²⁰ Oğuz Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 2. Baskı (Bozcaada: Seçkin Yayıncılık, 2017), 26.

³²¹ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 22.

³²² Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 23.

³²³ Çocuklara Zulüm Önleme Ulusal Topluluğu olarak da adlandırılır, Birleşik Krallık ve Kanal Adaları’nda çocuk koruma kampanyası yürüten ve bu konuda çalışmalar yapan bir hayır kurumudur

³²⁴ www.nspcc.org.uk.(25.01.2019)

yetişkin, toplum veya ülke tarafından bilerek veya bilmeyerek yapılan ve çocuğun sağlığını, fiziki gelişimini, psiko-sosyal gelişimini olumsuz yönde etkileyen davranışlar çocuk istismarı olarak kabul edilir.” şeklinde açıklama yapmıştır.³²⁵

Çocuğu derinden yaralayan istismar kavramının farklı boyutları bulunmaktadır. Birçok araştırmacı tarafından çocuğun kötüye kullanılması sadece ‘istismar’ kavramıyla açıklanmayıp ‘ihmal’ kavramı da konunun kapsamına dâhil edilmektedir. İhmal, kısaca, gereken ilgiyi göstermeme, boşlama, savsaklama anlamlarına gelmektedir.³²⁶

Çocuk istismarını tanımlarken veya çeşitlerini gruplandırırken göz önünde bulundurulması gereken bazı faktörler bulunmaktadır. Bunlardan bir kaçış şöyle sıralanmaktadır;³²⁷

- a. Çocuk bakımındaki kültürel farklılıklar; Her ailenin her toplumun çocuk yetiştirirken benimsediğı bir takım farklı uygulamalar bulunmaktadır. Bu uygulamaların o aile veya toplumun sahip olduğı kültürle doğrudan bağlantılı olduğı söylenebilir.
- b. Kişinin kültürüyle bağlantılı olarak sürekli yapmış olduğı davranışlar; Yine kültürle bağlantılı olarak bir davranış, herhangi bir kültürde sürekli tekrar edilen ve istismar olarak değerlendirilmeyen bir konumda olabilmektedir. Aynı davranış başka bir kültürde, alışılmışın dışında anlamsız bir hareket olarak kabul edilebilmektedir.
- c. İçinde yaşadığı toplumun çocuğa verdiğı zarar; Çocuğun içinde yaşadığı toplumun fakir olması, yetersiz besin temini ve sağlık problemleri çocuğa birçok açıdan zarar verebilmektedir.

Çocuk istismarı; fiziksel, cinsel ya da duygusal istismar olarak gruplandırılabilir.³²⁸ İstismarın bu farklı şekilleri yalnız aileleri değil toplumu, sosyal kuruluşları, yasal sistemleri, eğitim sistemini ve iş alanlarını da etkileyen bir halk sağlığı sorunu oluşturmaktadır.³²⁹ Dünya Sağlık Örgütü çocuk

³²⁵ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 22.

³²⁶ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 942.

³²⁷ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 28.

³²⁸ Sezen Soner; Serdar Aykut, “Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu Temelinde Sosyal Bir Sorun: Ensest ve Sosyal Hizmet”, *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 1 (2) (2017): 132.

³²⁹ Taner ve Gökler, *Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri*, 82-86.

istismarını fiziksel, duygusal, psikolojik ve cinsel istismar olarak gruplandırmaktadır.³³⁰ Bu örgütün ortaya koyduğu istatistik verilerine göre ise çocukların % 23'ü fiziksel istismara, % 36 sı duygusal istismara %16 sı fiziksel ihmale ve % 26 sı cinsel istismara maruz kalmaktadır.³³¹

Çocuk istismarı konusundaki belki de en kapsamlı sınıflandırmalardan biri Barton D. Schmitt'inkidir. Schmitt'e göre çocuk istismar ve ihmalinin 10 alt başlığı vardır;³³²

- a. Fiziksel istismar
- b. Cinsel istismar
- c. Duygusal istismar ve ihmal
- d. Fiziksel ihmal
- e. Dental ihmal (çocuğun diş sağlığını ihmal edilmesi)
- f. Münchhausen by Proxy sendromu (ailenin, çocuğun sürekli hasta olduğunu düşünüp ilaç kullandırması)
- g. Kasıtlı ilaç verme veya zehirlenme
- h. Çocuğun güvenliği ile ilgili ihmal (çocuğun savunmasız ve korumasız
 - i. kalması)
- i. Besinsel ihmal
- j. Tıbbi ihmal (çocuğun genel sağlığı ile ilgili önlemlerin alınmaması)

Görüldüğü üzere Schmitt çocuk ihmal ve istismarı konusuna farklı kavramlar ve bakış açıları kazandırmıştır. Schmitt'in çocuğun diş bakımı, beslenmesi, ilaç kullanımı, güvenliği ile alakalı pek çok konuyu istismar ve ihmal kavramları çerçevesinde ele aldığı görülmektedir.

Başka bir gruplandırmaya göre çocuk istismarı çeşitleri;³³³

- a. Bedensel İstismar
- b. Duygusal ya da psikolojik İstismar
- c. İhmal

³³⁰ Who (World Health Organization). *Child Maltreatment*. Information Booklet of the World Health Organization, 2.

³³¹ World Health Organization, *Child Maltreatment*, 3.

³³² Barton D. Schmitt, "Types Of Child Abuse and Neglect: An Overview For Dentists", *Pediatric Dentistry*: Nol. 8 Special Issue 1 (May 1986): 67.

³³³ Topçu, , *Silinmeyen İzler*, 31.

- d. Cinsel İstismar
- e. Kurumsal İstismar

Bu gruplandırmada ise Schmitt'in değerlendirmesinden farklı ve yeni olarak kurumsal istismar kavramı görülmektedir. Aslında kurumsal istismar birçok istismar çeşidini de içinde barındırabilir.(fiziksel, duygusal, cinsel vs.)

Oğuz Polat'a göre ise çocuk istismarı;³³⁴

- a. Fiziksel İstismar
- b. Cinsel İstismar
- c. Duygusal İstismar
- d. İhmal olarak 4 e ayrılır.

Çocuk istismarı, fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik istismar olarak da başlıklara ayrılmıştır.³³⁵ WHO (Dünya Sağlık Örgütü), çocuk istismarını şiddet başlığı altında kötü muamelelerden biri olarak adlandırmaktadır. Başka bir ifade ile çocuğa yönelik psikolojik/duygusal, fiziksel, cinsel şiddeti kötü muamele olarak nitelendirmektedir.³³⁶

Kaynakları açısından çocuk istismarı şu şekilde sınıflandırılabilir;³³⁷

- a. Aileden Kaynaklanan İstismar: Sebebi direk olarak ailenin olduğu istismar çeşitleridir.
- b. Kamusal Alana İlişkin İstismar: Eğitim kurumlarında, bakım ve tedavi merkezlerinde çocuğun uğradığı istismar türleridir.
- c. Ekonomik Kaynaklı İstismar: Çocuğun ucuz işgücü olarak görülmesi veya herhangi bir sebepten dolayı sokakta yaşamak zorunda bırakılması,
- d. Basın/Yayın Kaynaklı İstismar: Medyanın çocuk istismarını teşvik etmesi ve özendirilmesi.

Çocuğa yönelik istismar tanım ve sınıflandırmalarına bakıldığında farklı boyut ve bakış açıları görülmektedir. Bu da konunun ne kadar çok yönlü olduğunu

³³⁴ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 22.

³³⁵ Bengü Pala, *Geleceğin Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmal Konusunda Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri* (Tıpta Uzmanlık Tezi, Osmangazi Üniversitesi 2011), 18.

³³⁶ World Health Organization, *INSPIRE Seven Strategies For Ending Violence Against Children* (Luxembourg 2016), 14.

³³⁷ Recep Çiğdem, "İslam Kültürünün Çocuk İhmal Ve İstismarına Yaklaşımı", *Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmal Ve İstismarı El Kitabı* (İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2011), 211-214.

ortaya koymaktadır. Fakat şu da bilinmelidir ki aslında çocuk istismarı çeşitlerini birbirinden tamamen ayırmak ve soyutlamak mümkün gözükmemektedir. Çünkü bir istismar çeşidi, uygulanma aşamasında aynı zamanda başka bir istismar çeşidini de içerebilmektedir. Mesela cinsel istismar, çocuğun aynı zamanda hem fiziksel hem de duygusal olarak istismarına sebep olmaktadır. Fiziksel istismar yalnızca çocuğun bedeninin zarar görmesi değil aynı zamanda duygularının da istismara uğraması anlamına gelmektedir. Aynı şekilde ekonomik istismar çocuğun hem fiziksel hem de duygusal açıdan yıpranmasına kapı aralamaktadır.

Çocuk istismarına zemin hazırlaması açısından anne-babanın psikolojik, fizyolojik, duygusal durumunun yanında çocuğun istismara açık olma durumu da etkili olmaktadır. Çocuğun, istismarın gerçekleştiği zamanki konumu ve aile içi fiziksel şiddet de istismarın ortaya çıkmasını kolaylaştırmaktadır.³³⁸ Bunlarla birlikte çocuk istismarı türlerine zemin hazırlayan başka durumlar da bulunmaktadır. Çocukların herhangi bir amaç için kullanılmasına, ihmal edilmesine kapı aralayacak bazı durumların şunlar olduğu düşünülmektedir;³³⁹

- a. Eşitsizlik, yoksulluk,
- b. Toplumda işlenen organize suçlar,
- c. Küresel ekonomik kriz,
- d. Doğal afetler, iklimsel değişiklikler, gıda yetersizliği sebebiyle yapılan göçler.

İstismarın herhangi bir türüyle veya ihmalle karşı karşıya kalan çocukların, bu durumla karşılaşmayan çocuklara göre bazı ayırıcı özellikleri tespit edilmiştir. Söz gelimi kötü davranışa maruz kalan çocukların,

- a. Doğum kiloları daha az, (istenmeyen ve beklenmeyen bir gebelik söz konusu ise) genellikle üç yaştan daha küçük,
- b. Çoğunlukla erkek,

³³⁸ Didem Kural, *Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Diş Hekimlerinin Farkındalık Düzeyleri* (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2014), 12-13.

³³⁹ Violence Against Children, *Toward a World Free From Violence (Global Survey On Violence Against Children)*, Publication Office of The SRSG (Special Representative of The Secretary General) (USA 2015), 11-25.

c. Sürekli mızız ve ağlayan, yeme ve uyku düzenleri dengesiz olduğu görülmektedir.³⁴⁰

Genel anlamda çocuk istismarına karşı alınacak bazı önlemler şöyle sıralanabilmektedir;³⁴¹

- a. Güvenli, çocuğu her yönden besleyici aile ortamları oluşturmak,
- b. Çocuk için güvenli olmayan ortamları fiziksel müdahalelerle değiştirmek,
- c. Kamusal alanda (okul, işyeri, park vs.) istismara yol açacak faktörleri ortadan kaldırmak,
- d. Tüm alanlarda ve durumlarda cinsiyet eşitsizliği üzerinde durmak, cinsiyetlerin birbirine üstün olmadığını vurgulamak,
- e. İstismar durumlarında uygulanacak yasal yaptırımları caydırıcı hale getirmek,
- f. İstismara maruz kalan çocuklara, olay sonrasında yaşadıkları yıkımı azaltmak adına kaliteli hizmet vermek vs.

Yapılan tüm gruplandırmalar ışığında, bu çalışmada çocuk istismarı çeşitleri yedi başlık altında ele alınacaktır.

3.1. Fiziksel İstismar

UNİCEF' in tanımına göre fiziksel istismar, 'Kaza sonucu olmayan, yasaklanmış, çocuğa acı veren, çocuğun gelişimi ve işlevselliğinde sürekli zarara yol açabilecek şiddet hareketleri'³⁴² dir. Fiziksel istismar aletli veya aletsiz olarak uygulanabilmektedir. Çocuğa yönelik istismarın en yaygın ve en kolay tespit edilen türüdür. Çocuğa hafifçe vurmaktan öldürmeye kadar varacak olan geniş yelpazeli bir istismar çeşididir.³⁴³ Fiziksel istismar sonrası çocukta, yumuşak doku yaralanmaları,

³⁴⁰ Doğan Cüceloğlu, *İnsan ve Davranışı*, 17. Baskı (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2008), 379.

³⁴¹ World Health Organization, *INSPIRE Seven Strategies For Ending Violence Against Children*, 18.

³⁴² United Nations International Childrens Fund (Birleşmiş Milletler Uluslararası Çocuk Fonu); Dünyada hastalıktan muzdarip tüm çocuklara yardım etmek amacıyla kurulmuş bir organizasyondur. (Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English, 1303)

³⁴³ Güngör Balta, *Fiziksel Çocuk İstismarı ile ilgili Disiplin Standartlarının Araştırılması* (Tıpta Uzmanlık Tezi, Akdeniz Üniversitesi 2005), 27. ; Seda Bayraktar, *İnsanlığın Kanayan Yarası Çocuk İstismarı ve İhmali* (Antalya: Nobel Tıp Kitabevi, 2014), 45-46.

yanık ve haşlamalar, kırıklar, iç organ yaralanmaları görülebilmektedir.³⁴⁴ Aile içinde ebeveyn tarafından veya çocuğun bulunduğu okul, yuva, kreş, yurt gibi kurumlarda öğretmen ve çalışanlar tarafından da uygulanabilmektedir.³⁴⁵

Fiziksel istismar, fiziksel hasara neden olan kırıklara, yanıklara, kesiklere neden olan istismar olarak da açıklanabilmektedir.³⁴⁶ Bu istismar çeşidinden bahsedilirken ‘Sarsılmış Bebek Sendromu’ ve ‘Munchausen by Proxy Sendromu’ (Polle Sendromu) üzerinde özellikle durulması gerekmektedir. Sarsılmış Bebek Sendromu, genellikle altı ayın altındaki bebeklerin ebeveyni tarafından sarsılması sonucu oluşmaktadır. Bu sarsılma sonucu beyin kanamaları dahi gerçekleşebilmektedir. Munchausen by Proxy Sendromu (Polle Sendromu) ise çocukta aslında var olmayan bir hastalığın ebeveyn tarafından varmış gibi kabul edilmesidir. Bu kabulde birlikte uygulanan çeşitli tedaviler sonucunda çocuk zarar görebilmektedir.³⁴⁷

Fiziksel istismar çocukta sadece bedensel izler bırakmaz aynı zamanda psikolojik, sosyal ve ruhsal problemlere de sebep olabilir. Çünkü insan bir bütündür ve çok yönlüdür. Şüphesiz ki bütün olarak tanımladığımız her bir şeyin parçalarında meydana gelen hareketlilik diğer tüm parçaları etkilemektedir. Tıpkı bunun gibi insanın bedenine yöneltilen her bir acı onu oluşturan bütün mekanizmaların da acı çekmesine sebep olabilmektedir.³⁴⁸

Çocuk annesinden yana fiziksel bir istismar görüyorsa bunun altında yatan birkaç sebepten bahsedilebilmektedir. Bu durumda anne,

- a. Fazla kilo, vitamin eksikliği vs. konularında yetersiz,
- b. Çocukluk yıllarında kendisi de şiddet görmüş,
- c. Çocuğunun hep en iyisini yapmasını istiyor ve çocuğunu bu konuda yetersiz buluyor,

³⁴⁴ Balta, *Fiziksel Çocuk İstismarıyla İlgili Disiplin Standartlarının Araştırılması*, 29-36.

³⁴⁵ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 61.

³⁴⁶ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 42.

³⁴⁷ Aynur Uysal, *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanımlamada Hemşire ve Ebelerin Bilgi Düzeylerinin Saptanması*, (Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, 1998), 7-8.; Ümmühan Kocaer, *Hekim ve Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri* (Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2006), 20-21.

³⁴⁸ İlknur Bilgi, *Reklamın Çocuk İstismarına Etkisi ve 7-9 Yaş Gurubu Çocukların Reklamı Değerlendirme Düzeyi* (Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi 2014), 13.

- d. Yaşama sevincinden yoksun,
- e. İleri yaşlarda çocuk sahibi olmuş ve çocuğun davranışlarına tahammül edemiyor ise,

çocuğuna fiziksel istismar, diğer bir adıyla fiziksel şiddet uygulama ihtimali yüksek olacaktır.³⁴⁹

Fiziksel istismara uğramış çocuklarda görülebilen bazı davranış şekilleri şu şekilde ifade edilmektedir;³⁵⁰

- a. Sosyal ilişkilerde yetersizlik ve yakın ilişki kurma zorluğu
- b. Canı çok yandığında bile ağlamayan bir ruh hali
- c. Akademik başarısızlık
- d. Kendi kendine zarar verme davranışı
- e. Dikkat eksikliği, aşırı hareketlilik
- f. İntihar düşüncesi vs

3.2. Duygusal İstismar

Çocuk açısından yapılması gerekli olan şeylerin yapılmaması ya da yapılmaması gereken şeylerin yapılması sonucu çocuğa psikolojik olarak zarar veren her şeye duygusal istismar denir. Duygusal istismarın, somut fiziksel bulgulara rastlanmaması nedeniyle saptanması zorlaşmaktadır. Ayrıca duygusal istismar fiziksel ve cinsel istismarla birlikte de görülebilmektedir.³⁵¹

Duygusal istismar sayılacak davranışlardan bazıları; yetişkinin çocuğu bir birey olarak görüp ihtiyaçlarını karşılamaması, ebeveynin çocuğu korkutması, tehdit etmesi, anti sosyal davranışlara yöneltmesidir. Bunlar dışında ebeveynin çocuğu kendi çıkarına herhangi bir şekilde kullanması, aşağılaması, yeterince ve çocuk istediği zaman onu sevmemesi, değersizlik ve suçluluk hissi aşılması da duygusal

³⁴⁹ Güneş, *Güvenli Bağlanma*, 88-91.

³⁵⁰ Bayraktar, *İnsanlığın Kanayan Yarası Çocuk İstismarı ve İhmali*, 49-50.

³⁵¹ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 259-260.

istismar olarak kabul edilmektedir.³⁵² Çocuğu sevdiği bir şeyden uzak tutmak ya da bu şeyi yasaklamak da duygusal istismar olarak görülmektedir.³⁵³

Aile içinde duygusal istismarın önüne geçmek için ebeveynin yapacağı ilk şey kendi aralarında duygusal bağı güçlü tutmaktır. Çocuk, aralarında duygusal bağı güçlü olduğu ebeveynine güven duyar ve ruhen doyum sağlar. Çocuğun duygu gelişimi açısından ebeveynin aile içindeki rolleri de büyük önem arz etmektedir. Anne, sert bir karaktere bürünmüş, her şeye kızılıyorsa; baba aşırı hassas ve rahat davranıyorsa, bu durumda çocuğun duygusal gelişimi zarara uğramaktadır. Ailede anne şefkatin, baba ise otorite ve iradenin temsilcisi olmalıdır.³⁵⁴

Ebeveynin çocuğuyla engelsiz, rahat, aracısız iletişim kurabiliyor olması da çocuğun duygusal gelişimine büyük katkı sağlamaktadır. Bu iletişim içerisinde çocuğun ‘kendi gibi’ olabilmesi önemlidir. Ebeveyni kızacak, küsecek, onu artık sevmeyecek diye çocuğun içinden gelmediği şekilde davranması onun kişilik ve karakter gelişimini kesintiye uğratmaktadır. Böyle bir çocuğun aynı zamanda duygusal dünyası da zarar görmektedir.³⁵⁵

Çocuğun ebeveyniyle duygusal yakınlık kurması, başkaları tarafından da duygusal istismar ve ihmale uğrama ihtimalini düşürmektedir. Bundan dolayıdır ki ebeveyn-çocuk arasındaki bağı büyük önem arz etmektedir. Ebeveyn-çocuk duygusal bağlanmasında şu ilkelere dikkat edilmesinde fayda bulunmaktadır;³⁵⁶

- a. Değer görme, olduğu gibi kabul edilme,
- b. Ailede tüm bireylerin kendini aile içinde korunaklı bulması,
- c. Sevme-sevilme ihtiyacının karşılanıyor olması,
- d. Çocuğun aile içinde varlığının onaylanması, kabul edilmesi,
- e. Anne babanın duygusal açıdan yeterli olması ve çocuğun aile içinde kendini yeterli görmesi.

³⁵² Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 266-267.

³⁵³ Soner ve Aykut, “Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu Temelinde Sosyal Bir Sorun: Enest ve Sosyal Hizmet”, 133.

³⁵⁴ Adem Güneş, *Çocuk Eğitiminde Pozitif İletişim*, 15. Baskı (İstanbul: Etkileşim Yayınları, 2013), 167-171.

³⁵⁵ Güneş, *Çocuk Eğitiminde Pozitif İletişim*, 170-172.

³⁵⁶ Adem Güneş, *Tutunma Çabası Aidiyet*, 2. Baskı (İstanbul: Timaş Yayınları, 2015), 53-71.

Duygusal istismara uğramış, duygusal gelişimi kesintiye uğramış çocuklarda görülebilecek bazı davranışlar ise şöyle sıralanmaktadır;³⁵⁷

- a. Yeme ve beslenme bozuklukları
- b. Parmak emme, idrar ve dışkı kaçıрма
- c. Öğrenme güçlüğü, akademik başarısızlık
- d. Yalan söyleme ve çalma davranışı
- e. Saldırganlık, ruhsal gerginlik
- f. İçer dönüklük, boyun eğme v.s.

Duygusal istismar, insanlar tarafından, somut göstergeleri olan fiziksel ve cinsel istismar kadar ciddiye alınmayan bir istismar türü olabilmektedir.³⁵⁸ Fakat yapılan araştırmalarda görülmüştür ki duygusal olarak istismara uğramış olan çocuklar normal zekâ seviyesi ve zihinsel kapasiteye sahip olmalarına rağmen başarısızlık içinde yaşayabilmektedirler. Duygusal gelişimi sekteye uğramış olan çocuğun bedensel ve zihinsel gelişimi de olumsuz etkilenmektedir. Düşük benlik algısına sahip olmak da duygusal istismara uğramış çocuklarda görülen başka bir olumsuz özellik olarak görülmektedir.³⁵⁹

3.3. Akran İstismarı

Akran, “Yaş, meslek, toplumsal durum vb. bakımından birbirine eşit olanlardan her biri”³⁶⁰ şeklinde tanımlanmaktadır. Sosyolojide akran kelimesi yaş, sosyo-kültürel yapı veya meslek gibi konularda kendilerini diğer insan ve gruplardan ayıran bireyler olarak kabul edilmektedir.³⁶¹

Akran istismarı, a. bir bireyin/grubun başka bir bireye/gruba yönelik uyguladığı, b. tekrarlayıcılığı ve sürekliliği olan, gücün sistemli olarak kötüye kullanılmasıyla oluşan, c. zarar veren ve inciten saldırgan davranışıdır.³⁶²

Akran istismarı ve akran çatışması birbirine yakın iki kavramdır. Akran çatışması çocuğun gelişim seyrinde normal seviyede olduğu sürece bir sorun

³⁵⁷ Bayraktar, *İnsanlığın Kanayan Yarası Çocuk İstismarı ve İhmali*, 74.

³⁵⁸ Meryem Bulut, *Şiddet ve Çocuk* (Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 2010), 27.

³⁵⁹ Mehmet Murat Döğüşgen, *Çocukluktan Ergenliğe Duygusal Gelişim ve Öz Güven* (İstanbul: Ekinoks Yayınları, Trsz), 237.

³⁶⁰ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 57.

³⁶¹ Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, 14.

³⁶² Taner Güvenir, *Okulda Akran İstismarı*, 2. Baskı (Ankara: Kök Yayıncılık), 27.

oluşturmamaktadır. Fakat akran istismarı, müdahale edilip önlem alınması gereken bir durumu ifade etmektedir. Normal akran çatışmasında arkadaşlık vardır, arada sırada olur, ciddi değildir, pişmanlık ve sorumluluk vardır. Fakat akran istismarında arkadaşlık yoktur, ciddidir, pişmanlık ve sorumluluk duygusu görülmez, tekrarlayıcı olumsuz hareketleri içermektedir.³⁶³

Akran istismarı doğrudan veya dolaylı, fiziksel veya sözel olabilir. Fiziksel istismarla aynı çerçevede sayılacak akran istismarı şekilleri; tekmeleme, vurma, istemediği davranışları yapmaya zorlama, zorla harçlık ve eşyalarını alma vs. dir.³⁶⁴

Erkek öğrenciler kız öğrencilere göre daha çok akran istismarı uygulamakta ve bu istismara maruz kalmaktadırlar. İlköğretimde akran istismarının görülme oranı % 20-30 arası değişirken ortaöğretimde bu oran % 10-20'lere düşmektedir. Tüm dünyada yapılan araştırmalar sonucunda her yedi öğrenciden birinin akran istismarına uğradığı görülmektedir.³⁶⁵

3.4. Kurumsal İstismar

Kurumsal istismar şu şekilde tanımlanmaktadır; ‘‘Çocuğun kurum ortamında sömürülmesi, çocuğa temel haklarıyla çelişen yönde yaklaşılması, çocuktan kendisinin yararını zedeleyen, özgürlüğünü sınırlayan ve yabancılaştıran bir biçimde yararlanılmasıdır.’’³⁶⁶

Çocukların yuva, kreş, yetimhane, okul gibi kurumlarda çeşitli şekillerde istismara uğraması kurumsal istismar kapsamına girmektedir. Çocukların, yetişkin insanlarla hapisanede aynı koğuş ve yatakhane de bulunması da uygun görülmemektedir. Bu durum çocuğun fiziksel ve duygusal olarak istismarına sebep olabilmektedir.³⁶⁷

Kurumsal istismar, sadece binalar içinde gerçekleşen bir istismar türü değildir. Toplumsal gruplar da birer kurum olarak değerlendirilebilmektedir Kan davalarında azmettirilen, suça teşvik edilen, savaş ve iç çatışmalarda öldürülen, esir

³⁶³ Güvenir, *Okulda Akran İstismarı*, 28.

³⁶⁴ Güvenir, *Okulda Akran İstismarı*, 31.

³⁶⁵ Güvenir, *Okulda Akran İstismarı*, 31-33.

³⁶⁶ İbrahim Cılga, ‘‘Toplumun Koruma Altındaki Çocukların İhmali ve İstismarı, Çocuk İstismarı ve İhmali’’, *Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi 12-14 Haziran 1990* (Ankara: Gözde Repro Ofset, 1991): 265

³⁶⁷ Topçu, *Silinmeyen İzler*, 42.

edilen çocuklar da kurumsal istismara uğramaktadırlar. Çeşitli sömürü ve abluka altına alma olayları sonucunda duygusal ve fiziksel olarak en fazla zarara uğratılan yine çocuklar olmaktadır. Dolayısıyla çocuğa yöneltilen kurumsal istismar eyleminin çok geniş anlamda ve birçok alanda olduğunu gözden kaçırmamak gerekmektedir.³⁶⁸

3.5. Ekonomik İstismar

Çocuğun gelişimini engelleyici, haklarını kısıtlayıcı ya da ihlal edici bir şekilde düşük ücretli iş gücü olarak görülüp çalışması ya da çalıştırılmasına ekonomik istismar denmektedir.³⁶⁹

Çocuğun her türlü çalışması ekonomik istismar olarak görülmemelidir. Çocuğun işi gücü olarak çalışmasıyla ilgili iki farklı kavram üzerinde konuşulmaktadır. Bunlardan biri çocuğun çalışması, ikincisi ise çocuk işçiliğidir. Çocuğun çalışması belli şartlarda sorun olarak görülmemektedir. Mesela çocuk okuluna, hayatının normal akışına engel olmayacak şekilde boş zamanlarında, bir uğraş olarak kendine göre bir işte çalışıyor olabilir.(dondurmacı, kırtasiye vs.). Sorun olarak nitelendirilen kavram ‘çocuk işçiliği’ dir. Çocuk işçiliğinde bir sözleşmeye dayanarak karşılık için, işveren kişiye bağlı olarak çalışma söz konusu olmaktadır. Çocuğun çalışmasında problem görülmezken çocuk işçiliği bir sorun olarak ele alınmaktadır.³⁷⁰

3.6. Çocuk Cinsel İstismarı

Çocuğun, yetişkin bir kişi veya arada bariz yaş farkı bulunan başka bir çocuk tarafından cinsel doyum için kötüye kullanılması olarak tanımlanmaktadır.³⁷¹ Diğer bir ifadeyle bir yetişkinin, 0-18 yaş grubundaki bir çocukla cinsel doyum için kandırmak zorlamak, ikna etmek, ayartmak gibi yollarla ilişki kurması ya da pornografik davranışlara yönlendirilmesidir.³⁷² Çocuk cinsel istismarı, 15 yaşını doldurmamış olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış olarak da

³⁶⁸ Topçu, *Silinmeyen İzler*, 42-43.

³⁶⁹ Esin Özdemir, *Çocuk istismarı Haberlerinin Yazılı Basında Sunumu* (Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi 2012), 49.

³⁷⁰ Mustafa Çöpoğlu, “Türkiye’de Çocuk İşçiliği”, *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* Sayı: 14 (Nisan 2018): 368-369.

³⁷¹ Ayşegül Akgiray, *Çocuk İstismarı: 8-10 Yaş Çocuklarda İstismarı Önleme Yöntemleri* (Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi Ankara Üniversitesi 2007), 6. ; Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 97.

³⁷² Bayraktar, *İnsanlığın Kanayan Yarası Çocuk İstismarı ve İhmali*, 53.

tanımlanmaktadır.³⁷³ Çocuk olarak değerlendirilen bireylerin yaş sınırları tanımlara göre farklılık göstermektedir. Dolayısıyla cinsel istismarın çocuğa yönelik olması anlamında yaş sınırının çizilmesi konusunda da farklılıkların olduğu görülmektedir.

Cinsel davranışın simülasyonunu oluşturmak amacıyla çocukların kullanılması da cinsel istismar davranışı olarak görülmektedir.³⁷⁴ Yani cinsellik içeren herhangi bir davranışın çocuğa gönüllü veya zorunlu bir şekilde benzetim yöntemiyle yaptırılması çocuğun cinsel olarak istismar edilmesine anlamına gelmektedir. Başka bir ifadeyle çocuk cinsel istismarı çocuğun rızasının olmadığı, yetişkinin yaşı, gücü ve fiziksel özelliklerinin çocuğa göre avantajlı olması sonucunda yetişkinin cinsel arzu ve istekleri doğrultusunda çocuğa uygulanan istismar türüdür.³⁷⁵ Çocuğun yasa dışı cinsel aktivitelere zorlanması ya da özendirilmesi ile birlikte fuhuş pornografi ve yasa dışı diğer aktiviteler konusunda sömürülmesi de çocuk cinsel istismarı olarak değerlendirilmektedir.³⁷⁶

Çocuk cinsel istismarı 2 grupta ele alınabilmektedir;

- a. Fiziksel temasın olduğu çocuk cinsel istismarı; Çocuğu cinsel his ve arzularla öpmek, koklamak, çocuğa yine bu duygularla sarılmak, dokunmak vs.
- b. Fiziksel temasın olmadığı çocuk cinsel istismarı; Çocuğa cinsel içerikli kelimeler kullanmak, cinsel içerikli video ve görüntüler izletmek vs. Her ne şekilde olursa olsun bir çocuk gözü dönmüş bir cani tarafından cinsel arzuları için kullanılmak isteniyorsa bu çocuk cinsel istismarı kapsamına girmektedir.³⁷⁷

Türk Ceza Kanununun 103 maddesinde çocuk cinsel istismarı olarak kabul edilecek davranışlar;³⁷⁸

³⁷³ Taşçı, *Cinsiyet Eğitimi*, 112.

³⁷⁴ Andrea R. Perry - David K. Dilillo, "Child Sexual Abuse", *Psychology, Department of Psychology* (2007): 148.

³⁷⁵ Maria Auxiliadora Vertamatti and et al, *Factors associated with reporting delays and severity of childhood sexual abuse in São Paulo*, (BRAZIL 2018), 739.

³⁷⁶ Interagency Working Group, *Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse* (Luxembourg 2016) s. 49.

³⁷⁷ Bayraktar, *İnsanlığın Kanayan Yarası Çocuk İstismarı ve İhmali*, 54.

³⁷⁸ CMK El Kitabı, Erzincan Barosu (Ankara: Şen Yayınevi, 2010), 44.

- a. On beş yaşını tamamlamamış veya tamamlamış olmakla birlikte fiilin hukuki anlam ve sonuçlarını algılama yeteneği gelişmemiş olan çocuklara karşı gerçekleştirilen her türlü cinsel davranış,
- b. Diğer çocuklara karşı sadece cebir, tehdit hile veya iradeyi etkileyen başka bir nedene dayalı olarak gerçekleştirilen cinsel davranışlar şeklinde açıklanmaktadır.

Çocuk cinsel istismarının oluşmasında bazı etmenler bulunmaktadır. Bunlar;³⁷⁹

- a. Çocuğun yaşının küçük olması
- b. Bazı ruhsal, zihinsel ve fiziksel gelişimsel bozuklukları
- c. Süreğen tıbbi hastalığının olması
- d. Fiziksel yetersizliğinin bulunması.

Çocuğa karşı cinsel istismar olarak değerlendirilecek bazı davranışlar sıralanmaktadır. Bunlar; çocuğu soyundurmak, çocuğun vücudunu teşhir edici davranışlar ve röntgencilik, çocuğun mahrem olarak adlandırılan özel bölgelerine dokunmak, çocuğa karşı sözel olarak cinsel içerikli ifadeler kullanmak.³⁸⁰ Çocuğa cinsel duygularla dokunmak, cinsel davranışa teşebbüs etmek, çocuğa cinsel baskı uygulamak ve bunun için fiziksel olarak zorlamak da cinsel istismar davranışı olarak sayılabilecek grupta bulunmaktadır.³⁸¹

Çocuk cinsel istismarı birkaç başlık altında incelenebilmektedir. Çocuğa yönelik cinsel istismar çeşitleri genel olarak; cinsel saldırı, cinsel sömürü, tecavüz, ensest ilişki, çocuk gelinler, genç yaşta anne olma ve pedofilidir.³⁸²

Aşağıda çocuk cinsel istismarı türleri 3 başlık altında açıklanacaktır.

3.6.1. Ensest

Ensest kelimesi Fransızca kökenli olup yakın akrabalar arasındaki cinsellik ya da cinsiyet ilişkisi olarak açıklanmaktadır.³⁸³ Aile içi yasak ilişki olarak da

³⁷⁹ Topçu, *Silinmeyen İzler*, 17.

³⁸⁰ Sefa Bulut, “Çocuk Cinsel İstismarı Hakkında Bir Derleme”, *Türk Psikoloji Danışma ve Rehberlik Dergisi* Cilt:3 Sayı:28: 140.

³⁸¹ Unicef, *A Familiar Face Violence in The Lives of Children and Adolescents* (USA 2017), 74.

³⁸² Bayraktar, *İnsanlığın Kanayan Yarası Çocuk İstismarı ve İhmali*, 60-66.

³⁸³ Le Robert Dictionnaire De La Langue Française Micro, Redaction Dirigee Par: Alain Rey (Paris: Nouvelle Edition, 1998), 687.

tanımlanmaktadır.³⁸⁴ Başka bir deyişle biyolojik olarak akraba olan aile bireyleri arasındaki ilişki, yakın akrabalar arasında cinsel yakınlıkta bulunulmasıdır. Yakın akraba olarak değerlendirilecek grup çekirdek aile (anne, baba, abla, abi, kardeş.) veya biyolojik olarak akraba olan herkesi de kapsayabilmektedir. Ensest ilişki, birbirleriyle evlenmenin yasak olduğu akraba grubunu içine almaktadır. Bunlar; abi, kardeş, amca, dayı, dede olabilir.³⁸⁵ Daha açıklayıcı bir ifade ile ensest, evlenmeleri hukuki, ahlaki ve dini açıdan yasaklanmış, yakın akraba olan kadın ve erkeğin cinsel ilişkide bulunmasıdır.³⁸⁶ Ensest ilişki yasağı kapsamına arada kan bağı bulunsun veya bulunmasın, öz veya üvey, evlenmelerinin yasak olduğu bilinen tüm bireylerin girdiği de söylenmektedir.³⁸⁷

Ensest tabusu olarak da adlandırılan ensest olayı öncelikle anne, baba, kardeşler ve çocuklar arasında cinsel bağ kurmanın yasak olması durumunu ifade etmektedir.³⁸⁸ Aralarında yakın kan bağı bulunan kimseler arasındaki cinsel ilişkinin geleneksel yapı ya da toplumun yasaları tarafından yasak olması da ensest kavramını açıklayan tanımlar arasında yer almaktadır.³⁸⁹

Ensest ilişkiyi insanlar, sakıncalı, pis, gayr-ı ahlaki, tehlikeli olarak adlandırmışlardır. Bu ilişkinin neden yasak olduğu ile ilgili de birçok açıklama da bulunmuşlardır. Bu açıklama ve anlam arayışlarından bazıları şöyledir;³⁹⁰

- a. İlkel kabilelerde bir arada yaşayan insanlar farklı sebeplerden kız çocuklarını diri diri toprağa gömüyorlardı. Bunun için evlenmek amacıyla farklı toplulukların kızlarına ihtiyaç duyuyorlardı. Tüm bu sebeplerden dolayı ensest yasaktır.
- b. Uzun süre bir arada bulunan akrabalar arasında cinsel istek oluşmaz, birbirlerine karşı bu duygu körelir. Bu duygunun körelmesi sonucu ensest yasak olmuştur.

³⁸⁴ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 439.

³⁸⁵ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 173.; Selen Acehan v. Dğr., “Çocuk İstismarının ve İhmalinin Değerlendirilmesi”, *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi* Sayı: 22/4 (2013): 597.; Kural, *Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Dış Hekimlerinin Farkındalık Düzeyleri*, 24.

³⁸⁶ Taşçı, *Cinsiyet Eğitimi*, s. 116.

³⁸⁷ Soner ve Aykut, “Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu Temelinde Sosyal Bir Sorun: Ensest ve Sosyal Hizmet”, 134.

³⁸⁸ Marshall, *Sosyoloji Sözlüğü*, 201.

³⁸⁹ Bakırcıoğlu, *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*, 1423.

³⁹⁰ Bozkurt Güvenç, *İnsan ve Kültür*, 11. Baskı (İstanbul: Remzi Kitabevi, 2005), 262-263.

- c. Yakınla cinsel ilişkiyi önleyici içgüdülerimizden dolayı ensest yanlış kabul edilmektedir.
- d. Ensest yaşağı biyolojik kökenli değildir. Sosyal ve kültürel baskılar sonucu bu yasak oluşmuştur.
- e. Yakın akraba evliliğinden genetik olarak sağlıklı bireyler dünyaya geldiği için ensest sakıncalıdır.
- f. Ensest ilişki sonucu dünyaya gelen çocuğun soyu ile ilgili karmaşa ensestın yasaklanmasına sebep olmuştur.

Anne-baba tarafından uygulanan ensestte risk faktörü olarak düşünülen şeyler;³⁹¹

- a. Alkolik baba,
- b. Alışılmışın dışında şüpheli ya da bağınaz baba,
- c. Otoriter baba,
- d. Annenin yokluğu ya da var olsa bile çocuklarını koruyamaması,
- e. Ev işlerini yapan ve anne rolünü oynayan kız çocuğu,
- f. Babanın kendi kontrolünü sınırlayan faktörler, (madde kullanma, psikopatoloji, sınırlı zekâ vs.)
- g. Anne babanın yabancılara karşı düşmanca bir tutum içinde olması,
- h. Ebeveynin birinin veya her ikisinin ailesinde ensest ilişkinin varlığı.

Cinsel istismarı üretenlerin genelde erkekler olduğu görülmektedir. Çekirdek aile içinde de annenin erkek çocuğuyla ensest ilişki kurmasından ziyade babanın kızıyla kurduğu ensest ilişkiye daha çok rastlanabilmektedir.³⁹² Baba-kız ensestinin görüldüğü kimi vakalarda genellikle babanın eğitim seviyesinin düşük, evden kaçmış ya da ailesiz büyümüş olduğu görülmektedir. Ensestın görüldüğü ailelerde kimi zaman ebeveynin kendisi de ensest kurbanıdır ve durumu hoş görmektedir. Yani 'ensest tabusu' ne yazık ki bozulmuş ve bu durum kuşaktan kuşağa aktarılır hale gelmiştir.³⁹³ ABD'de yapılan bir araştırma sonucunda öz ebeveynlerin %25'inin, öz

³⁹¹ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 182.

³⁹² Emine Öztürk, *Türkiye'de Aile İçi Şiddet* (Ankara: Gece Kitaplığı Yayıncılık, 2017), 65.

³⁹³ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 189.

olmayan ebeveynlerin de yaklaşık %75'inin kendi çocuklarına cinsel istismarda buldukları tespit edilmiştir.³⁹⁴

TCK'nın 103. Maddesinde;

‘‘Cinsel istismarın üstsoy, altsoy, ikinci veya üçüncü derecede kan hısmı, üvey baba, evlat edinen, vasi, eğitici, öğretici, bakıcı, sağlık hizmeti veren veya koruma ve gözetim yükümlülüğü bulunan diğer kişiler tarafından ya da hizmet ilişkisinin sağladığı nüfuz kötüye kullanılmak suretiyle veya birden fazla kişi tarafından birlikte gerçekleştirilmesi halinde yukarıdaki fıkralara göre verilecek ceza yarı oranında artırılır’’ şeklinde ifadeler bulunmaktadır.

Yukarıdaki ifadelerden anlaşılacağı üzere çocuğa cinsel istismar uygulayanın yakınlık derecesi alacağı cezayı da belirlemektedir.

Ensest olaylarında çocuk kesinlikle mağdur ve kurban olarak değerlendirilmelidir. Çünkü bu gibi durumlarda çocuk, başına gelen olayın farkında değildir ve olayın yanlışlığını zaman geçtikçe fark etmektedir. Çocuk, ilk zamanlar cinsel eyleme gönüllü olabilmekte ancak durumun gayri ahlaki olduğunu fark ettiği an bu durumdan rahatsızlık duymaktadır. Çocuklar, kimi zaman da ebeveyninden ayrılmamak ve bundan dolayı kaygı yaşamamak için ensest olayına çaresiz boyun eğmektedirler.³⁹⁵ Çocuğun ensest olayını bir başkasına anlatamamasında yetiştirilme tarzının büyük etkisi bulunmaktadır. Düşüncelerini özgürce ifade edebileceğini öğrenemeyen çocuğun başına gelen olumsuz durumları da başkasına anlatamaması olası bir durum halini almaktadır.³⁹⁶

Ensest vakalarında çocuğa yönelik cinsel davranışlar farklılık göstermektedir. Bu davranış bazen istismar amacıyla okşamak, dokunmak, koklamak olacağı gibi bazen de direk tecavüz şeklinde olabilmektedir. Çocuğun bu olaya gönüllü olarak katılması amacıyla saldırgan tarafından ödüllendirildiği, çok fazla sevildiği, büyük hediyeler alındığı da görülmektedir.³⁹⁷

³⁹⁴ Perry and Dilillo, ‘‘Child Sexual Abuse’’, 150.

³⁹⁵ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 191.

³⁹⁶ Alanur Çavlin Bozbeyoğlu v. dğr. ‘‘Ailenin Karanlık Yüzü: Türkiye’de Ensest’’, *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* Cilt 13 Sayı:1 (2010): 16.

³⁹⁷ Bozbeyoğlu v. dğr., ‘‘Ailenin Karanlık Yüzü: Türkiye’de Ensest’’, 9.

Ensestin çoğu toplumda yasaklandığı bilinmektedir. Bazı araştırmalar hayvan türleri arasında da ensest yasağının varlığından bahsetmektedir. Ayrıca içgüdüsel olarak da yakın akraba ile evlenmenin itici olduğu düşünülmektedir. İslam dini de ensest ilişkiyi yasaklamaktadır. Kur'an insanları yakın akraba ile evlilikten uzak tutmakta, sınırların korunması konusunda uyarılmaktadır. İslam dininin ve çoğu toplumların ensest olayı hoş karşılamaması aile içinde var olan değerlerin yozlaşmasının önüne geçmek olarak değerlendirilebilir. Aksi takdirde aile içinde sınırları aşarak yaşanan cinsel tecrübe ve ilgilerin sevgi, saygı, şefkat gibi aileyi bir arada tutan duyguların arka plana atılmasına sebep olacağı düşünülmektedir.³⁹⁸

Toplumun tüm kesimlerini az veya çok bir şekilde ilgilendiren ve etkileyen ensest olayı konusunda herkesin duyarlı olması gerekmektedir. Toplumu içten içe kanatan bu kötü yaranın sarılması için farklı kademelerdeki tüm bireylerin farkındalıkları artırılmalıdır. Bu gibi olayların yaşanmaması adına önlemlerin alınması ve her bir ferdin özellikle ahlaki yönden güçlendirilmesi gerçeği göz ardı edilmemelidir. Toplumun sorunlarına ışık tutan sosyolog, din görevlisi, psikolog, eğitimci vs. kişilerin ensestin önlenmesi konusunda da bilinçlendirme çalışmaları yapmaları büyük önem arz etmektedir.³⁹⁹

3.6.2. Pedofili

Pedofili, yetişkin bir kişinin çocuklara karşı cinsel istek duyması, çocukları bu açıdan çekici bulmasıdır. Bu durumun psikolojik bir rahatsızlık olduğu da düşünülmektedir. Pedofilinin diğer ismi sübyancılıktır.⁴⁰⁰ Pedofili, çocuk istismarı konusunda ciddi endişe oluşturacak bir durumdur. Pedofili aynı zamanda bir suç olarak da değerlendirilmektedir.⁴⁰¹

Ülkemizde yaşanan pedofili vakalarında hastalık durumunun olup olmadığı gözetilmeksizin doğrudan cezai işlem uygulanmaktadır. Uygulanan cezai işlem Türk Ceza Kanunu'nun 103-104 ve 105.maddesine dayanarak gerçekleştirilmektedir. 103.

³⁹⁸ Abdurrahman Kasapoğlu, "Ensest Tabusu ve Ezogami Kuralının Kur'an'daki Yansımaları", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi III* Sayı: 1 (2003): 13-15.

³⁹⁹ Rahmi Telkenaroğlu, "Ensest ve İslam Hukukundaki İzdüşümü", *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 31* (2011): 139.

⁴⁰⁰ Bayraktar, *İnsanlığın Kanayan Yarası: Çocuk İstismarı ve İhmali*, s. 66.

⁴⁰¹ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 207.

maddenin ilgili kısımları yukarıdaki bölümlerde aktarıldığı için 104 ve 105. maddeler açıklanacaktır. TCK'nın 104 ve 105. Maddeleri ise şöyledir;⁴⁰²

TCK 104. madde: "Cebir, tehdit ve hile olmaksızın onbeş yaşını bitirmiş olan çocukla cinsel ilişkide bulunan kişi şikâyet üzerine altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

TCK 105. madde: "Bir kimseyi cinsel amaçlı olarak taciz eden kişi hakkında mağdurun şikâyeti üzerine altı aydan iki yıla kadar hapis cezası ile cezalandırılır."

Profesyonel çocuk sapıklarının cinsel yönelimleri öncelikle çocuklara olmaktadır. Tecavüz edecekleri çocukları aramakta ve onlara kolay ulaşabilmeyi hedeflemektedirler. Bu nedenle bir kısmı bu amaçla dondurmacı, bakımevi temizlikçisi gibi işler yapmaya tercih etmektedirler.⁴⁰³

Yapılan araştırmalarda pedofil bireylerin dikkat çeken ve öne çıkan bazı özellikleri şunlardır;⁴⁰⁴

- a. Her zaman olmamakla birlikte genellikle erkektirler,
- b. Çoğunlukla ergenlik öncesi çağıdaki çocuklara ilgi duyarlar,
- c. Biseküel (çift cinsiyetli), homoseksüel (cinselliği kendi cinsine yönelik olan) ve heteroseksüel (cinselliği karşı cinse yönelik olan) olabilirler,
- d. Daha çok zor durumda olan çocukları hedef alırlar,
- e. Kimisi çocuğa bakarak, kimisi çocuğa dokunarak kimisi çocuğun çıplak resmine bakarak vs. zevk almayı arzularlar,
- f. Bazıları evlerini kurban edecekleri çocuğun yaş dönemine uygun oyuncaklarla donatırlar,
- g. Kimi pedofiller yaptıklarının yanlış olduğunu anlayıp bu işi gizlice yaparlar. Kimileri de yaptıklarının yanlış olduğu kabul etmez aksine bu davranışın doğruluğunu savunur.

3.6.3. Cinsel Sömürü

Çocukların cinsel yönden sömürülmesi 5 başlık şeklinde sınıflandırılabilir.⁴⁰⁵

⁴⁰² CMK El Kitabı, 44-45.

⁴⁰³ Taşçı, *Cinsiyet Eğitimi*, 121.

⁴⁰⁴ Oğuz Polat, "Tüm Boyutlarıyla Pedofili", *Adli Tıp Bülteni*; 20/2(2015): 65-66

- a. Çocuğun fuhuş amaçlı kullanılması; Çocuğun çeşitli cinsel aktiviteler için kullanılması amacıyla yetişkin bireylere satılmasıdır.
- b. Çocuk seks turizmi; Bir yetişkinin çocukla cinsel aktivite gerçekleştirmek için kendi ülkesinden daha az gelişmiş bir ülkeye seyahat etmesidir.
- c. Çocuk yaşta evlendirilme
- d. Çocuk Pornografisi; Yetişkinlerin cinsel haz alması amacıyla çocuğun cinsel organının, bedeninin teşhir edildiği, sesli veya görüntülü materyallerin tümüdür. Bu materyallerin üretilmesi, dağıtılması, elde tutulması veya yayınlanması çocuk pornografisi kapsamındadır.
- e. Çocukların cinsel sömürü amacıyla kaçırılması

3.7. Çocuk Cinsel İstismarının Çocuk Üzerindeki Yansımaları

Cinsel istismarın çocuk üzerinde olumsuz birçok yansıması bulunmaktadır. Cinsel istismara uğrayan çocuk, çoğu zaman bunu kolayca büyüklerine anlatamamaktadır. Çocuk, cinsel istismara uğradığı zaman başına tam olarak neyin geldiğini bilmesede bu durumdan rahatsızlık duymaktadır. Kendini aşağılanmış, pis, değersiz hissetmesi olası sonuçlar arasında yer almaktadır. Geçmişini sürekli hatırlamak, kötü rüyalar görmek, kendine zarar vermek, aşırı veya çok az yemek yemek de cinsel istismara uğramış çocuklarda görülen bazı olumsuz davranışlar arasındadır.⁴⁰⁶

Yaşanan çocuk cinsel istismarı vakası sonucunda çocuğun utandırılmaması atılacak en doğru adımlarda biri olarak görülmektedir. Çocuğun olay sonucunda mahcup edilmesi, suçlanması ve olayın faili olarak görülmesi de çocuğa uygulanan istismarın bir uzantısı olarak değerlendirilebilir. Nitekim suçlanan, utandırılan, olayı uygulayan iki taraftan biri olarak görülen çocuğun duygusal olarak da istismar edildiği söylenebilir.⁴⁰⁷

⁴⁰⁵ Fatma Ayrıl, *Çocukların Cinsel İstismarı Suçu ve Bu Suçla Mücadele* (İstanbul: Yalın Yayıncılık, 2010), 17-30.

⁴⁰⁶ Steven Levenkron, *Çalınan Yarınlar*, çev. Tufan Göbekçin (Ankara: Paloma Yayıncılık, 2013), 19-20.

⁴⁰⁷ Susanna Greijer, *Handbook For The Translation an Adaptation of The Terminology Guidelines for The Protection of Children From Sexual Exploitation an Sexual Abuse* (Thailand 2017), 13.

Yukarıda sıralanan davranışların yanında cinsel istismara uğrayan çocuklarda sıklıkla görülen bazı davranışlar şunlardır;⁴⁰⁸

- a. Mutsuzluk, uçarı davranışlar, dağınıklık ya da aşırı titizlik
- b. Yabancılara karşı aşırı hassasiyet
- c. Saldırganlık
- d. Aşağılık ve kendine zarar verme duygusu
- e. Acizlik hissi ve kendine ihanet edildiği düşüncesi
- f. Toplum tarafından damgalanma korkusu

Erken yaşta cinsel uyarımla karşılaşan çocuk sağlıklı ve anormal bir cinsel gelişim gösterebilmektedir. İlişkilerinde güven ve bağlılık konularında sorunlar yaşamaktadır. Kendisini çaresiz hissetmekte ve yaşadığı olaydan dolayı yine kendini suçlamaktadır.⁴⁰⁹

Daha küçük yaşlarda cinsel istismara uğramış olan çocuklar daha derin travmalar yaşamaktadırlar. Sözel olarak kendilerini kolayca ifade edememeleri, yaşadıkları travmanın derinliğinde etkili olmaktadır. İstismarcının çocuğa karşı hem sözel hem de fiziksel baskı uygulaması, çocuğun gördüğü zararın etkisini artırmaktadır. Çocuğun yaşadığı cinsel istismar olayının sıklığı, olay sonrasında yaşayacağı olumsuz davranış şekilleri üzerinde de etkili olmaktadır. Daha sık cinsel tacize uğrayan çocuk kendini ruhsal açıdan korumak adına yukarıda sayılan cinsel istismara uğramış çocukların göstermiş olduğu davranışları daha sık yaşamakta ve tekrarlamaktadırlar.⁴¹⁰ Çocuğun, bu olumsuz davranışları cinsel istismar olayının hemen ardından sergilemeye başladığı da incelenen vakalarda görülen bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır.⁴¹¹

Cinsel istismara uğramış çocukların, olay sonrasındaki davranışlarında cinsiyete göre farklılıklar gözlenmektedir. Erkek çocuk;⁴¹²

⁴⁰⁸ Bayraktar, *İnsanlığın Kanayan Yarası: Çocuk İstismarı ve İhmali*, 57.

⁴⁰⁹ Ayten Z-Page, “Çocuk Cinsel İstismarı: Cinsel İstismara Neden Olan Etkenler ve Cinsel İstismarın Çocuklar Üzerindeki Etkileri”, *Türk Psikoloji Yazıları Dergisi* Sayı:7/13 (2004), 107-108.

⁴¹⁰ Levenkron, *Çalınan Yarınlar*, 162-166.

⁴¹¹ Rana Yiğit, *Çocukların Cinsel istismarı ve Ensest*, Mersin 2004, 93.

⁴¹² Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*, 141-165.

- a. Ahlak kurallarını, olayları, duyguları alaya ve hafife alır. Bu sayede vicdanını rahatlatmak ister,
- b. Çevresiyle ilişkisi sürekli değil kesik kesiktir,
- c. Çoğu zaman agresiftir,
- d. Kızlarla oynamayı, muhatap olmayı bırakır, çünkü erkek kimliğini ispatlamak ister,
- e. Her fırsatta güç kazanmak ister. Çünkü eğer güçlü olsaydım istismara uğramazdım düşüncesine sahiptir.
- f. Yaşadığı olayı unutmak istediği için geçici hafıza kayıpları yaşar.

Kız çocuklar ise;⁴¹³

- a. İçine kapanır,
- b. Depresif olur,
- c. Güçlü bir kişiye sığınmak ister,
- d. Yaşından büyük davranır,
- e. Geçici hafıza kayıpları yaşayabilir.

İstismara uğramış çocukların ileride istismarcı olma olasılıklarının yüksek olduğu söylenmektedir. Çünkü bu gibi çocuklar, bu kötü olayda yalnız olmadığını, bu olayın herkesin başına gelebileceğini düşünmekte, başkasını istismar ederek kendine kanıtlamak istemektedir.⁴¹⁴

3.8. İhmal

İhmal, çocuğa bakmakla yükümlü bir kişi veya kişilerin, çocuğun gelişimi için gerekli olan ihtiyaçlarını karşılamaması veya bu durumu önemsememesidir.⁴¹⁵ Çocuğun gelişimsel açıdan ihtiyaç duyduğu konular; sağlık, eğitim, duygusal gelişim, beslenme, barınma ve güvenli yaşam şartları olarak sıralanabilmektedir.⁴¹⁶ Ayrıca çocuğun karşılanması gereken 15 temel ihtiyacından bahsedilmektedir. Bunlar; Beslenme ve bakım, tehlikelerden korunma, sağlık, eğitim, anne-babaya

⁴¹³ Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*, 143-165.

⁴¹⁴ Güneş, *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*, 154.

⁴¹⁵ Üzeyir Tekin, *Şiddet* (Ankara: Orient Yayıncılık, 2011), 35.

⁴¹⁶ Ali İhsan Taşçı, *Cinsiyet Eğitimi* (İstanbul: Betim Yayıncılık, 2017), 104.

sahip olma, bir ailede yaşama, arkadaşlık, anlaşılma, takdir edilme, bilgi, saygı, sevgi, başarıyı tatma, hareketli olma ihtiyacı.⁴¹⁷

Çocuğun ihmal edilmesi şu açılardan değerlendirilebilmektedir;⁴¹⁸

- a. Sağlık İhmalı: Hastalanan çocuğun hastaneye götürülmemesi, doktorun önerilerine uyulmaması veya hastalığının görmezden gelinmesi vs.
- b. Fiziksel İhmal: Yetersiz temizlik, yetersiz beslenme ve ev koşulları, uygun olmayan giysiler, kazalara karşı önlem almamak vs.
- c. Duygusal İhmal: Çocuğun duygusal ihtiyaçlarına cevap vermemek, ilgi ve sevgi göstermemek, eğitimsel ihtiyaçlarını karşılamamak vs.
- d. Cinsel İhmal: Çocuğu cinsel istismara karşı dikkatli olması konusunda bilgilendirmemek, cinsiyetinin gereğine göre davranıp davranmadığını kontrol etmemek, cinsel gelişimine önem vermemek vs.

İhmal; a. Fiziksel İhmal b. Duygusal İhmal c. Eğitimsel İhmal şeklinde de gruplandırılabilir. Bir veya birden çok davranışın ihmal olarak kabul edilmesi için o davranışın uzun bir zaman dilimi içinde tekrar tekrar gözlenmesi gerekir. Ayrıca çocuğun ihmal edilen yönüyle alakalı durumun şartlar elverdiği halde yerine getirilmiyor olması gerekmektedir. Aksi takdirde koşullar elverişli değilse ve çocuğun ihtiyaçları bazı imkânsızlıklardan dolayı karşılanamıyorsa bu durumda herhangi bir ihmalin varlığından söz edilmemektedir.⁴¹⁹

4. Çocuk Cinsel İstismarının Sebepleri

Çocuk cinsel istismarının sebepleri psikolojik, sosyal ve kişisel açıdan ele alınabilmektedir. Bunu ele alırken istismarcı ve çocuk açısından bakıldığında istismarın oluşmasını hazırlayan bazı koşullardan bahsedilebilmektedir. Bunlar;⁴²⁰

- a. Saldırganın cinsel istismar motivasyonu (çocuğu kolay erişilebilir bir obje olarak görmesi vs.).
- b. İçsel engelleyici etkenlerin yıkılması (Psikolojik rahatsızlıklar, evlilik sorunları vs.).

⁴¹⁷ Kurtoğlu, *Çocuk Bu İhmale Gelmez*, 33-143.

⁴¹⁸ Kurtoğlu, *Çocuk Bu İhmale Gelmez*, 39-44.

⁴¹⁹ Taşçı, *Cinsiyet Eğitimi*, 104.

⁴²⁰ Z-Page, "Çocuk Cinsel İstismarı: Cinsel İstismara Neden Olan Etkenler ve Cinsel İstismarın Çocuklar Üzerindeki Etkileri", 106-107.

- c. Dışsal engelleyici etkenlerin yıkılması (Anne yoksunluğu, katı aile yapısı, aile içi şiddet vs.).
- d. Çocuğun direncini kıran etkenler (Fiziksel yetersizlik, duygusal yoksunluk vs.)

Çocuğun iç dünyasında yaşadığı bazı etkenler de istismara uğramasına neden olabilmektedir. Mesela çocuğun ilgi ve sevgi gereksinimi, savunmasızlığı, olayı gizleme eğilimi, yetişkin tarafından kolayca yönlendirilip aldatılması vs.⁴²¹ Yapılan araştırmalar sonucunda engelli çocukların, normal (sağlıklı) çocuklara göre 4 kat daha fazla istismar ve ihmale maruz kaldığı görülmektedir.⁴²²

Aile içinde yolunda gitmeyen bazı şeyler de çocuğun cinsel istismara uğramasının nedenleri arasında olabilmektedir. Yapılan bir araştırmada yaşanan 21 çocuk cinsel istismarı vakasının 17'sinde çocukların ailesinin sosyoekonomik düzeyinin düşük olduğu ve yarı kentsel bir yaşam alanından geldikleri görülmüştür. Ayrıca 7 çocuğun ailesinde fiziksel şiddetin de olduğu, 8 tanesinin ailesi tarafından ihmal edildiği, 2 çocuğun da ebeveyninin kronik ruhsal problemlere sahip olduğu tespit edilmiştir.⁴²³ Genel olarak çocuk cinsel istismarına ortam hazırlayan aile kaynaklı bazı durumlar şunlardır;⁴²⁴

- a. Üvey anne veya babanın varlığı,
- b. Sosyal yalnızlık ve çevre ile iletişim yokluğu,
- c. Aile içi rol değişiklikleri yani bazen kız çocuğun evin içerisinde annenin sorumluluklarını yerine getiriyor olması,
- d. Çocuğun evlilik dışı olması ya da anne-babanın çocuğu istemsiz olarak dünyaya gelmesi,
- e. Anne-babanın çocuk üzerindeki denetiminin yetersiz olması

⁴²¹ Bayraktar, *İnsanlığın Kanayan Yarası Çocuk İstismarı ve İhmali*, 54.

⁴²² World Health Organization, *Child Maltreatment*, 5.

⁴²³ Işık Karakaya v. dğr., "Cinsel İstismara Maruz Kaldığı Bildirilen Olguların Ruhsal Değerlendirme Sonuçları", *Adli Tıp Bülteni* Cilt: 11 Sayı:2 (2006): 55.

⁴²⁴ Bayraktar, *İnsanlığın Kanayan Yarası Çocuk İstismarı ve İhmali*, 55.: Taner ve Gökler, "Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri", 84.

- f. İşsizlik ve ekonomik sorunlar, ailede fazla kardeş sayısı da çocuk istismarı ihtimalini artırmaktadır.⁴²⁵

Çocuk istismarının sebeplerinin değişik modeller şeklinde ele alındığı da görülmektedir. Bunlar;⁴²⁶

- a. Psikolojik Modeller: Bu modele göre çocuk istismarının sebebi ebeveynin psikolojik durumudur. Bu modelde çocuk istismarcılarının kendilerinin de çocukken istismara uğradıkları belirtilir.
- b. Sosyolojik Modeller: İstismarın sebepleri, sosyal tutum, sosyal yapı ve kaynak dağılımıdır.
- c. Ekolojik Model: İstismar konusunda etkili olan bireysel gelişimden çok bu gelişime etki eden faktörler üzerinde durur.
- d. Etkileşimsel Model: Çocuk istismarının nedeni konusunda çevre, çocuk ve ebeveyn özelliklerinin karşılıklı etkileşim halinde olduğunu söyler.

Saldırganların genellikle çocuksu bir ruh halinde, olgunlaşmamış, karşı cinsle zayıf cinsel münasebeti bulunan, bağımlı, kolay incinebilir kişiler olduğu görülmektedir. Kişiler arası çatışmalar ve ekonomik sıkıntılar yaşayan kişilerin de istismarcı olma olasılığının yüksek olduğu bilinmektedir⁴²⁷

İstismarcı bazen bir çocuk da olabilmektedir. Yaşça büyük bir çocuk, kendinden daha küçük bir çocuğu cinsel istismara uğratabilmektedir. İstismarcı çocuklar,

- a. Cinsel istismara uğramış,
- b. Maruz kaldığı istismar davranışını yadırgamıyor,
- c. Pornografik materyallerden etkilenerek seyrettiklerini uygulamaya çalışıyor olabilmektedirler.⁴²⁸

⁴²⁵ Atiye Kevser Sarıbaş, *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalıklarının Belirlenmesi* (Doktora Tezi, On sekiz Mart Üniversitesi 2013), 14.

⁴²⁶ Türkan Yılmaz Irmak, *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlığı ve Dayanıklılıkla İlişkili Faktörler* (Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, 2008), 20-23.

⁴²⁷ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 158.

⁴²⁸ Taşçı, *Cinsiyet Eğitimi*, 119.

Ahlaki yapının bozulması, mahremiyet algılarının zedelenmiş olması da çocuk cinsel istismarına kapı aralayan baş nedenlerdendir. Nitekim tacizcilerin ilk zihinsel ve duygusal kaymalarının izledikleri ve etkilendikleri pornografik görüntülerden kaynaklandığı görülmektedir. İyi bir ahlak ve mahremiyet eğitimi, cinsel istismarı önleyici rol oynayacaktır. Normal şartlarda bir babanın çocuğuna karşı taciz davranışı göstermesi imkânsızdır. Fakat çeşitli kanal veya etkenlerle ruhu ve zihni altüst olmuş bir babanın kendi çocuğuna cinsel istismar uygulaması olası bir durum halini alabilmektedir. İnsanların zihin ve ruh dünyalarının bozulmaması cinsel istismarı önleyecek etkili bir faktör olmaktadır. Bu bozulma ve kaymanın önüne geçmek için alınacak önlemlerden birisi de birey ve toplum ahlakının korunması yönünde gayret etmektir.⁴²⁹

Teknolojik gelişmelerin son yıllarda hızlı bir artış göstermesiyle birlikte teknolojinin yanlış kullanımının da bu oranda ilerlediği söylenebilmektedir. Bu yanlış kullanım ve yönlendirmenin içinde çocuk cinsel istismarına kapı aralayan birçok faktörün de bulunduğu görülmektedir. Teknolojinin hızla yayılması sonucunda çocuklar,⁴³⁰

- a. Web kamerası karşısında kameranın diğer tarafındaki bir yetişkin tarafından cinsel içerikli davranışlar sergilemeye zorlanabilmekte,
- b. Cinsel suçlar konusunda uzmanlaşmış olan kişiler tarafından teknoloji vasıtasıyla cinsel suça yönlendirilebilmekte,
- c. Teknolojinin gelişmesi ile birlikte cinsel zorbalığın yaygınlaşması sonucunda güvenlikleri tehdit altında olabilmekte,
- d. Rızası alınarak veya rızasız bir şekilde pornografiye sürüklenebilmektedir.

Çocuklar çok değişik kişiler tarafından cinsel istismara uğrayabilmektedirler. İstismarcı, aileden bir fert, yakın bir akraba, aile dostu, bir tanıdık veya hiç tanınmayan bilinmeyen birisi de olabilmektedir. Çocuk bazen bakıcı tarafından veya

⁴²⁹ Adem Güneş, *Nezakat ve Zerafet İçin Mahremiyet Eğitimi*, 182-183.

⁴³⁰ International Centre for Missing & Exploited Children, *Studies in Child Protection: Sexual Extortion and Nonconsensual Pornography* (USA 2018), 1

kreşteki bir çalışan tarafından da istismar edilebilmektedir. Kimlerin istismarcı olduğu veya olacağı konusunda net bir tahminde bulunulamamaktadır. Yaşanan cinsel istismar olaylarının incelenmesi sonucunda saldırganın genelde olay esnasında yalnız kalmayı tercih ettiği görülmektedir. Yani bir çocuğa, aynı anda birden fazla kişi tarafından yapılan istismara fazla rastlanmamaktadır. Ayrıca istismarcılar, çocuğa karşı şiddet, gözdağı verme, korkutma gibi davranışlara yönelmektedirler.⁴³¹ Yaz tatillerinde çocuk cinsel istismarı vakalarının daha sık yaşandığı da yapılan araştırmalarda ortaya çıkmaktadır. Bunun için yaz döneminde başka bir akrabasının yanına tatile gönderilen çocukların daha tehlikeli bir durumda bulunduğu söylenmektedir. Çocuk ailesinin yanında da olsa uzağa da gitse özellikle tatil döneminde istismar ve taciz vakalarına karşı tedbirli olmakta fayda görülmektedir.⁴³²

Yapılan bazı araştırmalarda sonucunda cinsel istismar faillerinin yaş ortalamasının otuz iki olduğu ileri sürülmektedir. Bu kişilerin sadece % 21'inin yirmi yaşın altında, % 10'unun da elli yaşın üzerinde olduğu görülmektedir. İstismarcılar genellikle, küçük çocukların öncelikle güvenini kazanmayı amaçlamaktadır. Ergenleri ise güzellik ya da yakışıklılık algılarıyla etkilemektedirler. Ergenler, içinde buldukları dönemin bir özelliği olarak kendilerini genel olarak güzel ya da yakışıklı olarak görmemektedirler. İstismarcı da bu durumu fırsat bilerek ergenin ne kadar güzel ya da yakışıklı olduğu üzerinde durarak karşıdaki kişiyi etkisi altına almayı hedeflemektedir. Ergenlerin ve çocukların bu gibi olası durumlarda nasıl davranmaları gerektiği ile alakalı öncelikle aileleri tarafından bilgilendirilmeleri gerekmektedir.⁴³³

5. Türkiye'de Ve Dünyada Çocuk Cinsel İstismarı Verileri

5.1. Türkiye'de Durum

Çocuk cinsel istismarı, istismar türlerinin arasında belki de istatistik veri haline dönüştürülmesi en zor olanıdır. Çünkü istismara uğrayan birey bunu rahatlıkla açığa vuramamaktadır. Karşılaşacağı tepkiyi tam olarak kestiremediği için istismara uğradığını söylemekten geri durabilmektedir. Çocuk istismarının yaşanma sıklığının

⁴³¹ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 157-160.

⁴³² Adem Güneş, *Tatil Sürecinde Çocuk Eğitimi*, 11. Baskı (İstanbul: Nesil Yayıncılık, 2013), 105.

⁴³³ Hüsnü Uçar, *Çocuk Cinsel Eğitimi* (İzmir: Duvar Yayınları, 2015), 86-88.

ya da etkilerinin görünen kısmının birkaç katı olduğunu iddia edenler bulunmaktadır.⁴³⁴

Yapılan bir araştırmaya göre cinsel istismarcıların % 39,3 ünün çocuğun yakın tanıdığı, % 13,3 ünün akrabası, % 28,1 i yabancı, % 19,3 ünün ise akranı olduğu görülmektedir. İstismarcıların % 52,6 sının çocuğa çok yakın birileri olduğu düşünüldüğünde istismarın açığa çıkması konusundaki zorluk daha da artmaktadır.⁴³⁵

Türkiye’de çocuk cinsel istismarına yönelik yapılan bazı çalışmalar incelendiğinde de bir takım gerçekler gün yüzüne çıkmaktadır. 2001-2013 yılları arasında çocuk istismarı olguları üzerine yapılmış çalışmalar incelenmiştir. Söz konusu 30 bilimsel makalede 2469’ u kız, 669’u erkek toplam 3138 çocuğun istismar mağduru olduğu gözlenmiştir. Yapılan bu araştırmalarla, kız çocukların erkek çocuklara göre cinsel istismara daha açık olduğu görülmektedir.⁴³⁶ Yine aynı araştırmada kız çocuklarının cinsel istismara uğrama yaş ortalamaları 11,69 iken erkeklerin 10,06 olduğu görülmektedir. Kız çocuklarının yaşı ilerledikçe istismara uğrama oranları da artmaktadır. Bu konuda ifade edilen farklı analizler de kız çocuklarının cinsel istismara uğrama oranının erkek çocukların oranının üç katı olduğunu ortaya koymaktadır.⁴³⁷

Türkiye’de bütün çocuk istismar türleriyle ilgili alınan Yargıtay kararlarında çocuk cinsel istismar oranının % 73 oranında olduğu görülmüştür. Bu da adliye yansıyan çocuk cinsel istismarı vakalarının diğer istismar şekilleri içinde yüksek olduğunu göstermektedir.⁴³⁸

2008 yılında yapılan bir araştırmada, araştırmanın örneklem grubu Türkiye’deki çeşitli illerimizden (İstanbul, Samsun, Konya, Urfa, Adana ve Erzurum) seçilen değişik yaş gruplarındaki çocuklardan oluşmaktadır. Bu araştırmada çocukların hangi tür istismara tanık oldukları sorulmaktadır. Örneklem

⁴³⁴ Suzan Saner (Psikiyatri Uzmanı), *Çocuk Cinsel İstismarı Ve Zor Açığa Çıkması Bilgilendirme Dosyası* (2016), 6.

⁴³⁵ Beyza Urazel v. dğr., “Çocuk ve Ergen Cinsel İstismarlarının Değerlendirilmesi”, *Osmangazi Tıp Dergisi* (2017), 21.

⁴³⁶ Aynur Bütün Ayhan - Utku Beyazıt, “Türkiye’de Yapılmış Çocuğun Mağdur Olduğu Cinsel İstismar Olgularını Konu Alan Bilimsel Çalışmaların İncelenmesi”, *The Journal Of Academic Social Science Studies* Sayı: 31 (2015), 448-449.

⁴³⁷ Perry and Dilillo, “Child Sexual Abuse”, 149.

⁴³⁸ Nihal Ahioğlu, “Yayınlar Ve Yargı Kararlarına Göre Türkiye’de Çocuk İstismarı”, *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi* Sayı:3 (2004), 281.

grubundaki 7-18 yaş arası çocukların % 10'unun okulda, yaşadığı sokak ya da mahallede istismara tanık olduğunu belirtmektedir.⁴³⁹

2002 Ocak-Ekim ayları arasında Edirne, Tekirdağ, Kırklareli, İzmit, Çanakkale, Bursa ve Balıkesir illerindeki cezaevine giren 109 hükümlünün ele alındığı bir araştırma yapılmıştır. Bu hükümlülerin hepsi cinsel suç saldırganı olmaları nedeniyle ceza almıştır ve yaş aralıkları 18-64' tür. Hükümlülerin işledikleri cinsel suçların % 40,37'si yetişkinlere, % 59,63'ü ise çocuklara yönelik olduğu tespit edilmiştir. Bahsedilen aylar arası yaşanan cinsel saldırı olaylarının % 18,5'i ensest saldırılardır. Bu ensest saldırıların % 85'inin ise çocuğa yönelik ensest olayı olduğu görülmüştür. Çocuğa dair görülen bu cinsel saldırıların % 67,69'unda saldırgan ile mağdurun birbiri ile yakınlık ilişkisi vardır. % 32,31'inde ise herhangi bir yakınlıkları bulunmamaktadır.⁴⁴⁰

KTÜ Tıp Fakültesi Çocuk Ergen ve Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı'na 2005-2007 yılları arasında gelen ergen ve çocukların durumları araştırılıp değerlendirilmiştir. Bu süre içinde anabilim dalına başvuran çocuk ve ergenlerin sayısı 4664'tür. Bu çocuk ve ergenlerin 62 tanesinin cinsel istismar mağduru olduğu görülmüştür. Cinsel istismar mağdurlarının yaş ortalaması 10,8'dir. Toplam sayı içerisinde başvuran mağdurların % 69,4'ünün kız olduğu ve kızların % 29,1'inin de cinsel mağduriyetten dolayı yardım almak istedikleri tespit edilmiştir. Tespit edilen bu olaylarda çocukları cinsel istismar eden kişiler çoğunlukla aile dışından birileridir. Bu araştırmada ensest olayları ise tüm cinsel istismar olaylarının % 9,7'sini oluşturmaktadır.⁴⁴¹

Yukarıdaki araştırmaya benzer olarak başka bir araştırmada Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Kurumu'na 1998-2006 tarihleri arasında gelen olaylar incelenmiştir. 50 tane olayın cinsel istismar kaynaklı olduğu görülmüştür. Cinsel istismar olaylarına konu olan kişilerin % 62' si bay, % 38'i bayan, % 60'ı 12 yaşından küçüktür. Cinsel suçu işleyenlerin % 70'i mağdurun tanıdığı kişilerdir. Tüm

⁴³⁹ SHÇEK Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu (2010), 30-31.

⁴⁴⁰ Z. Belma Gölge - M. Fatih Yavuz, "Cinsel Saldırı Olgularının Suç Motivasyonuna Göre Sınıflandırılması", *Adli Tıp Dergisi*; 21/2 (2007): 8-10.

⁴⁴¹ Zeynep Göker v. dğr., "Cinsel İstismar Mağduru Olan Çocukların Başvuru Şekilleri Klinik ve Sosyodemografik Özellikleri", *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 17/4 (2010): 17-18.

bu olayların çoğunda mağdur olan kişinin ruh sağlığının olumsuz etkilendiği görölmüştür.⁴⁴²

Türkiye de çocukların cinsel istismara uğraması kadar, cinsel suçlara karışması meselesi de önem arz etmektedir. Ülkemizde, çocukların işlediği cinsel suçların miktarını ve oranını görmemizi sağlayacak bazı veriler aşağıdaki gibidir;

⁴⁴² Başar Çolak v. dđr., “Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Kurumuna Başvuran Çocuklara Yönelik Cinsel İstismar Olguları (1998-2006)”, *Adli Tıp Bülteni* Cilt:14 Sayı: 2 (2009), 73-77.

Tablo-1: Yıllara göre Türkiye’de ve bölgelerde çocuklara isnat edilen cinsel suçların sayısına dair veriler

Yıllar	2015	2016	2017	Toplam
Türkiye	3,367	3,775	3,811	10,953
Akdeniz	626	539	569	1,734
Bati Anadolu⁴⁴³	240	321	237	1,424
Bati Karadeniz	279	230	233	742
Bati Marmara	154	189	216	559
Doğu Karadeniz	108	150	110	368
Doğu Marmara	319	375	461	1,155
Ege	462	620	567	1,649
Güney Doğu Anadolu	277	343	457	1,077
İstanbul⁴⁴⁴	330	419	386	1,135
Kuzeydoğu Anadolu	111	119	143	373
Orta Anadolu	297	293	268	858

Tablo-1’e bakıldığında Türkiye’de cinsel suç işleyen çocukların sayısında yıllara göre bir artış gözlenmektedir. Bölgelerin artış yönleri değişmekte, farklı yıllarda bazı bölgelerdeki cinsel suç işleme oranı yükselirken bazı bölgelerde düşmektedir. Batı Marmara, Doğu Marmara, Güney Doğu Anadolu ve Kuzey Doğu Anadolu bölgelerinde Türkiye’deki sayısal verilerle paralel olarak yıllar ilerledikçe artış olduğu görülmektedir. Akdeniz, Batı Karadeniz ve Orta Anadolu Bölgelerinde 2015 yılında cinsel suç işleme oranı diğer yıllara göre daha yüksektir. Bununla

⁴⁴³ Kütahya, Afyon, Uşak, Denizli, Isparta, Burdur, Bilecik, Eskişehir İllerinin içine alan bölgedir.

⁴⁴⁴ TÜİK verilerinde İstanbul ili içinde bulunduğu Marmara bölgesinden ayrı olarak değerlendirilmektedir. Nüfusunun diğer illere göre fazla olması ve değişik kültürlere mensup insanları bünyesinde barındırması sebebiyle böyle bir ayırımın yapılmış olduğu tahmin edilmektedir.

birlikte Batı Anadolu, Doğu Karadeniz, Ege ve İstanbul Bölgelerinde ise bu suçun işlenmesine yönelik sayısal verilerin 2016 yılında en yüksek seviyede olduğu bilinmektedir.

Türkiye’ de bir yandan cinsel suçlar işlenirken, sunulan sayısal verilerin içerisinde, bu suça maruz kalan çocuk sayısının da ele alınmasında fayda bulunmaktadır. Çocukların cinsel istismara ve suçlara konu olmasıyla alakalı veriler, cinsiyet kategorisi de göz önünde bulundurularak sunulacak ve değerlendirilecektir.

Cinsel suç mağduru çocukların cinsiyet kategorisinde verileri 2015, 2016 ve 2017 yıllarında şu şekildedir;⁴⁴⁵

Tablo-2: Yıllara göre Türkiye’de cinsel suç mağduru çocukların cinsiyetlerine göre dağılımına dair veriler

Yıllar	2015	2016	2017	Toplam
-11 Yaş Erkek Çocuk	760	1124	1133	3,017
12-14 Yaş Erkek Çocuk	371	563	661	1,595
15-17 Yaş Erkek Çocuk	346	518	609	1,473
Toplam	1,477	2,205	2,403	6,085
-11 Yaş Kiz Çocuk	1470	2487	2536	6,493
12-14 Yaş Kiz Çocuk	2533	3688	4076	10,297
15-17 Yaş Kiz Çocuk	7198	8460	9586	25,244
Toplam	11,201	14,635	16,198	42,034

⁴⁴⁵ www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 02.01.2019)

Tablo-2'deki veriler ışığında Türkiye'de, kız-erkek cinsiyet farkı gözetmeksizin belirtilen tüm yaş gruplarında cinsel suça maruz kalma sayılarında yıllara göre bir artış olduğu görülmektedir. Tüm kategorilerin en yüksek verileri 2017 yılındadır. Erkek çocukların en fazla cinsel suç mağduru oldukları yaş aralığı 11 yaş ve altı olurken bunu 12-14 yaş ve 15-17 yaş aralığı takip etmektedir. Yani erkek çocuklar en çok 11 yaş ve altında cinsel suç mağduru olmaktadır. Erkek çocukların yaşı ilerledikçe cinsel suça maruz kalma oran ve ihtimalleri de düşmektedir. Erkek çocukların yaşı ilerledikçe cinsel suça maruz kalma oranının düşmesinin, bu konudaki farkındalıklarının yükselmesiyle bağlantılı olduğu söylenebilir. Yaşları ilerledikçe daha güçlü olmaları, fiziksel baskıya engel olma ve kendini koruma davranışlarının daha gelişkin olması da erkek çocukların, cinsel istismardan korunmaları konusunda etkili olabilmektedir.

Kız çocuklarının yaşlarına göre cinsel suça maruz kalma oranları erkek çocukların tam tersi yönünde bir ilerleme göstermektedir. Yani kız çocukların yaşı büyüdükçe cinsel suç mağduru olma oranları yükselmekte, yaş küçüldükçe bu oran azalmaktadır. Kız çocukların yaşlarının büyüdükçe fiziksel özelliklerinin belirginleşmesi, daha dikkat çekici bir konuma gelmeleri, onların cinsel istismara maruz kalma oranını yükseltebilmektedir. Nitekim verilere bakıldığında aynı yıl içinde kız çocukların yaş kategorilerine göre cinsel suça maruz kalma oranları arasındaki fark bile dikkat çekmektedir. Yani yaş büyüdükçe bu fark bazı yıllarda neredeyse ikiye katlanmakta, bazı yıllarda ise iki katını da geçmektedir.

Tabloda göze çarpan başka bir ayrıntı suça maruz kalan toplam erkek ve kız çocuklarının sayısı arasındaki farkın yüksek olmasıdır. 2015 yılında bu sayı erkek çocuklarda toplam 1477 iken, kız çocuklar da 11,201 dir. 2016 yılında cinsel suç mağduru erkek çocuk sayısı 2205 iken kız çocuklar 14,635 tir. 2017 yılında ise erkek çocuk sayısı 2403, kız çocuk sayısı ise 16,198'dir. Cinsel suça maruz kalan kız ve erkek çocukların sayısı arasında ciddi bir fark bulunmaktadır. Bu da gösteriyor ki Türkiye'de kız çocukları erkek çocuklara göre daha çok cinsel suç ve istismar mağduru olmaktadır.

Türkiye’de zorla veya ikna edilerek cinsel suçlara sürüklenen çocukların da varlığı, ayrı bir yara olarak durmaktadır. Türkiye’de cinsel suçlara sürüklenen çocukların yine cinsiyet kategorisindeki bazı verileri şunlardır;⁴⁴⁶

Tablo-3: Yıllara göre Türkiye’de cinsel suça sürüklenen çocukların sayısına dair veriler

Yıllar	2015	2016	2017	Toplam
-11 Yaş Erkek Çocuk	187	322	312	821
12-14 Yaş Erkek Çocuk	867	1066	1070	3,003
15-17 Yaş Erkek Çocuk	2005	2075	2171	6,251
Toplam	3059	3,463	3,553	10,075
-11 Yaş Kız Çocuk	17	36	13	66
12-14 Yaş Kız Çocuk	60	72	73	205
15-17 Yaş Kız Çocuk	222	197	170	589
Toplam	299	305	256	860

Tablo-3’teki veriler ülkemizde cinsel suça sürüklenen çocukların cinsiyet bazında sayılarının cinsel suç mağduru çocuklara göre çok farklı olduğunu ifade etmektedir. Cinsel suç mağduru kız çocuklarının sayısı çok fazla iken cinsel suça sürüklenen çocuklar içinde erkek çocukların sayısının fazlalığı göze çarpmaktadır. Kız çocukların cinsel suç mağduru olma oranı, cinsel suça sürüklenme oranına göre çok fazladır. Yani ülkemizde kız çocukları, cinsel suçlar ve istismar konusunda en

⁴⁴⁶ www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 04.01.2019)

fazla zarara uğrayan kesimi oluşturmaktadır. Cinsel suça sürüklenen erkek ve kız çocukların sayısının yoğunlaştığı yaş grubunun, 15-17 yaş olduğu görülmektedir. Erkek ve kız çocuklar bu yaş aralığında daha çok cinsel suça sürüklenmekte ve farklı cinsel suçların faili olmaktadır.

Yukarıda Türkiye’de çocuklara isnat edilen cinsel suçların Türkiye ve bölgeler bazında verileri; cinsel suç mağduru ve cinsel suça sürüklenen çocukların cinsiyetlerine göre sayısal verileri aktarılmıştır. Cinsel suça maruz kalan çocukların bölgeler bazında cinsiyetlerine göre ayrı ayrı sunulan verileri ise şöyledir; ⁴⁴⁷

⁴⁴⁷ www.tuik.org (Erişim Tarihi: 04.01.2019)

Tablo-4: Yıllara göre bölgeler bazında cinsel suç mağduru erkek çocukların sayısına dair veriler

Yıllar	2015				2016				2017				Genel Toplam
	-11 YAŞ	12-14 YAŞ	15-17 YAŞ	Toplam	-11 YAŞ	12-14 YAŞ	15-17 YAŞ	Toplam	-11 YAŞ	12-14 YAŞ	15-17 YAŞ	Toplam	
Akdeniz	169	84	71	324	158	66	80	304	145	85	88	318	946
Bati Anadolu	51	31	37	119	105	61	50	216	72	45	33	150	485
Bati Karadeniz	70	20	21	111	79	40	46	165	74	36	43	153	429
Bati Marmara	37	22	17	76	49	26	20	95	57	32	31	120	291
Doğu Karadeniz	20	12	9	41	36	12	18	66	28	22	24	74	181
Doğu Marmara	54	27	22	103	98	62	39	199	142	87	68	297	599
Ege	96	47	43	186	194	95	63	352	171	105	68	344	882
Güney Doğu Anadolu	100	38	48	186	94	45	56	195	124	83	84	291	672
İstanbul	77	28	28	143	125	87	52	264	179	80	58	317	714
Kuzey Doğu Anadolu	10	12	10	32	38	16	21	75	28	30	33	91	198
Orta Anadolu	62	42	28	132	94	38	49	181	74	37	27	138	451

Tablo-5: Yıllara göre bölgeler bazında cinsel suç mağduru kız çocukların sayısına dair veriler

Yıllar	2015				2016				2017				Genel Toplam
	-11 YAŞ	12-14 YAŞ	15-17 YAŞ	Toplam	-11 YAŞ	12-14 YAŞ	15-17 YAŞ	Toplam	-11 YAŞ	12-14 YAŞ	15-17 YAŞ	Toplam	
Akdeniz	285	481	1369	2,135	367	504	1146	2459	340	627	1492	2,459	6,086
Bati Anadolu	112	192	473	777	202	298	695	1,195	203	294	629	1,126	3,098
Bati Karadeniz	83	164	326	573	142	240	466	848	122	228	545	895	2316
Bati Marmara	62	142	389	593	101	236	413	750	110	212	439	761	2104
Doğu Karadeniz	32	91	150	273	67	109	250	426	87	121	255	463	1162
Doğu Marmara	98	239	521	858	284	373	743	1400	284	498	1090	1872	4130
Ege	214	352	940	1506	434	587	1369	2390	381	671	1376	2428	6324
Güney Doğu Anadolu	133	225	999	1357	276	358	1108	1742	313	406	1270	1989	5088
İstanbul	217	309	786	1312	344	533	972	1849	345	550	1033	1928	5089
Kuzey Doğu Anadolu	49	87	343	479	46	108	376	530	100	107	441	648	1657
Orta Anadolu	120	152	482	754	123	185	447	755	141	203	434	778	2287

Tablo-4, bölgeler bazında erkek çocukların istismara uğrama sayılarının 6 bölgede 2017 yılında yoğunlaştığını göstermektedir. Batı Anadolu, Batı Karadeniz, Ege ve Orta Anadolu bölgelerinde bu sayı, 2016 yılında en yüksek seviyesindedir. Akdeniz bölgesi 324 sayısı ile 2015 yılında erkek çocukların en fazla istismara uğradığı yıl olarak görülmektedir. Genel ortalamaya bakıldığında erkek çocukların cinsel suç mağduru olma seviyeleri yıllar ilerledikçe artmaktadır. Belirtilen bu üç yılda tüm bölgeler içinde oranların fazlalığı açısından ilk üç sırayı Akdeniz, Ege ve İstanbul almaktadır. Sayısal değerlerin en düşük olduğu bölgenin ise Doğu Karadeniz Bölgesi olduğu görülmektedir.

Tablo-5'e göre kız çocukların b6lgeler 6lçeğinde cinsel suça maruz kalma seviyeleri ise Őoyledir; Batı Anadolu dışındaki diğer b6lgelerde 2017 yılı kız çocukların istismarının en çok yaşandığı yıl olmuştur. 2015 ve 2016 yılları arasında bazı b6lgelerin verilerinde artış bazılarında dıŐuŐ olmuştur. Fakat 2017 yılı Batı Anadolu hariç t6m b6lgeler için sayıların artış g6sterdiği yıl olmuştur. Belirtilen bu 6 yılda kız çocukların cinsel suç mağduru olması ile ilgili sayısal verilerde ilk 6 sırayı sırasıyla Akdeniz, Ege ve İstanbul almaktadır. En dıŐuk değerler ise yine Doğu Karadeniz b6lgesine aittir. Bu sıralama erkek çocukların verileriyle paralellik g6stermektedir.

AŞağıda farklı b6lgelerden seçilen bazı iller bazında erkek ve kız çocukların cinsel suç mağduru olma seviyeleri değerlendirilmektedir. Tablolar sırasıyla erkek ve kız çocukları için d6zenlenmiŐtir.⁴⁴⁸

⁴⁴⁸ www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 05.01.2019)

Tablo-6: Yıllara göre bazı iller bazında erkek çocukların cinsel suç mağduru olmasına dair veriler

Yıllar	2015				2016				2017				Genel Toplam
	-11 YAŞ	12-14 YAŞ	15-17 YAŞ	Toplam	-11 YAŞ	12-14 YAŞ	15-17 YAŞ	Topalm	-11 YAŞ	12-14 YAŞ	15-17 YAŞ	Toplam	
Adana/Mersin	65	37	38	140	75	31	15	121	41	26	42	109	370
Ankara	26	15	12	53	69	35	37	141	45	35	24	104	298
Aydın/Denizli/ Muğla	25	20	15	60	62	32	18	112	48	36	29	113	285
Bursa/Eskişehir/ Bilecik	14	8	7	29	43	29	11	83	88	50	40	178	290
Erzincan/Erzurum /Bayburt	8	8	5	21	27	13	11	51	18	12	28	58	130
Gaziantep/ Adıyaman/Kilis	63	16	14	93	32	25	26	73	32	38	26	96	262
Kayseri/Sivas/ Yozgat	44	30	19	93	56	29	31	116	47	27	25	99	308
Konya/Karaman	25	16	25	66	36	26	13	75	27	10	9	46	187
Manisa/Aydın/ Uşak/Kütahya	24	11	15	50	49	22	12	83	48	25	16	89	222
Mardin/Batman /Şırnak	13	7	17	37	19	6	11	36	33	17	23	73	146
Samsun/Tokat /Çorum/Amasya	36	10	10	56	41	26	26	93	45	24	30	99	248
Tekirdağ/Edirne /Kırklareli	11	15	7	33	24	20	13	57	48	25	16	89	179

Tablo-7: Yıllara göre bazı iller bazında kız çocukların cinsel suç mağduru olmasına dair veriler

Yıllar	2015				2016				2017				Genel Toplam
	-11 YAŞ	12-14 YAŞ	15-17 YAŞ	Toplam	-11 YAŞ	12-14 YAŞ	15-17 YAŞ	Toplam	-11 YAŞ	12-14 YAŞ	15-17 YAŞ	Toplam	
Adana/Mersin	136	224	693	1053	142	186	431	759	139	265	615	1019	2831
Ankara	71	114	288	473	162	201	479	842	132	185	407	724	2039
Aydın/Denizli/Muğla	78	133	339	550	122	187	453	762	131	203	512	846	2158
Bursa/Eskişehir/Bilecik	38	78	201	317	141	167	400	708	179	289	637	1105	2130
Erzincan/Erzurum/Bayburt	35	48	132	215	31	59	139	229	75	66	116	257	701
Gaziantep/Adıyaman/Kilis	58	81	323	462	138	160	455	753	111	143	412	666	1881
Kayseri/Sivas/Yozgat	82	105	333	520	67	126	296	489	93	133	271	497	1506
Konya/Karaman	41	78	185	304	40	97	216	353	71	109	222	402	1059
Manisa/Afyon/Üşak/Kütahya	30	69	191	290	96	135	322	553	94	173	335	602	1445
Mardin/Batman/Şırnak	23	51	289	363	60	89	263	412	78	129	346	553	1328
Samsun/Tokat/Çorum/Amasya	43	83	188	314	92	167	311	570	80	153	353	586	1470
Tekirdağ/Edirne/Kırklareli	29	82	243	354	47	128	223	398	57	139	263	459	1211

Tablo-6’da erkek çocuklarla alakalı sunulan bazı illere dair verilere bakıldığında 2015 yılında en fazla cinsel suç mağduriyeti 140 sayısı ile Adana-Mersin illerinde görülmektedir. 2016 yılında ilk sırayı 141 sayısı ile Ankara alırken 2017 yılında, Bursa/Eskişehir/Bilecik illerinin ortalaması 178 ile en yüksek sayıyı göstermektedir. 2015 yılında erkek çocuk istismarının en az rastlandığı iller 21 sayısı ile Erzincan/Erzurum/Bayburt iken, 2016 yılında en düşük sayı 36 olarak

Mardin/Batman/Şırnak illerinde bulunmaktadır. 2017 yılında ise cinsel suç mağduru erkek çocuk sayısının en düşük değeri 46 sayısı ile Konya-Karaman illerinde görülmektedir.

Cinsel suç mağduru erkek çocukların sayılarına 2015-2016-2017 yıllarının toplamı şeklinde bakıldığında 370 sayısı ile Adana/Mersin illerinde yaşanan olaylar yine ilk sıradadır. 130 sayısı ile Erzincan/Erzurum/Bayburt illerinin toplamı bu üç yılda görülen erkek çocuk cinsel istismar vakalarında son sırayı almaktadır. Adana/Mersin illerinden sonra ikinci sırada 308 sayısı ile Kayseri/Sivas/Yozgat, üçüncü sırada ise 298 sayısı ile Ankara ili bulunmaktadır.

Tablo-7’de kız çocuklarına ilişkin verilerine bakıldığında ise 2015 yılında 1053 olay mağduru kız çocuğu sayısı ile yine Adana/Mersin illeri ilk sırada görülmektedir. 2015 yılında en az olayı 215 sayısı ile Erzincan/Erzurum/Bayburt illerinde yaşanmıştır. 2016 yılında en fazla veri Ankara ilinde, en az veri ise yine 229 sayısı ile Erzincan/Erzurum/Sivas illerinde görülmektedir. 2017 yılına gelindiğinde diğer yıllardan farklı olarak en yoğun vaka Bursa/Eskişehir/Bilecik illerinin toplamında bulunmaktadır. 2017’nin kız çocuklarına yönelik cinsel suç olayının en az olduğu iller ise 257 sayısı ile yine Erzincan/Erzurum ve Sivas’tır.

Ele alınan üç yılın toplam veri analizinde kız çocuklarının mağdur olduğu cinsel suç oranı yine Adana/Mersin illerinde 2831 sayısı ile en yüksek seviyededir. En düşük sayısal değer ise 701 ile Erzincan/Erzurum/Bayburt illerinde görülmektedir. Adana/Mersin illerinden sonra ikinci sırada toplam 2158 olayla Aydın/Denizli/Muğla, üçüncü sırada ise 2130 vaka ile Bursa/Eskişehir/Bilecik illeri bulunmaktadır.

Ankara ilindeki erkek ve kız çocuk cinsel istismar vakalarının fazlalığı tüm yıllarda dikkat çekmektedir. Zira sunulan verilerde görülüyor ki bazı satır ve sütunlarda Ankara’daki vakaların sayısı bir kaç ilin toplam vaka sayısından fazla yer tutmaktadır. Örneğin 2017 yılında sadece Ankara ilinde erkek çocuklara dair 104 vaka görülürken Erzincan-Erzurum-Bayburt illerinde görülen toplam vaka sayısı 58 olarak görülmektedir. Yine sadece Ankara ilinde 2016 yılında kız çocuklara dair görülen sayı 842 iken Gaziantep-Adıyaman-Kilis illerinin toplam değerinin 753

olduğu görülmektedir. Ankara ilindeki rakamların bu kadar yüksek olmasında nüfusunun yoğunluğunun etkili olduğu düşünülebilir.

Araştırma kapsamında sunulan tüm bu veriler dışında il bazında bazı özel verilere ulaşılmaya çalışılmıştır. Fakat görüşülen makamlar, yapılan görüşmelerde çocuk cinsel istismarıyla alakalı ayrıntılı bilgi, belge veya gözlemlerini Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü Görev Çalışma Yönetmeliğinin 21. Maddesinde dayanarak kurum dışına aktaramayacaklarını bildirmişlerdir. İlgili madde ise aşağıdaki gibidir;⁴⁴⁹

“Çocuk birimlerinde yürütülen işlemlerde gizlilik esastır. Hakkında işlem yürütülen bir çocuğun kamuoyuna duyurulmasına, basın önüne çıkartılmasına, yer göstreme gibi soruşturmaya ilişkin işlemlerin basın önünde veya iştirakiyle yapılmasına, basınla sorulu-cevaplı görüştürülmelerine, görüntülerinin alınmasına, teşhir edilmelerine, evrakının yayımlanmasına imkan ve sebebiyet verilmez, bunun için tedbirler alınır. Basına, bilgi işlem araçlarından yayın yapan kuruluşlar, haber ajanslarına veya radio ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç verilemez.”

Söz konusu cinsel istismar suç veya mağduriyet olaylarının, esasında daha önceki yıllarda da fazla olup bunun değişik sebeplerle aktarılmamış veya aktarılamamış olduğu da düşünülebilmektedir. Cinsel istismar mağduru çocukların ilk yıllara göre çeşitli sebeplerle yaşadıkları olayları daha kolay ifade etmeleri son yıllardaki veri artışının sebeplerinden biri olarak görülebilir.

Yukarıda ülkemize dair çocuk cinsel istismarı ile ilgili aktarılan tüm verilere bakıldığında genel anlamda bir artış olduğu gözlenmektedir. Artan cinsel istismar vakaları, sıklıkları, yaş aralıkları, cinsiyetle alakalı ayrıntılar çocuk cinsel istismarının hiç de göz ardı edilmemesi gereken bir gerçeklik olduğunu gözler önüne sermektedir. Cinsel istismara dair sayısal verilerin artışında ülkenin genelindeki nüfus artışının etkili olduğu düşünülebilir. Fakat üzerinde daha çok düşünülmesi gereken bir diğer konu din-ahlak ve değerler bütünüünün unutulmuş ve saf dışı edilmiş olmasıdır.

Zamanla insanların bireysel ve toplumsal yaşayışlarında meydana gelen ahlaki erozyon insani değerlerin yitirilmesinde de etkili olmaktadır. Ailelerin çocuklarına

⁴⁴⁹ cocukhaklari.barobirlik.org.tr (Erişim Tarihi: 05/01/2019)

ahlaki değerler anlamında yeterince iyi örnek olamaması bazı değerlerin zamanla aşınıp unutulmasına neden olabilmektedir. Bireyin kişilik alt yapısının çocukluk yıllarında atıldığı gerçeği göz önünde bulundurularak çocukluk çağının ahlaki değerlerin edinilmesi bağlamında da ne kadar önemli olduğu unutulmamalıdır. Bu anlamda ailelere düşen en önemli görev kendi din ve ahlaki değerlerini gerçekten benimseyerek yaşamaları, sonrasında ise bu değerleri sevdirek çocuklarına en güzel şekilde model olmalarıdır.

5.2. Dünya' da Durum

Dünyadaki cinsel istismar vakalarıyla ilgili aktarılan bilgiler de ülkemizdeki durumdan çok farklı değildir. İnterpol⁴⁵⁰'ün 2018 yılına dair yayınlanan verilerine göre dünya genelinde yaşanan cinsel istismar olayı mağdurlarının, % 64,8'ini kız çocuklar, % 31,1'ini erkek çocuklar ve % 4,1'i de hem kız hem de erkek çocuklar oluşturmaktadır.⁴⁵¹ Meksika ve ABD' de yapılan bazı araştırmalarda da kız çocuklarının cinsel istismara uğrama oranlarının erkek çocuklara göre daha fazla olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca söz konusu 1242 cinsel istismarcının %97,34'nün erkek olduğu görülmektedir.⁴⁵² Amerika Birleşik Devletlerinde yapılan farklı bir çalışmaya göre ise istismarcı kişilerin daha çok erkekler olduğu ve hem kız çocukları hem de erkek çocukları istismar ettiği ortaya koyulmaktadır.⁴⁵³

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2002 yılında 150 milyon kız, 73 milyon erkek çocuk üzerinde yaptığı bir araştırmada, 18 yaş altında bu çocukların zorla cinsel istismara maruz kaldıkları ortaya çıkmıştır. Yine Dünya'da istismara maruz kalan çocukların 71'i kız, % 29'u da erkektir.⁴⁵⁴

NCCAN-İngiltere (Ulusal Çocuk İstismar ve İhmali Merkezi) dünyada istismara uğrayan çocuk sayısının 200.000 den fazla olduğunu ileri sürmektedir. Amerika' da şiddet suçları içinde en hızlı artış, kurbanları çoğunlukla çocuklar olan

⁴⁵⁰ 1923 yılında Uluslararası Polis İşbirliği'ni sağlamak amacıyla kurulmuştur. INTERPOL, bir zamanlar sadece teşkilatın telgraf adresi olarak bilinirken 1956 yılında resmi olarak teşkilatın yeni ismine dahil edilmiştir. Teşkilatın 1954 yılından önce tanınan adı "Uluslararası Polis Komisyonu'dur.

⁴⁵¹ İnterpol and Ecpat, *Towards a Global Indicator on Unidentified Victims in Child Sexual Exploitation Material* (2018)

⁴⁵² Ayhan - Beyazıt, "Türkiye'de Yapılmış Çocuğun Mağdur Olduğu Cinsel İstismar Olgularını Konu Alan Bilimsel Çalışmaların İncelenmesi" 448-449.

⁴⁵³ Perry and Dilillo, "Child Sexual Abuse", 150.

⁴⁵⁴ Saner, *Çocuk Cinsel İstismarı Ve Zor Açığa Çıkması Bilgilendirme Dosyası*, 6-7.

istismar olaylarıdır. Unicef' in 2014 deki raporuna göre bütün dünyada 20 yaşın altındaki 120 milyon kız çocuğu cinsel istismara maruz kalmıştır. Dünya Sağlık Örgütü'nün 41 ülkeyi temel alarak hazırladığı rapora göre (Who 2014 Raporu) kadınların % 20 si, erkeklerin de % 5-10'u cinsel istismara maruz kaldığı bildirilmiştir.⁴⁵⁵

WHO' nun Türkiye de dâhil olmak üzere Arnavutluk, Letonya, Litvanya, Makedonya, Karadağ, Romanya ve Rusya gibi ülkelerde çocukken cinsel istismara uğramış üniversite öğrencilerinin çoğunda bazı bulgulara ulaşılmıştır. Bu öğrencilerde cinsel istismara uğramamış olanlara oranla intihar düşüncesi 40 kat, alkol bağımlılığı riski 9 kat, uyuşturucu bağımlılığı riski 6 kat, sigara bağımlılığı 3 kat fazla olmaktadır.⁴⁵⁶

Dünya Sağlık Örgütü'nün 2017 verilerine göre Haiti'deki kız çocuklarının % 61'i, erkek çocuklarının % 57'si; Nijeryadaki kız çocukların % 50'si, erkek çocukların % 52'si; Kenyadaki kız çocukların % 66'ı, erkek çocukların % 73'ü; Malawi'deki kız çocukların % 42, erkek çocukların % 65'i; Tanzanyadaki kız çocukların % 55'i, erkek çocukların % 53'ü; Cambodia'daki kız çocukların % 53, erkek çocukların % 54'ü, Swaziland'daki kız çocukların % 22'si; Zimbabwe'deki kız çocukların % 64, erkek çocukların % 76'sı çeşitli şekillerde ihmal ve istismara maruz kalmışlardır.⁴⁵⁷

Dünya Çocukluk Vakfı ve Ekonomist İstihbarat Birimi dünyadaki çocuk cinsel istismarına karşı ülkelerin güvenilirliği ve bu anlamda alınan önlemlerle ilgili kapsamlı bir çalışma yapmıştır. Bu çalışmada çocuk cinsel istismarıyla ilgili 60 ülkenin durumu incelenmekte ve genel bir değerlendirme yapılmaktadır. Söz konusu ülkelerde çocuk cinsel istismarına karşı alınan önlemler, sorunla mücadele anlamında medyaya, devlete, sivil topluma paylaştırılan vazifeler değerlendirilmekte ve bir sıralama yapılmaktadır. Bu çalışmanın sonucunda çocuk cinsel istismarı konusunda yaptığı çalışmalarla en güvenilir ülkelerin ilk üçünün Birleşik Krallık, İsveç ve Avusturalya olduğu görülmektedir. En sondan başa doğru son üç sırayı ise Kongo

⁴⁵⁵ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 406-408.

⁴⁵⁶ Polat, *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*, 409.

⁴⁵⁷ World Health Organization, *Child Maltreatment*, 3.

Demokratik Cumhuriyeti, Burkina Faso ve Pakistan almaktadır. Bu raporun sonunda önemli birkaç noktaya da vurgu yapılmaktadır;⁴⁵⁸

- a. Bir ülkede cinsel şiddetin yaşanması o ülkenin ekonomik durumuyla ilgili değildir,
- b. İncelenen 60 ülkeden sadece 35'inde çocuklarla muhatap olanların çocuk cinsel istismarını bildirmeleri gerektiği ile alakalı bir yasal düzenleme bulunmamaktadır,
- c. Çocuğun göreceği şekilde cinsel faaliyetlerde bulunmak sadece 25 ülkede yasaklanmıştır,
- d. Çocuk cinsel istismarı verileri toplanırken erkek çocuk göz ardı edilmektedir,
- e. Ülkelerin 34'ünde çocuk cinsel sömürüsüyle ilgili ortaya koyulmuş kanunu uygulayacak bir kurum bulunmaktadır,
- f. 4 Ülkede çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik kamu kuruluşları bulunmaktadır, 16 ülkede ise rehabilitasyon hizmetleri uygulanan suçluların tekrar suç işlemelerini önleyici çalışmalar vardır.
- g. Medya çocuk cinsel istismarının önüne geçmek için güçlü bir kaynak olabilir.

Aktarılan sayısal veriler ışığında görülmektedir ki çocuk cinsel istismarı, din, dil, ırk, ülke farkı gözetmeksizin tüm insanlık için kanayan bir yaradır. Ülkeler; geleceklerini, yükselişlerini, yarının büyükleri olan çocuklarını düşünüyorlarsa, çok yüksek sayısal verilere ulaşmış olan çocuk cinsel istismarına yönelik önlem ve çözümler konusunda fazlaca çalışma yapmaları gerekmektedir. Aksi takdirde cinsel istismara uğrayıp geleceğe dair umut ve heyecanları sönen daha milyonlarca çocuğun feryadı sadece bir ‘ah’ olarak kalacaktır.

⁴⁵⁸ The Economist Intelligence Unit Limited 2019, *Out of The Shadows: Shining Light on The Response to Child Sexual Abuse and Exploitation*, 5-6

6. Çocuk Cinsel İstismarına Karşı Alınacak Önlemler

Çocuk istismarına karşı alınacak önlemler sıralanmadan önce çocuk hukukunda çocuğun istismardan korunmasına dair haklarından bahsetmek yerinde olacaktır.

Birleşmiş Milletler Çocuk Hakları Sözleşmesinde çocukların hakları;

- a. Yaşamsal haklar
- b. Korunma hakları
- c. Gelişme ve katılma hakları

olmak üzere 4 başlıkta incelenmektedir. Çocukların istismara karşı korunması onların korunma haklarının doğal bir getirisi olarak bilinmektedir.⁴⁵⁹

Cinsel aktiviteye izin verme yaşı ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Görülen bu farklılık dünya genelinde çocuğun cinsel istismardan korunması açısından bütüncül ve uyumlu tavır alınmasının önüne geçebilmektedir. Zira bir ülkede 18 yaşın altındaki herkes ile cinsel birliktelik yasak kabul edilirken bir başka ülkede bu yaş sınırının daha aşağılarda olduğu görülebilmektedir. Dolayısıyla bu durum çocuğu yasak olan cinsel aktiviteden koruma konusunda tüm dünyada ortak kararların alınıp aynı tutumların sergilenmesine engel teşkil etmektedir.⁴⁶⁰

Çocuğu istismara karşı korumak açısından çevreye, topluma ve özellikle aileye düşen bazı görevler bulunmaktadır. Çocuk bir ailede doğup, büyüyüp, gelişmektedir. Kişiliği, karakteri, tutum ve davranışları, hisleri ve hatta duyguları ailesinin ona olan tutumuna göre şekillenmektedir. Toplumu oluşturan her birey bir ailenin bünyesinde yetişmekte ve bütünü oluşturan bir parça halini almaktadır. Bütünün parçaları ne kadar kalifiye ve sağlıklı ise o bütün de o kadar işlevsel ve sağlam olacaktır. İşte toplum da içinde barındırdığı, kendini oluşturan bireylerinin tüm yönleriyle sağlıklı olduğu kadar sağlıklı ve işlevsel olmaktadır. Bireyi yetiştiren aile olduğuna göre

⁴⁵⁹ Zeynep Uğurlu - İpek Aksoy Gülsen, “Çocuk hakları ve Hukuki Bağlamda Çocuğun İhmal ve İstismardan Korunması”, *Uluslar Arası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi* Cilt:1 Sayı:1 (Haziran 2014), 5.

⁴⁶⁰ International Centre for Missing & Exploited Children, *Child Sexual Abuse Material: Model Legislation & Global Review* (USA 2018), 7.

topluma yön veren, yoğurup şekillendiren de yine ailedir. Her ebeveynin çocuğunu eğitime konusunda gerekli hassasiyeti göstermesi, bir toplum inşa ettiğinin bilinç ve şuuruyla hareket etmesi gerekmektedir. Nitekim konuyla alakalı yapılan bir araştırmada 214 hükümlü gencin %54 ünün birinciden akrabasının da hüküm giymiş kişiler olduğu görülmüştür. Bu da çocuğun geleceği açısından ailenin ve yakın çevrenin önemi üzerinde tekrar düşünmeye sevk etmektedir.⁴⁶¹

Çocuk istismarı açısından bakıldığında bir ailede herhangi bir tutumla yetiştirilen çocuk, istismara uğrayan ya da istismarcı da olabilmektedir. Böyle bir sonuçla karşılaşmamak için ailenin çocuğuna ne zaman ve nasıl bir eğitim vermesi gerektiği üzerinde ciddiyetle düşünmesi gerekmektedir. Zira çocuk bedenini koruması gerektiğini veya bunu nasıl yapacağını, herhangi bir istismar davranışının nasıl anlamlandıracağını bilememektedir. Bu gibi konularda ona rehber olacak olan ilk kaynak ailesidir.

Cinsel istismar olaylarının altında yatan sebeplerden bir tanesi de çocuklukta temelleri atılan yanlış cinsel kimlik oluşumu ve yönelmeleridir. Yetişkin insanların cinsel yönelmeleri çocukluklarından izler taşımaktadır. Cinsellikle ilgili sahip olunan her türlü duygu, düşünce ve davranışın altında çocukken yaşanan, öğrenilen, hissedilen durumlar yatmaktadır. Anne ve babaların isteyerek veya istemeyerek cinsellikle ilgili konuştukları şeyler çocukların zihninde kalıcı izler bırakmaktadır. Çocukta anormal bir cinsel gelişime ve cinsel sapmalara sebep olmamak adına, eşlerin birbirleriyle yaşadıkları olumlu veya olumsuz cinsel durumları çocuklarının yanında konuşmaması gerekmektedir.⁴⁶²

Çocuğun cinsel kimliğinin oluşmasında ebeveynler arası uyumluluk önemli yer tutmaktadır. Cinsel kimliği ile ilgili sorunlar yaşayan 17 yaşındaki erkek bir lise öğrencisi üzerinde yapılan araştırma sonucunda bu öğrencinin anne-babasının hep çatışmalı olduğu görülmüştür. Küçüklüğünden beri babasının annesi ile anlaşamadığı ve çocuğu ile de ilgilenmediği için genç, babasıyla olumlu ilişkiler kuramamıştır. İletişimlerinin kötü olması çocuğun babasıyla cinsiyet anlamında özdeşim kurmasının da önüne geçmiştir. Babasıyla cinsiyet anlamında özdeşim kuramayan

⁴⁶¹ Yavuzer, *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*, 132.

⁴⁶² Taşçı, *Cinsiyet Eğitimi*, 24-25.

genç kendini cinsiyet olarak annesine yakın hissetmiş ve kız gibi davranışlar sergilemeyi tercih etmiştir. Bu genç büyümeyi asla istememekte, makyaj malzemelerine ilgi duymakta ve kızlarla vakit geçirmeyi sevmektedir. Uzmanların yaptığı görüşmeler ve tedavi süreci sonucunda sorunun kaynağı bulunmakta ve genç normalleşmektedir. Bu küçük hikâyeden hareketle denilebilir ki çocuklar cinsiyet anlamında da ancak sağlıklı iletişim kurdukları ebeveynleriyle özdeşim kurabilmektedirler.⁴⁶³

Aile içinde babanın aktarılan örnekteki gibi eşiyile anlaşamamasının yanına çok silik bir karakter olması ya da çok sert tutumlar sergilemesi de erkek çocuk-baba bağlanmasına engel olan durumlar arasındadır. Kız çocuk da sürekli kadın olmanın kötü ve ezik bir durum olduğunu vurgulayan bir anne ile cinsiyet bağlamında sağlıklı bir ilişki kuramamaktadır. Yine annenin aile içinde silik bir konumda bulunması, şiddet görmesi gibi durumlar da olumlu anlamda kız çocuk-anne bağlanmasının önüne geçebilmektedir. Çünkü bu gibi durumlarda kız çocuk ‘kadın olma’ nın kötü bir durum olduğunu zihninde kodlamakta ve ‘erkek gibi’ olursa annesinin yaşadığı durumları yaşamayacağını düşünebilmektedir. Tüm bu algılamaların sonucunda ise toplumda yanlış cinsel kimliğe bürünmüş bireyler yetişmektedir.⁴⁶⁴

Çocuk istismarını önlemeye yönelik olarak alınacak önlemler şüphesiz ki aile ile sınırlandırılmaz. Çocuğun içinde yaşadığı çevre, toplum, muhatap olduğu veya olmadığı herkes alınacak önlemler konusunda kendine pay çıkarması gereken bir konumda bulunmaktadır.⁴⁶⁵ Çocuk cinsel istismar olaylarına karşısında müdahale edecek olan mercilerin işbirliği içinde çalışması da önem arz etmektedir. Olay sonrasında çocuğa çizdirilen resimler de olayın aydınlatılmasında etkili olabilmektedir. Çocuğun çizdiği resimlerin iyi analiz edilmesi de olayın aydınlatılmasında önemli rol oynamaktadır. Olgularla ilgili tanı ve izleme

⁴⁶³ Enil Afşaroğlu, “Olgu Sunumu: 17 Yaşındaki Bir Erkek Ergenin Küçük Bir Kız Çocuğu Olma Arzusu”, *International Journal of Humanities and Education*: 243-248.

⁴⁶⁴ Tongar, *Peygamberlerin Çocuk Eğitimi Metodları*, 52-53.

⁴⁶⁵ Aslıhan Okan İbiloğlu v. dğr., “Çocukluk Çağı Cinsel İstismar ve Ensest Olgularına Çok Yönlü Bakış”, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 10/1 (2018): 95.

merkezlerinin kurulması, bu merkezlerin diğer ilgili birimlerle iletişim halinde çalışması da faydalı görülmektedir.⁴⁶⁶

Alınacak önlemler, çocuğun istismara uğramasından önce ve sonra olmak üzere ikiye ayrılabilir. Bu bağlamda alınacak bazı önlemler bireysel açıdan;⁴⁶⁷

- a. İstismarcıya yönelik psikolojik yardım
- b. İstismara uğramış çocuğa yönelik fiziksel tedavi yöntemleri
- c. Alkol ve madde bağımlılığıyla ilgili iyileştirme programları
- d. İstismara uğramış çocuğa ve ailesine stresle başa çıkma yollarının öğretilmesi

Aile açısından;

- a. Evlilik danışmanlığı (Evliliğin mahiyeti, seyri, çocuk sahibi olma süreci ile ilgili bilgilendirme amaçlı)
- b. Anne-babalık becerilerini geliştirmek üzere eğitim
- c. Ev güvenliğini sağlamaya yönelik eğitim (Her türlü tehlikeye karşı)
- d. Doğum öncesi anne-baba eğitimi (Çocuk eğitimi ve yetiştirilmesine yönelik)

Toplumsal açıdan;

- a. Sağlık ve sosyal hizmetlerin iyileştirilmesi
- b. İstismarı saptama konusunda uzmanlara eğitim verilmesi
- c. Çocuk koruma servislerinin geliştirilmesi
- d. Evlat edinen anne-babaların belli sürelerde kontrolü
- e. Kriz halinde aranacak telefon hizmetlerini oluşturmak

⁴⁶⁶ Oğuzhan Ekizoğlu v. dğr., “Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tanısında Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar ve Çocuğun Resim Çizimlerinin Önemi”, *Adli Tıp Bülten*, Cilt:5 Sayı:1 (2010), 30.

⁴⁶⁷ Tuna, *Aile İçi Çocuk İstismarı: Annelerin Bazı Risk Faktörleri Açısından İncelenmesi*, 67.

- f. Toplumsal destek gruplarını yaygınlaştırmak
- g. Aile planlaması ve çocuk bakım kliniklerini geliştirmek
- h. Kültürel açıdan;
- i. Çocuğu koruyacak yasal düzenlemelere gitmek
- j. Kamuoyunu bilinçlendirmek adına kampanyalar yürütmek
- k. İstismarın yaygınlığını araştırıp önlemeye yönelik tedbirler almak.

Çocuk istismarını önlemeye yönelik alınacak önlemler 3 aşama şeklinde de derecelendirilmektedir. İlk aşamayı istismarın ortaya çıkmasını engelleyici önlemler; ikincisini, erken tanı ve tedavi, üçüncüsünü ise, istismara uğrayana karşı iyileştirme çalışmaları oluşturmaktadır.⁴⁶⁸

Tüm bu sayılanlara ek olarak aile danışma merkezlerinin kurulması, anne-baba okulu, evliliğe hazırlık kursları, koruyucu aile hizmetleri de istismarı önleyici ya da yaralarını sarıcı rol oynayabilmektedir.⁴⁶⁹

Direk olarak çocuğa verilecek olan şu bilgiler de istismardan korumaya yönelik önleyici tedbirler içerebilir;⁴⁷⁰

- a. Çocuğun kendi bedeni ve bedenini gelişimsel özellikleriyle alakalı bilgilendirilmesi.
- b. Cinsellik ve mahremiyet alanı hakkında çocuğa bilgi aktarılması.
- c. Cinsel istismar ve taciz kapsamına girecek davranışlarla ilgili çocuğun yaş ve özelliğine göre bilgilendirme yapılması.
- d. İstismara maruz kalacak olan çocuğun o anda nasıl tepki vermesiyle alakalı yol gösterilmesi.

⁴⁶⁸ Cihan Cirit, *Aile Sağlığı Merkezlerinde Çalışan Sağlık Profesyonellerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalıkları* (Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, 2015), 24.

⁴⁶⁹ Neriman Aral, Figen Gürsoy, "Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı", *Milli Eğitim Dergisi* Sayı:151 (Temmuz Ağustos Eylül 2001)

⁴⁷⁰ Murat Coşkun, "Çocuklarda Cinsel İstismar", *Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmal ve İstismarı El Kitabı*, (İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2011), 82-85.

- e. Cinsel İstismar kapsamına giren herhangi bir davranışa maruz kalan çocuğun bu durumu ebeveyniyle paylaşması konusunda kolaylık sağlanması.

Birleşmiş Milletlerin 1989 yılında kabul ettiği ve dünyadaki hemen hemen bütün ülkelerde kabul edilen Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni Türkiye'nin de kabul ettiği bilinmektedir. Bu sözleşmede çocukların haklarının korunmasına yönelik devletlerin şu gibi önlemleri alınmasına karar verdiği görülmektedir;⁴⁷¹

- a. Çocuğun sağlığı açısından sakıncalı olan geleneksel uygulamaların ortadan kaldırılması için önlemler alınmalıdır.
- b. Okul disiplininin çocuğu onurunu gözeterek ve sözleşmenin gereklerine uyacak şekilde uygulanmasını sağlamalıdır.
- c. Çocuğu cinsel sömürüden korumalıdır.
- d. Çocuğun kaçırılmasının, satışının ve uyuşturucu işinde kullanılmasının önüne geçilmelidir.
- e. Çocuğu diğer bütün sömürülerden korumalıdır.
- f. Çocuk işkence ya da insana yakışmayan ve onurunu kıran diğer uygulamalardan korunmalıdır.
- g. Şiddet kurbanları için iyileştirme olanağı sağlamalıdır.
- h. Çocukları silahlı çatışmalardan korumak için tüm önlemler alınmalıdır.

Yukarıda da belirtildiği üzere Çocuk Hakları Sözleşmesinde çocuğun maddi-manevi her türlü istismarının önüne geçmeye yönelik kararlar alınmıştır. Başka bir ifade ile çocuğun maddi-manevi tüm zararlardan koruması onun bir hakkı olarak görülmektedir.

Türk Ceza Kanunu'na göre istismar suçunun ortaya çıkması için çocuğun vücudunun dokunulmazlığının ihlal edilip edilmediğine bakılmadan herhangi bir cinsel davranış istismar suçu olarak görülmektedir.⁴⁷²

⁴⁷¹ www.ohchr.org.tr (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Ofisi (Erişim: 25.01.2019)

⁴⁷² Emine Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması* (Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2010), 372.

Türk Ceza Kanunu'nda çocukların cinsel dokunulmazlığıyla ilgili suçlar,

- a. Çocukların cinsel istismarı
- b. Ergin olmayanla cinsel ilişki
- c. Cinsel saldırı
- d. Cinsel taciz olmak üzere 4 e ayrılmaktadır. Çocuğun cinsel dokunulmazlığına yönelik her bir suçun cezası vardır. Bu cezalar yetişkinlere uygulanan istismar cezalarından fazla olmaktadır.⁴⁷³

Çocuk cinsel istismarına karşı alınacak cezai önlemler bağlamında Türkiye ve Dünyadaki durumun karşılaştırılmasını sağlayacak birkaç tablonun aktarılmasında fayda olacaktır. Aşağıda Türkiye'de ve Dünya'da çocuk cinsel istismarı olaylarında çocuğun yaşına göre verilen cezalar, cezayı hafifleten ve ağırlaştırılan durumlar tablolar halinde aktarılacaktır.⁴⁷⁴

⁴⁷³ Akyüz, *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*, 371.

⁴⁷⁴ Erdem Özkara v. dğr., "Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarın Yasal Boyutunun Türkiye ve Diğer Ülkeler ile Karşılaştırılması", *Adli Tıp Dergisi* Cilt: 25 Sayı: 1: 15-17.

Tablo-8: Çocuk cinsel istismarına verilen cezaların çocukların yaşlarına ve ülkelere göre dağılımı.

	PENETRASYON* DÜZEYİNDE	DOKUNMA DÜZEYİNDE
ABD (Fed. Ceza Kanunu 2241-2243.md)		
←12 yaş	→30 yıl hapis/ müebbet hapis cezası	← 12 yıl hapis cezası ve 10000 dolar para cezası
12-16 yaş	← 15 yıl hapis cezası	← 12 yıl hapis cezası ve 10000 dolar para cezası
←18 yaş		← 12 yıl hapis cezası ve 10000 dolar para cezası
İNGİLTERE (2003 tarihli Cinsel Suçlar Kanunu 5-6-7.md)		
←13 yaş	müebbet hapis cezası	Jürisiz; ←6 ay hapis cezası Jüri → ←14 yıl hapis cezası
←16 yaş	müebbet hapis cezası	
İSVİÇRE (187.md)		
←16 yaş	←5 yıl hapis cezası veya para cezası	←5 yıl hapis cezası veya para cezası
←18 yaş	←3 yıl hapis cezası veya para cezası	←3 yıl hapis cezası veya para cezası
AVUSTURYA(206-207.md)		
←14 yaş	←10 yıl hapis cezası	6 ay-5 yıl hapis cezası
←16 yaş	←1yıl hapis cezası ve para cezası	←1yıl hapis cezası ve para cezası
←18 yaş	←3 yıl hapis cezası	←3 yıl hapis cezası
LİCHTENSTEIN(205-206.md)		
←14 yaş	1-10 yıl hapis cezası	6 ay-5 yıl hapis cezası
←16 yaş		←3 yıl hapis cezası
ALMANYA(176.md)		
←14 yaş	6 ay-10 yıl hapis cezası	3 ay-5 yıl hapis cezası
←16 yaş	←5 yıl hapis cezası veya para cezası	←5 yıl hapis cezası veya para cezası
←18 yaş	← 3yıl hapis cezası veya para cezası	← 3yıl hapis cezası veya para cezası
TÜRKİYE (103-104.md)		
15 yaşa kadar	12-22.5 yıl hapis cezası	4.5-12 yıl hapis cezası
15-18 yaş	8-15 yıl hapis cezası	3-8 yıl hapis cezası

Penetrasyon: Vücuda bir cisim veya organ sokma şeklinde gerçekleşen cinsel istismar

Tablo-9: Çocuk cinsel istismarında ceza verilirken cezayı ağırlaştırıcı durumlar

NİTELİKLİ DURUMLAR (CEZAYI ARTTIRAN)	ABD	İNGİLTERE	İSVİÇRE	AVUSTURYA	LİCHTEN-STEIN	ALMANYA	TÜRKİYE
Tekrarlayan eylem	Cezanın üst sınırı					→1 yıl hapis cezası	(+)
Güven ilişkisi/benzeri ilişkinin kötüye kullanılması		(+)	←3 yıl hapis cezası/para cezası	(+)	(+)		Ceza yarı oranında arttırılır
Nitelikli yaralama				5-15 yıl hapis cezası	5-15 yıl hapis cezası	→5 yıl hapis cezası	Ayrıca ceza verilir
Hamile kalma ya sebebiyet				5-15 yıl hapis cezası	5-15 yıl hapis cezası		Ayrıca ceza verilir
Ölüme sebebiyet				10-20 yıl/ müebbet hapis cezası	10-20 yıl/ müebbet hapis cezası	→10 yıl/ müebbet hapis cezası	Müebbet hapis cezası
Silahla/birden fazla kişi tarafından						→2 yıl hapis cezası	Ceza yarı oranında arttırılır
Mağdurun beden/ruh bakımından kendini savunamayacak durumda olması				(+)		→ 2 yıl hapis cezası	Ceza yarı oranında arttırılır
Mağdurun beden/ruh sağlığının bozulması						→2 yıl hapis cezası	→10 yıl hapis cezası
Failin yaşı						→18 yaş ise;→2 yıl hapis cezası	→18 yaş ise;
Mağdurun zor durumundan yararlanma				(+)		(+)	
Pornografik yayın üretme amacı						→2 yıl hapis cezası	

Tablo-10: Çocuk cinsel istismarında ceza verilirken cezayı hafifleten durumlar

HAFİFLETİCİ NEDENLER	ABD	İNGİLTERE	İSVİÇRE	AVUSTURYA	LICHTEN-STEIN	ALMANYA	TÜRKİYE
Mağdurun rızası	(+)						mağdur →15 yaş ise;
Failin yaşı		←18 yaş ise;	← 20 yaş ise;				←18 yaş ise;
Mağdur-fail arası yaş farkı			← 3 yaş ise;	← 4 yaş ise; (1)	← 3 yaş ise; (2)		
Mağdur-fail arası evlilik/ belgelendirilebilen ilişki varlığı			(+)				şikayete bağlı
Failin mağdurun yaşı konusunda hataya düşmesi			(+)				
Mağdurun yaşı				→13 yaş ise; (1)	→12 yaş ise; (2)		→15 yaş ise;
Failin haksızlık içeriğinin azlığı						(+)	

(1): Cinsel istismara uğrayan çocuk 13 yaşından büyük ise fail ve çocuk arasındaki yaş farkı 4 yaştan az ise ceza indirimi yapılır.(2): Cinsel istismara uğrayan çocuk 12 yaşından büyük ise fail ve çocuk arasındaki yaş farkı 3 yaştan az ise ceza indirimi yapılır.

Tablolar genel olarak incelendiğinde ABD ve İngiltere’ de çocuğa yönelik cinsel istismar suçlarının daha ağır olduğu görülmektedir. Bazı Avrupa ülkelerindeki bu suça dair cezalar ABD ve İngiltere’deki cezalara göre daha hafif kalmaktadır. Türkiye’de çocuk cinsel istismarına uygulanan cezaların ise ele alınan bazı Avrupa ülkelerindekinden daha ağır olduğu ifade edilmektedir.

Bu bölümde çocuk cinsel istismarına karşı alınacak önlemler bağlamında aileye, topluma, devletlere düşen görevler açıklanmış, önerilerde bulunulmuştur. Çocuk cinsel istismarına karşı alınacak önlemlerin belki de en önemlisi aile tarafından verilecek ‘Mahremiyet Eğitimi’ dir. İlerleyen bölümlerde bu konu ayrıntılı olarak anlatılacağı için burada kısaca değinilmiştir.

7. Medyanın Çocuk Cinsel İstismarı Üzerindeki Etkisi

Medya; büyük iletişim ve yayın organları, iletişim ortamı, kitle iletişim araçlarının hepsi olarak tanımlanır.⁴⁷⁵

Medyanın, çocuğun sağlığını, fiziksel, zihinsel ve ahlaki gelişimini olumsuz yönde etkileyecek şekilde kullanılması çocuğun istismarına sebep olmaktadır Aynı zamanda mahremiyet algısı ve hassasiyetine de zarar vermektedir. Bu zarar ve olumsuz etki,

- a. Haber, reklam, tanıtım gibi ortamlarda çocuğun mahremiyetine zarar verme ihtimalinin göz önünde bulundurulmaması,
- b. Çocuğun zararına olabilecek bir şeyin medya yoluyla tanıtılması şeklinde olabilmektedir.⁴⁷⁶

Cinsellik açısından ahlaki değerlere en büyük zararı verenlerden biri de medyadır. Ahlaki ve kültürel yapıya uymayan, evlilik dışı birliktelikleri özendiren, aileyi yıkıma sürükleyen yayınların yapılması büyük yaralara ve boşluklara sebep olmaktadır. Bu yayınların kaldırılması için yetkililerin uyanık ve tedbirli olması gerekir.⁴⁷⁷

Medya, cinselliği birçok yönden teşvik etmektedir. Medyada cinsellikle ilgili durumlar tahrik edici ve abartılı boyutlarda sunulmaktadır. Ahlaki değer yargılarıyla uyuşmayan durumlar normalmiş gibi aktarılmakta ve özendirilmektedir. Mesela gençlerin evlenmeden önce birlikte yaşamaları, evlilerin kaçamak ve çapkınlıkları normal durumarmış gibi aktarılmaktadır. Bu da toplumsal dejenerasyona sebebiyet vermektedir. Kadının reklamlarda cinsel obje olarak sunulması ise bu dejenerasyona katkı sağlamaktadır. Cinsel istismar konusuyla doğrudan alakalı olarak cinsel sapma ve suistimaller de medya aracılığı ile yaygınlaşmaktadır. Cinsel istismar vakalarında benzer davranışları başkalarının da sergilediğinin bilinmesi istismarcının daha da istekli olmasına sebep olabilmektedir.⁴⁷⁸

⁴⁷⁵ Türk Dil Kurumu Türkçe Sözlük, 1361

⁴⁷⁶ Taşçı, *Cinsiyet Eğitimi*, 106.

⁴⁷⁷ Taşçı, *Cinsiyet Eğitimi*, 29.

⁴⁷⁸ Taşçı, *Cinsiyet Eğitimi*, s. 192-193.

Medyanın çocukları dolaylı veya doğrudan olarak istismar ettiği söylenebilir. Bu konu biraz daha detaylandırılacak olursa, medyanın sebep olduğu çocuk istismarı şekilleri;⁴⁷⁹

a. Dolaylı Çocuk İstismarı:

Reklamlar, diziler, yarışmalar, filmler ve çocuk istismarı haberleri çocuğun dolaylı olarak istismar edilmesine sebep olmaktadır. Çocuğun bir yetişkin gibi giydirilip, makyaj yapılarak medya vasıtasıyla sunulması onun istismar edildiğini göstermektedir. Reklam, dizi, yarışma film gibi yayınlar tamamen reyting kaygısıyla hazırlanan ürünlerdir. Çocuğun bu gibi yayınlarda abartılı, çoğu zaman yaşına uygun olmayan bir kimlikle sunulması, kullanılması onun istismar edildiğinin en açık göstergesidir.

Ayrıca herhangi bir çocuk cinsel istismarı haberinin, çocuğun mahremiyet alanı göz önünde bulundurulmadan sunulması yine çocuğu başka bir açıdan yaralamakta ve istismar etmektedir. Bu açıdan medyada çocuk istismarı haberleri yayınlanırken istismara uğrayan çocuğun kimliği deşifre edilmemelidir. Olay, çok ayrıntıya girmeden yeni istismarcıları bu gibi olaylara teşvik etmeden anlatılmalıdır.

b. Doğrudan Çocuk İstismarı:

Çocuğun direk olarak cinsel malzeme olarak kullanılmasıdır. Buna çocuk pornografisi de denir. Çocuğun bedeninin, görüntülerinin cinsel doyum sağlamak amacıyla yayınlanması, dağıtılmasıdır. Medya bu işin yapıldığı temel kaynaklardan biridir.

Medyanın zararlarından korunmak adına yetişkinler ve çocuklar arasında medya okuryazarlığı yaygınlaştırılmalıdır. Yetişkin ve çocuklara, medyayı nasıl değerlendirmeleri, okumaları, analiz etmeleri hakkında bilgilendirme yapılmalıdır. Bu bilgilendirme bilhassa çocukların medyadan daha az zarar görmelerinin ve dolaylı olarak istismar edilmelerinin önüne geçecektir.⁴⁸⁰

⁴⁷⁹ Neylan Ziyalar; Seda Salihoğlu, “Medyanın Çocuk İhmal Ve istismarındaki Yeri Ve Önemi”, *Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali Ve İstismarı El Kitabı*, (İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2011), 190-193.

⁴⁸⁰ Ziyalar, “Medyanın Çocuk İhmal Ve istismarındaki Yeri Ve Önemi”, 195.

Medya denilen ağın belki de en kolay ulaşılanlarından olan televizyonun da genel anlamda çocuklar üzerinde ciddi olumsuz etkileri bulunmaktadır. Bu etkilerden bazıları şunlardır;⁴⁸¹

- a. Bazı konuşma bozuklukları,
- b. Kas gelişiminde gerilik,
- c. İletişim bozuklukları, içe kapanma,
- d. Okula gitmek istememe,
- e. Hayal dünyasının körelmesi,
- f. Görsel ve işitsel algılarda sorunlar yaşama,
- g. Ders çalışılmasına engel olma,
- h. Obezite,
- i. Unutkanlık vs.

Türkiye’de televizyon yayınlarında üzerinde durulan konularla ilgili yapılan araştırmalar bu konuların % 62’sinin şiddet, % 48 ‘nin suç olduğunu göstermektedir. Ayrıca bu konulardan sevgi içerikli söz ve görüntüler % 35, 4, ölüm % 33,3, alkol % 31, 7, cinsellik ise % 59 oranında yer almaktadır.⁴⁸²

Günümüzün imkanlarıyla doğrudan alakalı olarak sanal mahremiyet kavramı da çok önemlidir. Aileler, çocuklarının internette hangi sitelerde dolaştıklarını, kimlerle görüşüp iletişim kurduklarını iyi takip etmelidir. Ayrıca ev içerisinde mahremiyeti zedeleyecek görüntülerin oluşması veya izlenmemesi konusu da önemlidir. Kameralı görüşmelerde aile çocuğunu yalnız bırakmamalı mahremiyet ilkelerini göz önünde bulundurarak bu gibi görüşmelere müsaade etmelidirler.⁴⁸³

Çocuğun özellikle sosyal medyaya yönelme sebepleri üzerinde ailelerin düşünmesi gerekmektedir. Nitekim yoğun sosyal medya kullanımı toplumun çekirdeğini oluşturan ailenin bireyleri arasında bir uçurum oluşturmakta ve iletişim bozukluklarına sebep olmaktadır.⁴⁸⁴ Çocuk veya gencin aile içindeki konumu, gördüğü değer, ailesi ile olan iletişimi sosyal medya veya internet ağlarına yönelmesi

⁴⁸¹ Özdemir, *Aile Okulunda Çocuk Eğitimi*, 85-86.

⁴⁸² Acar, *Bağırıp Çağırmadan Çocuk Eğitimi*, 178.

⁴⁸³ Kurtoğlu, *Çocuk Bu İhmale Gelmez*, 189-190.

⁴⁸⁴ İhsan Çapçioğlu, “Sekülerleşen Toplumda Bireyselleşen Aile”, *Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medya ve Aile*, Yayın Yönetmeni. Fatih Kurt, 2. Baskı (Ankara: Sarıyıldız Matbaacılık, 2018), 36

konusunda belirleyici rol üslenmektedir. Başka bir ifadeyle çocuk veya genç, ailesi tarafından yeterince anlaşılmıyor, ailesiyle sağlıklı iletişim kuramıyorsa, o gencin sosyal medya, sanal oyunlar veya internete yönelme eğiliminin daha fazla olduğu görülmektedir. Tüm insanlar gibi çocuk ve gençler de konuşmak, olumlu taraflarından dolayı beğenilmek, takdir edilmek, muhabbet etmek, çeşitli konularda tartışmak ve dinlenilmek ister. Bu gibi iletişim ihtiyaçları karşılanmamış çocuk ve gençlerin, ihtiyaçlarını karşılamak için sanal mecralara yönelmesi kaçınılmaz olacaktır.⁴⁸⁵

Aileler, çocuklarını medyanın zararlarından koruyabilmek için şu gibi önlemler alabilirler;⁴⁸⁶

- a. Çocukların cinsel içerikli yayınlara ulaşmasını engellemek amacıyla engelleme programı kullanmak,
- b. Çocukların televizyondan izleyeceği programları belirlemek, bazı yasaklar koymak,
- c. Ahlaki değerleri iyi birer model olarak benimsetmek.

Cinsel istismarı, ‘cinsel şiddet’ kavramıyla tanımlayan kaynaklar bulunmaktadır.⁴⁸⁷ Bu tanımlamalar çocuk cinsel istismarının da cinsel şiddet olarak tanımlanmasını sağlamaktadır. Medyanın şiddet içerebilecek bazı iletişim araçları; sinema, online gazeteler, müzik, sosyal medya araçları, bilgisayar oyunları ve çizgi filmler şeklinde gruplandırılmaktadır.⁴⁸⁸ Ebeveynlerin, bu iletişim araçlarının cinsel şiddet ve istismarı da içerebileceğini göz önünde bulundurarak gerekli önlemleri almaları gerekmektedir. Çocuğun izlediği cinsel içerikli filmler, klipler, sinemalar ruh dünyasında büyük zararlara kapı aralamaktadır. Bu durum hem çocuğu ahlaki olarak sapmasına hem de gördüğü şeyleri uygulamaya istekli olmasına sebep olabilmektedir. Zihninde var olan olumsuz görüntü ve çağrışımlar sonucunda çocuk ileride cinsel suçlarla ilgili fail konumunda olabilmektedir.⁴⁸⁹ Medyanın cinsel şiddet içeriği devlet tarafından kontrol altında tutulmalı ve sınırlandırılmalıdır. Bunun

⁴⁸⁵ Sait Çamlıca, *Çocuk Aile Medya ve Şiddet* (İstanbul: Oku Yorum Yayınları, 2009), 83-87.

⁴⁸⁶ Taşçı, *Cinsiyet Eğitimi*, 196.

⁴⁸⁷ Tekin, *Şiddet*, 36.

⁴⁸⁸ Cengiz Erdal, *Medyanın Efendisi Şiddet* (İstanbul: Doruk Yayıncılık, 2012), 53-60.

⁴⁸⁹ Ulvan, *İslam’da Aile ve Çocuk Eğitimi*, 107-108.

yerine toplumun kültürünü, ahlaki yapısını, değerlerini konu alan yayınların yapılmasına öncelik verilmelidir.⁴⁹⁰

Cinsel şiddeti teşvik edici olarak medya cinsel istismar olaylarını çok ayrıntılı olarak vermekte ve olayları zihinlere kazıyabilmektedir. Cinsel istismar failinin ve mağdurun ifadelerinin ayrıntılı olarak verilmesi, adaletin yerine gelmediğinin vurgulanması, işlenen suçlara dair atılan aşırılık taşıyan başlıklar medyanın cinsel şiddet etkisini artırmaktadır. Zaman zaman cinsel suç işleyen kişinin yaşının küçültülmesi sonucu ceza almaması, bazı kişilere uygulanan ceza indirimi vs. gibi konuların gündeme getirilmesi toplumu olumsuz yönde teşvik etmektedir. Bu gibi hassas konularda medya çalışanlarına sağduyulu olma ve toplumu olumlu yönde teşvik etme görevi düşmektedir.⁴⁹¹

Ülkemizde ve dünyada sosyal medya ağları kullanılarak kişiler bilerek veya bilmeyerek kendi mahrem alanlarının ihlal edilmesine sebep olmaktadır. Instagram, Twiter, Facebook gibi sosyal ağlarda zaman geçiren insanların sayısı her geçen gün artmaktadır. Türkiye’de her on kişiden 9’unda mobil telefon olduğu ve 36 milyon kişinin ise sosyal medya hesabının olduğu tahmin edilmektedir. Yaygın şekilde kullanılan bu ağlarda insanlar, bir zamanlar ‘ayıptır’ diye söylemekten bile utandığı yemeğini çok rahatlıkla paylaşabilmektedir. Sosyal ağlarda kişiler kendileri ile ilgili resim ve videoları paylaşırken kimi zaman paylaşılan karede paylaşan kişiyle hiç alakası olmayan insanlar da bulunabilmektedir. Bu da kişinin sadece kendi mahremiyetini değil farkında olmadan başka insanların mahremiyetini de ihlal etmesi anlamına gelmektedir.⁴⁹²

Ebeveynlerin sosyal medyada çocuklarıyla alakalı paylaşımında bulunmaları da sakıncalı görülmektedir. Anne-baba kimi takip edilme isteği ile kimi zaman mutluyum, yalnız değilim mesajı vermek adına sosyal medyada çocuklarının görüntü ve videolarını paylaşmaktan çekinmemektedirler. Bu da çocuğun mahremiyetine

⁴⁹⁰ Adem Güneş, *Şiddet Din Eğitimi ve Değerler*, 2. Baskı (İstanbul: Arı Sanat Yayınları, 2018), 78.

⁴⁹¹ Kenan Kaya v. dğr., “Medyada Sıradanlaşan Kavram: Cinsel Şiddet”, *Ahi Evran Medical Journal 1* (2018), 19-20.

⁴⁹² Hamza Çakır, “Sosyal Medya ve Kaybedilen Mahremiyet”, *Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medya ve Aile*, Yayın Yönetmeni. Fatih Kurt, 2. Baskı (Ankara: Sarıyıldız Matbaacılık, 2018), 14-18.

zarar vermekte ebeveynlerin eğlence vesilesi olarak çocuğun kullanılmasına sebep olmaktadır.⁴⁹³

Medyanın yoğun kullanımını sonucunda insanlar arası sosyal ilişkilerin ve öğrenmelerin azaldığından söz edilebilir. Çocukların, gençlerin medya aracılığı ile cinsel duyguları tahrik edilmekte 'aşık olma' adı altında ahlaksızca davranışlar da teşvik edilmektedir. Bununla birlikte evlenmeden birlikte olmalar artmakta aile bağlarıyla ilgili ciddi sarsıntılar yaşanmaktadır.⁴⁹⁴

Son yıllarda yaygınlaşan yoğun sosyal medya kullanımının boşanmalar üzerindeki etkisi yadsınamayacak kadar çoktur. Sosyal medyada zamanını hoyratça kullanan eşler birbirlerine ve çocuklarına yeterince ve kaliteli zaman ayıramamaktadırlar. 2014 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesinde yapılan bir araştırmada sosyal medya ile fazla meşgul olan eşlerin 3-15 yıl arasında evli kaldıkları tespit edilmiştir. Bu eşlerin günlük sosyal medya kullanımının 4-8 saat arası olduğu öğrenilmiştir.⁴⁹⁵

Sosyal medyanın aileye ve mahremiyet algılarına verdiği zararların yanında şu gibi olumsuz etkilerinden de bahsedilebilir;⁴⁹⁶

- a. Birey, kendi başına kalıp iç muhasebe yapmaya dolayısıyla davranışlarını değerlendirip olumlu olana yönelmeye zaman bulamaktadır,
- b. İnsanlar çok hızlı bir şekilde her şeye ulaşmakta ve insanlarla yüzeysel ilişki kurmaktadır.
- c. Kişi, sosyal medyadaki diğer insanların onayına bağımlı hale gelmekte, sürekli beğenilme takdir edilme ihtiyacı hissetmektedir.
- d. İnsanların daha modern ve haz merkezli yaşamasını özendirilmektedir.

⁴⁹³ Esra Gültekin, "İnternette Çocuk Mahremiyeti", *Mahremiyet Hayatın Sırları ve Sınırları*, 2. Baskı (İstanbul: İnsan Yayınları, 2019), 167.

⁴⁹⁴ Acar, *Bağırıp Çağırmadan Çocuk Eğitimi*, 229.

⁴⁹⁵ Nuri Tınaz, "Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medyanın Evlilik Üzerine Etkisi", *Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medya ve Aile*, Yayın Yönetmeni. Fatih Kurt, 2. Baskı (Ankara: Sarıyıldız Matbaacılık, 2018), 97.

⁴⁹⁶ Fatma Beğlü Dikeçligil, "Ailede Çözülme ve Sosyal Medya Etkisi", *Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medya ve Aile*, Yayın Yönetmeni. Fatih Kurt, 2. Baskı (Ankara: Sarıyıldız Matbaacılık, 2018), 103-105.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

DEĞERLENDİRME VE ÖNERİLER

İslam'ın mahremiyet algısı, seküler anlamda mahremiyet eğitimi ve bu ikisinin çocuk cinsel istismarına karşı bir önlem olarak ele alınması bağlamında aşağıdaki değerlendirmeleri yapmak mümkündür:

1. *Mahremiyet bilinciyle yoğrulmuş bir din eğitimi verilmelidir.* Öncelikle mahremiyet algısından uzak bir şekilde verilmiş olan din eğitiminin tek başına çocuk cinsel istismarına karşı alınacak tedbir niteliğinde olmayacağı bilinmelidir. Çocuk cinsel istismarına engel olmak açısından çocuklara ve bireylere verilecek din eğitiminin uygulanabilir bir mahremiyet anlayışı ile yoğrulması gerekmektedir. Din eğitimi her şeyden önce teorik öğretimden çıkarıp mahremiyet algısı ışığında değerlendirerek uygulanır şekilde çocuk ve yetişkinlere sunmak çocuk cinsel istismarını önlemeye yönelik etkili bir formül olacaktır.
2. *Aklı kullanmanın önemini göz ardı etmemek gerekir.* Kur'an-ı Kerim'de özellikle üzerinde durulan konulardan biri de insanın doğru sonuca ulaşması için her zaman aklını kullanması gerektiğidir. Allah (cc) birçok ayetin sonunda 'hala düşünmez misiniz' şeklinde uyarılarda bulunmaktadır. Mahremiyet eğitimi de çocuğun sınırlarını korumayı tavsiye ederken aynı zamanda düşünme yeteneği ve zihinsel bütünlüğünü korumayı da hedef almaktadır. Aklını gerektiği gibi kullanabilen, zihinsel bütünlüğü zarara uğramamış olan kişi hem yetişkin hem de çocuk cinsel istismarı konusunda zarara uğrayan ve uğratan taraf olmayacaktır.
3. *Çocuğun kendini koruması ve kurtarması önemlidir.* Çocuk cinsel istismarına karşı alınacak seküler önlemler ve İslam'ın mahremiyet algısının benimsetilmesi şüphesiz ki büyük öneme sahiptir. Fakat istismarı uygulayan kişinin psikolojik ve akli yeterlilik durumunun da değerlendirilmesi önem arz etmektedir. Nitekim çocuk cinsel istismarının faili maruz kaldığı veya tercih ettiği bazı yaşanmışlıklar sonucunda bunu hastalık düzeyinde uyguluyor

olabilir. Bu konuda en önemli rol, çocuğun aldığı mahremiyet eğitimi ve edindiği mahremiyet algısı sayesinde öncelikle her türlü istismarcıdan uzak durmayı ve olası bir durum karşısında da kendini kurtarmayı öğrenmesidir.

4. *Mahremiyet algısının oluşmasına dair dini kaynakların itidalli bir bakış açısıyla yorumlanması gerekir.* İslam'ın hükümlerinin kişiler tarafından değerlendirilip yorumlanması ve hayata aktarılması konusunda bazı aşırı sınırlayıcı görüşlerin olması İslam'ın mahremiyet algısının gerçek anlamda değerlendirilmesinin de önüne geçebilmektedir. Mahremiyet konusundaki çeşitli ayetlerin (el-Nûr, 24/27-31; el-Ahzab, 33/53-55) aşırı baskıcı ve hayatı zorlaştırıcı bir biçimde yorumlanması bu anlayışla yetişen bireylerin mahremiyet konusunda aşırı uçlarda olmasına sebep olabilmektedir. Aynı kişilerin anti sosyal ya da paranoyak kişilik tarzına büründüğü de görülebilmektedir. Bu gibi sonuçlarla karşılaşmamak adına her konuda olması gerektiği gibi mahremiyet algılarının oluşturulması konusunda da orta yolu bularak aşırıya kaçmadan bir mahremiyet eğitimi sürecine girilmesi faydalı olacaktır. Aksi takdirde ailesinin sahip olduğu tüm değerleri ayaklar altına alarak ne kendinin ne de başkasının mahremiyet alanlarını tanıyan bireylerin yetişmesine kapı aralanmış olacaktır.
5. *Güvenilir kaynaklardan beslenilerek oluşturulmuş bir mahremiyet bilinci doğru sonuca ulaştırır.* Hz. Peygamber (sav)'e atfedilen bazı rivayetlerin bir konuda çok çeşitli şekillerde ifade edilmesi ya da güvenilir kaynaklardan günümüze ulaşmamış olma ihtimali mahremiyet algısının değerlendirilmesi konusunda bir takım yanlış yönlendirilmelere sebebiyet verebilmektedir. Bu sebeptendir ki dini konuların her birinde olması gerektiği gibi mahremiyet konusunun değerlendirilmesi noktasında da doğru ve güvenilir kaynaklardan faydalanmak gerekmektedir. Aksi takdirde yanlış kaynaklardan beslenilerek oluşturulmuş bir mahremiyet algısı sonucunda verilen mahremiyet eğitimi, çocuğu cinsel istismardan koruyucu nitelikte olmayacaktır.

6. *Çocuğun fitri duygularının korunması gerekir.* İslam dini kişiyi doğuştan temiz ve günahsız kabul ederek ona ilk andan itibaren saygınlık yüklemektedir. Mahremiyet eğitiminde de kişi saygıya layık ve değerlidir. İnsanın yaratılışında var olan utanma duygusu da İslam dinine göre büyük önem arz etmektedir. Hayâ ve utanma duyguları kişinin sahip olduğu, onu dış etkenlerden koruyacak en özel duygulardandır. Mahremiyet eğitiminde amaç çocuğun utanma duygusuna zarar vermeden, doğuştan var olan korunaklı halini bozmamak ve devam ettirmektir. Sahip olduğu utanma duygusu mahremiyet eğitimiyle beslenmiş olan çocuk, bedenini istismara karşı da koruma altına alacaktır.
7. *Çocuğun sahip olduğu tüm yönleri dikkate alınarak ona mahremiyet bilinci kazandırılmalıdır.* Çocuk eğitilip şekillendirilirken psikolojik, fizyolojik ve duygusal yönlerinin dikkate alınması, gelişim evrelerine göre bir eğitimin sunulması, İslam'ın eğitim anlayışında önemsenen bir durumdur. Mahremiyet eğitimi de çocuğun her yönüyle beslenmesini ve geliştirilmesini istemektedir. Çocuk cinsel istismarına karşı onların bilinçlendirilme sürecinde de fizyolojik, psikolojik, duygusal yönleri, bu yönleri ile ilgili yaşına göre yeterlilik ve sınırlılıkları göz önünde bulundurulmalıdır.
8. *Birey kendisiyle birlikte başkalarına saygılı olması gerektiğini de bilmelidir.* İslam'ın bireysel ve toplumsal haklara verdiği önem mahremiyet eğitiminin kırmızıçizgilerinden biri olan 'kendine ve başkasına saygı' ilkesini desteklemektedir. Çocuk cinsel istismarının çocuğun bedeni, ruhu, zihni ile ilgili birçok alanı ihlal ettiği göz önünde bulundurulacak olursa çocuğa hem kendisinin hem de başkalarının temel haklarının korunma bilinci verilmesinin önemi daha iyi anlaşılacaktır.
9. *Ebeveyn, çocuğun eğitilme sürecinde önemli ve belirleyici bir role sahiptir.* İslam çocuğun eğitimi ve terbiyesi konusunda anne babayı sorumlu tutmaktadır. Çocuğun ilk terbiye edeni ve yetiştireni ebeveynidir. Mahremiyet eğitimi de temelleri ebeveyn tarafından atılan ve devam ettirilen

bir süreçtir. Kendini istismardan koruma konusunda çocuğa ilk ve en önemli bilgilendirmeyi yapacak olan çocuğun anne ve babasıdır. Çocuğunu cinsel istismardan korumak isteyen ebeveynin bedenini koruma konusunda öncelikle davranış olarak çocuğuna örnek olması daha sonra çocuğuna çeşitli yönlendirmelerde bulunması gerekmektedir.

10. *Sağlam bir Allah ve ahiret inancı mahremiyet eğitimi sürecini desteklemektedir.* İslam dininde her şeyi gören gözeten bir ilahi otorite olarak Allah (cc) görülmektedir. Kişi davranışlarını düzene sokarken ve bu düzeni devam ettirirken ilahi otoritenin varlığını vicdanında hissederek hareket etmektedir. Mahremiyet ve başkalarının sınırlarını ihlal etmeme konusunda kişiyi en etkili şekilde engelleyecek olan yine ilahi otorite olan Allah (cc) ve ahiret inancının varlığı olacaktır. Güçlü bir iman, güçlü bir Allah (cc) ve ahiret inancının varlığı ile sorumluluk duygusuna sahip olan kişi çocuk cinsel istismarı konusunda da ilahi otoritenin varlığını unutmadan duygu düşünce ve davranışlarını kontrol altında tutacaktır.
11. *Sınırların ihlal edilmemesi adına irade, güçlü ve işlevsel olmalıdır.* İrade eğitimi de İslam'ın önemsendiği konular arasında yer almaktadır. İradesini doğru şekilde yönlendirebilen bireylerin pek çok konuda başarılı oldukları bilinmektedir. Tüm eğitimler gibi mahremiyet eğitiminde de hem kendi alanını korumak hem de başka insanların mahrem alanına saygı duymak açısından iradeyi sağlam ve doğru kullanmak büyük önem arz etmektedir.
12. *Bireysel ve toplumsal ahlakın korunması önem arz etmektedir.* Allah'ın yarattıklarına karşı var olan ahlaki sorumluluklar İslamiyet'in önemle üzerinde durduğu konulardandır. Kişi sadece kendisine karşı sorumlu görülmemekte bilakis kişinin Allah'ın yarattığı canlı cansız tüm varlıklara karşı bir sorumluluk duygusu içerisinde olması beklenmektedir. Bunun için de bireysel ahlakın önemsendiği kadar sosyal, ekonomik, cinsel ahlak vs. de önemsenmekte ve bunlarla alakalı pek çok emir ve yasak bulunmaktadır. Mahremiyet eğitiminde cinsel istismarın önüne geçebilmek amacıyla bireysel

ahlak ilkeleri öğretilirken aynı zamanda başka bireylerin özel alanlarının ihlal edilmemesi ve korunması bağlamında toplumsal, cinsel ahlak ilkeleri de benimsetilmektedir.

13. *Tüm duyguların tanınması ve doğru yönlendirilmesi mahremiyet bilincinin oluşması sürecine katkı sağlar.* İslam dininin önemseydiği konulardan bir diğeri de duyguların dengeli bir şekilde, kendine ve başkasına zarar vermeden yaşanmasıdır. Kişi sahip olduğu duyguları vicdanı ve aklı sayesinde dizginlemelidir. Dizginlediği bu duyguları birbiriyle uyumlu şekilde yaşamalı ve bu uyumu bozmamaya gayret göstermelidir. İslam'ın öngördüğü ve tavsiye ettiği uyumlu ve dengeli duygu durumu mahremiyet eğitiminin de temel taşını oluşturmaktadır. Çünkü mahremiyet eğitimi doğuştan itibaren ebeveyn yardımıyla duyguların tanınması ve yönetilmesini hedeflemektedir. Çocukluğundan itibaren duygularını tanıyan, yönetebilen ve uyumlu bir şekilde yaşayan bireyin çocuk cinsel istismarı konusunda çocukken mağdur, yetişkinde fail olma ihtimalinin düşük olacağı ön görülmektedir.
14. *Ortak hedeflerden biri de çevresine karşı duyarlı 'iyi insan' olarak nitelendirilecek bireylerin yetiştirilmesidir.* İslam'ın iyi insan yetiştirme hedefi gibi mahremiyet eğitiminin de amacı hem kendine hem de çevreye karşı duyarlı iyi insanlar yetiştirmektir. Mahremiyet eğitiminin oluşturmaya çalıştığı iyi insan modeli kendini tanıyıp korumanın yanında muhatap olduğu, birlikte yaşadığı diğer insanları da korumak ve gözetmek gayreti içinde olacaktır.
15. *Cinselliğe dair gayr-ı meşru yollara başvurulmaması adına mahremiyet bilincinin kazandırılması ve korunması gerekmektedir.* Cinsel hayat ve cinsel ahlak konusunda İslam dini kişiyi terbiye etmeyi amaçlamaktadır. Aile müessesinin varlığı ile özel ve cinsel hayatı koruma altına almaktadır. Çeşitli cinsel sapkınlıkları yasaklayarak oluşabilecek olumsuz durumların önüne geçmeyi istemektedir. Cinsel sapkınlıkların önüne geçilmesi açısından bayan-bayan, erkek-erkek, bayan-erkek, yetişkin-çocuk arasındaki ilişkileri

düzenleyici önlemleri emrettiği görülmektedir. Mahremiyet eğitiminde çocuğun cinsiyetinin farkına varıp ona göre davranışlar sergilemesi açısından ebeveynin yol göstericiliği ve bilgilendirmesi önem arz etmektedir. Cinsiyet ve cinsellik açısından olumlu bir gelişim seyrine sahip olan çocuk, cinsel istismara karşı takınması gereken tavrı öğrenmekte sıkıntı yaşamayacaktır.

16. *İslam'ın mahremiyet sınırlarını çizen prensipler incelendiğinde çocuğa verilecek seküler bağlamda mahremiyet eğitiminin temel ilkeleriyle bağlantılı birçok kritik noktanın olduğu görülmektedir. Birbiriyle bağlantılı ve birbirini destekleyen mahremiyet ilkeleri ile İslam dininin mahremiyet algısını ortaya koyan maddeler şöyle ilişkilendirilebilir;*

a. İslam'ın mekân mahremiyeti ile ilgili;

- Giyinme ve soyunma saatlerinde izinsiz odalara girilmemesi,
- Evlere selam vererek geldiğini bir şekilde belli ederek girilmesi,
- Yemek yeme konusunda bazı evlere dair serbestliğin ve dolayısıyla bu evler dışında kalan evler konusunda kısıtlamanın olması,
- Birbirinin mahremi olmayan kadın ve erkeğin aynı mekânda iken bazı hususlara dikkat etmesi,
- İmkânlar dâhilinde yaşanan mekânın mahremiyet sınırlarını koruyacak nitelikte olması bu bağlamda evdeki bireylerin odalarının ayrılması,
- Evlerin içine mahremiyet sınırları ihlal edilerek bakılmaması ilkeleri,

Seküler anlamda mahremiyet eğitiminin;

- Çocuğun bedenini kendine özel olarak hissedilmesi
- Vücudun görülmemesi,
- Giyinip soyunmada yalnız olma,

- Kendi dünyasına izinsiz girilmemesi ilkeleri doğrultusunda ebeveynin çocuğa örnek olması açısından büyük önem taşımaktadır.

Yukarıda sıralanan maddeler birlikte değerlendirildiğinde İslam'ın mekân mahremiyetinin korunması gerektiği mesajını veren ilkelerinin seküler anlamda mahremiyet eğitiminin mekânın korunmasına yönelik tavsiyeleriyle örtüştüğü görülmektedir. Mahremiyet eğitimi sürecinde çocuğun kendine ait dünyasının, bedeninin ve dolayısıyla içinde bulunduğu mekânın özel olduğunun ve korunması gerektiğinin hissettirilmesi gerekmektedir. Aynı amaca yönelik olarak bireyin özel alanına dair birçok şeyin bulunduğu odanın, evin her türlü izinsiz ve kasıtlı müdahalelerden korunması gerekliliği İslam'ın da önemsedığı konular arasında yer almaktadır. İkisi birlikte değerlendirildiğinde İslam'ın ve beşeri anlamda mahremiyet eğitiminin, mekânın mahremiyetine dair bakış açılarının birbirini desteklediği görülmektedir.

b. İslam'ın beden mahremiyeti ile ilgili;

- Utanma ve hayâ duygusunun doğuştan var olduğu ve korunması gerektiği,
- Mümin kadınların namuslarını koruması, güzel görünen ziynet yerlerinin gösterilmemesi
- Başörtüsünün kullanılması,
- Gizli güzellikleri görülsün diye kadınların ayaklarını yere vurmaması,
- Bebeklik dönemi dışında herkesin örtmesi gereken özel bölgelerinin olması,
- İncinmemeleri açısından kadınların dışarı çıkarken vücut hatlarını belli etmeyen elbiseler giymeleri,
- Yabancı erkek ve kadının birbirleriyle iletişim kurarken belli bir sınır ve mesafeyi koruması,
- Evlilik öncesi karşı cinsle cinsel anlamda yaklaşmanın yasak olması,

- Kişinin elbisesinin rengi ve şeklinin cinsiyetine uygun olmasıyla birlikte uzunluğunun, renginin, kumaşının da belli ölçülere tabi olması,
- Aile içinde dahi belli beden mahremiyeti sınırlarının olması,
- Giyilen elbiselerin vücut ölçülerini belli edecek şekilde dar ve şeffaf olmaması,
- Banyo yapılacağı zaman kapalı alanda yapılması,
- Hiçbir zaman tamamen çıplak dolaşılması,
- Tuvalet ihtiyacı sırasında birbirinin avret yerine bakılmaması,
- Erkeklerin de diz kapağını örtecek şekilde giyinmesi,
- Kadınların etek boylarının uzun olması,
- Cemaatle namaz kılma esnasında arka safta namaza duran kadınların erkekler secdeden kalkmadan kafalarını secdeden kaldırmaması,
- Cinsiyet sınırlarını çizmek açısından altın ve ipeğin erkeğe haram olması,
- 7 veya 10 yaşına geldiklerinde çocukların yataklarının ayrılması,
- Fıtraten utanma duygusunun olması ve korunması ilkeleri,
Seküler anlamda mahremiyet eğitiminin,
- Çocuğun bedeninin kendine ait olduğu,
- Bedenine başkalarının ancak o izin verirse dokunabileceği,
- Dokunulması yasak olan bölgeleri,
- Vücudunun belli bölgelerinin asla görünmemesi,
- Banyoda tamamen çıplak olmaması,
- Tuvalette kendinden başka kimsenin bulunmaması,

- Elbiselerini giyininip soyunurken yalnız olması,
- Başka insanların onun dünyasına izinsiz giremeyeceği ilkeleri ile ilgili çocuğun da eğitimi konusunda rehberlik etmektedir.

Yukarıda sıralanan İslam'ın beden mahremiyeti ile ilgili vurgu yaptığı konular, beşeri anlamda mahremiyet eğitiminin önemle üzerinde durduğu noktaları desteklemektedir. İslam'ın beden mahremiyeti ile ilgili emir ve tavsiyeleri yetişkinlere hitaben ifade edilmiş olsa da bu ifadeler, çocuğun eğitimi konusunda anne babanın model olması açısından mahremiyet bilincinin kazandırılması bağlamında nelere dikkat edileceğinin de altını çizmektedir. İslam'ın beden mahremiyetinin korunmasına yönelik ilkeleri ve seküler anlamda mahremiyet eğitiminin bu anlamda edinilmesini istediği kazanımlar aynı sonucu hedeflemektedir. Her iki alanda da ulaşılmak istenen nokta bireylere beden mahremiyeti bilincinin kazandırılması ve kişinin beden mahremiyetinin tüm ihlallerden korunmasıdır.

- c. İslam bakışların mahremiyetini de önemseyerek haram bakışların önüne geçmek istemiştir. Bakıştan korunan şey kişinin bedeni ile birlikte sahip olduğu tüm mahrem alanlarıdır. Mahremiyet eğitimi doğrultusunda da kişinin sahip olduğu tüm mahrem alanların kötü niyet ve bakışlardan korunması istenmektedir. Çocuk cinsel istismarının önüne geçecek bir unsur olarak kişinin bakışının haram olan, tahrik edici görüntü ve vidolardan uzak tutulması da önemli görülmektedir. Çünkü değişik görüntü ve videolardan gözünü sakınmayan kişi ruh dünyasını sarsan bu görsellerin etkisi ile çocuk cinsel istismarına yönelebilmektedir. Dolayısıyla İslam'ın bakışları haramdan sakınma emrinin mahremiyet eğitiminin tüm temel ilkelerinin uygulanmasını teşvik edici nitelikte olduğu görülmektedir.
- d. Bir ailenin kurulması ve mahremiyetinin korunması İslam'ın üzerinde incelikle durduğu bir diğer mahremiyet alanı olarak mahremiyet eğitimi sürecine katkı sağlamaktadır. Aile mahremiyeti ile ilgili olarak İslam'da;
 - Evliliğin emredilmesi,

- Çocuğun terbiyesi ve eğitiminden ilk olarak ailenin sorumlu tutulması,
- Aile kurmanın kişiyi haramdan ve cinsel sapmalardan koruduğunun söylenmesi,
- Toplumun varlığı ve bekası için ailenin varlığının çok önemli görülmesi,
- Aile sınırları içerisinde kimlerle evlenilip kimlerle evlenilemeyeceğinin bildirilmesi,
- Süt kardeşliği müessesesinin aile kavramı içinde değerlendirilmesi,
- Tüm aile bireyleri içinde uygulanacak mahremiyet ilkelerinin aynı olmaması ilkeleri

Seküler anlamda mahremiyet eğitiminin;

- Ailenin mahremiyet eğitimini başlatan ve sürdüren ilk kaynak olduğu,
- Akrabaları ile çevredeki insanların birbirinden farklı olduğu,
- Etrafındaki en güvenilecek kişilerin farkında olma ilkeleri doğrultusunda yol göstericidir.

Bireyin bir aile kurup devam ettirmesi onu cinsel sapmalardan koruması açısından önemli bir etkidir. Çocuk cinsel istismarı uygulayan kişi açısından cinsel bir sapma olarak değerlendirilecek olursa evlenip sağlıklı bir aile kurmanın aile mahremiyetini korumanın çocuk cinsel istismarının önüne geçecek bir etmen olduğu düşünülebilir. Çocuk açısından bakıldığında çocuk için korunaklı bir alan olarak kabul edilecek ailenin varlığı onun tüm gelişim evreleri için olumlu katkı sağlayacaktır. Mahremiyet eğitiminin sağlıklı başlayıp ilerleyebilmesi için de çocuğun sağlıklı bir aile ortamında büyüyor olması gerekmektedir. Nitekim mahremiyet eğitimini başlatan da devam ettiren de çocuğun ailesidir. Çocuk, çekirdek ve büyük aile içerisinde herkesi çok iyi tanımalı ve karşısındaki kişiyle arasına koyacağı duygusal veya fiziksel mesafeyi iyi belirleyebilmelidir. Bu

mesafenin olması gerekliliğinin çocuğa anlatılması ve bu konuda rehberlik yapılması ailenin üzerine düşen sorumluluklardan biridir.

Yukarıda dört madde halinde sıralanan İslam'ın mahremiyet algısı ve mahremiyet eğitimi ilişkisi bütünüyle değerlendirildiğinde her bir maddede dikkat çeken unsurlar çocuğun cinsel istismarının önüne geçmesi açısından önem arz etmektedir. İfade edilen tüm önemli noktalar aslında birbirlerinin kapsamına giren ve birbirini destekleyen konuları ihtiva etmektedir. Hiçbir maddenin veya ilkenin birbirinden bağımsız ve ilgisiz olduğunu düşünmemek gerekir. İslam'ın mahremiyet alanlarıyla ilgili yapılmasını istediği ya da istemediği durumlar tümüyle insanın özel alanının ve buna bağlı olarak onurunun, değerinin korunmasını esas almaktadır. Allah (cc), insanların bedenini, içinde bulunduğu mekânı, bakışlarını korumasını isteyerek bir anlamda mahremiyet bilincinin oluşması sürecini hızlandırmaktadır. Nitekim mahremiyet algısının oluşmasına destek veren her bir emir kişiyi korumak ve dışarıya karşı sınırlarını çizmek konusunda kararlı ve yönlendirici bir konumda bulunmaktadır.

İslam'ın mahremiyet algısı, bunun yanında ahlak, terbiye ve eğitime bakış açısı ışığında ele alınıp uygulanacak mahremiyet eğitimi süreci sonrasında çocuk cinsel istismarına karşı güçlü ve etkili sonuçlar alınması için anne babalara düşen birçok görev bulunmaktadır. Bu görevlere dair dikkat edilmesi gereken hususlar anlamında bazı öneriler sıralanacaktır;

1. Ebeveynler çocuk cinsel istismarını ciddi anlamda önemsemeli, bu konudaki farkındalıklarını ve önlem alma ile ilgili hassasiyetlerini üst seviyede tutmalıdırlar. Çocuğu, karşılaşılabileceği olası bir cinsel istismar durumu karşısında ebeveynine veya güvенеbileceği bir yetişkine başvurma konusunda cesaretlendirmelidirler.
2. Çocuk cinsel istismarından korunmaya yönelik verilecek her türlü bilgilendirme ve eğitimin çocuğun yaşına ve seviyesine uygun olarak verilmesi önem arz etmektedir. Bu anlamda çocuğun yaşı, yaşıyla paralel

olarak sahip olduğu gelişim özellikleri, hazırbulunuşluğu göz önünde bulundurularak bir eğitim süreci devam ettirilmelidir.

3. Çocuğa mahremiyet alanları ve cinsellikle ilgili bilgiler ya da sınırlar aktarılırken aşırı uçlara kaymadan gerekli bilgilerin aktarılması gerekmektedir. Mahremiyet konusunda ailesi tarafından çok serbest bırakılmış ya da baskı uygulanmış çocukların yetişkinlik yıllarında ailesinin tam tersi bir tutum sergileme ihtimali olabilmektedir. Bunun için bu konuda ebeveynlerin çocukları için yapacağı en faydalı şey çocuklarını çok daraltıp sıkmadan hayatın normal seyri içerisinde mahremiyet algılarını aktarmak olacaktır.

4. Mahremiyet eğitiminin çocuğu sadece istismardan koruyucu bir etken olduğu düşünülmemelidir. Zira doğru zamanda ve çocuğun ihtiyaçları göz önünde bulundurularak verilmiş bir mahremiyet eğitimi çocuğu istismardan korumakla birlikte istismarcı olmaktan da koruyucu bir etkiye sahip olacaktır.

5. Kendini başka insanlara karşı dinine bağlı olarak tanıtmış birinin kesinlikle çocuk cinsel istismarı uygulayıcısı olmayacağı düşüncesine kapılmamalıdır. Mahremiyet eğitimi verilmeden tek başına verilmiş olan bir din eğitimi her zaman cinsel istismar konusunda caydırıcı olamayabilir. Dolayısıyla iyi bir din eğitimi almış olsa bile iyi bir mahremiyet bilinci gelişmemiş olan kişinin istismarcı olma ihtimali göz ardı edilmemelidir.

6. Aileye ve çocuğa yakın kimselerin çocuğu cinsel istismar konusunda mağdur etmeyeceği düşüncesine kapılmamalı, her zaman her mekânda alınacak tedbirler ve çocuğa kendini koruması ile ilgili yapılacak tavsiyeler ihmal edilmemelidir. Bu anlamda çocuğa hangi tür insanlardan değil de hangi tür davranışlardan kaçınması gerektiğinin aktarılması gerekir. Çünkü çocuk cinsel istismarı vakalarındaki saldırganlar tek tip değildir. Tehlikenin kimden geleceği tespit edilemez fakat mahremiyet eğitimi sonucunda hangi davranış, dokunuş ve bakışların tehlikeli olduğunun tespiti çocuk tarafından yapılabilir.

7. Günlük hayat içinde çocuğun zaman geçirdiği mekân ve çevreler ebeveyn tarafından kontrol edilmeli, çocuk için uygun olup olmadıkları gözden geçirilmelidir. Anne baba çocuğunu yetiştirme ve bir takım bilgileri aktarma konusunda yetersiz ise bu yetersizliklerini kabullenip eksik oldukları yönleri tamamlamaya yönelik adımlar atmalıdırlar. Çocuğu yetiştirecek olan bireyler öncelikle kendi duygu düşünce ve davranış dünyalarını gözden geçirmelidir. Nitekim yetişkinin herhangi bir konuda sahip olduğu yanlış duygu düşünce ve davranış formları çocuğun da yanlış eğitilmesi ve yönlendirilmesine sebep olacaktır.

8. İslam inancına göre Allah'tan bir emanet olarak ebeveynlere gönderilen çocuk değerlidir ve her yönüyle değer görmeyi de hak etmektedir. Aile, çocuğun doğuştan getirdiği saf ve temiz halini, duygularını korumaya gayret etmelidir. Bilhassa hayâ ve utanma duyguları mahremiyet bilincinin edinilmesi açısından büyük öneme sahiptir. Çocuk her hareketinde utanandırılmamalı, çocuğun başkalarının yanında gösterdiği çekinme ve utanma davranışı yok edilmeye çalışılmamalıdır. Ayrıca özel bölgelerinin teşhir ürünü olarak sergilenmeyip bakış ve dokunuşlardan korunması gerektiği vs. bilinci kazandırılmalıdır. Bu bağlamda mahremiyet sınırlarının farkına varmak, bu sınırları korumak açısından önemli işleve sahip olan utanma, çekinme ve hayâ duygularını aşındırmadan çocuk tarafından yaşanmasını sağlamak ebeveynlerin önemli görevlerindedir.

9. Medyanın gerek çocuk cinsel istismarı gerekse başka olumsuz konularda kışkırtıcı ve teşvik edici yönüne karşılık aileler çocuklarını korumak adına çeşitli önlemler almalıdırlar. Çocuğun medya vasıtasıyla istismar olaylarından etkilenme ihtimaline karşılık interneti nasıl ve ne kadar kullandığı aile tarafından denetlenmelidir. Gerekirse belli bir yaşa kadar çocuğun çeşitli sosyal medya hesapları açmasına ve kullanmasına izin verilmeyebilir. Geniş ölçekte devletin ilgili makamları tarafından medyanın

çocuk cinsel istismarına yönelik her türlü teşvik edici yönü denetlenmeli ve caydırıcı uygulamalarla bu denetim desteklenmelidir.

10. Mahremiyet eğitimi konusunda tüm toplumun aynı farkındalık içinde olması büyük önem arz etmektedir. Bir toplumda mahremiyet bilincine sahip olan bireylerin fazlalığı o toplumda çocuk cinsel istismarı konusunda farkındalık seviyesinin yüksek olmasına da imkân sağlayacaktır.

11. Mahremiyet eğitiminin temel taşlarından kabul edilecek olan çocuğun içinde bulunduğu mekânın, bedeninin, ailesinin özel ve korunması gereken unsurlar olduğu her fırsatta sözlü olarak da çocuğa anlatılmalıdır. Ailesi tarafından bu derece önemsenen ve önemi sürekli vurgulanan bu mahremiyet alanları konusunda çocuk daha kalıcı bir öğrenme sürecine dâhil olacaktır.

12. Ebeveynlerin çocuklarına İslam'ın mahremiyet algısı doğrultusunda mahremiyet bilinci kazandırırken dinin kaynaklarından faydalanma konusunda doğru tespit ve değerlendirme yapmaları gerekmektedir. Dinin aslında olmayan kurallar ya da aşırı uçlarda yorumlanan ayetler yanlış ve hatta zarar verici bir mahremiyet algısının oluşmasında etkili olabilmektedir. Bundan dolayı aileler mahremiyet algılarını dinin güvenilir kaynaklarına dayandırmalıdır.

13. İslam'ın ahlaka verdiği önem aile tarafından yaşanarak çocuğa gösterilmeli ve ahlak ilkelerinin günlük hayattaki yansımaları somutlaştırılarak çocuğa sunulmalıdır. Ailecek yapılan toplantılarda, gelişigüzel sohbet ortamlarında yaşanmış hikâyeler ve olaylardan da yola çıkarak ahlaki kural ve prensiplerin gerekliliği yine bir sohbet havasında çocuğa hissettirilmelidir. Nasihat vermek yerine yaşanmış ya da yaşanmayıp aile tarafından o anda uyarlanmış bir hikâyenin vereceği mesaj çok daha etkili ve kalıcı olacaktır. Aile tarafından oluşturulacak muhabbet dolu anlarda

çocuğun kendine ve başkalarına nasıl davranacağı hakkında faydalı bilgileri alması ve içselleştirmesi kolaylaşacaktır.

14. Çocuk, ailesi tarafından sadece eğitilmek için onlara teslim edilmiş bir varlık olarak görülmemelidir. Tüm eğitim süreçlerinden evvel çocuğun öncelikle kendini ailesiyle bir bütün olarak hissetmesi gerekmektedir. Ailesinden duygusal olarak kopuk sürekli kendine emirler ve kuralların varlığı hatırlatılan çocuğun mahremiyet eğitimi sürecinde de aksaklıkların olacağı unutulmamalıdır. Çocuğun öncelikle ailesine sonrasında ise hayata bağlanmaya ihtiyacı vardır.

15. Anne baba her zaman her konuda çocuğuna örnek olmalıdırlar. Anne babasını kendine örnek olarak seçememiş olan çocuklar kendilerine dışardan bir örnek arayışı içine girerler. Buldukları 'model insanlar' kimi zaman doğru kişiler olmayabilir. Bu açılardan aslında ailelerin kendilerine vazife edinmesi gereken önemli şeylerden biri her an her davranış normunda çocuklarına iyi örnek olmalarıdır. Çünkü doğru davranışı görmeyen çocuğun doğru davranışın ne olduğunu öğrenmesi zaman alacaktır. Kimi zaman bazı yanlış davranışları doğru olarak kabul ettiği de görülecektir. Bunun için aileler, uygun ve doğru davranış hakkında öncelikle kendi eksiklerini tamamlamalı sonra da çocuklarına iyi rol modeller olmalıdırlar.

16. Ebeveynlerin kendileri ve çocuklarının mutluluğu için sağlıklı bir iletişim ve aile ortamına ihtiyaçları vardır. Doğru bir iletişim dilinin kullanılmadığı ailelerde çocuğa davranış ve beceri kazandırma konusunda yetersizliklerin yaşanması kaçınılmazdır. Anne babaların öncelikle birbirleri ile olan bağlarını sağlam temeller üzerine oturtmaları daha sonra ise çocuklarıyla olan iletişim ve beden dilini gözden geçirmeleri gerekmektedir. Sağlıklı ve mutlu aile ortamlarında hem kendine hem de topluma faydalı bireylerin yetişeceği unutulmamalıdır.

17.Çocuğun kendisi için korunaklı olan ve olmayan çevre bilincine ulaşması açısından akrabalık bağlarının güçlü tutulması gerekmektedir. Çocuk amca, dayı, hala, teyze, büyük anne-büyük babalar vs. gibi kişileri tanıdıkça ve bu kişilerle görüştüğçe bunlar dışında kalan ‘başka’ insanlarla ilgili algısını ve bu kişilere karşı sergileyeceği davranış biçimlerini ayırt eder. Bu ayırt etme sonucunda da kendini dış etki ve istismarlardan daha bilinçli bir şekilde koruma altına alır. Bu açılardan ebeveynler kendileri dışındaki diğer aile bireyleri ile çocuğun arasındaki iletişimi artıracak aktivitelere yönelmelidirler.

18. Mahremiyet eğitimi sadece birkaç yılı kapsayan bir eğitim süreci olmamalıdır. Hayatın tüm anlarına serpiştirilmiş, güncel hayatı da kapsayan, sürekliliğini yitirmeyen bir süreç olarak kişinin hayatında varlığını devam ettirilmelidir. Ebeveyn çocuğuna dört-yedi yaş arasında verdiği mahremiyet eğitimini yeterli görmemeli, çocuğun tüm hayatını içine alan her yaş döneminde aynı hassasiyetlerle hayatını sürdürmesine yönelik bilinci hem sözel hem de davranışsal olarak çocuğuna aktarmalıdır.

19. Vicdan mekanizması kişinin doğru ve yanlış ayırt etmesi, isabetli kararlar verip olması gereken seçimleri yapması açısından önemlidir.. Kendinin ve başkalarının sınırlarının korunmasını hedefleyen bir eğitim süreci olan mahremiyet eğitimi de ancak vicdan mekanizması işlevsel olan bireyler üzerinde daha etkili olabilmektedir. Çocuğun vicdan mekanizmasının işlevselliğinin yitirilmemesi adına ebeveyn her fırsatta ‘vicdanın önemi ve kullanılması’ ile ilgili çocuğuna iyi örnek olmalıdır. Vicdansız ve acımasızca işler yapan, kimsenin sınırını, hakkını tanımayan, dünyanın sadece kendi etrafında döndüğünü düşünen ebeveynlerin çocuklarının da bu türlü davranışlar sergileme ihtimalleri yüksektir. Bu sebeplerdendir ki ebeveyn çocuğuna hal dili ile vicdanlı ve merhametli olmayı öğretmeli, bu konuyu çocuğuna vereceği eğitim sürecinde olmazsa olmaz olarak görmelidir.

20. İrade, insanın davranışlarını yönlendirme, kendine engel olma ve belli sınırlar çizme, isteme ya da istememe yeteneğini ifade etmektedir. Ebeveynler çocuklarını yetiştirirken iradelerini güçlü tutmak adına her alanda sınırsız bir özgürlük alanı çizmemelidirler. Çocuğun her zaman istediği gibi davranamayacağı, bazen isteklerinden vazgeçmek zorunda kalabileceği, bazen de bu isteklerini ertelemesi gerektiği anlatılmalıdır. Tüm istismar türlerinde ve özelde cinsel istismar konusunda da güçlü iradeye sahip olan bireylerin bu gibi olumsuz davranış türlerine yönelmeyeceği düşünülebilir. Bu açılardan ebeveyn çocuğunun iradesini her zaman güçlü tutmaya yönelik örnek davranışlar sergilemekle birlikte onun bu konuda tecrübeler yaşamasına da imkân sağlamalıdır. Çikolatasını şimdi değil de yemekten sonra yemesinin, istediği bir oyuncakı hemen değil de iki hafta sonra alabileceklerinin, annesi konuşmasını bitirdikten sonra ancak çocuğun konuşabileceğinin, okulda ellerini yıkamak için sıra beklemesi gerektiği vs. söylenmesi gibi küçük yönlendirme ve ertelemelerle çocuğun iradesinin güçlenmesine yetişkinler tarafından katkı sağlanabilir.

21. İslam dininde var olan Allah (cc) ve Ahiret inancı kişinin davranışlarına istikamet kazandırmak açısından belirleyici role sahiptir. Allah'ı (cc), koruyup kollayan gözeten nimet veren ve ahirette ödül-cezayı yaratan bir güç olarak tanıyan çocuk, içinde Allah'a (cc) karşı gittikçe güçlenen bir saygı ve çekinme duygusu hissedecektir. Bu duygular da kişiyi her türlü yanlış davranış, bilhassa çocuk cinsel istismarı konusunda caydırıcı ve uzaklaştırıcı etkiye sahip olacaktır.

22. Son olarak bu çalışmanın da ana konusu olarak çocuk cinsel istismarını önleyici rolü bağlamında İslam'ın mahremiyet konusundaki temel emir ve yasakları, çocuklar belli bir olgunluk yaşına ulaştıktan sonra üzerinde dikkatle durulan mevzular olmalıdır. Anne baba ve çocuklardan oluşan bir okuma-yorumlama grubu kurarak haftanın belli bir günü her hafta için özel seçilmiş bir içerik belirlenerek bu içerikle ilgili ayet ve hadisler okunup

yorumlanabilir. Seçilen içerikler ara ara tekrarlanıp zenginleştirilerek aile bireyleriyle paylaşılabilir. Aklın ve düşünmenin önemi vurgulamakla birlikte İslam'ın mahremiyet bilincini ifade eden ayet ve hadisler çeşitli açıklamalarla desteklenerek sebep ve sonuçları açısından ailenin tüm üyeleri tarafından değerlendirilebilir. Bu değerlendirme hem çocukların mahremiyet algısının güçlenmesine hem de sebep-sonuç ilişkisi içinde olayları doğru analiz etme yeteneklerinin gelişmesine katkı sağlayacaktır.

SONUÇ

İslamiyet, kişinin, içinde yaşadığı mekânın, bedeninin, başkasının mahrem alanına girmesine sebep olabilecek bakışlarının ve ailesinin mahremiyetini korumak istemektedir. Saygıya ve değere layık gördüğü insanın mahremiyet sınırlarını çizmekte ve bu sınırların ihlal edilmesini yasaklamaktadır.

İslam'ın mahremiyet algısı bu dinin ahlak anlayışı ile doğrudan ilgili ve bağlantılı bulunmaktadır. Yine İslam dininin terbiye ve eğitime bakışı mahremiyet bilincinin kazandırılması açısından kolaylaştırıcı bir role sahiptir.

Mahremiyet eğitimi çocuğu tüm yönleriyle ele alıp değerlendiren, bedeninin, ruhunun, duygularının biricik ve özel olduğunu vurgulayan bir süreçtir. Bu eğitim çocuğun sadece kendini, zarar verici dış etkenlerden korumayı değil aynı zamanda toplumun diğer bireylerinin mahrem sınırlarını korumayı öğrenmesi açısından da önemlidir.

Çocuk cinsel istismarı, istismar çeşitlerinden olup çocuğu birçok yönden zarara uğratan gizli olduğu kadar ciddi bir tehlikedir. Çocuk cinsel istismarının faili olarak tanımlanacak kişinin önceden net olarak saptanamayacağı gerçeği de bu konudaki en büyük handikaplardandır. Çocuğun ruhunda derin izler bırakan cinsel istismar olgusunu tetikleyen ve teşvik eden birçok etkenin yanında medyanın ve sosyo-kültürel ortamın kışkırtıcı rolü de gözden kaçırılmamalıdır.

Çocuk cinsel istismarının sunulan istatistiki bilgilerden yola çıkarak son yıllarda Türkiye'de ve Dünya'da ciddi artış gösterdiği gözlenmektedir. Bu durumun sebepleri arasında birçok etken sayılabilmektedir. İfade edilen tüm sebeplerin yanında zedelenen ve yozlaşan mahremiyet algısı çocuk cinsel istismarı konusundaki riskli durumun artışı ile ilgili en belirleyici role sahiptir.

Herhangi bir dini algıdan bağımsız olarak seküler anlamda aktarılan mahremiyet eğitimi ilkeleri ve uygulamaları çocuk cinsel istismarına karşı alınacak önemli tedbirleri içermektedir. Bununla birlikte günümüz itibarıyla çocuk cinsel istismarını önleyici tedbirler niteliğinde, yeterli olmamakla birlikte akademik camiada da çeşitli çalışmalar yapılmaktadır.

İslam'ın mahremiyet algısı incelendiğinde genel anlamda mahremiyet eğitimini destekleyici nitelikte birçok noktanın bulunduğu görülmektedir. Mahremiyet eğitiminde topyekûn çocuğun bedeninin, buna bağlı olarak bulunduğu mekânın, sahip olduğu şeylerin, ruhunun, duygu, düşünce ve davranışlarının tümünün önemsendiği ve koruma altına alınmasının hedeflendiği görülmektedir. İslam dini de kişiler arası mahremiyet sınırlarını çizerken mahremiyet eğitiminin önemsendiği noktaları temel alarak aynı doğrultuda mesajlar vermektedir.

Ortak parametreler ışığında çocuk cinsel istismarına karşı mahremiyet eğitimini destekleyici pek çok dokümanın İslam dininin mahremiyet anlayışında var olduğu anlaşılmaktadır. İslam'ın ahlak ve eğitim anlayışı ve mahremiyet bilinci ile bütünleşen bir mahremiyet eğitimi çocuk cinsel istismarına karşı alınacak etkili önlem olarak değerlendirilmelidir.

KAYNAKÇA

- ABDURRAHMAN, Cemal. *Peygamberimizin Çocuk Eğitimi*. Terc. İshak Doğan. 2. Baskı. Konya: Hüner Yayıncılık, Trsz.
- ACEHAN, Selen - A. Bilen - M. O. Ay, M. Gülen, A. Avcı1, F. İçme. “Çocuk İstismarının ve İhmalinin Değerlendirilmesi”. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi* Sayı: 22/4 (Adana 2013): 591-614.
- ACAR, Ekrem. *Bağırıp Çağırmadan Çocuk Eğitimi*. İstanbul: Yediveren Yayınları, 2017.
- ADLER, Alfred. *Çocuk Eğitimi*. Terc. Kamuran Şipal, İstanbul: Say Yayıncılık, 2016.
- AFŞAROĞLU, Enil. “Olgu Sunumu: 17 Yaşındaki Bir Erkek Ergenin Küçük Bir Kız Çocuğu Olma Arzusu”. *International Journal of Humanities and Education*, Trsz: 242-252.
- AHİOĞLU, Nihal. “Yayımlara Ve Yargı Kararlarına Göre Türkiye’de Çocuk İstismarı”, *Eğitim Bilimleri ve Uygulama Dergisi Sayı:3* (Ankara 2004): 277-286.
- AKGİRAY, Ayşegül. *Çocuk İstismarı: 8-10 Yaş Çocuklarda İstismarı Önleme Yöntemleri*. Klinik Psikolojisi Tezsiz Yüksek Lisans Dönem Projesi, Ankara Üniversitesi, 2007.
- AKŞİT, Cevat. *Mutlu Evlilik İslami Esasları*. İstanbul: Gümüşev Yayıncılık, 2011.
- AKYÜZ, Emine. *Çocuk Hukuku Çocukların Hakları ve Korunması*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları, 2010.
- ARAL, Neriman - Gürsoy, F. “Çocuk Hakları Çerçevesinde Çocuk İhmal ve İstismarı”. *Milli Eğitim Dergisi* Sayı 151 (Temmuz Ağustos Eylül 2001)
- ARSLAN, Kürşad Abdulbaki. *Namahrem*. Ankara: Gece Kitaplığı, 2017.
- ATEŞ, Süleyman. *Muhtasar İslam İlmihali*. Ankara: Kılıç Kitabevi, 1972.
- ATEŞ, Süleyman, *Kur’an-ı Kerim Tefsiri*. İstanbul: Yeni Ufuklar Neşriyat, 1988.
- AYDIN, Mustafa. “Mahremiyet ve Örtünmenin Dönüşümü”. *Eskiyeni* Sayı:12 (Kış 2009): 61-67.
- AYDIN, Ali Rıza. *Çocuğun Gelişim Dünyası*. Samsun: Etüt Yayınları, 2010.
- AYHAN, Aynur Bütün - Utku Beyazıt. “Türkiye’de Yapılmış Çocuğun Mağdur

- Olduğu Cinsel İstismar Olgularını Konu Alan Bilimsel alışmaların İncelenmesi''. *The Journal Of Academic Social Science Studies* Sayı: 31(2015): 444-453.
- AYRAL, Fatma. *Çocukların Cinsel İstismarı Suçu ve Bu Suçla Mücadele*. İstanbul: Yalın Yayıncılık, 2010.
- BAKIRCIOĞLU, Rasim. *Ansiklopedik Eğitim ve Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Anı Yayıncılık, 2012.
- BALTA, Güngör. *Fiziksel Çocuk İstismarı ile ilgili Disiplin Standartlarının Belirlenmesi*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Akdeniz Üniversitesi, 2005.
- BAYRAKLI, Bayraktar. *İslam'da Eğitim*. 8.Baskı. İstanbul: Bayraklı Yayınları, 2009.
- BAYRAKLI, Bayraktar. *Kur'ani Ahlak*. İstanbul: Düşün Yayıncılık, 2011.
- BAYRAKTAR, Seda. *İnsanlığın Kanayan Yarası Çocuk İstismarı ve İhmali*. Antalya: Nobel Tıp Kitabevi, 2014.
- BEE, Helen - Boyd, Denise. *Çocuk Gelişim Psikolojisi*. Çev. Okhan Gündüz. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2009.
- BEŞER, Faruk. *Hanımlara Özel İlmihal*. Genişletilmiş Baskı. İstanbul: Nun Yayıncılık, 1997.
- BEYDAVİ, Kadı. *Muhtasar Beydavi Tefsiri*. Terc: Şadi Eren. İstanbul: Selsebil Yayınları, 2010.
- BİLGİN, Mustafa. *Yüksek İslam Ahlakı*. İstanbul: Milli Gazete Yayıncılık, 2006.
- BİLGİ, İlknur. *Reklamların Çocuk İstismarına Etkisi ve 7-9 Yaş Gurubu Çocukların Reklamları Değerlendirme Düzeyi*. Yüksek Lisans Tezi, Yalova Üniversitesi, 2014.
- BİLGİZ, Musa. *Kur'an Açısından Vicdan ve Değeri*. İstanbul: Beyan Yayınları, 2007.
- BİRİŞİK, Feyzullah. *Tüm Yönleriyle Ev İçindeki Sünnetler(Buyutu's-Sünne) II. Cilt*. İstanbul: Polen Yayınları, 2011.
- BOZBEYOĞLU, Alanur avlin - Koyuncu, Ece – Kardam Filiz – Sungur, Altan. "Ailenin Karanlık Yüzü: Türkiye'de Ensest". *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi* Cilt 13 Sayı:1 (2010): ss. 1-37.

- BUHÂRÎ, Ebû Abdillâh Muhammed b. İsmâîl b. İbrâhîm el-Cu'fî. *el-Câmi 'u's-sahîh, Dâru İbni Kesîr*. Beyrut: 2002.
- BULADI, Kerim. *Ailede Huzurlu Yaşamının Sırları*. İstanbul: Bilge Yayıncılık, 2008.
- BULUT, Meryem. *Şiddet ve Çocuk*. Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 2010.
- BULUT, Sefa. "Çocuk Cinsel İstismarı Hakkında Bir Derleme". *Türk Psikoloji Danışma ve Rehberlik Dergisi* Cilt:3 Sayı:2: 139-156.
- BURGER, Jerry M. *Kişilik*. Çev. İnan Deniz Erguvan Sarıoğlu. İstanbul: Kaknüs Yayınları, 2006.
- CMK El Kitabı. Erzincan Barosu. Ankara: Şen Matbaası, 2010.
- CANAN, İbrahim. *Kur'an'da Çocuk*. İstanbul: Cihan Yayınları, 1984.
- CANAN, İbrahim. *Kütüb-i Sitte Muhtasarı Tercüme ve Şerhi*. Ankara: Akçağ Yayıncılık, 1993.
- CILGA, İbrahim. "Toplumun Koruması Altındaki Çocukların İhmali ve İstismarı, Çocuk İstismarı ve İhmali". *Çocukların Kötü Muameleden Korunması I. Ulusal Kongresi*: 261-277. Ankara: Gözde Repro Ofset, 1991.
- CİRİT, Cihan. *Aile Sağlığı Merkezlerinde Çalışan Sağlık Profesyonellerinin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalıkları*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, 2015.
- COŞKUN, Murat. "Çocuklarda Cinsel İstismar". *Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali Ve İstismarı El Kitabı*, 73-90. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2011.
- COŞKUN, Ahmet. *Kur'an ve Hayat*, İstanbul: Ensar Yayıncılık, 2013.
- CÜCELOĞLU, Doğan. *İçimizdeki Çocuk*. 47. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2013.
- CÜCELOĞLU, Doğan. *İnsan ve Davranışı*. 17. Baskı, İstanbul: Remzi Kitabevi, 2008.
- ÇAĞLAYAN, Ahmet. *Ahlak Pusulası*. 2. Baskı. İstanbul: DEM Yayınları, 2013.
- ÇAĞRICI, Mustafa. *Anahatlarıyla İslam Ahlakı*. 4. Baskı. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2006.
- ÇAKAN, İsmail Lütfi. "Sünnette Giyim Kuşam ve Örtünme". *İslam'da Kılık Kıyafet ve Örtünme*. Yayına Ön Hazırlık. İsmail Kurt; Seyit Ali Tüz, 43-64. 3. Baskı. İstanbul: Ensar Yayıncılık, 2010.

- ÇAKIR, Semiha. *4-6 Yaş Aralığındaki Çocuklara Mahremiyet Eğitimi Verilmesinde Din Eğitiminin Rolü*. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2015.
- ÇAKIR, Hamza. “Sosyal Medya ve Kaybedilen Mahremiyet”. *Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medya ve Aile*. Yayın Yönetmeni. Fatih Kurt, 11-19. 2. Baskı. Ankara: Sarıyıldız Matbaacılık, 2018.
- ÇALIŞIR, Duygu. *Cinsel Eğitim Çocukluktan Ergenliğe*. Söyleşi: Nur Onur. 2. Baskı. İstanbul: Profil Yayıncılık, 2014.
- ÇAMDİBİ, H. Mahmut. *Din Eğitiminde İnsan ve Hayat*. 1. Baskı. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2003.
- ÇAMLICA, Sait. *Çocuk Aile Medya ve Şiddet*. İstanbul: Oku Yorum Yayınları, 2009.
- ÇANKIRILI, Ali. *Çocuğun Manevi Eğitimi*. 24. Baskı. İstanbul: Zafer Yayınları, 2015.
- ÇAPÇIOĞLU, İhsan. “Sekülerleşen Toplumda Bireyselleşen Aile”. *Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medya ve Aile*. Yayın Yönetmeni. Fatih Kurt, 11-19. 2. Baskı. Ankara: Sarıyıldız Matbaacılık, 2018.
- ÇELİKOĞLU, Nalan. *Türkiye’de Üniversite Gençliğinde Mahremiyetin Dönüşümü*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2007.
- ÇİĞDEM, Recep. “İslam Kültürünün Çocuk İhmali Ve İstismarına Yaklaşımı”. *Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali Ve İstismarı El Kitabı*, 202-221. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2011.
- ÇOLAK, Başar - Karakaya, Işık - Kurtaş, Ömer - Şişmanlar, Şahika - Biçer, Ümit. “Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Kurumuna Başvuran Çocuklara Yönelik Cinsel İstismar Olguları (1998-2006)”. *Adli Tıp Bülteni* Cilt:14 Sayı:2 (2009): 71-79.
- ÇÖPOĞLU, Mustafa. “Türkiye’de Çocuk İşçiliği”. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* Sayı: 14 (Nisan 2018): 357-398.
- DAM, Hasan. “Çocukluk Dönemi Din Eğitimi”. *Gelişimsel Basamaklara Göre Din Eğitimi*. Edt. Mustafa Köylü, 51-96. 7. Baskı. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2017.

- DÂRİMÎ, Ebû Muhammed Abdullah b. Abdirrahmân b. el-Fazl. *es-Sünen*. Tahk. Ahmed Zemrîlî, Hâlid Âlimî. 1. Baskı. Hicri 1407.
- DEMİRCAN, Ali Rıza. *İslam'a Göre Cinsel Hayat*. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2011.
- DİKEÇLİĞİL, Fatma Beğlü. “Ailede Çözülme ve Sosyal Medya Etkisi”. *Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medya ve Aile*. Yayın Yönetmeni. Fatih Kurt, 101-111. 2. Baskı. Ankara: Sarıyıldız Matbaacılık, 2018.
- DİNİ TERİMLER SÖZLÜĞÜ (İmam Hatip ve Anadolu İmam Hatip Lisesi Öğrencileri İçin). Edt. Ahmet Nedim Serinsu. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü, Trsz.
- DODSON, Fitzhugh. *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. Çev. Ayşegün Durmaz. İstanbul: Ravza Yayınları, Trsz.
- DODURGALI, Abdurrahman. *Ailede Çocuğun Din Eğitimi*. İstanbul: İfav Yayınları, 1996.
- DODURGALI, Abdurrahman. *Ailede Din Eğitimi*. 3. Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları, 2010.
- DÖĞÜŞGEN, Mehmet Murat. *Çocukluktan Ergenliğe Duygusal Gelişim ve Öz Güven*. İstanbul: Ekinoks Yayınları, Trsz.
- DURMUŞ, Adem. *Çocukta Özgüven Gelişimi ve Karakter Eğitimi*. 7. Baskı. İstanbul: Nesil Yayıncılık, 2011.
- EBÛ DÂVÛD, Süleymân b. el-Eş'as b. İshâk es-Sicistânî el-Ezdî. *es-Sünen*. Riyâd: Mektebetü'l- meârif, 1998.
- EKİZOĞLU, Oğuzhan - Sözen, Şevki - Tüzün, Birgül - Korur, Şebnem - Yurtbay, Tülin. “Çocuğa Yönelik Cinsel İstismar Tanısında Cinsel Yolla Bulaşan Hastalıklar ve Çocuğun Resim Çizimlerinin Önemi”. *Adli Tıp Bülten* Cilt:5 Sayı:1 (2010): 27-31.
- ERDOĞAN, Gözde. *Hayat Evde Başlar*. 53 Baskı. İstanbul: Destek Yayınları, 2018.
- ERGİN, Tamer. “Bilişsel Gelişim”. *Gelişim Psikolojisi*. 3. Baskı. Editörler: Hatice Ergin - Armağan Yıldız. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2012.
- ERDAL, Cengiz. *Medyanın Efendisi Şiddet*. İstanbul: Doruk Yayıncılık, 2012.
- ERTUĞRUL, Halit. *Ailede ve Okulda Çocuk Eğitimi*, 26. Baskı. İstanbul: Nesil Yayıncılık, 2005.

- FERSAHOĞLU, Yaşar - Demir, Mehmet Akif. *Din Eğitim ve Öğretiminde Duygu Eğitimi*. 2. Baskı. İstanbul: Çamlıca Yayınları, 2012.
- GANDER, Marry J.- Gardiner, Harry W. *Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Yayına Hazırlayan: Bekir Onur. 7. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi, 2010.
- GAZALİ. *Kimya-yı Saadet*. Terc. Ali Arslan. İstanbul: Merve Yayınevi, Trsz.
- GÖKER, Zeynep - Aktepe, Evrim - Tural Hesapçioğlu - Kandil Selma. "Cinsel İstismar Mağduru Olan Çocukların Başvuru Şekilleri Klinik ve Sosyodemografik Özellikleri". *Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi* 17 (4) (2010): 15-21.
- GÖLE, Nilüfer. *Modern Mahrem*. 13. Baskı. İstanbul: Metis Yayınları, 2016.
- GÖLGE, Z. Belma -Yavuz, M. Fatih. "Cinsel Saldırı Olgularının Suç Motivasyonuna Göre Sınıflandırılması". *Adli Tıp Dergisi* 21/2 (2007): 11-19.
- GÖRGÜLÜ, Ülfet. "Din İşleri Yüksek Kuruluna Gelen Sorular Bağlamında Mahremiyet Algıları". *Din Gelenek ve Ahlak Bağlamında Mahremiyet Algıları Sempozyumu* (Samsun 2016): 113-127.
- GREIJER, Susanna. *Handbook for the Translation an Adaptation of the Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation an Sexual Abuse*. Thailand 2017.
- GÜLTEKİN, Esra. "İnternette Çocuk Mahremiyeti". *Mahremiyet Hayatın Sırları ve Sınırları*. Editör. Nazife Şişman, 163-178. 2. Baskı. İstanbul: İnsan Yayınları, 2019.
- GÜNDOĞDU, Yusuf Bahri. "Mahremiyet Eğitiminin Temeli İnsanlık Şerefi: Ailenin Mesuliyeti". *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi* Sayı 7 (2017): 387-394.
- GÜNEŞ, Adem. *Çocuk Terbiyesinde Doğru Bilinen Yanlışlar*. İstanbul: Nesil Yayıncılık, 2010.
- GÜNEŞ, Adem. *Tatil Sürecinde Çocuk Eğitimi*. 11. Baskı. İstanbul: Nesil Yayıncılık, 2013.
- GÜNEŞ, Adem. *Kişilik ve Karakter Gelişiminde Çocukluk Sırrı*. 75. Baskı. İstanbul: Nesil Yayıncılık, 2013.
- GÜNEŞ, Adem. *Çocuklarda Mahremiyet Eğitimi Labirent*. 17. Baskı. İstanbul: Selis

- Yayıncılık, 2013.
- GÜNEŞ, Adem. *Çocuk Eğitiminde Pozitif İletişim*. 15. Baskı. İstanbul: Etkileşim Yayınları, 2013.
- GÜNEŞ, Adem. *Güvenli Bağlanma*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2014.
- GÜNEŞ, Adem. *Tutunma Çabası Aidiyet*. 2. Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları, 2015.
- GÜNEŞ, Adem. *Adım Adım Çocuklarda Cinsel Eğitim*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2016.
- GÜNEŞ, Adem. *0-6 Yaş Çocuk Eğitiminde 100 Temel Kural*. 4. Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları, 2016.
- GÜNEŞ, Adem. *Edinerek Öğrenme*. 3. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları, 2017.
- GÜNEŞ, Adem. *Nezakat ve Zerafet İçin Mahremiyet Eğitimi*. 45. Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları, 2018.
- GÜNEŞ, Adem. *Şiddet Din Eğitimi ve Değerler*. 2. Baskı. İstanbul: Arı Sanat Yayınları, 2018.
- GÜVENÇ, Bozkurt. *İnsan ve Kültür*. 11. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2005.
- GÜVENİR, Taner. *Okulda Akran İstismarı*. 2. Baskı. Ankara: Kök Yayıncılık, 2010.
- HÖKELEKLİ, Hayati. "Fıtrat". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 13: 47-48. Ankara: TDV Yayınları, 1996.
- HÖKELEKLİ, Hayati. *Çocuk Genç Aile Psikolojisi ve Din*. 2. Baskı. İstanbul: Dem Yayınları, 2016.
- HIV AND YOUNG TRANSGENDER PEOPLE: *a Technical Brief*. Inter-Agency Working Group on Key Populations, 2014.
- INTERAGENCY WORKING GROUP, *Terminology Guidelines for the Protection of Children from Sexual Exploitation and Sexual Abuse*. Luxembourg 2016.
- INTERNATIONAL CENTRE FOR MISSING & EXPLOITED CHILDREN, *Child Sexual Abuse Material: Model Legislation & Global Review*. USA 2018.
- INTERNATIONAL CENTRE FOR MISSING & EXPLOITED CHILDREN. *Studies in Child Protection: Sexual Extortion and Nonconsensual Pornography*. USA 2018.
- INTERPOL AND ECPAT, *Towards a Global Indicator on Unidentified Victims in Child Sexual Exploitation Material* (2018).

- IRMAK, Türkan Yılmaz. *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Yaygınlığı ve Dayanıklılıkla İlişkili Faktörler*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi, 2008.
- İŞILDAK, Nesibe - Yiğit, Hasan. *Aile Eğitimi*. 6. Baskı. İstanbul: Az Yayıncılık, 2018.
- İBİLOĞLU, Aslıhan Okan - Atlı, Abdullah - Oto, Remzi - Özkan, Mustafa.
“Çocukluk Çağı Cinsel İstismar ve Ensest Olgularına Çok Yönlü Bakış”.
Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar 10/1 (2018): 84-98.
- İBN-İ KESİR. *Büyük Kur'an Tefsiri*. Terc. Abdulvehhab Öztürk. 10 Cilt. İstanbul: Kahraman Yayınları, 2012.
- İBN MÂCE, Ebû Abdillâh Muhammed b. Yezîd el-Kazvînî. *es-Sünen*. Tahk: Muhammed Fuvâd Abdalbâkî. Dâru ihyai'l-kütübi'l-arabiyye.
- İBN-İ MANZÛR, Ebu'l-Fadl Muhammed b. Mükerrîmi. *Lisânü'l-Arab*, Kahire: Trsz.
- İSFAHÂNÎ, Rağîp. *el-Müfredât fî garîbi'l-Kur'an*. Thk. Muhammed Seyyid Keylanî. Beyrut: Dâru'l-marife Neşriyat, Trsz.
- KAHRAMAN, Abdullah. *İslam Hukuk ve Ahlak İlkeleri Işığında Özel Hayatın Gizliliği (Mahremiyet)*. Ankara: Ebabil Yayıncılık, 2008.
- KAHRAMAN, Abdullah. “Na'slar Çerçevesinde Mahremiyet: Tanımı ve Sınırları”.
Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medya ve Aile. Yayın Yönetmeni. Fatih Kurt, 55-61. 2. Baskı. Ankara: Sarıyıldız Matbaacılık, 2018.
- KANAR, Mehmet, *Farsça Dilbilgisi*, İstanbul: Say Yayınları, 2011.
- KARAKAYA, Işık - Coşkun, Ayşen - Ağaoğlu, Belma - Şişmanlar, Şahika – Yıldız Öç, Özlem - Çakın Memik, Nursu - Biçer, Ümit. “Cinsel İstismara Maruz Kaldığı Bildirilen Olguların Ruhsal Değerlendirme Sonuçları”. *Adli Tıp Bülteni* Cilt: 11 Sayı:2 (2006): 53-58.
- KASAPOĞLU, Abdurrahman. “Ensest Tabusu ve Egzogami Kuralının Kur'an'daki Yansımaları”. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi III* Sayı: 1 (2003): 5-15.
- KAYA, Canten. *Çocuk Eğitiminde Anne Babaya Öneriler*. İstanbul: Zambak Yayınları, 2000.
- KAYA, Kenan - Akgündüz, Eren - Çelik, Burak - Çekin, Necmi - Hilal, Ahmet.

- “Medyada Sıradanlaşan Kavram: Cinsel Şiddet”. *Ahi Evran Medical Journal 1* (2018): 19-20.
- KAYMAKCAN, Recep - Meydan, Hasan. *Ahlak Değerler ve Eğitimi*, İstanbul: Ensar Neşriyat, 2014.
- KAZICI, Ziya - Ayhan, Halis. “Terbiye”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 39: 515. Ankara: TDV Yayınları, 2010.
- KESGİN, Salih. “Hadis Sünnet ve Ahlak”. *Ahlak Birey ve Toplum*. Editörler: Hüseyin Peker - Mustafa Kara, 95-133. Samsun: Üniversite Yayınları, 2015.
- KESKİNER, Emine. “Cinsel Eğitim”. *Din Eğitiminde Çağdaş Konular*. Edt. Mustafa Köylü, 331-358. 2. Baskı. İstanbul: Dem Yayınları, 2014.
- KILIÇ, Enes. “Aile ve Din Bağlamında Kur’an’daki Mahremiyet Tasavvuru”. *Journal Of Analytic Divinity International Refereed Lournal* Sayı:1 (2018): 55-82.
- KIZILKAYA, Mehmet. *A’dan Z’ye İslam’da Çocuk Terbiyesi*. İstanbul: Hayat Yayınları, 2014.
- KOCA, Elif. *Çocuklar Nasıl Öğrenir Süper Çocuk Yetiştirme Klavuzu*. İstanbul: Goa Yayıncılık, 2008.
- KOCAER, Ümmühan. *Hekim ve Hemşirelerin Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Farkındalık Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2006.
- KORKMAZ, Ali. “İnsan Hakları Bağlamında Özel Hayatın Gizliliği ve Korunması”. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi Özel Sayı 1* (2014): 99-103.
- KONYEVİ, Seyda Muhammed *Kadın ve Aile İlmihali*. 2. Baskı. İstanbul: Reyhani Yayınları, 2012.
- KÖYLÜ, Mustafa. “Birey ve Ahlak”. *Ahlak Birey ve Toplum*. Editörler: Hüseyin Peker - Mustafa Kara, 137-169. Samsun: Üniversite Yayınları, 2015.
- KURAL, Didem. *Çocuk İstismarı ve İhmaline Yönelik Diş Hekimlerinin Farkındalık Düzeyleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2014.
- KUR’AN YOLU TÜRKÇE MEAL VE TEFSİR. 5 Cilt. 3. Baskı. Ankara: DİB Yayınları, 2007.
- KURTOĞLU, Mehmet. *Çocuk Bu İhmale Gelmez*. İstanbul: Nesil Yayıncılık, 2016.
- KUTUB, Seyyid. *Fizilal-il Kur’an*. Terc. M. Emin Saraç - B. Karlıağa - İ. Hakkı

- Şengül. 16 Cilt. İstanbul: Hikmet Yayınları, Trsz.
- LE ROBERT DİCTIONNAIRE DE LA LANGUE FRANÇAISE MICRO. Redaction
Dirigee Par: Alain Rey. Paris: Nouvelle Edition, 1998.
- LEVENKRON, Steven. *Çalınan Yarımlar*. Çev. Tufan Göbekçin. Ankara: Paloma
Yayıncılık, 2013.
- MÂLİK B. ENES, Ebû Abdillâh Mâlik b. Ebî Âmir el-Asbahî el-Yemenî.
Kitâbü'l-Muvatta'. Kâhire: Dâru'riyâzi't-Terâs, 1988.
- MARSHALL, Gordon. *Sosyoloji Sözlüğü*. Çev. Osman Akınhay - Derya Kömürcü.
Ankara: Bilim Sanat Yayınları, 1999.
- MEHMEDOĞLU, Yurdağül. *Ahlaki ve Dini Gelişim*. 2. Baskı. İstanbul: Morpa
Kültür Yayınları, 2004.
- MERİÇ, Ümit. "Sosyolojik Açıdan Kılık Kıyafet ve İslam'da Örtünme". *İslam'da
Kılık Kıyafet ve Örtünme*. Yayına Ön Hazırlık: İsmail Kurt - Seyit Ali Tüz, 29-
36. 3. Baskı. İstanbul: Ensar Yayıncılık, 2010.
- MEVDÛDÎ, Ebu'l Ala. *Tefhîmü'l Kur'an*. Gyy. Ali Bulaç. 7 Cilt. 2. Baskı. İstanbul:
İnsan Yayınları, 1996.
- MUTÇALI, Serdar. *Arapça-Türkçe Sözlük(Dağarcık)*. Ankara: Dağarcık Yayınları,
1995.
- MÜSLİM, Ebû'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî. *el-Câmi 'u's-Sahîh*. Riyâd:
Beytü'l-efkârî'd-düveliyye, 1998.
- NESÂÎ, Ebû Abdirrahmân Ahmed b. Şuayb b. Alî. *Sünenü'n-Nesâî*. Beyrut: Dâru'l-
fıkr, 2005.
- ORUÇ, Cemil. *Okul Öncesi Dönemde Çocuğun Din Eğitimi*. 2. Baskı. İstanbul: Dem
Yayınları, 2014.
- OXFORD ADVANCED LEARNER'S DİCTIONARY OF CURRENT ENGLISH,
Edt. Jonathan Crowther. Oxford: Oxford University Pres, 1995.
- ÖĞÜT, Salim, "Mahrem", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 27: 388-389.
Ankara: TDV Yayınları, 2003.
- ÖZDEMİR, Esin. *Çocuk İstismarı Haberlerinin Yazılı Basında Sunumu*. Yüksek
Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, 2012.

- ÖZDEMİR, Remziye. *Aile Okulunda Çocuk Eğitimi*. 8. Baskı. İstanbul: Eşik Yayınları, 2015.
- ÖZKARA, Erdem - Kavaklı, Uğur - Can, İsmail Özgür - Tepe, İlker - Özbek, Veli Özer. “Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarın Yasal Boyutunun Türkiye ve Diğer Ülkeler ile Karşılaştırılması”. *Adli Tıp Dergisi* Cilt: 25 Sayı: 1: 11-24.
- ÖZMEN, Nihat. *Çocuk Eğitimi İzlenecek Metotlar*. 2. Baskı. İstanbul: Dua Yayıncılık, 2017.
- ÖZTÜRK, Mustafa. “Mahremiyet Kaybının Oluşturduğu Kişisel ve Toplumsal Sorunlar”. *Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medya ve Aile*. Yayın Yönetmeni. Fatih Kurt, 63-69. 2. Baskı. Ankara: Sarıyıldız Matbaacılık, 2018.
- ÖZTÜRK, Emine. *Türkiye’de Aile İçi Şiddet*. Ankara: Gece Kitaplığı Yayıncılık, 2017.
- PALA, Bengü. *Geleceğin Öğretmenlerinin Çocuk İstismarı ve İhmali Konusunda Bilgi ve Farkındalık Düzeyleri*. Tıpta Uzmanlık Tezi, Osmangazi Üniversitesi, 2011.
- PEKER, Hüseyin, “Aile ve Ahlak”. *Ahlak Birey ve Toplum*. Edt. Hüseyin Peker - Mustafa Kara, 173-207. Samsun: Üniversite Yayınları, 2015.
- PEKER, Hüseyin. *Zor Çocuk Yoktur*. 5. Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları, 2013.
- PERRY, Andrea R. - DiLillo, David K. “Child Sexual Abuse”. *Psychology, Department of Psychology (2007)*: 147-156.
- PİAGET, Jean. *Çocuğun Gözüyle Dünya*. Çev. İsmail Yerguz. 2. Baskı. Ankara: Dost Kitabevi, 2010.
- POLAT, Oğuz. “Tüm Boyutlarıyla Pedofili”. *Adli Tıp Bülten* 20 (1) (2015): 60-70.
- POLAT, Oğuz. *Tüm Boyutlarıyla Çocuk İstismarı-1*. 2. Baskı. Bozcaada: Seçkin Yayıncılık, 2017.
- RÂZÎ, Fahrüddin. *Tefsir-i Kebir Mefâtihu-l Gayb*. 23 Cilt. İstanbul: Huzur Yayınevi, 2008.
- SÂBÛNÎ, Muhammed Ali. *Safvetü’t-Tefâsir*. 3. Baskı. 7. Cilt. İstanbul: Ensar Neşriyat, 2010.
- SÂBÛNÎ, Muhammed Ali. *Kur’an-ı Kerim’in Ahkâm Tefsiri*. Terc. Mazhar

- Taşkesenlioğlu. 2 Cilt. İstanbul: Şamil Yayınevi, 2011.
- SANER, Suzan. *Çocuk Cinsel İstismarı Ve Zor Açığa Çıkması Bilgilendirme Dosyası*, 2016.
- SARIBAŞ, Atiye Kevser. *Okul Öncesi Öğretmenlerinin Çocuk İstismarına Yönelik Farkındalıklarının Belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Onsekiz Mart Üniversitesi, 2013.
- SCHMİTT, Barton D. “Types Of Child Abuse and Neglect: An Overview For Dentists”. *Pediatric Dentistry*: Nol. 8 Special Issue 1 (May 1986): 67-71.
- SERAHSİ. *Mebcut*. Edt. Mustafa Cevat Akşit, 31 Cilt. İstanbul: Gümüşev Yayınları, 2015.
- SEVİM, Şefik. *Çocuk Eğitimi ve Aile*. 6. Baskı. İstanbul: Ekin Yayıncılık, 2019.
- SONER, Sezen - Aykut, Serdar. “Dissosiyatif Kimlik Bozukluğu Temelinde Sosyal Bir Sorun: Enses ve Sosyal Hizmet”. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi* 1 (2) (2017): 30-141.
- SÖNMEZ, Veysel - Alacapınar, Füsun G. *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. 5. Baskı. Ankara: Anı Yayıncılık, 2017.
- ŞENER, Mehmet. “Avret”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*. 4: 125. İstanbul: TDV Yayınları 1991.
- ŞENER, Nuran. *Çocuk Eğitim Rehberi*. İstanbul: Huzur Yayınları, Trsz.
- ŞENTÜRK, Lütfi - Setfettin Yazıcı. *İslam İlmihali*. 16. Baskı. Ankara: DİB Yayıncılık, 2009.
- SHÇEK *Türkiye’de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması Özet Raporu*, 2010.
- TANER, Yasemen - Gökler, Bahar. “Çocuk İstismarı ve İhmali: Psikiyatrik Yönleri”. *Hacettepe Tıp Dergisi* Cilt:35, Sayı:2: 82-86.
- TARHAN, Nevzat. *Aile Okulu*. 14. Baskı. İstanbul: Timaş Yayıncılık, 2010.
- TARHAN, Nevzat. *Sen Ben ve Çocuklarımız*. İstanbul: Timaş Yayınları, 2012.
- TARHAN, Nevzat. *Evlilik Psikolojisi*. 15. Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları, 2013.
- TARHAN, Nevzat. *Mutluluk Psikolojisi*. 21. Baskı. İstanbul: Timaş Yayınları, 2013.
- TAŞÇI, Ali İhsan. *Cinsiyet Eğitimi*. İstanbul: Betim Yayıncılık, 2011.
- TEKİN, Üzeyir. *Şiddet*. Ankara: Orient Yayıncılık, 2011.

- TELKENAROĞLU, Rahmi. “Ensest ve İslam Hukukundaki İzdüşümü”. *Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 31 (2011): 15-144.
- THE ECONOMİST İNTELLİGENCE UNİT LİMİTED 2019, *Out of The Shadows: Shining Light on The Response to Chilh Sexual Abuse and Exploitation*.
- TİNAZ, Nuri. “Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medyanın Evlilik Üzerine Etkisi”. *Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medya ve Aile*. Yayın Yönetmeni. Fatih Kurt, 93-97. 2. Baskı. Ankara: Sarıyıldız Matbaacılık, 2018.
- TİRMİZİ, Ebû İsâ Muhammed b. İsâ b. Sevre (Yezîd). *el-Câmi ‘u ‘ş-Sahîh*. Riyâd: Beytü’l- efkâri’d-düveliyye, 1999.
- TONGAR, Hatice Kübra. *Fıtrat Pedagojisi*. 9. Baskı. İstanbul: Hayykitap Yayıncılık, 2016.
- TONGAR, Hatice Kübra. *Peygamberlerin Çocuk Eğitimi Metodları*. 23. Baskı. İstanbul: Hayykitap Yayıncılık, 2019.
- TONGAR, Hatice Kübra. *Korkutarak Değil Sevdirerek Din Eğitimi*. 15. Baskı. İstanbul: Hayykitap Yayıncılık, 2019.
- TOPALOĞLU, Bekir. *İslam ‘da Kadın*. 21. Baskı. İstanbul: Ensar Yayıncılık, 2013.
- TOPÇU, Nurettin. *Ahlak*. Hazırlayanlar: Ezel Erverdi, İsmail Kara, İstanbul: Dergâh Yayınları, 2005.
- TOPÇU, Sedat. *Silinmeyen İzler*. Ankara: Pohoenix Yayınları, 2009.
- TUNA, Sema. *Aile İçi Çocuk İstismarı: Annelerin Bazı Risk Faktörleri Açısından İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2010.
- TÜRK DİL KURUMU TÜRKÇE SÖZLÜK. 10. Baskı. Ankara: TDK Yayınları, 2005.
- UÇAR, Hüsnü. *Çocuk Cinsel Eğitimi*, İzmir: Duvar Yayınları, 2015.
- UĞURLU, Zeynep - Gülsen, İpek Aksoy. “Çocuk hakları ve Hukuki Bağlamda Çocuğun İhmal ve İstismardan Korunması”. *Uluslar Arası Sosyal ve Eğitim Bilimleri Dergisi* Cilt:1 Sayı:1 (Haziran 2014): 1-24.
- ULVAN, Abdullah Nasih. *İslam ‘da Aile ve Çocuk Eğitimi*. Çev. Celal Yıldırım. İstanbul: Uysal Yayınevi, 2017
- UNİCEF, *A Familiar Face Violence in The Lifes of Children and Adolescents*, USA 2017.

- URAZEL, Beyza – Fidan, Saniye Tülin – Gündüz, Tarık – Şenlikli, Meryem – Asfuroğlu, Özçivit Bengisu. “Çocuk ve Ergen Cinsel İstismarlarının Değerlendirilmesi”. *Osmangazi Tıp Dergisi* (2017): 18-25.
- UYSAL, Aynur. *Çocuk İstismarı ve İhmalinin Belirti ve Risklerini Tanımlamada Hemşire ve Ebelerin Bilgi Düzeylerinin Saptanması*. Ege Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, 1998.
- ÜZÜM, Hakan. *Hayırlı Çocuk Yetiştirmek*. İstanbul: Mevsimler Kitap, 2015.
- VAKKASOĞLU, Vehbi. *Sevgi Merkezli Çocuk Eğitimi*. 31. Baskı. İstanbul: Ensar Yayıncılık, 2019.
- VERTAMATTI, Maria Auxiliadora - Rodolfo Strufaldi - Dabney P. Evans - Jefferson Drezett - Caio Parente Barbosa - Luiz Carlos de Abreu. *Factors associated with reporting delays and severity of childhood sexual abuse in São Paulo*. BRAZIL 2018.
- VIOLENCE AGAINST CHILDREN. *Toward a World Free from Violence (Global Survey on Violence Against Children)*, Publication Office of The SRSG (Special Representative of the Secretary General). USA 2015.
- YAVUZER, Haluk. *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. 9. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2011.
- YAVUZER, Haluk. *Doğum Öncesinden Ergenlik Sonuna Çocuk Psikolojisi*. 41. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2017.
- YAVUZER, Haluk. *Çocuk Eğitimi El Kitabı*. 39. Baskı. İstanbul: Remzi Kitabevi, 2019.
- YAZIR, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Kur'an-ı Kerim Meali*. İzmir: Akitap Yayıncılık, 2007.
- YAZIR, Elmalılı Muhammed Hamdi. *Hak Dini Kur'an Dili*. Gyy. Ali Bulaç. 10 Cilt. Ankara: Akçağ Yayınları, Trsz.
- YENİBAŞ, Rukiye - Şirin, Rukiye. *Ailede Çocuğun İstismarı ve Umutsuzluk*. Ankara: Nobel Yayıncılık, 2007.
- YILDIRIM, Celal. *İlmin Işığında Asrın Kur'an Tefsiri*. 14 Cilt. İstanbul: Anadolu Yayınları, 1987.

- YILDIRIM, Hatice. *Anne Baba ve Çocuk Eğitimi Turuncu Adımlar*. İstanbul: Akis Kitap, 2014.
- YILDIRIM, Ergün. “Aile Ontoloji ve Ahlak”. *Mahremiyet Bağlamında Sosyal Medya ve Aile*. Yayın Yönetmeni. Fatih Kurt, 83-90. 2. Baskı. Ankara: Sarıyıldız Matbaacılık, 2018.
- YİĞİT, Rana. “Çocukların Cinsel istismarı ve Ensest”. Mersin 2004: 90-100.
- ZEMAŞERÎ, Ebi’l-Kasım Cârullâhi Muhammed b. Ömer b. Ahmed. *Esâsü’l-Belâğâ*. Tahk. Muhammed Bâsil Uyûnu’s-Sûd. Beyrut: Dâr’ül-Kütübi’l-İlmiyye, 1998.
- ZEYBEK, Hilal Alkan. “Bir Aile Mekânında Cinsiyet Cinsellik ve Güvenlik”. *Neoliberalizm ve Mahremiyet*. Hazırlayanlar: Cenk Özbay- Ayşecan Terzioğlu – Yeşim Yasin. 2. Baskı. İstanbul: Metis Yayınlar, 2018.
- Z-PAGE, Ayten. “Çocuk Cinsel İstismarı: Cinsel İstismara Neden Olan Etkenler ve Cinsel İstismarın Çocuklar Üzerindeki Etkileri”. *Türk Psikoloji Yazıları Dergisi* Sayı: 7/13 (2004): 104-113.
- ZİYALAR, Neylan - Salihoğlu Seda. “Medyanın Çocuk İhmal Ve istismarındaki Yeri Ve Önemi”. *Çocuk Hakları Açısından Çocuk İhmali Ve İstismarı El Kitabı*, 183-201. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları, 2011.
- WHO (World Health Organization). *Child Maltreatment. Information Booklet of the World Health Organization*
- WHO (World Health Organization). *Inspire Seven Strategies for Ending Violence Against Children*. Luxembourg 2016.

İNTERNET KAYNAKLARI

www.nspcc.org.uk (Erişim Tarihi: 25.01.2019)

cocukhaklari.barobirlik.org.tr (Erişim Tarihi: 05.01.2019)

www.tuik.gov.tr

www.ohchr.org.tr (Erişim: 25.01.2019)

